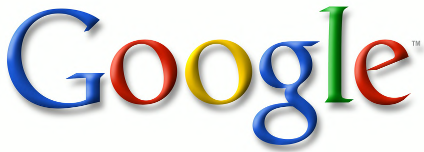






August Strindberg





DATE DUE

2/24/2014			
GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

AUGUST STRINDBERG

RÖDA RUMMET

SKILDRINGAR UR

ARTIST- OCH FÖRFATTARLIFVET

Rien n'est si désagréable
que d'être pendu obscurément.
Voltaire.

TOLFTE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1909

FÖRSTA KAPITLET.

Stockholm i fågelperspektiv.

Det var en afton i början af maj. Den lilla trädgården på Mosebacke hade ännu icke blifvit öppnad för allmänheten, och rabatterna voro ej uppgräfda; snödropparna hade arbetat sig upp genom fjolårets löfsamlingar och höllo just på att sluta sin korta verksamhet för att lämna plats åt de ömtåligare saffransblommorna, hvilka tagit skydd under ett ofruktsamt päronträd; syrenerna väntade på sydlig vind för att få gå i blom, men lindarna bjödo ännu kärleksfilter i sina obrustna knoppar åt bofinkarna, som börjat bygga sina lafklädda bon mellan stam och gren; ännu hade ingen mänskofot trampat sandgångarna sedan sista vinterns snö gått bort, och därför lefdes ett obesväradt lif därinne af både djur och blommor. Gråsparfvarna höllo på att samla upp skräp, som de sedan gömde under takpannorna på navigationsskolans hus; de drogos om spillror af raketthylsor från sista höstfyrverkeriet, de plockade halmen från unga träd som året förut sluppit ur skolan på Rosendal — och allting sågo de! De hittade baregelappar i bersåer och kunde mellan stickorna på en bänkfot draga fram hårtappar efter hundar, som icke slagits där sedan Josefinadagen i fjol. Där var ett lif och ett kif.

Men solen stod öfver Liljeholmen och sköt hela kvastar af strålar mot öster; de gingo genom rökarna från Bergsund, de ilade fram öfver Riddarfjärden,

klättrade upp till korset på Riddarholmskyrkan, kastade sig öfver till Tyskans branta tak, lekte med vimplarna på skeppsbrobåtarna, illuminerade i fönstren på stora Sjötullen, eklärerade Lidingöskogarna och tonade bort i ett rosenfärgadt moln, långt, långt ut i fjärran, där hafvet ligger. Och därifrån kom vinden, och hon gjorde samma färd tillbaka genom Vaxholm, förbi fästningen, förbi Sjötullen, utmed Sicklaön, gick in bakom Hästholmen och tittade på sommarnöjena; ut igen, fortsatte och kom in i Danviken, blef skrämd och rusade af utmed södra stranden, kände lukten af kol, tjära och tran, törnade mot Stadsgården, for uppför Mosebacke, in i trädgården och slog emot en vägg. I detsamma öppnades väggen af en piga, som just rifvit bort klistringen på innanfönstren; ett förfärligt os af stekflott, ölskvättar, granris och sågspån störtade ut och fördes långt bort af vinden, som nu, medan köksan drog in den friska luften genom näsan, passade på att gripa fönstervadden, som var beströdd med paljetter och berberisbär och törnrosblad, och började en ringdans utefter gångarna, i hvilken snart gråsparfvarna och bofinkarna deltogo, då de sålunda sågo sina bosättningsbekymmer till stor del undanröjda.

Emellertid fortsatte köksan sitt arbete med innanfönstren, och inom några minuter hade dörren från källarsalen till verandan blifvit öppnad och ut i trädgården trädde en ung herre, enkelt men fint klädd. Hans ansikte företedde intet ovanligt, men där låg en sorg och en ofrid i hans blickar, som dock försvunno, då han, utkommen från den trånga källarsalen, möttes af den öppna horisonten. Han vände sig mot vindsidan, knäppte upp öfverrocken och tog några fulla andetag, hvilka tycktes lätta hans bröstkorg och sinne. Därpå började han vandra fram och åter utmed barriärn, som skiljer trädgården från branterna åt sjön.

Långt nere under honom bullrade den nyvaknade staden; ångvinscharna snurrade nere i stadsgårdshamnen, järnstängerna skramlade i järnvågen, slussvaktarnas pipor hvisslade, ångbåtarna vid Skeppsbron ångade, Kungsbacksomnibusarna hoppade skallrande fram på den kullriga stenläggningen; stoj och hojt i fiskargången, segel och flaggor som fladdrade ute på strömmen, måsarnas skri, hornsignaler från Skeppsholmen, gevärsrop från Södermalmstorg, arbetshjonens klapprande med träskorna på Glasbruksgatan, allt gjorde ett intryck af lif och rörlighet, som tycktes väcka den unge herrns energi, ty nu hade hans ansikte antagit ett uttryck af trots och lefnadslust och beslutsamhet, och då han lutade sig öfver barriären och såg ner på staden under sina fötter, var det som om han betraktade en fiende; hans näsborrar vidgades, hans ögon flammade och han lyfte sin knutna hand, som om han velat utmana den stackars staden eller hota den.

Nu ringde det sju i Katrina, och Maria sekunderade med sin mjältsjuka diskant, och Storkyrkan och Tyskan fyllde i med sina basar, och hela rymden dallrade snart af ljudet från alla stadens sjuklockor; men när de tystnat, den ena efter den andra, hördes ännu långt i fjärran den sista sjunga sin fridfulla aftonsång; den hade en högre ton, en renare klang och ett hastigare tempo än de andra — ty den har så! Han lyssnade och sökte utröna hvarifrån ljudet kom, ty det syntes väcka minnen hos honom. Då blef hans min så vek och hans ansikte uttryckte den smärta, som ett barn erfar, då det känner sig vara lämnadt ensamt. Och han var ensam, ty hans far och mor lågo borta på Klara kyrkogård, därifrån klockan ännu hördes, och han var ett barn, ty han trodde ännu på allt, både sant och sagor.

Klockan i Klara tystnade, och han rycktes ur sina tankar genom ljudet af steg på sandgången.

Emot honom kom från verandan en liten man med stora polisonger, glasögon, hvilka tycktes snarare vara afsedda till skydd för blickarna än för ögonen, en elak mun, som alltid antog ett vänligt till och med godmodigt uttryck, en halfkrossad hatt, snygg öfverrock med defekta knappar, byxorna hissade på half stång, gången både antydande säkerhet och skygghet. Det var af hans sväfvande yttre omöjligt att bestämma samhällsställning eller ålder. Han kunde lika väl tagas för en handtverkare som en tjänsteman och han syntes vara mellan tjugunio och fyrtiofem år. Nu tycktes han emellertid smickrad af den persons sällskap, som han gick till mötes, ty han lyfte ovanligt högt den bågnande hatten och tog till sitt godmodigaste leende.

— Häradshöfdingen har väl inte väntat?

— Inte ett ögonblick; klockan slutade just att ringa sju. Jag tackar er för att ni var god och kom, ty jag måste erkänna att detta möte är af största vikt för mig; det gäller snart sagdt min framtid, herr Struve.

— Hå kors!

Herr Struve klippte ett slag med ögonlocken, ty han hade endast väntat sig ett toddyparti och var mycket litet angelägen om allvarliga samtal, hvarför han också hade sina skäl.

— För att vi skola kunna tala bättre, fortfor häradshöfdingen, så sitta vi ute, om ni inte har något mot det, och dricka en toddy.

Herr Struve drog ut den högra polisongen, tryckte varsamt ner hatten och tackade för bjudningen, men var orolig.

— För det första, måste jag bedja er icke vidare titulera mig häradshöfding, upptog den unge herrn samtalet, ty det har jag aldrig varit, utan endast extra ordinarie notarie, och detta senare

har jag med i dag upphört att vara och är endast herr Falk.

— Hvad för slag?

Herr Struve såg ut som om han förlorat en fin bekantskap, men förblef godmodig.

— Ni, som är en man med liberala idéer...

Herr Struve försökte begära ordet för att utveckla sig, men Falk fortfor:

— I er egenskap af medarbetare i den frisinnade Rödlufvan är det som jag sökt er.

— För all del, jag är en så obetydlig medarbetare...

— Jag har läst era ljungande artiklar i arbetarfrågan, och i alla andra frågor som ligga oss om hjärtat. Vi räkna nu vårt anno III, med romerska siffror, ty det är nu tredje året som den nya representationen sammanträder och vi skola snart se våra förhoppningar förverkligade. Jag har läst era förträffliga biografier i Bondevännen öfver de ledande politiska männen, männen från folket, som slutligen fått framföra hvad de så länge burit tungt på sina sinnen; ni är en framåtskridandets man och jag högaktar er!

Struve, hvars blick slocknat i stället för att tändas vid det eldiga talet, mottog med nöje det åskledande anbudet och grep med ifver ordet.

— Jag får säga, att det är med en verklig glädje jag hör ett erkännande från en ung och, jag må säga det, utmärkt person som häradshöfdingen, men å andra sidan, hvarför skola vi tala om saker, som äro af alltför allvarlig, för att icke säga sorglig natur, här, då vi äro ute i naturens sköte, här på vårens första dag, då allting står i sin knoppning och solen sprider sin värme i hela naturen; låt oss vara sorglösa och dricka vårt glas i frid. Förlåt, men jag tror att jag är äldre student — och — vågar — kanske därför föreslå...

Falk, hvilken gått ut som en flinta för att söka stål, kände att han huggit i trä. Han mottog anbudet utan någon värme. Och där sutto nu de nya bröderna och hade intet att säga hvarann, annat än den missräkning som deras ansikten sade.

— Jag nämnde nyss för bror, upptog Falk samtalet, att jag i dag brutit med mitt förra och öfvergifvit ämbetsmannabanan; nu vill jag blott tillägga att jag ämnar bli litteratör!

— Litteratör! Å, kors, hvarför det då? Men det är ju synd.

— Det är icke synd; men nu har jag att fråga, om bror vet hvart jag skall gå för att få något arbete?

— Hm! Det är verkligen svårt att säga. Det strömmar så mycket folk till från alla håll. Men det ska du inte tänka på. Det är verkligen synd, att du ska afbryta; det är en svår bana den här litteratörsbanan!

Struve såg ut som om han skulle tycka att det var synd, men kunde icke dölja en viss förnöjelse öfver att få en olyckskamrat.

— Men säg mig då, fortfor han, orsaken till att du lämnar en bana, som ger både ära och makt.

— Ära åt dem som hafva tillvällat sig makten, och makten åt de hänsynslösa.

— Å, du pratar! Inte är det så farligt heller?

— Inte? Nå, så gärna som vi tala om något annat, så. Jag skall bara ge dig en interiör ifrån e t t af de sex verk, jag skref in mig uti. De fem första lämnade jag genast af den naturliga orsak att där inte fanns något arbete. Hvarje gång jag kom upp och frågade om det fanns något att göra, så blef svaret alltid: Nej! och såg heller aldrig någon som gjorde något. Och det, oaktadt jag var i sådana anlitade verk som K o l l e g i e t f ö r B r ä n n v i n s-b r ä n n i n g e n, K a n s l i e t f ö r S k a t t e r n a s

påläggande och Generaldirektionen för Ämbetsmännens pensioner. Men när jag såg dessa massor af tjänstemän, som krälade på hvarandra, rann den tanken på mig, att det verk, som skulle utbetala alla dessa löner, dock måtte ha något att göra. Jag skref följaktligen in mig i Kollegiet för utbetalandet af Ämbetsmännens löner.

— Var du i det verket? frågade Struve, som började intresseras.

— Ja. Jag kan aldrig glömma det stora intryck, som min entré i detta fullständigt och väl organiserade ämbetsverk gjorde på mig. Jag kom upp klockan elfva förmiddagen, emedan verket vid den tiden skulle öppnas. I vaktmästarrummet lågo två unga vaktmästare framstupa på ett bord och läste Fäderneslandet.

— Fäderneslandet?

Struve, som under föregående kastat socker åt gråsparfvarna, började spetsa öronen.

— Ja! Jag hälsade god morgon. En svag ormlik rörelse efter herrarnas ryggar antydde att min hälsning mottogs utan afgjord motvilja; den ena gjorde till och med en gest med högra stöfvelklacken, hvilken skulle gälla för ett handtag. Jag frågade om någon af herrarna var ledig att visa mig lokalen. De förklarade sig förhindrade: de hade order att icke lämna vaktrummet. Jag frågade om det icke fanns flere vaktmästare. Jo, det fanns nog flere. Men öfvervaktmästaren hade semester, förste vaktmästaren hade tjänstledighet, andre vaktmästaren hade permission, den tredje var på Posten, den fjärde var sjuk, den femte var efter dricksvatten, den sjätte var på gården, »och där sitter han hela dan»; för öfrigt »brukade aldrig någon tjänsteman vara uppe förr än vid ett-tiden». Därvid fick jag en vink om det opassande i mitt tidiga, störande besök och

en erinran om att vaktmästarna äfven voro tjänstemän.

Sedan jag emellertid förklarat mitt beslut vara att taga ämbetsrummen i sikte, för att därigenom få ett begrepp om arbetets fördelning i ett så maktpåliggande och omfattande verk, fick jag den yngre af de två att följa mig. Det var en storartad anblick som mötte, då han slog upp dörren och en fil af sexton rum, större och mindre, lågo framför mina blickar. Här måtte väl finnas arbete, tänkte jag, och kände att jag träffat på en lycklig idé. Ljudet af sexton björkvedsbrasor, som flammade i sexton kakelugnar, gjorde ett behagligt afbrott mot ställets ensamhet.

Struve, som lyssnat allt uppmärksammare, letade nu fram en blyertspenna mellan västens tyg och foder och skref 16 på sin vänstra manschett.

— »Här är extraordinariernas rum,» upplyste vaktmästaren.

»Jaså! Är det många extra här i verket?» frågade jag.

»Åja, nog räcker de till.»

»Hvad gör de då för slag?»

»De skrifver, förstås lite...» — Han såg härvid så förtroendefull ut, att jag ansåg det vara tid att afbryta honom. Sedan vi genomvandrat kopisternas, notariernas, kanslisternas, revisorns och revisionssekreterarens, kontrollörens och kontröllörsekreterarens, advokatsfiskalens, kammarförvantens, arkivariens och bibliotekariens, kamrerarens, kassörens, ombudsmannens, protonotariens, protokollsekreterarens, aktuariens, registratorns, expeditionssekreterarens, byråchefens och expeditionschefens rum, stannade vi omsider vid en dörr, på hvilken med förgyllda bokstäfver stod skrifvet: Presidenten. Jag ville öppna dörren och stiga på, men hindrades vördsamt af vaktmästaren, som med verklig oro fat-

tade min arm och hviskade ett »tyst!» — »Sofver han?» kunde jag, med tanken på en gammal sägen, icke underlåta att fråga. — »För Guds skull, säg ingenting; här får ingen komma in förrän då presidenten ringer.» — »Ringer presidenten ofta då?» — »Nej, inte har jag hört honom ringa på det år jag har varit här.» — Vi tycktes återigen komma in på det förtroliga området, hvarför jag afbröt.

När klockan led mot tolf började de extra ordinarie tjänstemännen anlända, och jag blef ganska öfverraskad att i dem känna igen idel gamla bekanta från Generaldirektionen för Ämbetsmännens pensioner och Kollegiet för Brännvinsbränningen. Men större ändå blef min öfverraskning då jag fick se kammarförvanten från Skatternas påläggande komma inpromenerande och här sätta sig i aktuariens rum och skinnstol och göra sig lika hemmastadd som jag sett honom på förra stället.

Jag tog en af de unga herrarna afsides och frågade honom om han icke ansåg lämpligt, att jag gick in och uppvaktade presidenten. »Tyst!» var hans hemlighetsfulla svar, i det han förde mig in i det åttonde rummet! Åter detta hemlighetsfulla »tyst».

Rummet, i hvilket vi befunno oss nu, var lika mörkt, men smutsigare än alla de andra. Tagelsuddar stucko ut genom de spruckna skinnen på möblerna; dammet låg tjockt öfver skrifbordet, på hvilket stod ett utsinadt bläckhorn; där låg också en obegagnad lackstång, på hvilken den forne ägaren textat sitt namn i anglosaxiska bokstäfver, en papperssax, hvars käftar gått i lås af rost, en datumvisare, som stannat midsommardagen för fem år sedan, en statskalender, som var fem år gammal, och ett ark gråpapper, på hvilket var skrifvet Julius Cæsar, Julius Cæsar, Julius Cæsar, minst hundra gånger omväxlande med Gubben Noach, Gubben Noach lika många gånger.

»Det här är arkivariens rum, här få vi vara i fred,» sade min följeslagare.

»Kommer inte arkivarien hit då?» frågade jag.

»Han har inte varit här på fem år, så nu lär han väl skämmas att komma hit!»

»Nå, men hvem sköter hans tjänst då?»

»Det gör bibliotekarien.»

»Hvaruti består då deras tjänstgöring i ett sådant här verk som Kollegiet för utbetalande af Ämbetsmännens löner?»

»Det består i att vaktmästarna sortera kvittenserna, kronologiskt och alfabetiskt, och skicka dem till bokbindarn, hvarpå bibliotekarien öfvervakar deras uppställande på därtill lämpliga hyllor.»

Struve tycktes numera njuta af samtalet och kastade då och då ner ett ord på sin manschett, och då Falk gjorde en paus, ansåg han sig böra säga något af vikt.

— Nå, men hur fick arkivarien ut sin lön då?

— Jo, den skickades hem till honom! Var det inte enkelt. Emellertid blef jag nu tillrådd af min unge kamrat att gå in och bocka mig för aktuarien och bedja honom presentera mig för de andra tjänstemännen, hvilka nu började anlända för att röra om elden i sina kakelugnar och njuta af glödhögens sista strålar. Aktuarien skulle vara en mycket mäktig och äfven godsint person, berättade min vän, och tyckte mycket om uppmärksamhet.

Nu hade jag, som känt aktuarien i egenskap af kammarförvant, haft helt andra tankar om honom, men jag trodde min kamrat och steg på.

I en bred karmstol framför kakelugnen satt den fruktade och sträckte sina fötter på en renhud. Han var strängt sysselsatt med att röka in ett äkta sjöskumsmunstycke, hvilket han sytt in i ett handskskinn. För att icke vara sysslolös hade han tagit ihop

med gårdagens Posttidning, för att få nödiga underrättelser om regeringens önskningar.

Vid mitt inträde, som tycktes göra honom bedröfvad, sköt han upp glasögonen och lade dem på sin kala hjässa; högra ögat gömde han bakom tidningens marginal och lossade med det vänstra en spetskula mot mig. Jag framförde mitt ärende. Han tog munstycket i högra handen och såg efter huru långt det »slagit an». Den förfärliga tystnad som nu uppstod bekräftade alla mina farhågor. Han harklade och framkallade därefter ett starkt fräsande ljud i glödhögen. Därefter erinrade han sig tidningen och fortsatte läsningen. Jag ansåg mig böra repetera mitt andragande med någon variation. Då stod han inte ut längre. »Hvaffa-en menar herrn? Hvaffa-en vill herrn i mitt rum! Får jag inte vara i fred i mitt eget rum? Hva!? Ut, ut, ut, herre! Hvaffa-en ser herrn inte att jag är upptagen! Tala vid protonotarien om herrn vill något! Inte vid mig!» — Jag gick in till protonotarien.

Där var stort materialkollegium, som pågick sedan tre veckor tillbaka. Protonotarien satt ordförande, och tre kanslister skötte protokollet. Leverantörernas insända prof lågo strödda omkring borden, vid hvilka alla lediga kanslister, kopister och notarier tagit plats. Man hade ehuru med stor meningsskiljaktighet beslutat sig för två balar Lessebopapper, och efter upprepade profklippningar stannat vid fyrtioåtta saxar af Gråtorps prisbelönta tillverkning (i hvilket bruk aktuarien ägde tjugufem aktier); profskrifningen med stålpennorna hade fordrat en hel vecka, och protokollet öfver densamma hade slukat två ris papper; nu hade man kommit till pennknifvarna, och kollegiet satt just och pröfvade desamma på de svarta bordskifvorna.

»Jag föreslår Sheffields tvåbladiga n:r 4, utan korkskruf,» sade protonotarien, och tog en flisa ur

bordskifvan, så stor att man kunde tända en brasa med den. »Hvad säger första notarien?»

Denne, som vid profskärningen tagit för djupt och råkat på en spik, hvilken skadat en trebladig Eskilstuna n:r 2, föreslog nämnda sort.

Sedan alla yttrat sig och strängt motiverat sina meningar med bifogade af praktiska prof, beslöt ordföranden, att man skulle taga två gross Sheffield.

Häremot reserverade sig första notarien i ett längre anförande, som togs till protokoll, kopierades i två exemplar, registrerades, sorterades (alfabetiskt och kronologiskt), inbands och uppställdes af vaktmästare under bibliotekariens öfverinseende på lämplig hylla. Denna reservation genomandades af en varmt fosterländsk känsla och gick hufvudsakligen ut på att visa det nödvändiga i att staten uppmuntrade de inhemska manufakturerna. Som detta innehöll en anklagelse mot regeringen, då den ju träffat en regeringens ämbetsman, måste protonotarien taga regeringens försvar. Han började med en historik öfver manufakturdiskontens uppkomst (vid nämnandet af »diskonten» spetsade alla extra ordinarierna öronen), kastade en blick på landets ekonomiska utveckling under de sista tjugu åren, hvarvid han fördjupade sig så i detaljerna, att klockan slog tu i Riddarholmen, innan han hunnit till ämnet. Vid det fatala klockslaget störtade alla tjänstemännen upp från sina platser som om elden varit lös. Då jag frågade en ung kamrat hvad detta skulle betyda, svarade den gamle notarien, som hört min fråga: »En ämbetsmans första plikt, herre, är att vara punktlig, herre!» Två minuter öfver tu fanns inte ett lif i de många rummen! »I morgon få vi en het dag,» hviskade en kamrat till mig i trappan. »Hvad i Herrans namn blir det då?» frågade jag orolig. »Blyertspennorna!» svarade han. Och det blef heta dagar! Lackstängerna, kuverten, papperskniifvarna,

läskpapperet, segelgarnet. Men det gick an, ty alla hade sysselsättning. Det kom dock en dag då denna skulle tryta. Då tog jag mod till mig och bad att få något att göra. De gåfvo mig sju ris papper att skrifva rent hemma, för att jag skulle skaffa mig »meriter». Detta arbete utförde jag på en mycket kort tid, men i stället för att vinna erkännande och uppmuntran blef jag behandlad med misstroende, ty man tyckte inte om flitigt folk. Sedan fick jag aldrig något arbete mer. Jag vill bespara dig en plågsam beskrifning på ett år fullt af förödmjukelser, af styng utan tal, af bitterhet utan gräns. Allt hvad jag ansåg löjligt och smått behandlades med högtidligt allvar och allt hvad jag vördade som stort och berömvärdt häcklades. Folket kallades för pack och ansågs endast vara till för garnisonen att ha att skjuta på vid förefallande behof. Man smädade öppet det nya statsskicket och kallade bönderna förrädare.* Detta hörde jag på i sju månader; man började misstänka mig, då jag icke deltog i skrattet och man utmanade mig. Nästa gång man angrep »oppositionshundarna», exploderade jag och höll ett explikationstal som hade till resultat, att man visste hvar man hade mig och att jag blef omöjlig. Och nu gör jag som så många andra skeppsbrutna: jag kastar mig i armarna på litteraturen!

Struve, som syntes missnöjd med det afstubbade slutet, stoppade in blyertspennan, drack ur sin toddy, och såg förströdd ut. Emellertid ansåg han sig böra tala.

— Kära bror, du har icke lärt dig lifvets konst ännu; du skall se huru svårt det är att få ett bröd först, och se huru småningom det blir lifvets hufvudsak. Man arbetar för att få bröd och man äter sitt bröd för att kunna arbeta ihop mera bröd, för att

* Denna skildring är numera osann, sedan ämbetsverkens stora omorganisation blifvit företagen.

kunna arbeta! Tro mig, jag har hustru och barn och jag vet hvad det vill säga. Man måste lämpa sig efter förhållandena, ser du. Man måste lämpa sig! Och du vet inte hurudan en litteratörs ställning är. Litteratören står utom samhället!

— Nå väl, det är straffet, när han vill ställa sig öfver samhället! För öfrigt afskyr jag samhället, ty det hvilar ej på fritt fördrag, det är en väfnad af lögn — och jag flyr det med nöje!

— Det börjar bli kallt, anmärkte Struve.

— Ja, skola vi gå?

— Kanske vi gå.

Samtalets låga hade flämtat ut.

Emellertid hade solen gått ned, halfmånen hade äntrat horisonten och stod nu öfver Ladugårdsgärdet, en och annan stjärna kämpade med dagsljuset som ännu dröjde uppe i rymden; gaslyktorna tändes nere i staden, som nu började tystna.

Falk och Struve vandrade tillsammans åt norr, samspråkande om handel, sjöfart, näringar och allt annat som icke intresserade dem, hvarpå de skildes med ömsesidig lättnad.

Under det att nya tankar grodde i hans hufvud, vandrade Falk nedåt Strömgatan och fram åt Skeppsholmen. Han kände sig lik en fågel som flugit mot en fönsterruta och nu ligger slagen, då han trodde sig lyfta vingarna för att flyga rätt ut i det fria. Han satte sig på en bänk vid stranden och hörde på vågskvalpet; en lätt bris susade genom de blommande lönnarna och halfmånen lyste med ett svagt sken öfver det svarta vattnet; där lågo tjugu, trettio båtar förtöjda vid kajen, och de ryckte i sina kedjor och stucko upp sina hufvuden den ena öfver den andra, ett ögonblick blott, för att sedan dyka ner; vinden och vågen tycktes jaga dem framåt och de gjorde sina anlopp mot bron likt ett koppel hetsade

hundar, men kedjan ryckte dem tillbaka och då höggo de och stampade som om de ville slita sig.

Där blef han sittande till midnatt; då somnade vinden, vågorna gingo till hvila, de fångna båtarna ryckte icke mera i sina kedjor, lönnarna susade ej mer och daggen föll.

Då steg han upp och vandrade drömmande hem till sin ensliga vindskammare långt borta på Ladugårdslandet.

Detta gjorde unge Falk, men gamle Struve, hvilken samma dag inträdt i den konservativa Gråkappan, sedan han fått afsked ur Rödlufvan, gick hem och skref till den misstänkta Folkets Fana en korrespondens-artikel. »Om Kollegiet för utbetalandet af Ämbetsmännens löner», på fyra spalter à fem kronor spalten.

ANDRA KAPITLET.

Bröder emellan.

Linkramhandlaren Carl Nicolaus Falk, son till aflidne linkramhandlaren, en af borgerskapets femtio äldste och kaptenen vid borgerskapets infanteri, kyrkorådet och ledamoten af direktionen för Stockholms stads brandförsäkringskontor herr Carl Johan Falk och bror till förre e. o. notarien numera litteratören Arvid Falk, hade sin affär eller, som hans ovänner helst kallade den, bod vid Österlånggatan, så snedt emot Ferkens gränd, att bodbetjänten kunde, när han tittade upp från sin roman, som han satt och fuskade med under disken, se ett stycke af en ångbåt, ett hjulhus, en klyfvarbom eller så, och en trädtopp på Skeppsholmen samt en bit luft ofvanför. Bodbetjänten, som lydde det icke ovanliga namnet Andersson, och han hade lärt lyda, hade nu på

morgonen öppnat, hängt ut en lintott, en ryssja, en ålmjärde, en knippa metspön samt en katse ospritad fjäder; därpå hade han sopat boden och strött sågspån på golfvet samt slagit sig ner bakom disken, där han af en tom ljuslåda tillredt ett slags råttfälla, som han gillrat upp med en stångkrok och i hvilken hans roman ögonblickligen kunde falla, om patron eller någon af dennes bekanta skulle inträda. Några kunder tycktes han ej befara, dels emedan det var tidigt på morgonen, dels emedan han icke var van vid öfverflöd på sådana. Affären hade blifvit grundlagd under salig kung Fredriks dagar — Carl Nicolaus Falk hade liksom allt annat äfven ärft detta uttryck från sin far, hvilken åter fått det i rätt nedstigande linje från sin farfar — den hade blomstrat och gifvit ifrån sig bra med pengar förr, ända till för några år sedan, då det olycksaliga »representationsförslaget» kom och gjorde slut på all handel, förstörde alla utsikter, hämmade all företagsamhet och hotade att bringa borgerskapet till undergång. Så uppgaf Falk själf, men andra menade att affären icke sköttes och att en svår konkurrent etablerat sig nere vid Slussplan. Falk talade dock icke i onödan om affärens lägervall och han var en tillräckligt klok man att välja både tillfälle och åhörare när han slog an den strängen. När någon af hans gamla affärsvänner framställde en vänlig förundran öfver den minskade trafiken, då talade han om, att han byggde på sin partihandel på landsorten, och bara hade boden som en skylt, och de trodde honom, ty han hade ett litet kontor innanför boden, där han mest vistades, när han icke var ute i stan eller på Börsen. Men när hans bekanta — det var något annat det — det var notarien och magistern — yttrade samma vänliga oro — då var det de dåliga tiderna, härledande sig från representationsförslaget — som vållade stagnationen.

Emellertid hade Andersson, hvilken blifvit störd af några pojkar, som i dörren frågat hvad metspöna kostat, råkat att titta ut åt gatan och fått sikte på unge herr Arvid Falk. Som han fått låna boken af just honom, fick den bli liggande där den låg, och det var med en ton af förtrolighet och en min af hemligt förstånd han hälsade sin förre lekkamrat, då denne inträdde i boden.

— Är han där uppe? frågade Falk med en viss oro.

— Han håller på att dricka kaffe, svarade Andersson och pekade åt taket. I detsamma hördes en stol skjutas på ett golf rätt ofvanför deras hufvuden.

— Nu steg han upp från bordet, herr Arvid.

De tycktes båda så väl känna detta ljud och dess betydelse. Därpå hördes tämligen tunga, knarrande steg korsa rummet i alla riktningar och ett doft mullrande trängde genom trossbottnen ned till de lyssnande unga männen.

— Var han hemma i går kväll? frågade Falk.

— Nej, han var ute.

— Med vännerna eller de bekanta?

— Bekanta.

— Och kom sent hem?

— Ganska sent.

— Tror Andersson han kommer ner snart? Jag vill inte gärna gå upp för min svägerskas skull.

— Han är nog här snart, det känner jag på stegen.

I detsamma hördes en dörr slås igen där uppe, och där nere växlades en betydelsefull blick. Arvid gjorde en rörelse som om han ämnade gå, men då bemannade han sig.

Om några ögonblick började ljud förnimmas inne på kontoret. En elakartad hosta skakade det lilla

rummet och så hördes de kända stegen som sade: rapp — rapp, rapp — rapp!

Arvid gick innanför disken och knackade på dörren till kontoret.

— Stig på!

Arvid stod inför sin bror. Denne såg ut att vara en fyrtioåring, och han var så omkring, ty han var femton år äldre än brodern och därför, och äfven på andra grunder, hade han vant sig att betrakta honom som en pojke, åt hvilken han var far. Han hade ljuslätt hår, ljusa mustascher, ljusa ögonbryn och ögonhår. Han var tämligen fetlagd och därför kunde han knarra så bra på stöflarna, hvilka skreko under tyngden af hans satta figur.

— Är det du bara? frågade han med en obetydlig anstrykning af välvilja och förakt, två oskiljaktiga känslor hos honom, ty han var icke ond på dem som voro under honom i något afseende, och han föraktade dem. Men han såg nu också ut som om han gjort en missräkning, ty han hade väntat något mera tacksamt föremål att få bryta ut på, och brodern var en försynt och timid natur, som aldrig satte sig upp i onödan.

— Jag stör dig väl inte, bror Carl? frågade Arvid, som stannat vid dörren. Denna ödmjuka fråga hade den verkan, att brodern beslöt att ge ett uttryck åt sin välvilja. Han tog sig själf en cigarr ur sitt stora läderfodral med broderi på och bjöd därpå brodern ur en låda, som fått sin plats i närheten af kaminen, emedan cigarrerna — »väncigarrerna», som han öppet kallade dem, och han var en öppen natur — hade varit med om ett skeppsbrott, hvilket gjorde dem mycket intressanta, om icke så goda, och en strandauktion, hvilket gjorde dem mycket billiga.

— Nåå, hvad har du att andraga? frågade Carl Nicolaus, i det han tände sin cigarr och därefter stop-

pade tändsticksasken i fickan — af tankspriddhet, ty han kunde icke hålla tankarna samlade på mera än ett ställe, inom en krets, hvilken var icke mycket vid, hans skräddare kunde på tummen säga huru vid, när han tog mått om hans lif.

— Jag tänkte få tala om våra affärer, svarade Arvid och tummade sin otända cigarr.

— Sitt! kommenderade brodern.

Det var alltid hans vana att bedja folk sitta, då han skulle ta itu med dem, ty han hade dem då under sig och kunde lättare krossa dem — om så behöfdes.

— Våra affärer! Ha vi några affärer? började han. Jag vet inte det! Har du några affärer, du?

— Jag menade endast, att jag ville veta om jag hade någonting att få vidare.

— Hvad skulle det vara, om jag får lof att fråga? Skulle det vara pengar kanske? Hva? skämtade Carl Nicolaus och lät brodern njuta af lukten från den fina cigarren. Som han icke fick något svar, det han icke heller ville ha, måste han tala själf.

— Få? Har du inte fått allt hvad du skulle ha? Har du inte själf kvitterat räkningen till förmyndarkammaren; har jag inte sedan dess födt dig och klädt dig, det vill säga förskotterat dig, för du skall få betala det när du kan en gång, som du också har begärt; jag har skrifvit upp det för att ha den dan, då du kan förtjäna ditt bröd själf, och det har du inte gjort ännu.

— Det är just det jag ämnar göra nu och därför har jag kommit hit för att få klart om jag har något att få eller om jag är skyldig något.

Brodern kastade en genomträngande blick på sitt offer för att utforska om denne hade några baktankar. Därpå började han med sina knarrande stöflar rappa golfvet på en diagonal mellan spottlådan och

paraplystället; berlockerna pinglade på urkedjan liksom varnande folk för att gå i vägen och tobaksröken steg upp och lade sig i långa hotande moln mellan kakelugnen och dörren, som om de bebådade åskväder. Han gick häftigt med nedböjdt hufvud och skjutande axlar, liksom om han läste öfver en roll. När han tycktes kunna den, stannade han framför brodern och såg på honom rätt in i ögat med en lång, sjögrön, falsk blick, som skulle se ut som förtroendet och smärtan, och med en röst afsedd att låta som komme den från familjegrafven på Klara kyrkogård, sade han:

— Du är inte ärlig, Arvid! Du är inte är-lig!

Hvilken åhörare som helst, utom Andersson, som stod och lyssnade bakom boddörren, skulle ha känt sig rörd vid dessa ord, hvilka med den djupaste broderliga smärta uttalades af en broder mot en broder. Arvid själf, som från barndomen blifvit invand att tro, det alla andra människor voro förträffliga och han själf dålig, funderade verkligen ett ögonblick på, om han var ärlig eller icke, och som hans uppfostrare med tjänliga medel tillverkat åt honom ett högst ömtåligt samvete, fann han sig ha varit mindre ärlig eller åtminstone mindre öppen, då han nyss, på ett mindre öppet sätt, framställt sin fråga om brodern var en skurk.

— Jag har kommit till den meningen, sade han, att du bedragit mig på en del af mitt arf; jag har räknat ut, att du tagit för dyrt för din dåliga kost och dina aflagda kläder; jag vet att min förmögenhet icke kunnat gå åt till mina förfärliga studier, och jag tror, att du är skyldig mig en rätt stor summa, som jag nu behöfver, och som jag anhåller att få — utbekomma!

Ett leende upplyste broderns ljusa anlete och med en min så lugn, och en gest så säker, som om han repeterat den i flere år för att vara färdig

att träda upp så snart repliken sades, stack han handen i byxfickan, skakade nyckelknippan innan han tog upp den, lät den göra en volt i luften och gick med andakt till kassaskåpet. Han öppnade det fortare än han ämnat och ställets helgd kanske tillät, framtog ett papper, som också legat färdigt och väntat på replik. Han räckte det åt brodern.

— Har du skrifvit det här? — Svara! Har du skrifvit det här?

— Ja!

Arvid reste sig för att gå.

— Nej, sitt! — Sitt, sitt!

Om någon hund varit närvarande, skulle han genast suttit.

— Nå, hur står det? Läs! — »Jag, Arvid Falk, erkänner och betygar — att — jag — af — min bror — utnämnde förmyndaren — Carl Nicolaus Falk — till fullo utbekommit mitt arf — utgörande etc.»

Han skämdes att utsäga summan.

— Du har sålunda erkänt och betygat en sak, som du inte trott på! Är det ärligt, får jag lof att fråga? Nej, svara på min fråga! Är det ärligt? Nej! Ergo har du gifvit ett falskt intyg. Du är således en skurk! Ja det är du! Har jag inte rätt?

Scenen var för tacksam och triumfen för stor för att kunna njutas utan publik. Den oskyldigt anklagade måste ha vittnen; han slog upp dörren till boden.

— Andersson! ropade han. Svara mig på en sak: hör noga på! Om jag utfärdar ett falskt intyg, är jag en skurk då eller är jag inte?

— Patron är en skurk naturligtvis! svarade Andersson utan betänkande och med värme.

— Hörde du han sa att jag var en skurk — om jag skrifver under ett falskt kvitto. Nå, hvad var det jag sa nyss? Du är inte ärlig, Arvid; du är inte ärlig! Det har jag också alltid sagt om dig!

Beskedliga människor äro oftast skurkar; du har alltid varit beskedlig och undfallande, men jag har sett, att du i hemlighet burit andra tankar; du är en skurk! Så sade också din far, jag säger »sade», ty han sade alltid hvad han tänkte, och var en rättfärdig man, Arvid, och det — är — inte — du! Och var säker, att om han nu lefvat, skulle han med smärta och grämelse ha sagt: Du är inte ärlig, Arvid! Du är — inte — ärlig!

Han tog åter några diagonaler och det lät som om han applåderade sin scen med fötterna, och han ringde med nyckelknippan, som om han gaf signal till ridå. Slutrepliken hade varit så afrundad, att hvarje tillägg skulle förstöra det hela. Oaktadt den svåra beskyllningen, som han verkligen väntat på i flere år, ty han trodde alltid att brodern hade ett falskt hjärta, var han mycket nöjd att det var öfver, och så lyckligt öfver, och så väl eller så sinnrikt öfver, att han nästan kände sig glad och till och med en smula tacksam. Dessutom hade han ju fått ett så godt tillfälle att bryta ut, sedan han blifvit retad där uppe i familjen, och att bryta ut mot Andersson hade under årens lopp förlorat sitt behag — att bryta ut där uppe — det hade han förlorat lusten till.

Arvid hade blifvit stum; han var en sådan genom uppfostran förskrämd natur, att han alltid trodde sig göra orätt; han hade sedan barndomen hört dessa förfärliga stora orden: rättfärdig, ärlig, uppriktig, sann uttalas dagligen och stundligen, att de för honom stodo som domare, hvilka alltid till honom sade: skyldig! Han trodde en sekund, att han misstagit sig i sina beräkningar, att brodern var oskyldig och han själf verkligen en skurk; men i nästa ögonblick såg han i brodern en bedragare, som med en simpel advokatyr förvändt synen på honom, och han ville fly för att icke råka i strid, fly utan att

säga honom sitt ärende numro två, att han stod i begrepp att byta om bana.

Pausen blef längre än ämnadt var. Carl Nicolaus hade sålunda tid att i minnet genomgå sina triumfer från nyss. Det där lilla ordet »skurk» gjorde så godt i tungan att få uttala, det gjorde lika godt som att säga spark; och dörrens öppnande och Anderssons svar och papperets entré, allt hade gått så väl; nyckelknippan hade icke varit glömd på nattduksbordet, låset hade gått obehindradt, bevisningen hade varit bindande som ett garn, slutledningen hade gått af som ett gäddrag och varit snärjande. Han var blifven vid godt humör; han hade förlåtit, nej han hade glömt, glömt allt, och när han smällde igen kassaskåpet, så stängde han för alltid igen om den obehagliga affären. Men han ville icke skiljas vid brodern; han hade behof af att tala om annat med honom, att kasta några skoflar kallprat öfver det obehagliga ämnet, att se honom under hvardagliga förhållanden, att se honom till exempel sitta vid ett bord, hvarför icke ätande och drickande; människorna sågo alltid nöjda och belåtna ut, när de åto och drucko, och han ville se honom nöjd och belåten; han ville se hans ansikte lugnt och höra hans röst mindre darrande, och han stannade vid att han skulle bjuda på frukost. Svårigheten var att finna en öfvergång, en lämplig brygga att hala ut öfver braddjupet. Han letade i sitt hufvud, men fann ingen, han letade i sina fickor och han fann den — tändsticksasken.

— För fan, du har ju inte tändt din cigarr, gosse! sade han med verklig, icke låtsad värme.

Men gossen hade smulat sönder sin cigarr under samtalets gång och den kunde icke brinna mer.

— Se här, tag en ny!

Han fick fram sitt stora läderfodral:

— Se här! Tag du! Det är goda cigarrer!

Brodern, som var nog olycklig att icke kunna såra någon, mottog bjudningen, tacksamt som en till försoning framräckt hand.

— Se så, gamle gosse, fortfor Carl Nicolaus och anslog en angenäm sällskapston, som han så väl kunde; kom nu, så gå vi på Riga och få oss en bit frukost! Kom nu!

Arvid, som var ovan vid vänlighet, blef häraf så rörd, att han hastigt tryckte broderns hand och skyndade ut, ut genom boden utan att hälsa Andersson, och ut på gatan.

Brodern stod häpen; det där kunde han inte förstå; hvad skulle det betyda: springa sin väg, då han blef bjuden på frukost; springa sin väg, och han var ju ändå inte ond? Springa! Det skulle inte en hund ha gjort, om man kastat en köttbit åt honom!

— Han är så besynnerlig! mumlade han och rappade af golftiljorna. Därpå gick han till sin pulpet, skrufvade upp stolen så högt den gick, och klättrade upp. Ifrån denna upphöjda plats brukade han se människor och förhållanden från en högre synpunkt, och han brukade finna dem små, dock icke så små, att de ej kunde användas för hans ändamål.

TREDJE KAPITLET.

Nybyggarna vid Lill-Jans.

Klockan var mellan åtta och nio den vackra majmorgonen, då Arvid Falk efter scenen hos brodern vandrade gatorna framåt, missnöjd med sig själf, missnöjd med brodern och missnöjd med det hela. Han önskade att det vore mulet och att han hade dåligt sällskap. Att han var en skurk, det trodde han icke fullt på, men han var icke nöjd med sig

själf, han var så van att ställa höga fordringar på sig, och han var inlärd att i brodern se ett slags styffar, för hvilken han hyste stor aktning, nästan vördnad. Men äfven andra tankar döko upp och gjorde honom bekymrad. Han var utan pengar och utan sysselsättning. Detta senare var kanske det värsta, ty sysslolösheten var honom en svår fiende, begåfvad med en aldrig hvilande fantasi som han var.

Under ganska obehagliga funderingar hade han kommit ner på Lilla Trädgårdsgatan; han följde vänstra trottoaren utanför Dramatiska teatern och befann sig snart inne på Norrlandsgatan; han vandrade utan mål och gick rätt fram; snart började stenläggningen bli ojämn, träkåkar efterträdde stenhusen, illa klädda människor kastade misstänksamma blickar på den snyggt klädde personen, som så tidigt besökte deras kvarter, och utsvultna hundar morrade hotande mot främlingen. Mellan grupper af artillerister, arbetshjon, bryggardrängar, tvättmadammer och lärpojkar påskyndade han sina sista steg på Norrlandsgatan och var uppe på Stora Humlegårdsgatan. Han gick in i Humlegården. Generalfälttygmästarens kor hade redan tagit sitt mulbete i anspråk, de gamla, skalliga äppelträden gjorde försök att sätta blom, lindarna stodo gröna och ekorrarna lekte uppe i kronorna. Han gick förbi karusellen och kom upp i allén till teatern; där sutto pojkar, som skolkat skolan, och spelade knapp; längre fram låg en målargosse på rygg i gräset och tittade upp till skyarna genom de höga löfhvalfven, han hvisslade så sorglöst som om hvarken mästare eller gesäller väntade på honom, under det att flugor och andra yrfän gingo åstad och dränkte sig i hans färgpytsar.

Falk kom upp på höjden vid ankdammen; där stannade han och studerade grodornas metamorfoser, observerade hästiglarna och fångade en vattenlöpare. Därpå tog han sig för att kasta sten. Detta satte

hans blod i omlopp och han kände sig föryngrad, kände sig som en skolkande skolpojke, fri, trotsigt fri; ty det var en frihet, som han med rätt stor uppoffring eröfrat. Vid den tanken att fritt och efter behag få umgås med naturen, som han förstod bättre än han förstod människorna, hvilka blott hade misshandlat honom och sökt göra honom dålig, blef han glad, och all ofrid försvann ur hans sinne; och han steg upp för att fortsätta sin väg ändå längre utom staden. Han gick genom korset och befann sig på Norra Humlegårdsgatan. Han fick se att några bräder fattades i planket midt emot och att en gångstig blifvit upptrampad på andra sidan. Han kröp igenom och skrämde upp en gumma som gick och plockade nässlor; han promenerade öfver de stora tobakslanden, där Villastaden nu står, och befann sig vid porten till Lill-Jans.

Här hade våren brutit ut på allvar öfver den lilla täcka lägenheten, som med sina tre små stugor låg inbäddad mellan blommande syrener och äppelträd, skyddad för den nordliga vinden af granskogen på andra sidan landsvägen. Här var en fullständig idyll uppdukad. Tuppen satt på skalmarna till en dranktunna och gol, bandhunden låg och motade flugor i solskottet, bien stodo som ett moln omkring kuporna, trädgårdsmästaren låg på knä vid drifbänkarna och gallrade rädisorna, löfsångarna och rödstjärtarna sjöngo i krusbärsbuskarna, halfklädda barn jagade hönsen, som ville undersöka grobarheten hos diverse nysådda blomsterfrön. Öfver det hela låg en helblå himmel och bakom stod den svarta skogen.

Invid drifbänkarna, i skydd af planket, sutto två män. Den ene var klädd i svart hög hatt, utborstade svarta kläder, hade ett långt, smalt, blekt ansikte och såg ut som en prästman. Den andre var en civiliserad bondtyp, med sönderbruten men

fetlagd kropp, hängande ögonlock, mongoliska mustascher; han var högst illa klädd och såg ut som hvad som helst — hamnbuse, handtverkare eller artist — han såg förfallen ut på ett särskildt sätt.

Den magre, som tycktes frysa, oaktadt solen låg rätt på honom, läste högt ur en bok för den fete, hvilken såg ut som om han pröfvat alla jordens klimat och kunde med lugn fördraga dem alla.

Då Falk passerat grinden ut åt stora landsvägen, hörde han tydligt den läsandes ord genom planket, och han ansåg sig kunna stanna och höra på utan att stjäla några förtroenden.

Den magre läste med en torr, entonig stämma, som saknade all klang, och den fete gaf då och då sin belåtenhet tillkänna med ett fnysande, som stundom utbyttes mot ett grymtande och slutligen blef ett spottande, när de vishetens ord han hörde gingo ut öfver det vanliga människoförståndet. Den långe läste:

— »De högsta grundsatserna äro, som sagdt, tre: en absolut ovillkorlig och tvenne relativt ovillkorliga. Pro primo: den absolut första, rent ovillkorliga grundsatsen skall uttrycka den handlingen, som ligger till grund för allt medvetande och som endast gör detta möjligt. Denna grundsats är Identiteten, A = A. Denna återstår och kan på intet vis borttänkas, när man afskiljer alla medvetandets empiriska bestämningar. Den är medvetandets ursprungliga faktum och måste därför nödvändigt erkännas; och dessutom är den icke såsom hvarje annat empiriskt faktum någonting villkorligt, utan såsom en fri handlings följd och innehåll är den alldeles ovillkorlig.»

— Förstår du, Olle? afbröt läsaren.

— O, ja, det är ljufligt! — »Den är icke som hvarje empiriskt faktum någonting villkorligt.» — O, hvilken karl! Mera, mera!

— »Då man yrkar, fortfor läsaren, att denna sats är viss utan all vidare grund —»

— Hör en sån filur — »viss utan all vidare grund,» upptog den tacksamme åhöraren, som därmed ville skaka från sig hvarje misstanke om att han icke skulle förstå, »utan all vidare grund»; så fint, så fint, i stället för om han bara sagt »utan all grund».

— Ska jag fortsätta, eller ämnar du afbryta mig upprepade gånger? frågade den förorättade läraren.

— Jag ska inte afbryta, gå på, gå på!

— »Så», här kommer konklusionen (dråplig i sanning!) »tillägger man sig förmågan att sätta något.»

Olle fnös.

— »Man sätter därigenom icke A» (stora A) »utan blott, att A är A, om och för så vidt A öfver hufvud är. Det är icke frågan om satsens innehåll, utan blott om dess form. Satsen A = A är alltså till sitt innehåll villkorlig (hypotetisk) och blott till sin form ovillkorlig.»

— Observerade du att det var stora A?

Falk hade hört nog; det var den fruktansvärdt djupa filosofien från Polacksbacken som förirrat sig ända hit att kufva den råa hufvudstadsnaturen; han såg efter om icke hönsen fallit från sina pinnar och om icke persiljan upphört att gro vid åhörandet af det djupaste som på tungomål blifvit taladt vid Lill-Jans. Han förvånade sig öfver att himlen satt kvar på sin plats oaktadt den blifvit kallad till vittne vid en sådan förevisning af den mänskliga andens kraftprof, på samma gång hans mänskliga lägre natur tog ut sin rätt och han kände en svår torka i strupen, hvarför han beslöt att gå in i en af stugorna och begära ett glas vatten.

Han vände alltså om på sina steg och klef in

i den stugan som ligger till höger om vägen då man kommer från staden. Dörren till en stor för detta bagarstuga stod öppen ut till farstun, hvilken icke var större än en reskoffert. Inne i rummet fanns endast en fållbänk, en sönderbruten stol, ett staffli och två personer; den ena af dessa stod framför staffliet klädd i skjorta och byxor, hvilka uppehöllos af en svångrem. Han såg ut som en gesäll, men var artist, efter som han höll på att måla skiss till en altartafla. Den andre var en ung man med fint utseende och efter ställets råd och lägenhet verkligen fina kläder. Han hade aftagit sin rock, vikit ner skjortan och betjänade för tillfället målaren med sin präktiga byst. Hans vackra, nobla ansikte bar spår efter en föregående natts utsväfningar och han nickade då och då till med hufvudet, hvarvid han ådrog sig en extra tillrättavisning af mästaren, hvilken tycktes ha tagit honom i sitt beskydd. Det var just slutrefrängen af en sådan där upptuktelse, som Falk råkade få höra, då han steg in i farstun.

— Att du ska vara ett sådant svin och gå ut och supa med den där slarfven Sellén. Nu står du här och slösar bort din förmiddag i stället för att vara på Handelsinstitutet — höj litet på högra axeln — så där! Förstörde du verkligen hela hyran, så att du inte törs gå hem! Har du ingenting kvar alls? Inte ett spår?

— Åjo, nog har jag litet kvar, fastän det inte räcker så långt.

Den unge mannen tog upp en papperssudd ur byxfickan och vecklade ut den, hvarvid två riksdalerssedlar blefvo synliga.

— Ge mig de där, så ska jag gömma dem åt dig, tillrådde mästaren och tog helt faderligt hand om sedlarna.

Falk, som förgäfves sökt göra sig hörd, ansåg nu vara så godt att gå sin väg lika obemärkt som

han kommit. Han gick sålunda ännu en gång förbi komposthögen och de båda filosoferna och tog af till vänster ut åt drottning Kristinas väg. Han hade icke gått långt förrän han fick sikte på en ung man, som slagit upp sitt staffli framför det lilla, albevuxna träsket strax där skogen börjar. Det var en fin, smärt, nästan elegant figur med något spetsigt, mörklagdt ansikte; ett sprittande lif rörde sig genom hela hans person, där han stod arbetande framför den vackra taflan. Han hade tagit af sig hatt och rock och tycktes befinna sig vid den förträffligaste hälsa och det bästa humör. Han hvisslade, småsjöng och småpratade omväxlande.

Då Falk kommit tillräckligt långt fram på vägen för att få honom i profil, vände han sig:

— Sellén! God dag, gamle kamrat!

— Falk! Gamla bekanta ute i skogen! Hvad i Guds namn vill det säga! Är du inte i ditt verk så här dags på dan?

— Nej. Men bor du här ute?

— Ja, jag flyttade hit med några bekanta den första april; det blef för dyrt att bo i stan — värdarna ä' så kinkiga också!

Ett klippskt leende spelade i ena mungipan och de bruna ögonen tindrande.

— Jaså, återtog Falk, då kanske du känner de där figurerna, som sutto och läste borta vid drifbänkarna?

— Filosoferna? Ja, då! Den där långe är extra ordinarie i auktionsverket med åttio rdr om året och den där korta, Olle Montanus, han skulle egentligen sitta hemma och vara bildhuggare, men sen han kom på filosofien tillsammans med Ygberg, så har han upphört att arbeta och nu går det baklänges för honom med raska steg. Han har upptäckt att konsten är något sinnligt!

— Nå, men hvad lefver han på?

— Ingenting just! Han står ibland modell åt den praktiske Lundell, och då får han en bit paltbröd, och det lefver han på en dag eller så, och så får han ligga på golfvet i hans rum om vintrarna, för »han värmer alltid litet», säger Lundell, när veden är så dyr; och det var ganska kallt här i april månad.

— Hur kan han stå modell, som ser ut som en Quasimodo?

— Jo, det är på en korsnedtagning, där han skall vara den ena röfvaren, hvars ben redan äro sönderslagna, och den stackars fan har haft höftsjuka, så att, när han lägger sig öfver en stolskarm, blir han ganska bra. Ibland får han vända ryggen till, och då blir han den andra röfvaren.

— Hvarför gör han ingenting själf då; har han ingen förmåga?

— Olle Montanus, kära du, är ett snille, men han vill inte arbeta, han är filosof och han skulle nog ha blifvit en stor man, om han bara fått studera. Det är verkligen märkvärdigt att höra honom och Ygberg när de tala; det är visst sant att Ygberg har läst mera, men Montanus har ett så fint hufvud att han knäpper honom ibland, och då går Ygberg sin väg och läser in ett stycke till; men aldrig får Montanus låna hans bok.

— Jaså, ni tycker om Ygbergs filosofi? frågade Falk.

— Å, det är så fint, så fint! Du tycker väl om Fichte? Oj, oj, oj, en sådan karl!

— Nå, afbröt Falk, som icke tyckte om Fichte, hvilka voro de två figurerna inne i stugan?

— Jaså, du har sett dem också! Jo, den ena var den praktiske Lundell, figur- eller rättare kyrkmålare, och den andre var min vän Rehnhjelm.

De sista orden försökte han uttala med en mycket likgiltig ton för att göra intrycket dess starkare.

— Rehnhjelm?

— Ja; en mycket hygglig pojke.

— Han stod modell där inne.

— Gjorde han? Ja, den Lundell; han kan begagna människor; det är en för märkvärdigt praktisk karl. Men kom med, så ska vi gå in och reta honom, det är det roligaste jag har här ute; då kanske du också kan få höra Montanus tala, och det är verkligen intressant.

Mindre lockad af utsikterna att få höra Montanus tala, än för att få ett glas vatten, följde han Sellén och hjälpte honom bära staffli och schatull.

I stugan hade scenen så till vida förändrats att modellen fått sätta sig på den söndriga stolen och att Montanus och Ygberg slagit sig ner i fållbänken. Lundell stod vid staffliet och rökte en snarkande träsnugga för de fattiga kamraterna, hvilka fröjdade sig åt blotta närvaron af en tobakspipa.

Då häradshöfding Falk blifvit presenterad, tillvaratogs han genast af Lundell, som ville höra hans mening om sin tafla. Denna befanns vara en Rubens, åtminstone till ämnet, om icke till färg eller teckning. Därpå utgöt sig Lundell öfver de svåra tiderna för en artist, tog ner akademien och häcklade regeringen, som icke gjorde något för den inhemska konsten. Han höll nu på att måla skiss till en altartafla i Träskåla, men han var så viss på, att den icke skulle bli antagen, ty utan intriger och relationer kom man ingenstans. Härvid kastade han en forskande blick på Falks kläder för att se efter, om han kunde duga till att vara en relation.

En annan verkan hade Falks inträde haft på de båda filosoferna. De hade i honom genast upptäckt en »som lärt», och de hatade honom, ty han kunde beröfva dem deras prästige inom det lilla samhället. De växlade betydelsefulla blickar, hvilka genast uppfattades af Sellén, som därför frestades att visa sina vänner i deras glans och om möjligt få en drabb-

ning till stånd. Han fann snart sitt tvedräktsäpple, måttade, kastade och träffade.

— Hvad säger Ygberg om Lundells tafla?

Ygberg, som icke väntat att få ordet så snart, måste tänka några sekunder. Därpå svarade han med markerad röst följande, allt under det Olle gned honom i ryggen för att han skulle hålla sig styf:

— Ett konstverk kan, enligt min mening, sönderdelas i två kategorier: innehåll och form. Hvad innehållet i detta konstverk beträffar, är det af djupt och allmänt mänskligt innehåll, motivet är fruktbart, i och för sig, såsom sådant, och innebär alla de begreppsbestämningar och potenser, som kunna göra sig gällande för konstnärlig produktion; hvad formen åter beträffar, hvilken i sig skall de facto manifestera begreppet, det vill säga den absoluta identiteten, varat, jaget — så kan jag icke underlåta att finna den mindre adekvat.

Lundell var smickrad af recensionen, Olle log saliga löjen, som om han såg de himmelska härskarorna, modellen sof, och Sellén fann, att Ygberg hade gjort fullständig succès. Nu riktades allas blickar mot Falk såsom den där skulle upptaga den kastade handsken, ty att det var en handske, därom voro alla ense.

Falk kände sig både road och förargad och han letade i sitt minnes gamla skräpgömmor efter några filosofiska väderbössor, då han fick syn på Olle Montanus, som på slutet fått ansiktskonvulsioner, hvilket antydde att han ämnade tala. Falk tog på måfå, laddade med Aristoteles och lossade af.

— Hvad menar notarien med adekvat? Jag kan inte erinra mig, att Aristoteles begagnar det ordet i sin metafysik.

Det blef alldeles tyst i rummet, och man kände att här gällde en strid mellan Lill-Jans och Gustavi-

anum. Pausen blef längre än önskligt, ty Ygberg kände inte Aristoteles och skulle hellre dö än erkänna det. Som han icke var kvick i slutledningarna, kunde han icke upptäcka den bräsch Falk lämnat öppen; men detta kunde Olle och han uppfångade den aflossade Aristoteles, tog honom med båda händerna och slungade honom tillbaka på sin motståndare.

— Ehuru olärd, dristar jag mig dock undra, huruvida häradshöfdingen har kullkastat sin motståndares argumenter. Jag tror att adekvat kan sättas som bestämning i en logisk konklusion och gälla såsom sådan, oaktadt icke Aristoteles nämner ordet i sin metafysik. Har jag rätt, mina herrar? Jag vet inte! Jag är en olärd man, och häradshöfdingen har studerat de där sakerna.

Han hade talat med halfspända ögonlock; nu fällde han dem helt och hållet och såg oförskämdt blygsam ut.

— Olle har rätt, mumlades från alla håll.

Falk kände att här måste tas itu med hårdhandskarna, om Uppsalahedern skulle kunna räddas; han gjorde en volt med den filosofiska kortleken och fick upp ett ess.

— Herr Montanus har förnekat öfversatsen eller helt enkelt sagt nego majorem! Godt! Jag förklarar återigen att han gjort sig skyldig till ett posterius prius; han har, då han skulle göra ett hornslut, förirrat sig och gjort syllogismen efter ferioque i stället för barbara; han har glömt den gyllene regeln: Cæsare Camestres festino barocco secundo och därför blef hans konklusion limitativ! Har jag inte rätt, mina herrar?

— Mycket rätt, mycket rätt, svarade alla, utom de båda filosoferna, som aldrig haft en logik i hand.

Ygberg såg ut som om han bitit i spik och Olle grinade som om han fått snus i ögonen; men som

han var en klippsk karl, hade han också upptäckt sin motståndares taktiska metod. Han fattade sålunda hastigt det beslutet att icke svara på spörsmålet, utan tala om något annat. Han drog sålunda fram ur minnet allt hvad han lärt och allt hvad han hört, börjande med det referat af Fichtes vetenskapslära som Falk nyss hört genom planket, och detta drog ut på förmiddagen.

Under tiden stod Lundell och målade och snarkade med sin sura träpipa. Modellen hade somnat på den trasiga stolen och hans hufvud sjönk allt djupare och djupare, tills det vid tolftiden hängde mellan hans knän, så att en matematiker kunde räknat ut när det skulle nå jordens medelpunkt.

Sellén satt i öppna fönstret och njöt, och den arme Falk, som drömt om ett slut på den förfärliga filosofin, måste ta hela näfvar med filosofiskt snus och kasta i ögonen på sina fiender. Pinan skulle ha blifvit utan ända, om icke modellens tyngdpunkt så småningom blifvit flyttad öfver på en af stolens ömtåligaste sidor, så att denna med ett brak gick sönder och baronen föll i golfvet, hvarvid Lundell fick ett tillfälle att bryta ut öfver dryckenskapslasten och dess bedröfliga följder både för en själf och för andra, med hvilka senare han menade sig själf.

Falk, som ville söka hjälpa den förlägne ynglingen ur hans bryderi, skyndade att väcka en fråga på tal som kunde vara af det mest allmänna intresse.

— Hvar ämna herrarna äta middag i dag?

Det blef så tyst att man hörde flugorna surra; Falk visste icke, han, att han trampat på fem liktornar på en gång. Lundell bröt först tystnaden. Han och Rehnhjelm skulle äta på Grytan, där de brukade äta, emedan de hade kredit; Sellén ville icke äta där, emedan han icke var nöjd med maten, och han hade ännu icke deciderat sig för något ställe, vid hvilken osanning han kastade en frågande, ängslig

blick på modellen. Ygberg och Montanus »hade mycket att göra», så att de icke ville »förstöra sin dag» med att »klä sig och gå till stan», utan de ämnade skaffa sig något där ute; hvad det var för något, sade de inte.

Därpå började toaletten, hvilken mest bestod i twättningar ute vid den gamla trädgårdsbrunnen. Sellén, som dock var sprätten, hade ett tidningspapper gömdt under fållbänken, ur hvilket han framtog kragar, manschetter och krås, allt af papper; därpå tillbragte han en lång stund på knä framför brunnsöppningen för att se sig knyta ett brungrönt sidenband, som han fått af en flicka, och att lägga sitt hår på ett särskildt sätt; när han därjämte gnidit af sina skor med ett kardborrblad, borstat hatten med rockärmen, satt en drufhyacint i knapphålet och tagit fram sitt kanelrör, var han färdig. Vid hans förfrågan om Rehnhjelm skulle komma snart, svarade Lundell, att han icke hade tid ännu på några timmar, han skulle hjälpa honom att rita, och Lundell brukade alltid rita mellan tolf och tu. Rehnhjelm var undergifven och lydde, ehuru han hade svårt att skiljas från sin vän Sellén, som han tyckte om, under det han däremot hyste afgjord motvilja för Lundell.

— Vi träffas i alla fall i Röda Rummet i kväll? framkastade Sellén tröstande, och därom voro alla ense, till och med filosoferna och den moraliske Lundell.

Under vägen till stan invigde Sellén sin vän Falk i hvarjehanda förtroenden rörande nybyggarna på Lill-Jans, hvaraf inhämtades, att han själf brutit med Akademien på grund af skilda åsikter om konst; att han visste med sig äga talang och att han skulle lyckas, om det ock månde dröja, ehuru det var oändligt svårt att få ett namn utan att ha fått kungliga medaljen. Äfven naturliga hin-

der reste sig emot honom; han var född på Hallands skoglösa kust, han hade lärt sig älska det stora och enkla i dess natur; publiken och kritiken tyckte för närvarande om detaljer, småsaker, och därför fick han icke sälja; han skulle nog kunna måla som de andra, men det ville han icke.

Lundell däremot, det var en praktisk man — Sellén uttalade alltid ordet praktisk med ett visst förakt. — Han målade efter folkets smak och önskan; han led aldrig af indisposition; han hade visserligen lämnat Akademien, men af hemliga, praktiska skäl, och han hade icke brutit med den, oaktadt han gick omkring och berättade så. Han uppehöll sig rätt bra med att teckna åt illustrerade magasin och skulle nog, oaktadt sin obetydliga talang, en dag lyckas genom relationer och särskildt genom intriger, dem han fick lära sig af Montanus, som redan gjort upp några planer, hvilka Lundell med framgång realiserat — och Montanus — det var snillet, fastän han var fasligt opraktisk.

Rehnhjelm var son af en fordom rik man uppe i Norrland. Fadern hade ägt en stor egendom, hvilken slutligen gått ifrån honom och stannat i händerna på förvaltaren. Nu var den gamle ädlingen tämligen fattig och hans önskan var, att sonen skulle hämta lärdom af hans förflutna och genom att bli förvaltare återskaffa åt huset en egendom, och därför gick denne nu på Handelsinstitutet för att lära sig landtbruksbokhålleri, hvilket han afskydde. Det var en snäll gosse men litet svag, och han lät leda sig af den sluge Lundell, hvilken icke försmådde att taga ut arfvodet in natura för sina moraler och sitt beskydd.

Emellertid hade Lundell och baronen satt sig till arbetet, som gick så till, att baronen ritade, under det mästaren låg i fällbänken och öfvervakade arbetet, det vill säga rökte.

— Om du nu är flitig, så ska du få gå med mig och äta middag på Tennknappen, lofvade Lundell, som kände sig rik med de två riksdalerna han räddat undan förstörelsen.

Ygberg och Olle hade dragit sig uppåt skogsbacken för att sofva öfver middagen. Olle var strålande efter sina segrar, men Ygberg var dyster; han hade blifvit öfverträffad af sin lärjunge. Han hade dessutom blifvit kall om fötterna och var ovanligt hungrig, ty det ifriga talet om äta hade väckt slumrande känslor, hvilka icke på ett helt år fått gifva sig luft. De lade sig under en gran; Ygberg gömde den dyrbara boken, hvilken han aldrig velat låna ut till Olle, väl inlindad i ett papper, under sitt hufvud och sträckte ut sig i sin fulla längd. Han var blek som ett lik, kall och lugn som ett lik, hvilket uppgifvit hoppet om en uppståndelse. Han såg huru småfåglar åto granfrön ofvanför hans hufvud och släppte ner skalen på honom, han såg huru en stinn ko gick och betade mellan alarna och han såg röken stiga upp från trädgårdsmästarens köksskorsten.

— Är du hungrig, Olle? frågade han med matt stämma.

— Nej, sade Olle och kastade hungriga blickar på den underbara boken.

— Den som vore en ko! suckade Ygberg, knäppte ihop händerna öfver bröstet och öfverantvardade sin själ åt den allförbarmande sömnen.

När hans svaga andedrag blifvit tillräckligt regelbundna, lirkade den vakande vännen fram boken så sakta, att icke den sofvande skulle störas; därpå kastade han sig framstupa och började sluka det dyrbara innehållet, hvarunder han glömde både Tennknappen och Grytan.

FJÄRDE KAPITLET.

Herrar och hundar.

Det hade förflutit några dagar. Carl Nicolaus Falks tjugutvååriga fru hade just slutat dricka sitt kaffe på sängen, den kolossala mahognysängen i den väldiga sängkammaren. Klockan var ännu bara tio. Mannen hade varit ute sedan klockan sju på morgonen och tagit upp lin nere vid bron, men det var alls icke i förlitande på att han icke skulle komma hem så snart, som den unga frun tog sig den friheten att ligga så länge, oaktadt det för öfrigt stred emot husets seder och skick. Det tycktes snarare vara henne ett nöje att få bryta mot alla husets inrotade seder och skick. Hon hade endast varit gift i två år, men hade haft tillräcklig tid att införa genomgripande reformer i det gamla, konservativa borgarhuset, där allting var gammalt, till och med tjänarna; och makten därtill hade hon fått, då hennes man hade förklarat henne sin kärlek och hon nådigt gifvit honom sitt ja, det vill säga i nåder befriat sig från ett förhatligt hem, där hon fått stiga upp klockan sex för att arbeta hela dagen. Hon hade begagnat sin förlofningstid väl; hon hade nämligen därunder samlat alla garantier för att få föra ett fritt och oberoende lif för sin personliga del, utan någon inblandning från mannens sida; dessa garantier bestodo visserligen blott i löften, gifna af en kärlekssjuk man, men hon, som var vid full sans, tog dem och skref upp dem i sitt minne. Mannen hade däremot efter ett tvåårigt, barnlöst äktenskap visat böjelse att glömma alla dessa förbindelser om, att frun skulle få sofva så länge hon ville, dricka kaffe på sängen m. m.; han hade till och med varit nog ogrannlaga att påminna henne om, att han dragit upp henne

ur dyn, att han befriat henne ur ett helvete, och att han gjort detta med uppoffring, ty han hade ingått en mesallians — hennes far var flaggskeppare vid flottan. Det var på svaren till dessa och dylika tillvitelser hon nu låg och funderade, och som hennes goda förstånd aldrig under deras bekantskap varit omtöcknadt af några känslors rus, var hon ännu i besittning af detsammas bruk — och hon visste att bruka det. Det var därför med en oblandad glädje hon hörde symptomerna af sin mans hemkomst till frukosten. Det började nämligen slå i dörrarna ut till matsalen samtidigt med att ett väldigt rytande lät höra sig, hvarvid frun stack hufvudet under täcket för att dölja sitt skratt. Steg hördes på förmaksmattan, och i sängkammardörren syntes den vredgade mannen med hatten på hufvudet. Frun vände ryggen ditåt och lockade med sin mest smekande röst:

— Är det min lilla drängluns, som kommer? Stig på, stig på!

Lilla dränglunsen — det var smeknamnet, och herrskapet hade de mest originella sådana — var icke böjd att komma, utan han stannade i dörren och skrek:

— Hvarför är inte frukosten dukad? Hva!

— Fråga pigorna, jag har inte åtagit mig att duka. Och var så god och tag af hatten, när man kommer in, min herre!

— Hvar har du gjort af min mössa då?

— Den har jag bränt upp! Den var så flottig, så jag tyckte du borde skämmas.

— Har du bränt upp! Nå, det ska vi tala om sen! Hvarför ligger du och vräker ännu långt fram på förmiddan, i stället för att se efter pigorna.

— Därför att det roar mig!

— Tror du att jag gift mig med en hustru, som inte vill se om sitt hus? Hva!

— Ja, det har du! Och hvarför tror du att jag gift mig med dig? Det har jag sagt dig tusen gånger — därför att jag skulle slippa arbeta, och det har du lofvat mig! Har du inte lofvat mig det? Kan du svara på heder, att du inte lofvat mig det! Ser du nu en sådan karl du är. Precis lik alla andra!

— Ja, det var då det!

— Då! När var det? Äro inte löften alltid bindande? Ska det vara någon viss årstid kanske, då de ska ges?

Mannen kände för väl den oryggliga logiken, och hustruns goda humör gjorde samma verkan som tårar i dylika fall — han gaf sig.

— Jag tänker ha främmande i kväll; förklarade han.

— Jaså, tänker du det. Herrfrämmande?

— Naturligtvis! Jag tål inte kvinnor!

— Nå, du har väl gjort dina uppköp då?

— Nej, det skall du göra!

— Jag! Nej, jag har inga pengar för främmande! Jag kommer visst inte att använda hushållspengarna till några extra förplägningar.

— Nej, dem köper du upp till din toalett och andra onyttiga saker.

— Kallar du det onyttiga saker som jag sitter och arbetar åt dig? Är en rökmössa onyttig kanske, äro tofflor onyttiga kanske? Säg! Svara då uppriktigt.

Hon förstod alltid att formulera sina frågor så, att svaret måste bli tillintetgörande för den svarande. Det var mannens egen skola hon gått i. Denne måste sålunda, efter han icke ville bli tillintetgjord, oupphörligt ta upp nya ämnen.

— Jag hade verkligen anledning, sade han med en viss rörelse, att se folk i kväll; min gamle vän Fritz Levin i posten har efter nitton års tjänstgöring blifvit ordinarie — han stod i Posttidningen i går

kväll. Men efter som det tycks misshaga dig, och du vet att jag alltid gör dig till viljes, så bryr jag mig icke om den saken, utan ser bara honom och magister Nyström nere på kontoret

— Jaså, den slarfven Levin har blifvit ordinarie nu; det var då för väl. Då kanske du kan få igen alla de pengar han är skyldig dig.

— Jojo du, jag tänker nog på det!

— Men kan du säga mig hur du vill umgås med en sådan slarf, som han är, och den magistern sen; det är ju riktiga schaskar, som knappt ha kläderna på kroppen.

— Hör du, min lilla gumma, jag lägger mig inte i dina affärer; låt du mig sköta mina.

— Efter som du har främmande där nere, så vet jag inte hvad som hindrar mig att ha främmande här uppe.

— Nej, ingenting alls!

— Nå, kom då hit, lilla drängluns, och ge mig lite pengar!

Lunsen, som i alla afseenden var belåten med resultatet, efterkom befallningen med nöje.

— Hur mycket skall du ha? Jag har mycket ondt om pengar i dag.

— Å, jag är nöjd med femtio.

— Är du galen?

— Galen, var så god och ge mig hvad jag begär; jag behöfver inte svälta, när han går på källare och smörjer sig.

Freden var bilagd och parterna skildes med ömsesidig belåtenhet. Han slapp äta en dålig frukost hemma, han måste äta ute, han slapp sitta och äta en tarflig supé där uppe och vara generad för fruntimmer, ty han hade varit ungkarl för länge, och han behöfde icke ha ondt samvete, ty det kunde han ha i detta enda fall, öfver att hustrun satt ensam, då hon nu skulle ha främmande själf och ville nära

på bli af med honom — och det var värdt femtio riksdaler!

När mannen hade gått, ringde frun på husan, för hvars skull hon i dag underkastat sig ligga så länge, emedan denna hade förklarat att man här i huset brukat stiga upp kl. 7. Därpå befallde hon fram papper och penna och skref följande biljett till revisorskan Homan, som bodde midt emot.

»Snälla Evelyn!

Kom till mig på en kopp te i kväll, så få vi tala om stadgarna till den där föreningen »För kvinnans rättigheter». Kanske en basar eller ett sällskapsspektakel skulle kunna vara till någon nytta. Jag längtar riktigt att få föreningen till stånd; det är ett djupt behof, som du så ofta säger, och jag känner det mycket djupt, om jag tänker efter. Tror du att hennes nåd skulle vilja göra mig den äran på samma gång; jag skall kanske göra visit hos henne först. Kom och hämta mig kl. 12 så gå vi till Bergens och dricka chokolad. Min man är borta.

Din Eugenie.

P. S. Min man är borta.»

Därpå steg hon upp och klädde sig för att vara i ordning klockan 12.

*

Det hade blifvit afton samma dag. Österlånggatan låg redan i skymning, då klockan slog sju i Tyskan; endast en svag ljusstrimma från Ferkens gränd bröt ännu in i Falks linkramhandel, som Andersson då stängde. På kontoret innanför hade luckorna redan blifvit tillskjutna och gasen tänd. Där var sopadt och städadt; vid dörren ståtade tvenne buteljkorgar, ur hvilka halsar med rödt lack och gult lack och stanniol och till och med skärt silkes-

papper stucko upp. Midt på golfvet stod ett bord med hvit duk; på detta tronade en ostindisk bål och en tung, mångarmad silfverstake. Och på golfvet vandrade Carl Nicolaus Falk. Han hade påtagit en svart bonjour och såg respektabel, men äfven glad ut. Han hade rättighet att fordra en treflig afton; han bestod den själf och hade arrangerat den själf; han var hemma hos sig utan att vara generad af fruntimmerna, och hans gäster voro af den naturen, att han hade rättighet fordra icke allenast uppmärksamhet och artighet utan äfven litet mera. De voro visserligen endast två, men han tyckte inte om mycket folk; dessa voro hans vänner, pålitliga, tillgifna som hundar, undergifna, behagliga, alltid laddade med smicker och aldrig begifna på motsägelser. Han kunde nog ha skaffat sig bättre umgänge för sina pengar, och han hade äfven sådant två gånger om året, då hans fars gamla vänner voro bjudna, men han var, uppriktigt sagdt, för mycket despot för att trifvas med dem.

Emellertid var klockan tre minuter öfver sju och några gäster hade icke infunnit sig. Falk började bli otålig. Han var van att, då han rekvirerade sitt folk, de på minuten voro på platsen. Tanken på de ovanligt bländande arrangementerna och dessas förlamande intryck uppehöll dock hans tålamod den minut som åtgick, innan notarien Fritz Levin i postverket inträdde.

— God afton, min snälla bror — nej! — här stannade han i rockafdragningen, tog af glasögonen och hycklade en öfverraskning öfver de storartade tillrustningarna, som om han ville falla baklänges af bara förvåning. Sjuarmade ljusastaken och tabernaklet. Min Gud, min Gud! utbrast han då han fick se buteljkorgarna.

Den som under utbrottet af dessa väl öfverlästa roligheter tog af sig öfverrocken var en medel-

ålders man, af den för tjugu år sedan moderna kunglig sekterstypen, med mustascher och polisonger i ett sammanhang och håret med sned bena och coup-de-vent. Han var blek som ett lik, tunn som en svepning, var gentilt klädd, men såg ut som om han frös i alla leder och hade hemligt umgänge med fattigdomen.

Falk välkomnade honom på ett rått och öfverlägset sätt, som antydde, dels att han föraktade smicker, isynnerhet från det hållet, dels att den inträdande åtnjöt förtroendet att vara hans vän. Såsom lämplig gratulation till utnämningen ansåg han vara att göra en relation om hans fars kungliga fullmakt på kaptensbeställningen vid Borgerskapet.

— Nå, det känns skönt att ha sin kungliga fullmakt! Hva? Min far hade också kunglig fullmakt...

— Förlåt, min lilla bror, jag har bara konstitutorial.

— Nå, konsistorial eller kunglig fullmakt är precis detsamma; ska du lära mig det, du! Min far hade också kunglig fullmakt...

— Jag försäkrar bror!

— Försäkrar! Hvad menar du med försäkra! Tror du att jag står och ljuger? Säg? Menar du verkligen att jag ljuger?

— Nej, för all del, du ska inte ta i så hett!

— Du erkänner sålunda att jag inte ljuger, alltså har du då kunglig fullmakt. Hvad står du och pratar smörja för då! Min far...

Den bleke mannen, som redan vid inträdet i kontoret tycktes ha en pluton furier efter sig, ty han skallrade i alla leder, störtade nu fram mot sin välgörare, fast besluten att göra processen kort, innan kalaset började, så att man sedan kunde få vara i ro.

— Hjälp mig, stönade han som en drunknande, i det han drog fram ett reversal ur bröstfickan.

Falk satte sig i soffan, ropade på Andersson, befallde honom dra upp buteljerna, och började laga bålen. Därpå svarade han den bleke:

— Hjälp? Har jag inte hjälpt dig? Har du inte lånat af mig upprepade gånger utan att betala igen? Hva? Nå, har jag inte hjälpt dig? Hvad menar du då?

— Min kära bror, det vet jag nog att du alltid varit snäll emot mig.

— Nåå, är du inte ordinare nu? Jo! Nåväl! Det skulle ju bli så bra då! Då skulle alla skulder betalas och då skulle det bli ett nytt lif. Det där har jag hört nu i aderton år. Nå, hur mycket får du i lön nu?

— Tolfhundra riksdaler, mot åttahundra som jag hade förut; men nu ska du höra. Fullmakten kostar ett hundra tjugufem, pensionskassan tar femtio, summa ett hundra sjuttiofem; hvar ska jag få dem ifrån! Men nu kommer det värsta, mina fordringsägare ha tagit införsel i halfva lön, således har jag numera bara sexhundra riksdaler att lefva på i stället för att jag hade åtta förut, och det är detta jag väntat på i nitton år. Det är roligt att bli ordinarie då!

— Ja, men hvarför har du satt dig i skuld? Man ska inte sätta sig i skuld; aldrig sätta — sig — i — skuld!

— När man får gå med hundra riksdaler gratifikation i många år.

— Då har man inte där att göra. Emellertid, det där är saker som inte rör mig! — inte — rör — mig!

— Vill du inte för den här enda gången skrifva på?

— Du känner mina principer i detta fall, jag skrifver aldrig på. Låt det vara slut nu!

Levin tycktes icke vara ovan vid afslag i den

där vägen och han lugnade sig. I detsamma kom också magister Nyström och gjorde ett önskvärdt afbrott i samtalet. Det var en torr person med ett hemlighetsfullt utseende och hemlighetsfull ålder; hans sysselsättning var också hemlighetsfull — han skulle vara lärare vid någon skola på söder, men i hvilken, det frågade ingen efter och han var icke angelägen att tala om det. Hans mission i Falks sällskap var för det första att tituleras magistern, när någon hörde det, för det andra att vara undergifven och artig, för det tredje att då och då komma och begära att få låna, högst en femma, ty det ingick i Falks andliga behof, att folk skulle komma och be att få låna pengar af honom, helt litet förstås, och för det fjärde, att skrifva vers vid festliga tillfällen, hvilket icke var det minst maktpåliggande i hans mission.

Nu satt Carl Nicolaus Falk där, själf midt i skinnsoffan, ty man skulle inte glömma, att det var hans soffa, omgifven af sin generalstab, eller sina hundar, som man ock kunde säga. Levin fann allting magnifikt, bålen, glasen, slefven, cigarrerna (hela lådan var framburen från kaminkransen), tändstickorna, askfaten, buteljerna, korkarna, järntrådarna — allt. Magistern såg nöjd ut och behöfde icke tala, ty det gjorde de andra; han skulle endast vara närvarande för att vid behof åkallas som vittne.

Falk höjde första glaset och drack — för hvem, det fick ingen veta, men magistern trodde, att det var för dagens hjälte och drog därför fram med verserna med detsamma samt började läsa till »Fritz Levin, då han blef ordinarie».

Falk öfverfölls härvid af en svår hosta, hvilken inverkade störande på uppläsningen och tillintetgjorde verkan af de mest kvicka poängerna; men Nyström, som var en klok man, hade förutsett detta och därför hade han instuckit den lika vackert tänkta

som sagda sanning att »hvart fan skulle Fritz Levin ha farit, om icke Carl Nicolaus Falk hade varit». Denna fina antydan på de många ficklånen, som Falk beviljat sin ordinarie vän, gjorde att hostan gaf sig och att man bättre kunde uppfatta slutstrofen, som helt ogrannlaga dedicerades till Levin, hvilket missgrepp återigen hotade att störa harmonien. Falk hällde i sig sitt glas, liksom om han tömt en kalk bräddad af otacksamheten.

— Du var inte så rolig i dag som du brukar, Nyström! sade han.

— Nej, han var mycket roligare på din trettioåttonde födelsedag, hjälpte Levin på, som visste hvart det skulle bära hän.

Falk genomletade med en blick hans själs hemligaste vrår för att se efter om där dolde sig något svek — och som han var för stolt att se något, såg han intet. Han fullföljde alltså:

— Ja, det tror jag det! Det var det roligaste jag hört; det var så kvickt så att man skulle kunna låta trycka det; du borde låta trycka dina saker. Hör du, Nyström, du kommer bestämdt i håg dem utantill, gör du inte det?

Nyström hade så dåligt minne eller, för att säga sanningen, han tyckte att de druckit för litet för att göra ett så groft våld på blyghet och god smak och han bad att få uppskof; men Falk, som retades af den tysta oppositionen, och som redan var för långt ute för att vända om, insisterade. Han trodde till och med att han hade en afskrift af verserna på sig; han sökte i plånboken och, jaha, där lågo de. Blygsamheten förbjöd honom icke att läsa upp dem själf, ty det hade han gjort många gånger, men det lät bättre om en annan gjorde det. Och den stackars hunden bet i sin kedja, men den höll. Han var en finkänslig natur, denne magister, men han måste vara rå för att kunna få fortfara att förvalta lifvets

dyrbara gåfva, och han hade varit rå med besked. Alla lifvets intimaste förhållanden voro blottade, allt som stod i förbindelse med trettioåttaåringens födelse, upptagande i församlingen, uppfostran och vård var förlöjligadt och måste ha förefallit själfva föremålet vämjeligt, såvida det rört någon annan person än honom själf, men nu var det utmärkt, därför att det sysselsatte sig med hans person. Efter slutad läsning dracks Falks skål med jubel och den dracks i många glas, ty man kände, att man var för nykter för att kunna hålla sina verkliga känslor i styr.

Därpå röjdes bordet och nu inbars en magnifik sexa med ostron och fågel och annat godt. Falk gick omkring och luktade på assietterna, skickade en och annan tillbaka, tillsåg att engelska portern var kylslagen och att vinerna voro tempererade hvart efter sin art. Det var nu som hans hundar skulle tjänstgöra och bereda honom ett angenämt skådespel. När allt var färdigt, tog han upp sitt guldur och höll det i handen, medan han framkastade följande skämtsamma fråga, vid hvilken de svarande voro så vana:

— Huru mycket äro herrarnas silfverklockor?

Dessa afgåfvo pliktskyldigast och under lämpliga skratt det äskade svaret: deras klockor voro hos urmakaren. Detta försatte Falk i briljant lynne, som tog sig luft i det alls icke oväntade:

— Djuren fodras klockan åtta! — Hvarpå han satte sig, slog i tre supar, tog själf en och inbjöd de andra att göra samma.

— Jag börjar, jag, efter som ni inte vill! Här krusas inte. Hugg för er, pojkar!

Och så började fodringen. Carl Nicolaus, som icke var synnerligen hungrig, hade god tid att njuta af de andras aptit, och han uppmanade dem med hugg och slag och otidigheter att de skulle äta.

Ett gränslöst välvilligt leende spred sig öfver hans ljusa solskensanlete, när han såg deras ifver, och det var svårt att utröna hvilket som mest gladde honom: att de åto så snällt, eller att de voro så hungriga. Han satt som en kusk och smackade på dem och klatschade åt dem.

— Ät du, Nyström; du vet inte när du får något härnäst! Sätt i dig, notarie; du ser ut som du skulle behöfva kött på bena. Grinar du åt ostronen — duger de inte åt en så'n där, kanhända? — Hva! Tag en bit till! Tag för dig, du! Orkar inte? Hvad är det för prat! Se så! Nu ta vi en halfva! Drick öl, gossar! Du ska ha mera lax! Du ska, ta mig fan, ha en bit lax till! Ät du, ta mig fan! Det kostar dig lika mycket!

När fågeln var skuren, fyllde Carl Nicolaus med en viss högtidlighet rödvinsglasen, hvarvid gästerna, som befarade ett tal, gjorde en paus. Värden höjde sitt glas, luktade på detsamma och framsade med djupt allvar följande välkomsthälsning:

— Skål, suggor!

Nyström besvarade tacksamt skålen med att höja sitt glas och dricka, men Levin lät sitt stå, hvarvid han såg ut som om han slipade en knif i bakfickan.

När supén led till slut och Levin kände sig stärkt af mat och dryck, och vinets ångor stego, började han erfara en viss vådlig känsla af oberoende, och en stark frihetslusta vaknade hos honom. Hans röst blef mera klangfull, hans ord uttalades med mera säkerhet och han rörde sig obesväradt.

— Tag hit en cigarr, befallde han, en god cigarr! Inte något fusel!

Carl Nicolaus, som tog detta för ett lyckadt skämt, lydde.

— Jag ser inte din bror här i kväll! sade Levin nonchalant.

Det låg något olycksbådande och hotande i hans röst och detta kände Falk, ty han blef missmodig.

— Nej! svarade han kort, men obestämdt.

Levin dröjde innan han slog till nästa slag. Det hörde till hans mest inbringande sysselsättningar att lägga sig i folks affärer, som det heter, och han bar skvaller mellan familjer, sådde ett litet tvedräktsfrö här och där, för att sedan få den tacksamma rollen af medlare. Härigenom skaffade han sig ett fruktansvärdt inflytande, och han kunde när han ville leda människorna som dockor. Falk kände också detta obehagliga inflytande och ville bli fri från det, men han kunde icke, ty Levin förstod så väl att med finter reta hans nyfikenhet; och genom att antyda mera, än han i själfva verket visste, lockade han ur folk deras hemligheter.

Nu var det emellertid Levin, som hade piskan och han svor, att han skulle köra sin förtryckare. Han klatschade ännu bara i luften, men Falk väntade på stryk. Han försökte byta om ämne. Han uppmanade att dricka, och där dracks! Levin blef allt hvitare och kallare, men ruset steg! Han lekte med sitt offer!

— Din fru har främmande i kväll, sade han likgiltigt.

— Hur vet du det? frågade Falk bestört.

— Jag vet allting, svarade Levin och visade tänderna. Han gjorde också det i det närmaste. Hans vidsträckta affärsförbindelser nödgade honom att besöka så många offentliga ställen som möjligt, och där fick han höra mycket, både hvad som sades i hans sällskap och i andras.

Falk blef verkligen rädd, han visste inte hvarför, och han fann för godt att afvända den annalkande faran. Han blef artig och till och med ödmjuk, men Levin blef allt djärfvare. Till sist återstod för värden endast att hålla ett tal, att verkligen erinra

om orsaken till förtärandet af dessa massor mat och vin, med ett ord, att ge ett erkännande åt dagens hjälte. Det fanns ingen annan utväg —; han var visserligen ingen talare, men det måste nu ske! Han knackade i bålen, fyllde glasen och erinrande sig ett gammalt tal, som hans far höll för honom, då han blef sin egen, steg han upp och började mycket långsamt.

— Mina herrar! Jag har nu varit min egen i åtta år; jag var då inte mer än trettio.

Förändrandet af läge från att sitta still till att stå framkallade en häftig blodstigning åt hufvudet, så att han kände sig förvirrad, hvartill äfven Levins hånande blickar bidrogo. Han blef så bortkommen att talet trettio föreföll honom så vidunderligt stort att han häpnade —

— Sa jag trettio? Jag menade — inte det! Emellertid, jag hade då konditionerat hos min far, i — många år, jag kan inte erinra mig — nu — precis huru många. Mja! Det skulle bli för långt att upprepa hvad jag under dessa år genomgick och erfor, ty det är människans öde! Ni tycker kanske att jag är egoistisk...

— Hör! stönade Nyström, som lagt ner sitt trötta hufvud på bordet.

Levin stötte ut röken mot talaren som om han spottade åt honom.

Falk, som nu hade sitt rus gifvet, fortfor, under det hans blickar sökte ett fjärran mål, som han icke kunde fatta.

— Människan är egoistisk, det veta vi alla. Mja! Min far, som höll tal för mig när jag blef min egen, som jag nyss nämnde —

Här tog talaren upp sitt guldur och lösgjorde det från kedjan. De båda åhörarna spärrade upp ögonen. Skulle han ge Levin en hedersgåfva?

— Öfverlämnade vid tillfället följande guldur, som han fått af sin far anno —

Åter igen de fruktansvärda siffrorna, och han ryggade!

— Detta guldur, mina herrar, har jag fått, och det är aldrig — utan rörelse — jag tänker på den stund — jag fick det. Ni tycker kanske att jag är egoistisk, mina herrar? Det är jag inte! Det är visserligen inte vackert att tala om sig själf, men, vid ett tillfälle som detta, ligger det så nära tillhands, att man tar en öfverblick tillbaka — öfver det förflutna. Jag vill bara berätta en enda liten omständighet.

Han hade glömt Levin, glömt dagens betydelse och trodde att det var hans svensexa. Men nu sväfvade för honom scenen med brodern om morgonen och hans triumf. Han kände otydligt ett behof att tala om denna triumf, men han kunde icke erinra sig mera af detaljerna än att han bevisat honom, att han var en skurk; hela bevisningskedjan hade fallit bort ur minnet och det återstod endast två fakta: brodern och en skurk; han försökte knyta ihop dem, men de gingo i sär. — Hans hjärna arbetade och arbetade, och nya bilder rullade fram. Han behöfde tala om något ädelmodigt drag ur sitt lif; han kom ihåg att han gifvit sin hustru pengar på morgonen, att hon fick sofva så länge hon ville och fick dricka kaffe på sängen; men det lämpade sig icke för tillfället; han befann sig i en svår belägenhet och vaknade till besinning af fruktan för den tystnad som uppstått och de två hvassa blickar som oaflåtligt betraktade honom. Han fann sig stående med uret i hand. Uret? Hvar hade det kommit ifrån! Hvarför sutto de här i mörkret och han stod! Jo, så var det, han talade för dem om uret och de väntade på fortsättningen.

— Detta ur, mina herrar, är visserligen inte något märkvärdigt ur. Det är bara franskt guld,

De båda silfverklockornas forne ägare gjorde stora ögon. Det var nytt för dem!

— Och jag tror att det bara är sju rubiner — det är alls inte något märkvärdigt ur — det är snarare ett dåligt ur!

Han blef ond af någon hemlig orsak, som knappast hans hjärna visste, och han måste bryta ut emot någonting. Han knackade uret i bordet och skrek:

— Det är ett förbannadt dåligt ur, säger jag. Hör på när jag talar! Tror du mig inte, Fritz? Svara! Du sitter och ser så falsk ut. Du tror inte hvad jag säger! Jag ser på dina ögon, Fritz, att du inte tror hvad jag säger. Jag är människokännare du, och jag kan nog gå i borgen för dig en gång till! — Antingen ljuger du eller ljuger jag. Hör på, nu ska jag bevisa att du är en skurk. Mja! Hör på, Nyström! Om — jag — skrifver ett falskt intyg — är jag en skurk då?

— Visst fan är du en skurk, svarade Nyström ögonblickligen.

— Ja! — Mja!

Han försökte förgäfves erinra sig, att Levin skrifvit något falskt intyg eller öfver hufvud något intyg alls — alltså förföll saken. Levin var trött och fruktade att offret skulle förlora besinningen, så att det ej skulle äga krafter kvar att kunna njuta af det tillärnade slaget. Han afklippte sålunda med ett skämt i Falks egen stil.

— Skål, gamla skurk!

Därpå lät han karbasen gå. Han tog nämligen fram ett tidningsnummer och frågade Falk i en kall, mördande ton:

— Har du läst Folkets Fana?

Falk stirrade på skandalbladet, men teg. Det oundvikliga skulle komma.

— Det står en rolig artikel där om »Kollegiet för utbetalande af ämbetsmännens löner».

Falk blef hvit i ansiktet.

— Man säger att din bror har skrifvit det!

— Det är lögn! Min bror är ingen skandalskrifvare! Inte min bror, du!

— Tyvärr har han dock fått stå för det! Han lär vara bortkörd från verket.

— Det ljuger du!

— Nej! Jag såg honom för öfrigt tillsammans med en slusk på Tennknappen härom midda'n! Det är förbannadt synd på pojke!

Detta var verkligen det värsta som skulle kunnat träffa Carl Nicolaus Falk. Han var vanärad! Hans namn och hans fars namn — allt hvad de gamla borgarna uträttat var förgäfves gjordt. Om någon kommit och berättat att hans hustru hade dött — då kunde den saken ha blifvit hjälpt, en penningförlust kunde också ha blifvit reparerad. Om någon berättat, att hans vänner Levin eller Nyström blifvit arresterade för förfalskning, så skulle han helt enkelt ha förnekat bekantskapen, ty han syntes aldrig ute med dem. Men släktskapen med sin bror kunde han icke förneka. Han var vanärad genom sin bror; det var ett faktum!

Levin hade haft ett visst nöje i att få frambära denna historia; ty Falk, som aldrig gaf sin bror något uppmuntrande tillmäle, då denne hörde det, plägade däremot skryta med honom och hans förtjänster inför sina vänner.

»Min bror, häradshöfdingen! Hm! Det är ett hufvud det! Han kommer att gå långt, ska ni få se!» Att ständigt höra dessa indirekta förebråelser hade retat Levin, så mycket mer, som Carl Nicolaus drog upp en bestämd, oöfverstiglig skillnad mellan notarier och häradshöfdingar, ehuru han icke kunde precisera den med ord.

Levin hade utan att behöfva lyfta sin hand fått en

lysande hämnd, för så godt pris, att han ansåg sig ha råd att vara ädelmodig och uppträda som tröstare.

— Nå, inte ska du ta det så förbaskadt hett. Man kan ju vara människa ändå, fast man är tidningsskrifvare, och hvad skandalen beträffar, så är den inte så farlig. När man inte går åt enskilda personer, så är det ju inte skandal; för öfrigt är det mycket roligt skrifvet, mycket kvickt och det läses i hela stan.

De sista tröstepillret höll på att sätta Falk i raseri.

— Han har stulit mitt goda namn, mitt namn! Hur ska jag våga visa mig på börsen i morgon. Hvad ska folk säga!

Med folk menade han egentligen sin hustru, hvilken skulle bli mycket glad öfver denna händelse, som gjorde mesalliansen mindre kännbar. Hans hustru skulle bli hans jämlike — denna tanke gjorde honom ursinnig! Han fattades af ett osläckligt människohat. Han önskade, att han varit den vanbördiges far, så skulle han åtminstone kunnat två sina händer genom att begagna det faderliga prerogativet och utdela en förbannelse och så varit fri, men en broderlig sådan, det hade man aldrig hört talas om!

Kanske han själf till någon del vållat sin vanära; hade han icke gjort våld på broderns böjelse vid valet af bana, hade han kanske framkallat detta genom uppträdet om morgonen, eller genom de ekonomiska svårigheter han bragt honom uti? Han? Skulle han vållat detta? Nej! Han hade aldrig begått någon låg handling; han var ren, han åtnjöt aktning och anseende, han var icke skandalskrifvare, han hade icke blifvit bortkörd; hade han icke ett papper i fickan med intyg på att han var den bästa vän med det bästa hjärta, hade icke magistern nyss läst upp det. Jo, visserligen! Han satte sig till att dricka — omåttligt — icke för att döfva sitt sam-

vete, det behöfde han icke, då han icke gjort något orätt, utan för att kväfva sin vrede. Men det halp icke, den kokade öfver och de som sutto närmast blefvo skållade.

— Drick, era uslingar! Där sitter det där fäet och sofver! Det är vänner, det där! Väck på honom du, Levin! Du! Du!

— Hvem skriker du åt? frågade den förolämpade Levin, med vresig ton.

— Åt dig, naturligtvis!

Det växlades öfver bordet två blickar som icke lofvade något godt. Falk, som blifvit vid bättre lynne af att se en annan människa ursinnig, tog en fylld slef och hällde öfver hufvudet på magistern, så att det rann ner under skjortkragen.

— Gör inte om det där, sade Levin bestämdt och hotande.

— Hvem skulle hindra mig?

— Jag. — Ja just jag! Jag tillåter inte sådana skändligheter som att du förstör hans kläder!

— H a n s kläder! skrattade Falk. H a n s kläder! Är det inte min rock, har han inte fått den af mig?

— Nu går det för långt — sade Levin och steg upp för att gå.

— Jaså, du går nu! Du är mätt, du orkar inte dricka mer, du behöfver mig inte mer i kväll; vill du inte låna en femma? Hva! Kan jag inte få den äran att låna dig lite pengar? Eller ska jag skrifva på i stället? Skrifva på, du!

Vid ordet »skrifva på» spetsade Levin öronen. Tänk, om han skulle kunna öfverraska honom i en sådan upprörd sinnesstämning. Han kände sig vek vid den tanken.

— Du ska inte vara orättvis, min bror, upptog han samtalet ånyo. Jag är inte otacksam, och vet mer än väl att uppskatta din godhet; jag är fattig,

så fattig, som du aldrig varit och aldrig kan bli; jag har lidit förödmjukelser, som du aldrig trott, men dig har jag alltid ansett som en vän. När jag säger ordet vän — så menar jag det. Du har druckit i kväll och är ledsen, och därför är du obillig, men jag försäkrar er, mina herrar, att bättre hjärta än du har, Carl Nicolaus, det finns inte! Och det är inte första gången jag säger det. Jag tackar dig för din uppmärksamhet i dag, om jag nämligen kan ta åt mig den välfägnad, som här har beståtts och de utmärkta viner här ha flödat. — Jag tackar dig, min bror, och dricker din skål. Skål, bror Carl Nicolaus! Tack, hjärtligt tack! Du har inte gjort detta för inte! Kom det ihåg!

Detta, som framsades med en af rörelse (sinnesrörelse) vibrerande stämma, hade underligt nog gjort verkan. Falk kände sig god; hade man icke ånyo upprepat för honom att han hade ett godt hjärta. Han trodde det. Ruset inträdde nu i det sentimentala stadiet. Man kom hvarandra närmare, man talade turvis om sina goda egenskaper, om världens ondska, om huru varmt man kände och huru godt man ville; man höll hvarandra i hand. Falk talade om sin hustru, huru god han var emot henne; han talade om huru andefattig hans sysselsättning var, huru djupt han kände bristen på bildning, huru hans lif var förfeladt; och när han druckit sin tionde likör, anförtrodde han Levin, att han egentligen skulle ha velat ägna sig åt den andliga banan, ja, blifvit missionär. Man blef allt andligare och andligare. Levin talade om sin aflidna mor, om hennes död och begrafning, om en försmådd kärlek och slutligen om sina religiösa åsikter, »om hvilka han icke talade med hvem som helst»; och nu var man inne på religionen. Klockan blef ett och två och man fortsatte ännu, under det Nyström sof så troget med hufvudet och armarna på bordet. Kontoret låg i en

skymning af tobaksrök, som fördunklade gaslågornas sken; den sjuarmade stakens sju ljus hade brunnit ner och bordet såg bedröfligt ut. Ett och annat glas hade mist foten, cigarraska var strödd på den nedsölade duken, tändstickor lågo kastade kring golfvet. Genom hålen på fönsterluckorna trängde nu dagsljuset in och bröt sig i långa strålar genom tobaksmolnet och bildade en kabbalistisk figur på bordsduken mellan de två troshjältarna, hvilka voro som ifrigast i färd med att omredigera Augsburgiska bekännelsen. De talade nu med hväsande röster, deras hjärnor voro förslöade, orden kommo allt torrare, expansionen minskades, oaktadt den flitiga eldningen, man försökte ännu att skrufva upp sig i extasen, men den flämtade och flämtade, anden flydde, de betydelselösa orden frambragtes ännu, men snart slocknade den sista gnistan; de bedöfvade hjärnorna, hvilka arbetat som piskade snurror, sackade af och föllo ohjälpligt. Blott en tanke stod klar — man måste gå och sofva, eller man vämjdes vid hvarandra, man ville vara ensam.

Nyström väcktes. Levin omfamnade Carl Nicolaus och stoppade tre cigarrer i fickan. Man hade kommit för högt, för att så hastigt kunna stiga ner igen och tala om reversen. Afsked växlades, värden släppte ut gästerna — och han var ensam! Han öppnade luckorna och dagsljuset föll in — han öppnade fönstret och en frisk luftström från Skeppsbron trängde fram genom den trånga gränden, hvars ena husrad var belyst af den uppgångna solen. Klockan ringde fyra; denna lilla underbara ringning, som endast den på bekymrets eller sjukdomens sömnlösa bädd, efter morgonen törstande stackaren brukar få höra. Själfva Österlånggatan, lastens, smutsens, slagsmålens gata, låg där tyst, ensam, ren. Falk kände sig djupt olycklig. Han var vanärad och han var ensam! Han stängde fönstret och luckorna, och

när han vände sig om och såg förödelsen, började han städa; han plockade upp alla cigarrstumparna och kastade dem i kaminen, han dukade af, han sopade, han dammade, han ställde hvar sak på sin plats. Han tvättade sig i ansiktet och om händerna och kammade sig; en polis skulle ha tagit honom för en mördare, som höll på att utplåna spåren efter sin gärning. Men under allt detta tänkte han — klart, bestämdt och redigt. Och när han fått rummet och sig själf i ordning, hade han fattat ett beslut, hvilket han verkligen länge förberedt och som nu skulle sättas i verket. Han skulle utplåna den vanära han lidit i sin familj, han skulle stiga, han skulle bli en omtalad, en mäktig man; han skulle börja ett nytt lif; han hade ett namn att upprätthålla och han skulle förkofra det. Han kände, att en stor passion behöfdes för att hålla honom uppe efter det slag, han fått i kväll; ärelystnaden hade länge slumrat hos honom, man hade väckt den och nu var han färdig.

Han hade nu blifvit fullkomligt nykter, han tände en cigarr, drack en konjak och gick upp till sig, tyst och stilla, för att icke väcka sin hustru.

FEMTE KAPITLET.

Hos förläggaren.

Arvid Falk skulle börja sina försök hos den mäktige Smith — namnet hade denne af en öfverdrifven beundran för allt amerikanskt tagit sig, då han en gång i sin ungdom gjort en liten utflykt till det stora landet — den fruktade med sina tusen armar, hvilken kunde göra en författare på tolf månader af ganska dåligt virke till och med. Hans metod var känd, men det fanns ingen som vågade

begagna den, ty därtill fordrades en exempellös grad af oblyghet. Den författare som togs om händer af honom kunde vara säker om att få sitt namn färdigt, och därför var Smith öfverlupen af författare utan namn. Såsom ett exempel på huru oemotståndlig han var, och huru han kunde skjuta fram folk trots publik och kritik, brukade följande anföras. En ung gosse, som aldrig skrifvit förr, hade gjort en dålig roman, som han bar upp till Smith. Denne råkar tycka om första kapitlet — mera läste han aldrig — och beslutar att världen skall ha en ny författare. Boken kommer ut; på omslagets baksida lästes: »Blod och Svärd. Roman af Gustaf Sjöholm. Detta arbete af den unge och lofvande författaren, hvars namn redan länge varit kändt och högt värderadt i vida kretsar etc.... Karaktärernas djup... klarhet... styrka. På det högsta rekommenderas åt vår romanläsande allmänhet». Boken kom ut den 3 april. Den 4 april stod en recension i den mycket lästa hufvudstadstidningen Gråkappan, i hvilken Smith hade femtio aktier. Recensionen slutade: »Gustaf Sjöholm är redan ett namn; vi behöfva icke gifva honom det; och vi rekommendera detta arbete icke allenast åt den romanläsande, utan äfven åt den romanskrifvande allmänheten.» Den 5 april stod boken annonserad i alla hufvudstadens tidningar och i annonsen följande utdrag: »Gustaf Sjöholm är redan ett namn; vi behöfva icke gifva honom det.» (Gråkappan.)

Samma kväll stod en recension i Den Obesticklige, hvilken icke läses af någon alls. Där omtalades boken som ett mönster för usel litteratur, och recensenten svor på att Gustaf Sjöholm (afsiktlig misskrifning af rec.) icke var något namn alls. Men som Den Obesticklige icke lästes, så hördes icke oppositionen. De andra hufvudstadsbladen, som icke i omdömen ville sticka af mot den ledande vörd-

nadsvärda Gråkappan, och icke vågade för Smith, voro rätt milda, men icke mer. De trodde att Gustaf Sjöholm skulle kunna med arbete och flit i en framtid förskaffa sig ett namn.

Det var tyst några dagar, men i alla tidningar, i Den Obesticklige med fetstil, stod annonsen och ropade: »Gustaf Sjöholm är redan ett namn». Men så dök där upp i X-köpings Allehanda en korrespondens, som for ut emot hufvudstadspressens hårdhet mot unga författare. Den hetlefrade brefskrifvaren slutade: »Gustaf Sjöholm är helt enkelt ett snille, trots doktrinära trähufvuns opposition.»

Dagen efter stod annonsen ånyo i alla tidningar och ropade: »Gustaf Sjöholm är redan ett namn» etc. (Gråkappan). »Gustaf Sjöholm är ett snille!» (X-köpings Allehanda.) Nästa häfte af Magasinet Vårt Land, utgifvet af Smith, innehöll på omslaget följande annons: »Det är en glädje kunna meddela våra många läsare, att den högt uppburne författaren Gustaf Sjöholm, lofvat oss till nästa häfte en originalnovell» etc. Och så annons i tidningarna! Till Julen kom slutligen kalendern Vårt Folk. Bland författare nämndes på titelbladet: Orvar Odd, Talis Qualis, Gustaf Sjöholm m. fl. Faktum kvarstod: Gustaf Sjöholm var redan på åttonde månaden ett namn. Och publiken, ja de kunde inte hjälpa det; de måste ha det i sig. De kunde inte gå in i en boklåda och se på en bok förrän de måste läsa det, de kunde inte ta i ett gammalt tidningspapper utan att det stod där annonseradt, ja, det fanns icke något af lifvets förhållanden under hvilket de icke träffat på detta namn på en bit tryckt papper; fruarna fingo det i matkorgen om lördagarna, pigorna buro hem det från hökarboden, drängarna sopade upp det från gatan och herrarna buro det i nattrocksfickan.

Med kännedom om denna Smiths stora makt, var

det icke utan en viss beklämning den unge författaren klättrade uppför hans mörka trappor i Storkyrkobrinken. Länge fick han sitta och vänta och öfverlämna sig åt de mest pinsamma betraktelser, tills dörren slås upp och en ung man med förtviflan i ansiktet och en pappersrulle under armen störtar ut. Darrande inträdde Falk i det innersta rummet, där den fruktade tog emot. Sittande i en låg soffa, lugn och mild som en gud, nickade han vänligt på sitt gråskäggiga, med en blå mössa försedda hufvud och rökte så fridfullt sin pipa, som om han icke nyss hade krossat en människas förhoppningar eller stött en olycklig ifrån sig.

— God dag, god dag!

Och han undersökte med ett par gudablickar den nykomnes kläder, hvilka han fann snygga, men därför bad han honom icke sitta ändå.

— Mitt namn är... Falk.

— Jag har icke hört det namnet. — Hvad är herrns far?

— Min far är död!

— Nå, han är död! Godt! Hvad kan jag göra för herrn?

Herrn upptog ur bröstfickan ett manuskript och framlämnade det till Smith; denne satte sig på detsamma utan att betrakta det.

— Nå, och detta skall jag låta trycka? Det är vers? Jaha, ja! Vet herrn hvad det kostar att trycka ett ark? Nej, det vet han icke!

Här stack han den okunnige i bröstet med pipskaftet.

— Har herrn något namn? Nej! Har herrn utmärkt sig på något sätt? Nej!

— Jag har för dessa dikter erhållit loford af Akademien.

— Hvilken akademi? Vitterhetsakademien! Ah, nå! Den som ger ut de många flintsakerna. Nå!

— Flintsakerna!

— Ah, ja. Herrn vet ju, Vitterhetsakademien! Nå! Nere i museum vid Strömmen, nå!

— Nej, herr Smith, Svenska akademien, på Börsen...

— Nå ja! Den med stearinljusen! Lika mycket! Det känner ingen människa hvad den är godt för! Nej, ser han, min gode herre, man skall ha ett namn; som en Tegnell, en Öhronschlegel, en ja! Vårt land har många stora skalder, som jag nu icke erinrar; men man skall ha ett namn. Herr Falk! Hm! Hvem känner herr Falk? Icke jag åtminstone, och jag känner många stora skalder. Jag sade häromdagen till min vän Ibsen: Hör nu, Ibsen — jag kallar honom du — hör nu, Ibsen, skrif något åt mitt Magasin; jag betalar hvad som helst! Han skref, jag betalte — men jag fick ock betaldt. Nå!

Den förkrossade unge mannen hade velat krypa ner mellan golfspringorna och gömma sig, då han märkte att han stod inför en man som fick kalla Ibsen du. Han ville ta igen sitt manuskript och springa sin väg, som den där andre där nyss, ut, långt bort, till något större vattendrag. Smith märkte nog detta.

— Nå! Herrn kan skrifva svenskt, jag tror nog det! Herrn känner också vår litteratur bättre än jag gör! Nå. Godt! Jag har fått en idé! Jag har hört att det finns stora, sköna andliga författare långt bort i tiden, under Gustaf Eriksson eller hans doter Kristin; nå, ja, lika godt. Jag erinrar en, som har ett stort, mycket stort namn, som skrifvit ett stort versstycke om Guds skapade verk, tror jag! Håkan heter han i förnamn!

— Haqvin Spegel, menar herr Smith! Guds verk och hvila!

— Ja, så! Nå! Jag har tänkt gifva ut den!

Vårt folk trängtar efter religion i våra dagar; jag har märkt det; och man måste gifva dem något. Jag har visserligen nog gifvit dem förut af den Herman Franke och Arndt, men den stora stiftelsen kan sälja billigare än jag och nu vill jag gifva något godt, för godt pris. Vill herrn antaga den saken?

— Jag vet icke hvad mitt åliggande blir, då det bara är fråga om en omtryckning, svarade Falk, som icke vågade säga nej.

— Ack nå, en sådan okunnighet! Redaktion och korrekturet då! Äro vi om ens? Herrn ger ut! Icke så? Ska vi skrifva en liten lapp? Arbetet utkommer häftesvis. Icke så? En liten lapp! Ge mig pennan och bläcket där! — Nå!

Falk lydde; han kunde icke göra motstånd. Smith skref och Falk skref under.

— Så! Det var den saken! Nu den andra! Ge mig den lilla boken som ligger där på hyllan! Den tredje hyllan! Så! Se nu här! En broschyr! Titel: Der Schutzengel. Nå, se nu vignetten! En ängel med ett ankare och ett skepp — det är en slättoppad skonare, tror jag! Man vet ju hvilken välsignelse sjöförsäkringen utöfvar på det allmänna sociala lifvet. Alla människor ha ju någon gång skickat något, mycket eller litet, på ett fartyg öfver sjön. Icke sant? Nå! Alla människor hafva därför behof af sjöförsäkring. Icke sant? Nå! Detta hafva icke alla människor insett? Nej! Därför är det ju den vetandes plikt att upplysa den ovetande? Nå! Vi veta, herrn och jag veta, alltså böra vi upplysa. Denna bok handlar om att hvarje människa bör försäkra sina saker, när han skickar dem öfver sjön! Men denna bok är dåligt skrifven! Nå! Därför skola vi skrifva den bättre! Icke sant? Herrn gör mig en novell på tio sidor till mitt Magasin Vårt Land, och jag fordrar att herrn skall

hafva förstånd att låta namnet Triton, så heter ett nytt bolag, som min brorson bildat och som jag vill hjälpa, och man skall ju hjälpa sin nästa, icke sant? Nå! Namnet Triton skall förekomma två gånger, icke mer och icke mindre; men så att det icke märkes! Förstår herrn?

Falk kände något motbjudande i den erbjudna affären, men det låg ju ännu icke något ohederligt i förslagen och han fick ju arbete hos den inflytelserike mannen, och allting i en handvändning, utan någon vidare ansträngning. Han tackade sålunda och antog.

— Herrn känner ju formatet! Fyra verktum på sidan gör mig fyrtio verktum, à trettiotvå rader. Nå! Vi ska skrifva en liten lapp, kanske.

Smith skref en lapp och Falk skref under.

— Nå, så! Hör nu, herrn känner ju svenska historien? Se, nu, där på hyllan igen! Där ligger en klisché, en trästock! Till höger! Nå! Kan herrn säga mig hvem den där damen är? Den skall vara en dronning!

Falk, som till en början icke kunde se annat än en svart trälapp, upptäckte omsider några mänskliga drag och förklarade, att han trodde det var Ulrika Eleonora.

— Sa jag inte det! Hihihi! Den klossen har varit begagnad som dronning Elisabeth af England och stått i en amerikansk folkbok, och nu har jag fått den för godt pris med en otalig hop andra. Nu låter jag den passera för Ulrika Eleonora i mitt allmogebibliotek. Det är en god allmoge vi har; den köper så snällt mina böcker. Nå, så! Vill herrn skrifva texten?

Falks fint utbildade samvete kunde icke finna något egentligt orätt häri, oaktadt hans känslor voro mycket obehagligt berörda.

— Nå! Så skrifva vi en liten lapp! Sexton sidor liten oktav à tre verktum, à tjugufyra rader. Så!

Och så skrefs det igen! Som Falk ansåg audiensen slutad, gjorde han min af att få igen sitt manuskript, på hvilket Smith hela tiden hade suttit. Men denne ville icke släppa det ur händerna, han skulle nog läsa det, men det skulle komma att dröja, förklarade han.

— Nå, herrn är en förståndig man, som vet hvad tiden är värd. Här var nyss en ung man, också med vers, ett stort versstycke, som jag icke kan använda. Nå, jag erbjöd honom detsamma som jag erbjöd herrn; vet herrn hvad han sa? Han bad mig göra något som jag inte kan tala om. Ja! det sa han och så sprang han. Han kommer inte att lefva länge, den mannen! Adjö! Adjö! Herrn skaffar ju Håkan Spegel! Nå. — Adjö, adjö.

Smith pekade med pipskaftet på dörren och Falk aflägsnade sig.

Det var icke lätta steg han gick. Den trälappen var tung, där den låg i hans rockficka, den drog honom mot marken, den ryckte honom tillbaka. Han tänkte på den bleke unge mannen med manuskriptet, som vågat säga sådant åt Smith, och han fick högfärdiga tankar. Men så uppdök minnet om gamla fäderneförmaningar och råd, och då framkom den gamla lögnen, att allt arbete är lika aktningsvärdt och förehöll honom hans högmod, och så tog han sitt förnuft till fånga och gick hem för att skrifva fyrtioåtta verktum Ulrika Eleonora.

Som han varit ute i god tid, befann han sig sittande vid skrifbordet redan klockan nio. Han stoppade en stor pipa, vek af två ark papper, torkade sina stålpennor och skulle erinra sig hvad han visste om Ulrika Eleonora. Han slog upp Ekelund och Fryxell. Där stod mycket under rubriken Ulrika Eleonora, men om henne själf stod nästan ingenting.

Klockan half tio hade han uttömt ämnet; han hade skrifvit upp när hon var född, när hon dog, när hon tillträdde regeringen, när hon afsade sig den, hvad föräldrarna hette och med hvem hon var gift. Det var ett ordinärt utdrag ur en kyrkbok — och det fyllde icke mer än tre sidor — återstod således endast tretton. Han rökte några pipor. Han gräfde med pennan i bläckhornet, som om han fiskat efter midgårdsormar, men det kom ingenting upp. Han måste yttra sig om hennes person, göra en lätt karaktärsteckning; han kände att han måste uttala en dom om henne. Skulle han berömma henne eller rifva ner henne? Som han var indifferent i frågan, kunde kan icke besluta sig för någondera förr än klockan blef elfva. Han ref ner henne — och var på slutet af fjärde sidan — återstod tolf. Här voro goda råd dyra. Han skulle tala om hennes regering, men som hon icke regerat, så var där intet att tala om. Han skref om rådet — en sida — återstod elfva; han räddade Görtz' ära — en sida — återstod tio! Han var icke halfvägs ännu! Hvad han hatade den kvinnan! Nya pipor, nya stålpennor! Han gick tillbaka i tiden, han gjorde en återblick, och som han var uppretad, råkade han stryka ner sitt gamla ideal, Carl XII, men det gick så kvickt att därigenom bara en enda sida blef lagd till de andra. Rest nio! Han gick framåt i tiden och hackade på Fredrik I. En half sida! Han såg med längtande blickar ner åt papperet, såg hvar halfvägs låg, men kunde aldrig komma dit. Han hade dock gjort sju och en half små sidor, där Ekelund bara hade en och en half. Han kastade trälappen på golfvet, sparkade den under byrån, kröp efter den igen, dammade af den och lade den på bordet! Hvilka kval! Han kände sig så torr i sin själ som buxbomsstocken, han sökte skrufva upp sig till åsikter dem han icke ägde, han försökte uppväcka några

känslor för den aflidna drottningen, men hennes tråkiga drag, ristade i trä, gjorde samma intryck på honom som han på trälappen. Han insåg då sin oförmåga och han kände sig förtviflad, förnedrad! Och det var denna bana han utbytt mot den andra! Han tog åter igen sitt förnuft tillfånga och öfvergick till skyddsängeln. Den var ursprungligen författad för ett tyskt bolag, som hette Nereus, och innehöll i korthet följande: Herr och fru Schloss hade utvandrat till Amerika och där förvärfvat stora ägodelar, hvilka de, för att berättelsen skulle bli möjlig, varit nog opraktiska att förvandla i dyrbara lösören och nipper, och, för att dessa desto säkrare skulle förkomma och ingenting kunna räddas, skickat dem i förväg på en första klassens ångare, Washington n:o 326 i Veritas, kopparförhydd och med vattentäta skott försedd, samt assurerad i det stora tyska sjöförsäkringsbolaget Nereus för 400,000 thaler. Nå! Herr och fru Schloss afreste med barnen på den bästa ångaren på White-Star-Line, Bolivar, hvilken var assurerad i det stora tyska sjöförsäkringsbolaget Nereus, med en grundfond af 10,000,000 dollars, och ankommo till Liverpool. Resan fortsattes. De hade kommit till Skagens udde. Vädret hade naturligtvis varit vackert och himlen strålande klar hela vägen, men just som de kommo till Skagens farliga udde, bröt stormen naturligtvis lös; fartyget blef vrak, föräldrarna, som voro lifförsäkrade, drunknade, och garanterade därigenom de räddade barnen en summa af 1,500 pund sterling. Barnen blefvo naturligtvis mycket glada häröfver och ankommo vid godt lynne till Hamburg för att taga i besittning både lifförsäkringssumman och föräldraarfvet. Döm om deras bestörtning, då de där fingo underrättelse om att Washington, fjorton dagar förut, strandat på Doggers bankar och att hela deras förmögenhet gått oassurerad till

botten. Återstod sålunda endast lifförsäkringssumman. De skyndade till bolagets agentur, men döm om deras förskräckelse, då de fingo höra att föräldrarna uraktlåtit inbetala sista premien, som förfallit till betalning dagen förut — hvilket öde! — Just samma dag de drunknade! Barnen blefvo häröfver mycket ledsna och sörjde bittert sina föräldrar, hvilka så duktigt arbetat för dem. Gråtande föllo de i hvarandras armar och svuro, att de hädanefter alltid skulle sjöförsökra sina saker och aldrig försumma att inbetala sina lifförsäkringspremier.

Och detta skulle nu lokaliseras och tillämpas på svenska förhållanden, göras läsbart, till en novell, med hvilken han skulle göra sitt inträde i litteraturen! Återigen vaknade högmodets djäfvul och hviskade att han var en lump, om han tog befattning med dessa saker, men denna röst tystades snart ner af en annan röst, som kom från magtrakten och som åtföljdes af ovanliga sugande och stickande känslor. Han drack ett glas vatten och rökte en ny pipa, men obehaget ökades; hans tankar blefvo mörkare; han fann sitt rum otrefligt, tiden tycktes lång och enformig; han kände sig matt och nedslagen; allting tycktes honom vara motigt; hans tankar voro fadda och rörde sig om ingenting eller endast oangenäma ting, och samtidigt ökades den kroppsliga olusten! Han undrade om han var hungrig! Klockan var ett och han brukade icke äta förr än tre! Han undersökte oroligt sin kassa. Trettiofem öre! Alltså ingen middag! Det var första gången i hans lif! Han hade aldrig haft sådana bekymmer förr! Men med trettiofem öre behöfde man icke svälta. Han kunde ju skicka efter bröd och öl. Nej, det kunde han icke, ty det gick icke an, det passade icke, och att gå själf ner på mjölkmagasinet? Nej! Och att gå ut och låna? Omöjligt! Det fanns ingen han ville låna af! Med vissheten härom rasade

hungern fram som ett lössläppt vilddjur och ref honom och slet honom och jagade honom kring rummet. Han rökte den ena pipan efter den andra för att döfva odjuret, men det hjälpte inte. Nu gick en trumhvirfvel nere på kaserngården och han såg huru gardisterna marscherade upp med sina kopparflaskor för att få middag; det rökte ur alla skorstenar han såg, middagsklockan ringde på Skeppsholmen, det fräste i grannens, poliskonstapelns, kök och stekoset trängde ut genom den öppna farstudörren och in till honom; han hörde slamret af knifvar och tallrikar i rummet bredvid och huru barnen läste bordsbönen, stenläggarna nere på gatan sofvo, mätta, sin middag på de tomma matsäcksknytena; han var så öfvertygad om, att hela staden åt middag i denna stund, alla utom han ensam! Och han blef ond på Gud. Då sprang en klar tanke genom hans hjärna. Han tog Ulrika Eleonora och skyddsängeln och lade in dem i ett papper, hvarpå han skref Smiths namn och adress, och så gaf han budet sina trettiofem öre. Då andades han lättare och lade sig på sin soffa och svalt med högmod i sitt sinne.

SJÄTTE KAPITLET.

Röda rummet.

Samma middagssol, som sett Arvid Falk duka under i första kampen mot hungern, lyste så munter in i stugan på Lill-Jans, där Sellén stod i skjortärmarna framför sitt staffli och målade på sitt stycke, som följande dag skulle upp på utställningen innan klockan tio, färdigt, fernissadt och försedt med ram. Olle Montanus satt i fållbänken och läste i den underbara boken, som han fått låna på en dag

mot sin halsduk, dessemellan kastade han en blick på Selléns målning och uttalade sitt gillande, ty han beundrade i Sellén en stor talang. Lundell höll i ro på med sin korsnedtagning; han hade redan tre taflor uppe på utställningen och afvaktade inköpet, liksom många andra, med en viss spänning.

— Det är bra, Sellén! — sade Olle. Du målar gudomligt!

— Får jag se nu på din spenat, inföll Lundell, som af grundsats aldrig beundrade något.

Motivet var enkelt och storartadt. Ett flygsandfält på Hallands kust med hafvet i bakgrunden; höststämning, solglimtar genom brustna moln; en del af förgrunden utgjordes af flygsand med nyss uppkastad, ännu vattendrypande tång, solbelyst; därnäst hafvet, ett godt stycke utåt i stark skugga och hög sjö med hvita kammar, men längst bort i horisonten lyser solen igen och öppnar perspektiv i det oändliga. Staffaget utgjordes endast af en trupp sträckfåglar. Det var en tafla som talade och som måste förstås af hvarje ofördärfvadt sinne, som haft mod att göra ensamhetens hemlighetsfulla, rika bekantskaper och som sett flygsand kväfva lofvande skördar. Och detta var måladt med ingifvelse och talang; stämningen hade gifvit färgen och icke tvärtom.

— Du skall ha någonting i förgrunden, predikade Lundell. Sätt dit en förgrundsko!

— Ah, du pratar! svarade Sellén.

— Gör som jag säger, din galning, annars får du inte sälja. Sätt dit en figur, en flicka; jag skall hjälpa dig, om du inte kan, se här...

— Seså! Inga dumheter! Hvad ska man med kjolar ute i blåsten att göra. Du är då för tokig efter kjolar!

— Nå, gör som du vill, svarade Lundell hemligen stött öfver skämtet med en af hans svaga sidor.

— Men nog kunde du ha gjort storkar i stället för de där gråmåsarna, som man inte vet hvad det är för en sort. Tänk dig deras röda ben mot det mörka molnet, hvilken motsättning!

— Ah, det begriper du inte!

Sellén var icke stark i motiveringen, men han var viss på sin sak, och hans sunda instinkt ledde honom säkert öfver alla misstag.

— Men du får inte sälja, upptog Lundell, som var mån om kamratens ekonomiska välgång.

— Nå, så får jag lefva ändå! Har jag någonsin fått sälja? Är jag sämre för det! Tror du inte jag vet att jag skulle få sälja, om jag ville måla som de andra; tror du inte jag kan måla lika dåligt som de? Jo, vasserra! Men jag vill inte!

— Men du ska väl tänka på att betala dina skulder! Du är skyldig mäster Lund på Grytan ett par hundra riksdaler.

— Nå, det blir han inte fattig på! För öfrigt har han fått en tafla som är värd dubbelt så mycket!

— Du är då den egenkäraste människa jag hört! Den taflan var inte värd tjugu riksdaler.

— Jag uppskattar den till fem hundra, enligt gängse pris! Men tycke och smak är så olika här i världen, gunås. Jag tycker att din korsfästning är usel, du tycker den är bra. Nå! Det kan ingen förtänka dig! Det är så olika, si!

— Emellertid har du förstört krediten för oss andra på Grytan; mäster Lund sa upp mig i går, och jag vet inte hvar jag skall få någon middag i dag!

— Nå, hvad ska du med den att göra! Man får väl lefva ändå! Jag har inte ätit middag på två år!

— Å, du röfvade allt till dig en här om dagen af den där häradshöfdingen, du fick i dina klor.

— Ja, det var sant! Det är en snäll gosse! Det är en talang för öfrigt, det var mycket natur i hans vers; jag läste några härom kvällen. Men

jag fruktar han är litet för vek för att kunna ta sig fram i världen; han har så ömtåliga känslor, den kanaljen!

— Får han vara i ditt sällskap, så ger det sig nog. Men jag tycker det är gudlöst att se, hur du bara har förstört den där unge Rehnhjelm på den här korta tiden. Du lär ha gått och satt i honom att han skall gå in vid teatern!

— Nej, har han talat om det! Ja, det är en baddare! Han blir nog bra, han, om han får lefva; men det är inte så godt, det, när det är så fasligt ondt om mat! — Guds död! Nu är färgen slut! Har du något hvitt? Nå gud annåda, ä' inte alla tuberna så klämda — så — du måste ge mig färg.

— Jag har inte mer än jag behöfver själf, och om jag också hade, så skulle jag akta mig att ge dig något!

— Nå, prata inte skräp; du vet att det är brådt.

— Allvarsamt, jag har inte dina färger! Om du hushållade, så skulle de räcka längre...

— Ja, det där veta vi! Tag hit pengar då!

— Pengar, jo det var just att tala om!

— Opp med dig, Olle, då; du ska ut och stampa!

Vid ordet stampa gjorde Olle en glad min, ty då visste han att det skulle bli mat också. Sellén började söka omkring i rummet.

— Hvad ha ni för slag? Ett par stöflar! Dem få vi tjugufem öre på, men det är bättre att sälja dem.

— Det är Rehnhjelms, dem får du inte ta, afbröt Lundell, som ämnade begagna dem på eftermiddagen, när han skulle gå till stan. — Ska du ta andras saker, tycker du?

— Ja, hvad gör det. Han ska få betaldt för dem sen! Hvad är det här för ett paket? En sammetsväst! Den var vacker! Den tar jag själf, så får Olle bära bort min! Kragar och manschetter! Ah,

det är bara papper! Ett par strumpor! Se där, Olle, tjugufem öre! Lägg dem i västen! Tombuteljerna får du lof att sälja! Jag tror det är så godt du säljer alltihop!

— Ska du gå och sälja andras saker; du har då inte någon rättskänsla, afbröt Lundell ånyo, som hade haft starka spekulationer att på öfvertygelsens väg komma i besittning af det där paketet, som länge frestat honom.

— Ah, det får han betaldt för sen! Men det här blir ingenting! Vi måste ta ett par lakan ur sängen! Hvad gör det? Inte behöfva vi några lakan! Se så, Olle! Stoppa in bara!

Olle gjorde med stor färdighet en påse af ett lakan och stoppade in alltihop, under Lundells ifrigaste protester.

Sedan påsen var färdig, tog Olle den under armen, knäppte ihop den trasiga bonjouren för att bättre kunna dölja västens frånvaro och vandrade i väg åt staden.

— Han ser ut som en tjuf, sade Sellén, där han stod i fönstret och tittade illmarigt utåt vägen. — Får han bara gå i fred för polisen nu, så är det bra! — Raska på, Olle! ropade han efter den bortgående. Köp sex franska bröd och två halfva öl, om det blir något öfver på färgen!

Olle vände sig om och svängde med hatten så tillitsfullt, som om han redan hade kalaset i bakfickorna.

Lundell och Sellén voro ensamma. Sellén stod och beundrade sin nya sammetsväst, som så länge varit föremål för Lundells tysta låga. Lundell skrapade sin palett och kastade afundsjuka blickar på den förlorade härligheten. Men det var inte det, han nu ville tala om och som han hade så svårt att komma fram med.

— Se hit på min tafla ett tag, sade han. Hvad tycker du nu, allvarsamt!

— Du ska inte knåpa och rita på henne, du ska måla! Hvar kommer ljuset ifrån? Ifrån kläderna, ifrån de nakna partierna! Det är ju alldeles tokigt! Hvad andas de där människorna? Färg, linolja! Jag ser ingen luft!

— Nå, menade Lundell, det där är så olika, som du säger! Men hvad menar du om kompositionen?

— För mycket folk!

— Ja, du är då faslig; jag ville nära på ha dit ett par till!

— Låt mig se nu! Det är ett fel här! — Sellén sköt dessa långa blickar, som äro egna för kustbon eller slättbon.

— Ja, det är ett fel! Kan du se det? medgaf Lundell.

— Det är bara karlfolk! Det är lite för torrt!

— Ja, just det! Tänk att du kunde se det!

— Du vill alltså ha en kvinna?

Lundell såg efter om han gycklade, men det var svårt att se, ty nu hvisslade han.

— Ja, det fattas mig en kvinno-f i g u r, svarade han.

Det blef tyst, och det blef obehagligt, när man var så gamla bekanta, på tu man hand.

— Om jag kunde begripa hur jag skulle bära mig åt för att få en modell. Akademiens vill jag inte ha, ty dem känner hela världen, och det här ämnet är religiöst för öfrigt.

— Du vill ha något finare? Oui! Jag förstår! Om hon inte skulle vara naken, så kunde kanske jag...

— Inte ska hon vara naken, är du galen, ibland så mycket karlar; för öfrigt är det ett religiöst ämne...

— Ja, ja, det där veta vi. Hon skall emellertid

ha kostym, litet österländsk, stå lutad framåt, kan jag tro, låtsas ta upp något från marken, visa axlarna, halsen och första dorsalerna, jag förstår! Men religiöst, si, som Magdalena! Oui! Fågelperspektiv, si!

— Du ska då gäckas med allting också; och dra ner allt!

— Till saken! Till saken! Du skall ha dig en modell, för det skall man; du känner ingen själf! Godt! Dina religiösa känslor förbjuda dig att skaffa en sådan, alltså ska Rehnhjelm och jag, två lättsinniga sällar, skaffa dig en!

— Det ska vara en anständig flicka, det säger jag på förhand!

— Naturligtvis, ja! Vi ska se till hvad vi kan göra åt saken, i öfvermorgon, då vi få pengar.

Och så målades det igen, tyst och stilla, tills klockan blef fyra, och tills hon blef fem. Då och då kastade man oroliga blickar utåt vägen. Sellén afbröt först den ängsliga tystnaden.

— Olle dröjer! Det har bestämdt händt honom något! sade han.

— Ja, det hänger inte rätt ihop, men hvarför ska du också jämt skicka den där stackaren! Du kan just gå dina ärenden själf.

— Å, han har inte annat att göra och han går så gärna!

— Det vet du inte, och för öfrigt skall jag säga dig, att man inte vet hvar Olle slutar. Han har stora funderingar och kan hvilken dag som helst vara på benen igen, och då kan det vara godt att få räknas bland hans vänner!

— Nej, hvad du säger du! Hvad är det för storverk han skall göra? Jag tror nog, att Olle kommer att bli en stor man, fast det icke blir som bildhuggare! Men det var mig en baddare att dröja! Tror du han kunnat gå och köpa upp pengarna?

— Ja, ja! Han har inte fått ett gudslån på länge och frestelsen kanske blef honom för stark, svarade Lundell och tog in två hål i svångremmen, under det han funderade på, huru han skulle ha gjort i Olles ställe.

— Nå, man är inte mer än människa, och människan är sig själf närmast, ifyllde Sellén, som hade alldeles klart för sig huru han skulle ha gjort. Det här törs jag emellertid inte vänta på; jag måste ha färg, om jag skall så stjäla den! Jag går ut och söker Falk.

— Ska du nu suga den stackarn igen! Du tog ju af honom i går till ramen! Det var inte småpengar, det!

— Å, kära du! Jag har nu en gång tvungits att bita hufvudet af skammen, så det kan inte hjälpas. Hvad får man inte underkasta sig! För öfrigt är Falk en storsinnad man, som kan förstå hur det kan vara ställdt. Nu går jag emellertid! Kommer Olle hem, så säg att han var ett nöt! Adjö med dig! Titta ner i Röda Rummet, så ska vi se till om vår Herre är så nådig och ger oss någon mat innan solen går ned! — Stäng dörrn, när du går, och lägg nyckeln under tröskeln! Adjö!

Han gick, och icke lång stund därefter befann han sig utanför Falks dörr borta på Gref-Magnigatan. Han knackade, men fick intet svar! Då öppnade han dörren och steg på. Falk, som troligen haft oroliga drömmar, spratt upp ur sömnen och stirrade på Sellén utan att känna igen honom.

— God afton, bror, hälsade Sellén.

— Å kors, är det du! Jag måtte ha drömt något underligt! God afton, sitt ner och rök en pipa! Är det afton redan?

Sellén, som trodde sig känna igen symtomerna, låtsades dock icke märka något, utan tog upp samtalet.

— Bror var väl inte på Tennknappen i dag?

— Nej, svarade Falk förvirrad, jag var inte där. Jag gick på Iduna!

Han visste verkligen inte om han drömt så eller om han varit där, men han blef glad öfver att han sade det, ty han blygdes öfver sitt missöde.

— Ja, det var rätt, intygade Sellén. De ha inte bra mat på Tennknappen!

— Nej, jag kan inte just skylla! sade Falk. Deras köttsoppa är så förbannadt dålig!

— Ja och så står den där gamla källarmästaren och räknar smörgåsarna, den lymmeln.

Vid ordet smörgåsarna vaknade Falk till medvetande, men han kände sig icke hungrig vidare, ehuru han var litet matt på benen. Ämnet var emellertid obehagligt och måste med första bytas om.

— Nå, sade han, du har väl din tafla färdig tills i morgon?

— Nej, gunås, det är inte så väl.

— Hvad är det nu då?

— Jag hinner omöjligt inte.

— Hinner inte? Hvarför sitter du inte hemma och arbetar?

— Ack, det är den där gamla, eviga historien, kära bror! Det fattas färg! Färg!

— Nå, det kan väl hjälpas! Har du inga pengar kanske?

— Det vore ingen nöd då!

— Och jag har inga heller! Hur ska vi då bära oss åt?

Sellén slog ner ögonen, tills blickarna kommo i jämnhöjd med Falks västficka, där en ganska tjock guldkedja kröp in; inte därför att Sellén kunde tro att det var guld, kontrolleradt guld, ty det kunde han icke fatta hur man kunde vara så öfverdådig och bära så mycket pengar utanpå en väst. Hans

tankar hade emellertid fått en bestämd riktning och han fortfor:

— Om jag åtminstone hade något att låna på, men vi voro så oförsiktiga och buro bort vinterrockarna första solskensdag i april.

Falk rodnade. Han hade inte varit med om sådana där affärer förr.

— Låna ni på öfverrockar? frågade han. Få ni låna någonting på sådant?

— Låna får man nog på allting — allting, betonade Sellén. Bara man har någonting.

Det gick omkring för ögonen på Falk. Han måste sätta sig. Därpå tog han upp sin guldklocka.

— Hvad tror du man får på den här, med kedja?

Sellén vägde de blifvande panterna i sin hand och betraktade dem med kännarmin.

— Är det guld? frågade han med svag stämma.

— Det är guld!

— Kontrolleradt?

— Kontrolleradt!

— Båda delarna?

— Båda delarna!

— Hundra riksdaler! förklarade Sellén och skakade sin hand så att den gyllene kedjan rasslade. — Men det är synd! Bror ska inte gå och sätta bort sina saker för min skull!

— Nåväl, för min skull då, sade Falk, som icke ville tillvälla sig ett sken af en oegennytta, den han icke ägde. Jag behöfver också pengar. Vill du förvandla dem i pengar, så har du gjort mig en tjänst!

— Nå, låt gå då, sade Sellén, som icke ville genera sin vän med några ogrannlaga frågor. Jag ska stampa dem! Tag på dig nu, bror! Lifvet är bittert ibland, ser du, men vi få väl dras me't ändå!

Han klappade Falk på axeln med en hjärtlig-

het, som icke ofta trängde igenom de försvarsverk af hån han hade anlagt omkring sig, och de gingo ut.

Klockan hade blifvit sju innan ärendet var uträttadt. Därpå begåfvo de sig ut att köpa färg och sedan tågade de ner till Röda Rummet.

Berns salong hade vid denna tid just börjat spela sin kulturhistoriska roll i stockholmslifvet, i det att den tog döden på det osunda café-chantantlifvet, hvilket under en period af sextiotalet florerade eller grasserade i hufvudstaden och därifrån spred sig öfver hela landet. Här samlades vid sjutiden skaror af ungt folk, hvilka befunno sig i det abnorma tillstånd, som inträder då man lämnar föräldrahemmet och räcker tills man kommer i eget; här sutto skaror af ungkarlár, som flytt den ensliga kammaren eller vindskupan för att få sitta i ljus och värme och träffa en mänsklig varelse att samtala med. Värden på stället hade gjort flera försök att roa sin publik med pantomim, gymnastik, balett och så vidare, men man hade så tydligt visat honom, att man icke gick dit för att bli road, utan för att få vara i fred, att man sökte ett samtalsrum, ett samlingsrum, där man var viss på att man när som helst kunde leta upp en bekant; och som musiken icke utgjorde något hinder för samtals förande, tvärtom, så tolererades den och ingick så småningom i stockholmarens aftondiet bredvid punschen och tobaken. Så blef Berns salong hela Stockholms ungkarlsklubb. Och där valde kotteriet sig sin vrå, och Lill-Jansborna hade åt sig inkräktat det inre schackrummet innanför södra läktarn, hvilket i anseende till dess röda möblering och för korthetens skull så småningom antog namn af Röda Rummet. Där var man alltid säker att träffas, om man ock varit skingrade som agnar under dagens lopp; därifrån företogs formliga razzior omkring salen, då nöden var stor och det gällde att uppspåra några pengar; då bildades kedja; två man

tiraljerade läktarna och två togo salongen på långsidorna öfver; det var som att dra not och sällan drog man fåfängt, då ju nya gäster ständigt tillströmmade under aftonens lopp. I kväll behöfde icke något sådant arbete ifrågakomma, och det var därför Sellén stolt och lugn slog sig ner vid Falks sida i den röda fondsoffan.

Sedan de spelat en liten komedi med hvarandra rörande hvad som skulle drickas, stannade de vid att de borde äta. De hade just börjat sexan, och Falk kände sina krafter stiga, då en lång skugga kastades öfver deras servis — och framför dem stod Ygberg, lika blek och tärd som vanligt. Sellén, som var i lyckliga omständigheter och då alltid var god och artig, frågade genast om han inte ville göra dem sällskap, i hvilken anhållan Falk instämde. Ygberg krusade, under det han gjorde ett öfverslag öfver assietternas innehåll, om han skulle kunna bli mätt eller bara halfmätt.

— Häradshöfdingen har en hvass penna, sade han för att afvända uppmärksamheten från sina ströftåg med gaffeln omkring brickan.

— Hur så? Har jag? svarade Falk och flammade upp; han trodde icke att någon gjort bekantskap med hans penna.

— Den där artikeln har gjort mycken lycka!

— Hvilken artikel? Jag förstår inte!

— Åjo! Den där korrespondensartikeln till Folkets Fana, angående Kollegiet för utbetalande af ämbetsmännens löner!

— Det har inte jag skrifvit!

— Så säger man däremot i kollegiet! Jag träffade en bekant extra ordinarie därifrån; han uppgaf er som författare, och förbittringen lär icke vara obetydlig!

— Hvad säger ni?

Falk kände sig skyldig till hälften, och nu fick

han klart för sig hvad Struve den där kvällen på Mosebacke hade suttit och skrifvit. Men Struve hade dock blott varit referent, Falk hade talat, och han ansåg sig skyldig att stå vid hvad han sagt, äfven med våda att bli ansedd som — skandalskrifvare! När han nu kände att återtåget var honom afskuret, insåg han klart att här endast fanns ett sätt och det var: att gå på!

— Nåväl, sade han, jag är upphofsmannen till den artikeln! Låt oss tala om något annat! Hvad tycker notarien om Ulrika Eleonora? Är det inte en intressant figur? Eller sjöförsäkringsaktiebolaget Triton? Eller Haqvin Spegel?

— Ulrika Eleonora är den intressantaste karaktär i hela svenska historien, svarade Ygberg allvarligt; jag har just emottagit en beställning på en uppsats om henne.

— Af Smith? frågade Falk.

— Ja, hur vet ni det?

— Då känner ni Skyddsängeln också?

— Hur vet ni det där?

— Jag skickade dem åter på middagen i dag.

— Det är orätt att icke arbeta! Ni kommer att ångra det! Tro mig!

En hektisk rodnad hade uppstigit på Falks kinder och han talade feberaktigt. Sellén satt lugn och rökte och hörde mera på musiken än på talet, som dels icke intresserade honom, dels icke var begripligt för honom. I soffhörnet där han satt kunde han genom de båda dörröppningarna, som ledde utåt södra läktaren och lämnade utsikt öppen åt salongen, se öfver till den norra läktaren. Genom det väldiga rökmoln, som alltid stod öfver svalget mellan de båda läktarna, kunde han dock urskilja ansiktena på dem som befunno sig på andra sidan. Plötsligt fästes hans uppmärksamhet på något långt bort i fjärran. Han ryckte Falk i armen.

— Nej, se, en sådan lufver! Se, där bakom vänstra gardin!

— Lundell!

— Jo, just han! Han går och söker en Magdalena! Se, nu talar han till henne! Det var en rar unge!

Falk rodnade så att Sellén observerade det.

— Söker han sina modeller här? frågade han förvånad.

— Ja, hvar skulle han annars få dem! Han kan inte gå och ta dem i mörkret!

Strax därefter inträdde Lundell och hälsades af Sellén med en beskyddande nick, hvars betydelse han trodde sig kunna läsa, hvarför han också bugade sig artigare än vanligt för Falk och på ett förolämpande sätt uttryckte sin förvåning öfver Ygbergs närvaro. Ygberg, som noga observerade detta, fattade tillfället i flykten och frågade hvad Lundell behagade förtära, hvarvid denne gjorde stora ögon; han tycktes befinna sig bland idel magnater. Och han kände sig mycket lycklig, han blef vek och människovänlig, och sedan han fått en sexa med varmt, erfor han ett behof att finna ett uttryck åt hvad han kände. Han hade något att säga Falk, det var tydligt, men han kunde icke komma på det. Olyckligtvis spelade orkestern just Hör oss, Svea! och befann sig i nästa ögonblick inne på Vår Gud är oss en väldig borg.

Falk beställde in mera dryckesvaror.

— Häradshöfdingen älskar som jag den gamla goda kyrkosången, började Lundell.

Falk visste icke att han föredrog någon kyrkosång egentligen, utan han frågade Lundell om han icke ville dricka punsch. Lundell hyste betänkligheter; han visste icke om han vågade. Han skulle kanske äta litet mera först, han var så klen i att dricka, hvilket han ansåg sig skyldig att bevisa

genom att anfallas af en svår men kort hosta efter det han tömt tredje supen.

— Försoningsfacklan är ett bra namn, fortfor han; det visar på samma gång försoningens djupa, religiösa behof och det ljus, som kom i världen då det största bland under skedde, som är de högfärdiga till en förargelse.

Han lade i detsamma en köttbulle bakom sista oxeltanden och såg efter hvad verkan det talet skulle ha — men han blef icke smickrad då han såg tre fåniga anleten, hvilka uttryckte den största häpnad, vändas emot sig. Han måste tala tydligare.

— Spegel är ett stort namn och hans tal är icke som de fariséers. Vi erinra oss alla, att han skrifvit den härliga psalmen Nu tystna de klagande ljud, hvars make man får söka! Skål, häradshöfding; det gläder mig att ni är en sådan representant!

Här upptäckte Lundell, att han icke hade något i glaset. — Jag tror jag får lof att ta mig en halfva.

Två tankar surrade genom Falks hjärna: 1:o karlen super ju brännvin! 2:o hur kan han veta det där om Spegel? En misstanke flög därpå som en blixt öfver honom, men han ville icke veta något, utan sade endast:

— Skål, herr Lundell!

Det obehagliga samtal, som härpå skulle följa, inställdes lyckligtvis genom Olles ankomst. Ty denne kom verkligen, kom trasigare än vanligt, smutsigare än vanligt och efter utseendet än mera ofärdig i höfterna, hvilka stucko ut som bogspröt under bonjouren, hvilken numera blott hölls igen af en enda knapp strax ofvan första refbenet. Men han var glad och skrattade, då han såg så mycket mat och dryck på bordet, och till Selléns fasa började han redogöra för utgången af sin mission och afbörda sig sina

kommissioner. Han hade verkligen blifvit tagen af polisen.

— Här har du kvittona!

Han räckte två gröna pantsedlar öfver bordet till Sellén, som ögonblickligen förvandlade dem till en papperskula.

Därpå hade han blifvit förd till ett vaktkontor. Han visade att ena rockkragen fattades. Så fick han uppge sitt namn. Det var naturligtvis falskt! Ingen människa hette Montanus! Därpå födelseort: Västmanland! Det var naturligtvis falskt, ty öfverkonstapeln var själf därifrån och han kände nog sina landsmän. Därpå ålder: tjuguåtta år. Det var lögn, »ty han måste minst vara fyrtio». Bostad: Lill-Jans! Det var lögn, för där bodde ingen mer än en trädgårdsmästare. Yrke: artist! Det var också lögn, »för han såg ut som en hamnbuse».

— Här har du färgen, fyra tuber! Se på dem!

Därpå hade knytet blifvit uppslitet, hvarvid ena lakanet blifvit sönderrifvet.

— Därför fick jag bara en och tjugufem för bägge! Se på kvittot, får du se, att det är rätt!

Sedan hade han blifvit tillfrågad hvar han stulit de där sakerna. Olle hade svarat, att han icke hade stulit de där sakerna, hvarpå öfverkonstapeln fäst hans uppmärksamhet på, att här icke var frågan om, o m han stulit dem, utan h v a r han stulit dem! Hvar? Hvar? H v a r?

— Här är pengar tillbaks, tjugufem öre! Jag har inte tagit några.

Därpå hade protokoll blifvit upprättadt öfver »de stulna sakerna», hvilka blifvit förseglade med tre sigill. Förgäfves hade Olle bedyrat sin oskuld, förgäfves hade han vädjat till deras rättskänsla och humanitet. Detta sista vädjande hade den verkan, som det tycktes, att konstapeln föreslog att man skulle taga till protokoll att »fången» — han var redan

fånge — vid tillfället varit öfverlastad af starka drycker, hvilket äfven influtit med den inskränkningen likväl — att orden »starka drycker» utgingo. Sedan öfverkonstapeln upprepade gånger bedt konstapeln erinra sig, om icke fången gjort motstånd vid förrättningen, och denne försäkrat, att han icke kunde taga på sin ed att fången gjort motstånd (hvilket i sådant fall kunnat vara betänkligt nog, alldenstund denne hade en lömsk och hotande uppsyn), men väl att han »tyckt» det fången försökt göra motstånd genom att fly in i en portgång, så togs detta till protokoll.

Därpå uppsattes en rapport, som Olle befalldes underskrifva. Rapporten lydde på: att en mansperson med lömsk och hotande uppsyn hade anträffats smygande utefter vänstra husraden på Norrlandsgatan, klockan fyra och trettiofem eftermiddagen, med ett knyte af misstänkt beskaffenhet. Häktade mansperson var vid tillfället iförd bonjour af grön korderoj (saknade väst), byxor af blå boj, skjorta märkt i linningen P. L. (hvilket bevisade antingen att den var stulen eller att häktade uppgifvit falskt namn), gråränndiga yllestrumpor och låg filthatt med en hönsfjäder. Häktade hade uppgifvit antagna namnet Olle Montanus, föregaf sig falskeligen vara född i Västmanland af bondfolk, och sökte göra troligt att han var artist, samt angaf Lill-Jans som bostad, hvilket bevisligen var falskt. Försökte göra motstånd vid häktningen genom att fly in i en portgång.

Därpå följde specifikation på det stulna knytets innehåll. Som Olle vägrade erkänna rapportens riktighet, telegraferades genast till fängelset, hvarpå en droska afförde fången, knytet och en poliskonstapel. Då de åkte in på Myntgatan hade Olle fått sikte på räddaren, riksdagsmannen Per Ilsson i Träskåla, en landsman till honom, hvilken han anropade och som bevisade att rapporten var falsk,

hvarpå Olle släpptes lös och återfick sitt knyte. Och nu var han här, och —

— Här har ni franska bröden! Det är bara fem kvar, jag har ätit upp ett. Och här är ölet.

Han lade verkligen upp fem bröd, som han tog ur bakfickorna, och två buteljer öl, som han fick upp ur byxfickorna, hvarefter hans figur återtog sina vanliga disproportioner.

— Bror Falk får ursäkta Olle, han är inte van vid att vara bland folk — stopp in bröna igen, Olle; hvad är det för dumheter! rättade Sellén.

Olle lydde. Lundell ville icke släppa brickan ifrån sig, oaktadt han betat af så nätt, att man icke efter spåren kunde bestämma hvad som legat på assietterna, men brännvinsflaskan nalkades då och då glaset, hvarefter Lundell liksom i tankarna tog sig en halfva. Då och då steg han upp eller vände han sig om på stolen för att »se efter» hvad de spelade; hvarvid hans gester noga iakttogos af Sellén. Så kom Rehnhjelm. Tyst och drucken satte han sig ner och sökte ett mål för sina irrande blickar, där de kunde hvila sig, under det han åhörde Lundells förmaningar. Hans trötta öga slog sig slutligen ner på Sellén och stannade på sammetsvästen, hvilken hela senare delen af kvällen utgjorde ett rikt ämne för hans tysta betraktelser. Ett ögonblick ljusnade hans ansikte såsom vid åsynen af en gammal bekant, men så slocknade ljuset igen, när Sellén, som märkte »att det drog», knäppte igen rocken. Ygberg beskyddade Olle med en sexa och tröttnade icke att mecenatlikt uppmana honom att ta för sig och att fylla hans glas. Musiken blef, ju längre det led på kvällen, af en allt lifligare natur och samtalen blefvo därefter. Falk erfor ett ganska stort behag i detta bedöfningstillstånd; här var varmt, ljust, bullrande, rökigt, och här sutto människor, hvilkas lif han förlängt med några timmar, och som

därför voro lyckliga och glada som flugor, hvilka kvicknat till af några solstrålar. Han kände sig befryndad med dem, ty de voro olyckliga i det hela, och de voro försynta, de förstodo hvad han sade, och när de yttrade sig, talade de som människor och icke som böcker; till och med deras råhet hade ett visst behag, ty däri fanns så mycken natur, så mycken oskuld, och själfva Lundells hyckleri kunde icke väcka hans motvilja, ty det var så naivt och satt så löst påklistradt att det när som helst kunde rifvas bort. Och så gick kvällen och det blef slut på den dag, som oåterkalleligt kastat honom in på litteratörens törniga bana.

SJUNDE KAPITLET.

Jesu efterföljelse.

Följande morgon väcktes han af städerskan, som framlämnade ett bref, hvilket befanns vara af följande lydelse:

Timot. kap. X., v. 27, 28, 29. Första
Corint. kap. VI., v. 3, 4, 5.

Dyre Br!

Vår H:s J. Chr. Nåd och Frid, Fadrens kärlek och D. H. A:s delaktighet etc. Amen!

Jag såg af Gråkappan i går afton att du ämnar utgifva Försoningsfacklan. Sök mig i min verksamhet i morgon bittida före 9.

Din Återlöste.
Nathanael Skåre.

Nu förstod han Lundells gåtor, till en del!

Han kände visserligen icke den store gudsmannen Skåre personligen och visste intet om För-

soningsfacklan, men han var nyfiken och beslöt att hörsamma den närgångna kallelsen.

Kl. 9 stod han på Regeringsgatan framför det väldiga fyravåningshuset, hvars fasad var klädd med skyltar ifrån källarvåningen ända upp till taklisten. *Kristliga Boktryckeri Aktiebolaget Friden*, 2 tr. upp. *Redaktionen af Guds barns arfvedel*, 1/2 tr. upp. *Expeditionen af Yttersta Domen*, 1 tr. upp. *Expeditionen af Fridsbasunen*, 2 tr. upp. *Redaktionen af Barntidningen: Föd mina lamm*, 1 tr. upp. *Direktionen för Kristliga Bönhusaktiebolaget Nådastolen, verkställer utbetalningar och beviljar lån mot första inteckning i fastighet*, 3 tr. upp. *Kom till Jesus*, 3 tr. upp. Obs. ☞ Ordentliga utsäljare som kunna ställa borgen erhålla sysselsättning därstädes. *Missions-Aktiebolaget Örnen* utdelar 1867 års vinst med räntekupong, 2 tr. upp. *Kristliga Missions-ångaren Zululu's kontor*, 2 1/2 tr. upp.

☞ Ångaren afgår, vill Gud, den 28:de dennes. Gods mottages mot konossement och certifikat å kontoret Skeppsbron, där ångaren lastar.

Syföreningen Myrstacken mottager gåfvor å nedra botten. *Prästkragar* tvättas och strykas hos *Portvakten! Oblat* à 1,50 pr skålp. säljas hos *Portvakten!* Obs. *Svarta frackar* passande för Nattvardsynglingar uthyras äfven. *Ojäst Vin* (Math. 19: 32) finnes att köpa hos *Portvakten* à 75 öre kannan, utan kärl.

På nedra botten till vänster om porten var en kristlig bokhandel. Falk stannade och läste på de i fönstret utlagda böckernas titlar! Det var det gamla vanliga: indiskreta frågor, närgångna tillvitelser, förnärmande förtroligheter, allt så väl och så länge kändt. Men hvad som mera ådrog sig hans uppmärksamhet var de många illustrerade tidskrifterna, hvilka med sina stora, engelska träsnitt lågo utbredda för att locka folk. Barntidningarna hade isynnerhet ett retande program, och biträdet i boden

visste berätta huru gamla gubbar och gummor kunde långa stunder stå utanför fönstret och betrakta illustrationerna, hvilka tycktes göra ett rörande intryck på deras fromma sinnen och väcka minnen från en flydd — kanske i fåvitsko — flydd ungdom. Falk fattades ett ögonblick af en gudlös tanke, som han dock genast skickade bort till det sedliga öfolket som äter blod och dricker sitt bröd, och han blygdes öfver sin tanke.

Han stiger upp mellan Pompejanska väggmålningar för de breda trapporna, hvilka bra mycket påminna om den väg, som icke leder till saligheten, och kommer så in i ett stort rum, inredt som en banksal med pulpeter för ännu icke uppstigna kamrerare, kassörer och bokhållare. Midt i rummet står ett skrifbord, stort som ett altare, men liknande en orgel med många stämmor, hvilka senare här utgöras af en hel klaviatur knappar till lufttelegrafer och trumpetlika talrör, som kommunicera med alla byggnadens lokaler. På golfvet står en stor man, med ridstöflar, prästrock knäppt på en knapp uppe vid halsen, så att den liknar en öppen uniformssyrtut, hvit halsduk och ofvanför densamma en sjökaptensmask, ty det riktiga ansiktet har kommit bort i en pulpetklaff eller i en packlår. Den store mannen piskar sina blanka stöfvelskaft med ett ridspö, hvars knopp, symboliskt, utgöres af en hästfot, och röker en stark regalia, hvilken han ifrigt tuggar, som det tyckes, för att hålla munnen i verksamhet. Falk betraktade den store mannen med förvåning.

Detta var således sista modet på den sortens människor, ty det är mod på människor också! Detta var den store förkunnaren, som lyckats göra det modernt att vara syndig, att törsta efter nåd, att vara usel, fattig, eländig, på alla möjliga sätt dålig med ett ord! Denne man hade gjort frälsningen fashionabel! Han hade uppfunnit ett evangelium

för Stora Trädgårdsgatan! Nådens ordning hade blifvit sport! Man hade kappridningar i syndfullhet, där den sämsta vann priset, men hade schnitzeljakter efter fattiga själar som skulle frälsas, men man hade också, erkännom det, skallgångar efter offer, på hvilka man skulle öfva sig i bättring genom att göra dem till föremål för den grymmaste välgörenhet.

— Jaså, det är herr Falk! säger masken. Välkommen, min vän! Ni kanske behagar se min verksamhet! Förlåt, herr Falk är ju återlöst? Ja! Nå! Det här är tryckeribolagets expedition — ursäkta ett ögonblick.

Han går fram till orgeln och drar ut ett par stämmor, hvarpå höres till svar en hvissling.

— Var så god och se er omkring så länge!

Han sätter munnen till en trumpet och ropar: — »Sjunde basunen och åttonde ve! Nyström! Mediæval, 8, i förråd, fraktur i rubrikerna, namn spärrade!»

En röst svarar i samma trumpet: »Fattas manuskript!» Masken sätter sig vid orgeln, tar en penna och ett ark papper och låter pennan fara öfver papperet under det han talar genom cigarren.

— Denna verksamhet — är af ett — sådant omfång — att den snart nog öfverstiger — mina krafter — och — min hälsa skulle vara — sämre än den — är — om — icke jag skötte den — så — väl.

Han springer upp och drar ut en annan stämma och ropar i en annan trumpet: korrektur på Har du betalt dina skulder? — Och så fortsätter han att tala ett, och skrifva ett annat.

— Ni undrar — hvarför — jag — går klädd — i ridstöflar — så — här. Det — är — emedan — jag för det första — rider — för — min hälsas — skull...

En pojke kommer in med korrektur. Masken räcker det öfver åt Falk och säger med näsan —

emedan munnen är upptagen — »läs af det där!,» under det han skriker med ögonen åt pojken: »vänta!»

— För det andra — (med en rörelse på öronen säger han skrytsamt åt Falk: »hör ni att jag är med!») — emedan jag anser — att en andans man — icke bör utmärka — sig — genom — sitt — yttre — framför — andra — människor — ty — detta — kallas — andligt — högmod — och — gifver lastarenom — rum.

En bokhållare inträder och hälsas af masken med pannlädret, det enda parti som icke är upptaget.

Hellre än att sitta sysslolös tar Falk hand om korrekturet och läser. Cigarren fortfar att tala.

— Alla andra — människor — ha ridstöflar — jag vill för ingen del utmärka mig — i det yttre — därför — emedan jag icke — är någon — skrymtare — begagnar jag — ridstöflar.

Därpå lämnar han manuskriptet åt pojken och skriker — med munnen: »Fyra vinkelhakar Sjunde basunen åt Nyström!» — och sedan till Falk:

— Nu är jag ledig fem minuter! Behagar ni stiga in i lagerrummet.

Till bokhållaren:

— Zululu lastar?

— Brännvin, svarar bokhållaren med en rostig röst.

— Går det an? frågar masken.

— Det går an! svarar bokhållaren.

— Nå, så i Guds namn, då! — Kom, herr Falk.

De träda in i ett rum, som är klädt med hyllor, hvilka äro fyllda med bokpackor. Masken rappar dem på ryggen med sitt ridspö, och säger högmodigt — rent ut:

— Det här har jag skrifvit! Hvad sägs om det? Är det inte mycket? Ni skrifver också — litet! Om ni får hålla på, så kommer ni också att skrifva

så här mycket! — Han bet och slet i cigarren och spottade sedan ut flagorna, hvilka yrde som fäflugor innan de satte sig på bokryggarna, hvarvid han såg ut som om han tänkte på något föraktligt.

— Försoningsfacklan? Hm! Jag tycker det är ett dumt namn! Tycker inte ni det också? Har ni hittat på det?

Det var första gången Falk fick tillfälle att svara på hans tal, ty liksom alla stora män svarade han själf på sina frågor, och nej blef svaret. Längre hann han icke förrän masken var i gång igen.

— Jag tycker det är ett mycket dumt namn! Nåå! Och ni tror att den kommer att gå?

— Jag känner ingenting om saken, och vet icke hvarom ni talar.

— Känner ingenting?

Han tar en tidning och företer.

Falk läser med häpnad följande annons:

»Subskriptionsanmälan: Försoningsfacklan. Tidskrift för kristliga allmänheten. Utkommer snart under redaktion af Arvid Falk. (Prisbelönt författare af Vitterhets-Akademien.) Första häftet upptages af Håkan Spegels Guds skapade verk, ett versstycke af erkänd religiös anda och djup kristlighet.»

Han hade glömt att kontramandera Spegel och nu stod han där svarslös!

— Hur stor upplaga? Hä? — Tvåtusen, antager jag. — För litet! Duger inte! Min Yttersta Dom går i tiotusen och jag stoppar ändå inte in mer än — hvad ska jag säga — femton rena!

— Femton?

— Tusen, gosse!

Masken tycktes ha glömt sin roll och råkat in i några gamla tag.

— Nåväl, fortfor han. Ni vet, att jag är en omtyckt predikant, jag kan säga det utan skryt, då

hela världen vet det! Ni vet att jag är mycket omtyckt, det kan jag nu inte hjälpa en gång, men det är så! Jag skulle ju vara en skrymtare, om jag sa, att jag inte visste hvad hela världen vet! Nåväl, jag skall understödja ert företag i början! Ni ser den här säcken! Om jag säger att den innehåller bref från personer, fruntimmer — ja ja, var lugn: jag är gift — som anhålla om mitt porträtt, så har jag inte sagt för mycket.

Nu var det verkligen bara en påse, som han piskade upp.

— För att bespara dem och mig mycket besvär och på samma gång göra en människa en stor tjänst har jag tänkt att ni skulle få tillstånd att göra min biografi, med porträtt, hvarigenom ert första nummer skulle gå ut i tiotusen och ni därigenom kunna stoppa in en tusen rena bara på det numret!

— Men, herr pastor — (han tänkte säga kapten) — jag vet ingenting om denna affär!

— Betyder ingenting! Ingenting alls! Förläggaren har själf skrifvit till mig och anhållit om mitt porträtt! Och det är ni som skall biografera mig! För att underlätta ert besvär har jag låtit en vän sätta upp hufvudinnehållet af densamma, så att ni blott behöfver göra en inledning — kort och uttrycksfull, några vinkelhakar på sin höjd! Nu vet ni det!

Falk blef försagd öfver så mycket förutseende, förvånad öfver att porträttet var så olikt originalet och att vännens handstil var så lik maskens egen.

Masken hade öfverlämnat porträtt och manuskript, samt räckte nu fram sin hand för att bli tackad.

— Hälsa — — förläggaren! — Han var så nära att säga Smith, att en lätt rodnad uppsteg mellan hans polisonger.

— Men pastorn känner ju inte mina åsikter — protesterade Falk.

— Åsikter? Hä? Har jag frågat om era åsikter? Jag begär aldrig någon människas åsikter! Bevare mig Gud! Jag? Aldrig!

Han piskade ännu en gång af ryggarna på sina förlagsartiklar, öppnade dörren, visade ut sin biograf och återvände till sin altartjänst.

Falk kunde som vanligt, och hvilket var hans olycka, icke förr än efteråt finna passande svar på tal och han var redan nere på gatan innan han fann det. En källarglugg som händelsevis stod öppen (och icke var upptagen af annonser) mottog biografien och porträttet i sin vård.

Därpå gick han upp till närmaste tidningsbyrå för att införa en reklamation om Försoningsfacklan och sedan gå en säker hungersdöd till mötes.

ÅTTONDE KAPITLET.

Arma fosterland!

Klockan slog tio i Riddarholmen några dagar därefter, då Falk anlände till riksdagshuset för att hjälpa Rödlufvans referent med Andra kammaren. Han påskyndade sina steg, ty i det här verket, där man var ordentligt aflönad, menade han, skulle man väl vara på slaget. Han gick upp utskottsvägen och blef visad till Andra kammarens vänstra referentläktare. Han trädde med en viss högtidlig känsla ut på de få plankor som likt ett dufslag blifvit upphängda under taklisten, där »det fria ordets män skulle åhöra huru landets heligaste intressen diskuterades af dess värdigaste medlemmar». Det var alldeles nytt för Falk, det här, men han blef icke tillintetgjord af några stora intryck, då han skådade ner från sin hylla och såg den tomma salen under sig,

hvilken liknade bra nog en Lancasterskola. Klockan var fem minuter öfver tio, men ännu fanns icke en lefvande själ mer än han själf där. Det rådde några minuter en tystnad, som påminde om landskyrkans före predikan; ett sakta knaprande ljuder genom salen. »En råtta», tänker han; men så upptäcker han genom rymden, på referentläktaren midt emot, en liten, nedtrampad figur, som formerar en blyertspenna på barriären, och han ser hur spånorna snöa ner och lägga sig på borden inunder. Det finnes icke mycket, som hans öga kan hvila sig på, där det trefvar omkring de tomma väggarna, men det sätter sig slutligen på den gamla väggklockan från Napoleon I:s dagar, hvars kejserliga, nyförgyllda emblem sitta och symbolisera nytt uppkok på något gammalt. Men visarna, som peka tio minuter öfver tio, symbolisera också — ironiskt — någonting, då dörrarna i bakgrunden slås upp och en man träder in. Det är en gammal en; hans skuldror ha börjat bågna under bördan af allmänna värf, hans rygg har satt sig under tyngden af kommunala uppdrag, hans hals har kastat sig under långvarigt vistande i fuktiga ämbetsrum, kommittésalar, bankhvalf och dylikt; det ligger något pensioneradt i hans lidelsefria steg på den långa kokosmattan, som leder fram till katedern. När han kommer midt på gången, i höjd af den kejserliga klockan, stannar han — han tyckes vara så van att stanna midt på vägen och se sig omkring, och äfven tillbaka; men nu stannar han och jämför sitt spindelur med vägguret, och han skakar ett missnöjdt skakande på sitt gamla, anlitade hufvud: för fort! för fort! och hans ansikte uttrycker ett öfverjordiskt lugn, lugn öfver att hans klocka icke kan gå för långsamt. Han fortsätter vandringen framåt gången med samma steg som om han vandrade mot sin lefnads mål, och det var starkt

frågan om han icke funnit det där borta i den ärosamma länstolen i katedern.

När han uppnått målet, stannar han, tar upp sin näsduk och snyter sig stående; därpå låter han blicken fara ut öfver den lysande åhörarskaran af bänkar och bord, och säger något betydelsefullt, t. ex. »Mina herrar, nu snöt jag mig!» och så sätter han sig och försjunker i ett presidentlikt lugn, som kunde vara sömn, om det icke vore vaka; och ensam, som han tror, i det stora rummet, ensam med sin Gud, bereder han sig på att hämta krafter till den kommande dagens mödor, då ett starkt knaprande från vänster, högt uppe under taket, kommer honom att spritta till och kasta om halsen, så att han med en trekvartsblick kan mörda den råtta, som vågade knapra i hans närvaro. Falk, som icke beräknat resonansens styrka i dufslaget mottager dödsstöten från den mördande blicken, hvilken dock mildras på nedfarten från taklisten och hinner hviska, ty den vågar icke säga det högt: »det var bara en referent; jag fruktade, att det var en råtta». Men så öfverfölls mördaren af en djup ånger öfver den synd hans öga begått, och han döljer sitt ansikte i handen — och gråter? — Nej, han gnuggar bort den fläck som åsynen af ett vidrigt föremål gjort på hans ögas näthinna.

Men det börjar gafla i dörrarna, ledamöter anlända, och visarna på väggguret krypa fram, fram. Ordföranden utdelar gratifikationer i nickar och handtryckningar åt de goda, samt straffar de onda med att vända sitt ansikte ifrån dem, ty han måste vara rättvis som den högste.

Nu kommer Rödlufvans referent, ful, onykter och osöfd; detta oaktadt visar han sig finna ett nöje i att gifva sannfärdiga svar på den nykomnes frågor.

Dörrarna gafla en gång till, och in kommer en person med så säkra steg, som om han vore hemma

hos sig, kammarförvanten i Kansliet för skatternas påläggande och aktuarien i Kollegiet för utbetalandet af ämbetsmännens löner; han går ända fram till länstolen och hälsar bekant på ordföranden, och han rifver i papperen som om det vore hans egna.

— Hvem är det? frågar Falk.

— Det är öfverskrifvaren, svarar vännen i Rödlufvan.

— Hvad? Skrifver ni här också!

— Också! Det ska du snart se! De har en hel våning med skrifvare där ute; de ha vindarna fulla med skrifvare och de ska snart ha skrifvare i källarn!

Nu kryllar det som i en myrstack där nere. Klubban faller och det blir tyst. Öfverskrifvaren läser upp protokollet för förra sammanträdet och detta godkännes utan motstånd. Därpå uppläser samme man en anhållan om tjänstledighet på fjorton dagar för Jon Jonsson i Lerbak.

Beviljas!

— Har ni tjänstledighet här också? frågar den nykomne förvånad.

— Jo då! Jon Jonsson ska hem och sätta potatis i Lerbaken.

Nu börjar estraden fyllas med ungt folk, beväpnade med pennor och papper. Idel gamla bekanta från gamla extra-ordinarietiden. De slå sig ned omkring småbord som om de skulle formera preferencepartier.

— Det där är skrifvarna, upplyser Rödlufvan. — De tyckas känna igen dig!

Och de göra det verkligen, ty de påtaga sina pincenez och titta alla uppåt dufslaget, lika nedlåtande uppåt, som parkettplatserna på teatern titta uppåt raderna. Nu hviska de sins emellan och utbyta meningar om en frånvarande, som, efter alla tecken, måste befinna sig på den stol där Falk sitter. Falk

känner sig så djupt rörd af så mycken uppmärksamhet, att han icke hälsar alltför vänligt på Struve, som inträder i dufslaget, sluten, ogenerad, sluskig och konservativ.

Öfverskrifvaren uppläser en anhållan eller motion om beviljande af anslag till nya tågmattor i tamburen och mässingsnummer på galoschhyllorna.

Beviljas!

— Hvar sitter oppositionen, frågar den oinvigde.

— Ja, du, det vete fan, hvar den sitter.

— De svara ju ja till allting.

— Vänta till lite längre fram på dagen, så får du höra.

— Ha de inte kommit ännu då?

— Här kommer man och går, som man behagar.

— Det är ju precis som ett ämbetsverk!

Den konservative Struve, som åhört det lättfärdiga talet, anser sig böra representera regeringen.

— Hvad är det lille Falk säger för slag? Han ska inte morra!

Falk behöfver så lång tid för att välja lämpligt svar att förhandlingarna hinna taga sin början där nere.

— Du skall inte bry dig om honom, tröstar Rödlufvan; han är alltid konservativ, när han har pengar till middag, och han har nyss lånat en femma af mig!

Öfverskrifvaren läser: Statsutskottets utlåtande n:r 54 angående Ola Hipssons motion om grädsgårdarnas afskaffande.

Träpatron Larsson från Norrland yrkar obetingadt bifall: »Hur skall det gå med våra skogar?» utbrister han, »jag vill bara fråga: hur skall det gå med våra skogar!» och han kastar sig flämtande ner på bänken. Denna kärnfulla vältalighet har fallit ur modet på de sista tjugu åren och scenen mottages

med fnissningar, hvarefter dödsarbetet i norrlandsbänken upphör af sig självt.

Ölandsrepresentanten föreslår sandstensmurar; skånerepresentanten föredrager buxbomshäckar; norrbottningen tycker för sin del, att gärdsgårdar äro onödiga, när man inga åkrar har, och en talare på stockholmsbänken anser att frågan bör hänskjutas till en kommitté af sakkunniga, han betonar sakkunniga personer. Men då blir det en storm. Hellre döden än en kommitté! Man begär proposition. Motionen afslås och gärdsgårdarna få stå tills de falla af sig själfva.

Öfverskrifvaren läser: Statsutskottets utlåtande n:r 66 angående Carl Jönssons motion om indragning af anslaget till Bibelkommissionen. Vid detta ärevördiga namn på en hundraårig institution slocknar själfva grinet och en vördnadsfull tystnad uppstår i salen. Hvem skulle våga angripa religionen i dess grundvalar, hvem skulle våga blottställa sig för den allmänna förkastelsen! Biskopen i Ystad begär ordet.

— Skall jag skrifva? frågar Falk.

— Nej, det rör inte oss hvad han säger.

Men den konservative Struve skrifver följande referat:

»Fosterlandets helig. intressen. Religion. o. mänskligh:s förenade namn. år 829. år 1632. Otroshjält. Nyhetsmak. Guds ord. Människ. ord. Hundraår. Ansgar. Nitälsk. Redb. Oväld. Skickligh. Lärd. Sv. kyrk. bestånd. Urgammal svenskm. ära. Gustaf I. Gust. II. Lützens kullar. Europas ögon. Eftervärldens dom. Sorg. Vanära. Den gröna torfvan. Handtvagning. De hafva icke velat».

Carl Jönsson begär ordet.

— Nu skrifver vi! säger Rödlufvan.

Och de skrifva, medan Struve broderar på biskopens sammet.

»Prat! Stora ord. Kom. suttit 100 år. Kostat 100,000 rdr. 9 ärkebisk. 30 profess. Ups. sammanl. 500 år. Arvodister. Sekreter. Amanuens. Ingenting gjordt. Profark. Dåligt arb. Pengar, pengar, pengar! Hvar sak vid dess namn. Humb. Åmbetsm. Utsug. system».

Inte en röst höjer sig, men vid den tysta voteringen bifalles motionen.

Under det Rödlufvan med van hand putsar upp Jönssons hackiga anförande och sätter en stark rubrik ofvanför, hvilar sig Falk. Men då hans öga råkar besöka åhörarläktaren, träffar det ett gammalt bekant hufvud, som ligger upplagdt på barriären och hvars ägare heter Olle Montanus. Han liknar i detta ögonblick en hund, som ligger och vaktar ett ben, och det var icke utan att han så gjorde, men det visste icke Falk, efter som Olle var mycket hemlighetsfull.

Nu visade sig där nere vid bänken under högra läktaren, just där den nedtrampade varelsen hade låtit spåren af sin blyertspenna snöa ner, en herre i blå, civil uniform med trekantig hatt under armen och en pappersrulle i handen.

Klubban föll och det uppstod en ironisk, elakartad tystnad.

— Skrif, sade Rödlufvan, men tag bara siffrorna; jag tar det andra.

— Hvem är det?

— Det är kungliga propositioner.

Nu lästes det ur pappersrullen: »Kungl. Maj:ts n. proposition om höjande af anslaget till departementet för adliga ynglingars förkofrande i lefvande språk, under titeln skrifmaterialier och expenser från 50,000 rdr till 56,000 rdr 37 öre».

— Hvad är expenser? frågar Falk.

— Vattenkaraffiner, paraplyställ, spottlådor,

jalusier, middagar på Hasselbacken, gratifikationer och dylikt. Håll mun på dig; det kommer mera!

Pappersrullen fortfar: »Kungl. Maj:ts n. proposition om anslag till sextio nya officersbeställningar på Västgöta kavalleri».

— Var det sextio? frågade Falk, som var alldeles främmande för statsmannaangelägenheter.

— Sextio var det! Skrif bara!

Pappersrullen knorrade upp sig och blef allt större och större.

»Kungl. Maj:ts n. proposition om anslag till fem nya ordinarie kanslistsplatser vid Kollegiet för utbetalandet af ämbetsmännens löner».

Stor rörelse vid preferenceborden; stor rörelse på Falks stol.

Pappersrullen knorrade ihop sig igen, ordföranden steg upp, tackade med en bugning som frågade »behagas det inte mera?» och pappersrullens ägare satte sig i bänken och började blåsa bort spånorna, som den nedtrampade hade fällt, men hans styfva guldbroderade krage hindrade honom från att falla i samma frestelse till den synd, för hvilken ordföranden hade dukat under på morgonen.

Förhandlingarna pågingo. Sven Svensson i Torrlösa begär ordet i fattigvårdsfrågan. Liksom på ett gifvet tecken resa sig alla referenterna, gäspa och sträcka sig.

— Nu gå vi ner och äta frukost, upplyser Rödlufvan sin myndling. Vi ha en timme och tio minuter på oss.

Men Sven Svensson talar.

Kammarens ledamöter börja röra på sig, några gå ut. Ordföranden samtalar med några goda ledamöter och uttrycker därigenom å regeringens vägnar sitt ogillande öfver hvad Sven Svensson kommer att säga. Två äldre ledamöter från stockholmsbänken föra en till utseendet nykommen ungherre fram

till den talande för att förevisa denne som ett underligt djur; de betrakta honom några ögonblick under ögonen, finna honom löjlig och vända honom ryggen.

Rödlufvan anser höfligheten fordra att han upplyser Falk om, att den talande är kammarens »plågoris». Han är hvarken kall eller varm, kan icke användas af något parti, kan icke vinnas för något intresse, men talar, talar. Men hvad han talar om — det kan ingen säga, ty han har aldrig blifvit refererad i någon tidning och ingen har brytt sig om att se efter i protokollen, men skrifvarna vid borden hafva svurit, att när de en gång få makten, så skola de låta ändra grundlagarna för hans räkning.

Men Falk, som har en viss svaghet för allt som blir obemärkt, stannar kvar och får höra hvad han aldrig hört på länge: en ärans man, som sin väg ostraffligen vandrar och som frambär de förtrycktes och misshandlades klagan — som ingen hör på.

Struve har vid åsynen af landtmannen redan tagit sitt parti och gått ned på källaren, dit nu de andra följa och hvarest de träffa halfva kammaren.

När de ätit och blifvit något druckna, gå de upp igen och sätta sig på vageln, och de få ännu en stund höra Sven Svensson eller rättare se honom tala, ty nu är pratet efter frukosten så lifligt att man icke hör ett ord af den talande.

Men det blir dock slut en gång. Ingen har något att invända, talet leder icke till någon åtgärd, det är som om det aldrig skulle ha varit.

Öfverskrifvaren, som under tiden hunnit springa upp i sina kollegier, tittat i sina posttidningar och rört om sina brasor, är nu åter på sin plats och läser:

»Statsutskottets memorial n:r 72 i anledning af Per Ilssons i Träskåla motion om anslag af tio

tusen rdr till reperation af de gamla skulpturarbetena i Träskåla kyrka.»

Hundhufvudet på åhörarläktarens barriär såg hotande ut, som om det ämnade bevaka sitt ben.

— Känner du den där missbildningen borta på läktaren? frågade Rödlufvan.

— Olle Montanus, ja det tror jag.

— Vet du att han är Träskålas landsman? Å, det är fiffig karl! Se på det talande hufvudet nu när Träskåla ska fram.

Per Ilsson har ordet.

Struve vänder med förakt ryggen åt talaren och skär af en bit tobak, men Falk och Rödlufvan göra pennorna klara till aktion.

— Ta du upp fraserna, säger Rödlufvan, så tar jag upp fakta!

Falks papper var efter en kvarts timme betäckt med följande bokstäfver:

»Fosterl. odling:s häfd. Ekonom. intr. Beskyll. f. materialm. Enl. Fichte mater. Fosterl. odl. icke mater. Ergo beskylln. tillbakakast. Det ärevördig. templ. I morgonsolens glans. Hvars spira mot skyn. Hedenhös. Filos. icke drömt. Nationens hel. rättigheter. Helig. intress. Fosterl. odl. Vitterh. hist. o. ant. akademien».

Detta sammelsurium, som delvis väckt munterhet, isynnerhet vid uppgräfningen af döda Fichte, framkallade emellertid ett svar från hufvudstadsbänken och ett från Uppsalabänken.

Den förre sade: att ehuru han hvarken kände Träskåla kyrka eller Fichte och ehuru han icke visste om de gamla gipsgubbarna voro värda att påkostas tiotusen rdr, så ansåg han sig dock, för att uppuppmuntra ett vackert företag inom kammaren, då det var första gången han inom majoriteten hört någon begära anslag till annat än gångbroar, gärdsgårdar, folkskolor och dylikt, böra yrka bifall.

Talaren på Uppsalabänken ansåg (enligt Struves anteckningar): att motionären a priori hade rätt, att hans premiss: den fosterländska odlingen måste häfdas, var riktig, att konklusionen: tiotusen rdr måste utbetalas, var bindande, att ändamålet, syftet, tendensen var vacker, lofvärd, fosterländsk, men här var ett fel begånget. Af hvem? Af fosterlandet? Staten? Kyrkan? Nej! Af motionären! Förståndsmässigt taget hade motionären rätt, och därför kunde icke talaren, han anhöll att få upprepa det, annat än loforda ändamålet, syftet, tendensen, och han skulle följa motionens öde med de varmaste sympatier, och han uppmanade kammaren att i fosterlandets namn och i odlingens namn och i konstens namn gifva densamma sina röster; själf måste han, då han ansåg motionen, begreppsmässigt taget, falsk, omotiverad, oegentlig, då densamma afsåg att subsumera ortens begrepp under statens, yrka afslag å densamma.

Hufvudet på åhörarläktaren rullade ögonen och rörde läpparna konvulsiviskt under det voteringen pågick, men när den var förrättad och anslaget beviljadt, exploderade hufvudet och försvann genom den missnöjda och knuffade åhörarskaran.

Falk tycktes ha insett sammanhanget mellan Per Ilssons motion och Olles närvaro och försvinnande. Struve, som efter frukosten blifvit ännu mera konservativ och högljudd, yttrade sig oförbehållsamt om ett och annat. Rödlufvan var lugn och likgiltig; han hade upphört att förvånas.

Men genom det mörka moln af människor, i hvilket Olle gjort en rämna, dök nu ett ansikte klart och ljust och skinande som en sol fram, och Arvid Falk, som haft sina blickar riktade åt det hållet, måste slå ner ögonen och vända sig bort — det var hans bror, familjens caput, namnets ära, som en gång skulle göra det stort och glänsande.

Bakom Nicolaus Falks skuldra syntes hälften af ett svart ansikte, med milda, falska drag, hvilka tycktes hviska in hemligheter i den ljuses rygg. Falk hann icke mer än bli förvånad öfver broderns närvaro på detta rum, emedan han väl kände dennes ovilja mot det nya statsskicket, då ordföranden lämnade rättighet åt Anders Andersson att afgifva en motion, hvilken rättighet denne med stort lugn begagnade sig af och läste: »På grund af tillräckliga anledningar får jag härmed anhålla, att Riksdagen för sin del måtte fatta beslut, att Kungl. Majestät måtte göras solidariskt ansvarig med alla de bolag, hvilkas stadgar den sanktionerat.»

Solen miste sitt sken på åhörarläktaren och det blef orkan i salongen!

Grefve von Splint har ordet:

— Quousque tandem Catilina! Så långt skulle det gå! Man glömmer sig ända därhän att man vågar klandra regeringen! Hörden I det, mina herrar! Man klandrar regeringen, eller, hvad värre är, man gör den till föremål för ett skämt, ett rått skämt, ty annat kunde väl icke denna motion anses vara. Ett skämt, säger jag, nej, ett attentat, ett förräderi! O, mitt fosterland! Dina ovärdiga söner hafva glömt hvad de äro dig skyldiga! Men huru kan det väl vara annat, då du förlorat din riddarvakt, din sköld, ditt värn! Jag anhåller att karlen Per Andersson, eller hvad han heter, återtar sin motion, eller vid Gud skall han se, att konung och fosterland ännu äga trogna försvarare, som kunna lyfta en sten att kasta i hufvudet på förräderiets månghöfdade hydra!

Bifall från åhörarläktarén, ovilja i salongen.

— Ha, tron I jag fruktar!

Talaren arbetar med armarna som om han kastade sten, men hydran ler med sina hundra ansikten. Talaren uppletar en ny hydra, som icke ler, och han får fatt i referentläktaren.

— Där, där! — Han pekar uppåt dufslaget och kastar blickar som om han såg afgrunden öppna sig i väggen. Där sitter korpboet! Jag hör deras skrän, men de förfära mig intet! Upp, svenske män, och hugg ner trädet, såga af bjälkarna, rif ner plankorna, sparka sönder stolarna, spänta sönder pulpeterna, i stickor, så små som så här —

(Han mäter af ett ungefär på lillfingret) — och bränn sedan af hydet med man och mus, så skolen I se att riket skall blomstra i lugn och dess örter skola drypa. Så talar en svensk ädling! Kom ihåg det, bönder!

Detta tal, som för tre år tillbaka skulle ha mottagits med bravorop vid Riddarhustorget och blifvit infördt i protokollen ordagrant för att sedermera tryckas separat och utdelas till rikets folkskolor och andra allmänna barmhärtighetsinrättningar, mottogs som ett divertissement och justerades duktigt i protokollen, och refererades endast, märkligt nog, i oppositionstidnigarna, hvilka eljest icke gärna togo upp sådant.

Därpå begärdes ordet af Uppsalabänken. Den instämde fullkomligt med den föregående talaren i sak och hade med sitt fina öra uppfattat något af den forna svärdsklangen i hans föredrag; nu ville han själf tala om bolagets idé, såsom idé, men han bad att få upplysa att bolaget icke var ett sammanskott af pengar, icke var en samling af personer, utan bolaget var en moralisk personlighet och såsom sådan otillräknelig —

Nu uppstod ett sådant skratt och prat i salongen, att referenten icke kunde uppfatta mera af föredraget, hvilket slutade med att fosterlandets intressen stodo på spel, begreppsmässigt taget, och att om icke motionen afslogs, skulle fosterlandets intressen komma att försummas och staten sålunda råka i fara.

Sex talare höllo sedan på till middagen med att göra utdrag ur Sveriges officiella statistik, Naumanns grundlagar, Juridisk handbok och Göteborgs Handelstidning, hvaraf följden alltid blef, att fosterlandet skulle råka i fara, i fall Kungl. Majestät skulle komma att förklaras solidariskt ansvarig för alla bolag, hvilkas ordningar den sanktionerat, och att fosterlandets intressen stodo på spel. Någon var nog djärf att säga det fosterlandets intressen stodo på ett tärningskast, under det andra menade att de stodo på ett kort, några höllo före, att de hängde på ett hår, då den siste talaren föredrog att de hängde på en tråd.

Motionen vägrades remiss vid middagstimmens inträde; det vill säga: fosterlandet slapp gå igenom utskottskvarnen, kanslisikten, rikshackelsekistan, klubbskäktan och tidningsbråkan. Fosterlandet var räddadt! Arma fosterland!

NIONDE KAPITLET.

Förskrifningar.

Carl Nicolaus Falk och hans kära hustru sutto vid kaffebordet en morgon någon tid efter händelserna i förra kapitlet. Herrn var, emot vanan, icke klädd i nattrock och tofflor, och frun hade en dyr morgonrock på sig.

— Jo du, de voro här i går och beklagade sorgen alla fem — sade frun med ett muntert skratt.

— Det är då själfva...

— Nicolaus! Kom ihåg! Det är slut med disken nu!

— Hvad ska jag säga då, när jag blir arg?

— Man blir inte arg, man blir ond, för det

första! Och så kan man säga: »det är för märkvärdigt!»

— Nå, det är för märkvärdigt, att du alltid skall traktera mig med obehagliga saker. Låt bli att tala om sådant där, som retar mig.

— Förargar, min gubbe! — Jaså, jag skall gå och bära mina bekymmer ensam, men du skall alltid lasta på...

— Lassa, heter det!

— Lasta, heter det, på mig dina förargelser. Hör du! Var det så som du lofvade, när vi gifte oss?

— Se så! Inga resonemanger, ingen logik! Gå på, du! De voro här alla fem, mamma och dina fem systrar!

— Fyra systrar! Du har då inte mycket kärlek till din släkt!

— Din släkt! Det har då inte du heller!

— Nej! Jag tycker inte om dem!

— Nå, de voro här och beklagade sig öfver, att din svåger blifvit bortkörd från verket, och det hade de läst i Fäderneslandet. Var det inte så?

— Jo! Och så voro de nog oförskämda att säga mig, att jag inte hade någon rättighet mer att vara stursk.

— Högmodig, min gumma!

— Stursk, sa de; jag skulle aldrig ha nedlåtit mig att begagna ett sådant uttryck!

— Nå, hvad svarade du? Du gaf dem väl på tafsen.

— Ja, det må du lita på! Och det så att gumman hotade att aldrig sätta sin fot inom mina dörrar mera.

— Nej, sa hon det? Tror du att hon håller ord?

— Nej, det tror jag inte! Men säkert är att gubben...

— Du ska inte säga gubben om din far så att någon hör det.

— Tror du att jag tillåter mig det då? — Emellertid kommer gubben — oss emellan — aldrig hit mer.

Falk föll i djupa funderingar. Därpå återtog han:

— Är din mor högmodig? Är hon lätt att såra? Jag sårar så ogärna människor, som du vet! Du måste säga mig hennes svaga, ömtåliga sidor, så skall jag undvika att komma åt dem.

— Om hon är högmodig? Det vet du väl, på sitt sätt. Om hon skulle till exempel få höra att vi haft en bjudning, och hon och systrarna inte blifvit bjudna med, så skulle hon aldrig komma hit mer.

— Säkert?

— Ja, det kan du lita på!

— Det är för märkvärdigt att folk af hennes stånd...

— Hvad pratar du?

— Nå, nå! Att fruntimmer kunna vara så känsliga! Hör du, hur är det med din förening nu för tiden? Hvad var det du kallade den?

— »För kvinnans rättigheter!»

— Hvad skall det vara för rättigheter?

— Jo, kvinnan skall få rå om sin egendom själf.

— Nå, får inte du det?

— Nej, det får jag inte!

— Nå, hvad har du för egendom då, som du inte får rå om?

— Halfva din, min gubbe! Min giftorätt!

— Kors i Jesu namn, hvem har lärt dig sådana där dumheter?

— Det är inga dumheter, det är tidsandan, ser du. Den nya lagstiftningen skulle bli så: att jag skulle ha haft hälften när vi gifte oss och med den hälften hade jag fått köpa hvad jag velat.

— Och när du köpt upp den, så hade jag fått försörja dig ändå? Det hade jag vackert gjort!

— Du hade väl varit tvungen, annars hade du fått arbetshus! Det står så i lagen om den som inte vill försörja sin hustru.

— Nej, hör du, nu går det för långt! Men i alla fall. Ha ni haft sammankomst? Hvad var det för folk? Tala om!

— Vi håller bara på med stadgarna ännu, på förberedande möten.

— Nå, hvad är det för folk?

— Det är revisorskan Homan och hennes nåd Rehnhjelm nu så länge.

— Rehnhjelm! Det är ett ganska godt namn! Jag tycker jag har hört det förut. Men var det inte fråga om en syförening också, som ni skulle grunda?

— Stifta, heter det! Jo, och kan du tänka dig att pastor Skåre skulle komma och läsa en kväll.

— Pastor Skåre är en förträfflig predikant, och han umgås i stora världen. Det är rätt, min gumma, att du undviker dåligt sällskap. Det finns ingenting som är så farligt för människan som dåligt sällskap. Det sa alltid min far i världen, och det har blifvit en af mina strängaste principer.

Frun plockade brödsmulor och försökte med dem fylla sin tomma kaffekopp; herrn letade i västfickan efter sin tandpetare för att taga bort något kaffe som fastnat mellan tänderna.

De båda makarna funno sig generade i hvarandras sällskap. De visste hvarandras tankar och de visste att den första, som bröt tystnaden, skulle säga en dumhet, något komprometterande. De valde i hemlighet nya ämnen, pröfvade dem, men funno dem odugliga; alla stodo de i någon korrespondens med eller kunde sättas i förbindelse med hvad som blifvit yttradt. Falk försökte upptäcka något brist-

fälligt i serveringen, som kunde ådraga sig hans ovilja. Frun tittade ut genom fönstret för att kunna se efter något omslag i vädret, men — förgäfves.

Då kom betjänten och stack ut räddningsplankan med tidningarna på, på samma gång han anmälde notarien Levin.

— Bed honom vänta! befallde herrn.

Därpå lät han stöflarna skrika en stund öfver golfvet, så att den arme väntande ute i tamburen måtte i tid bli underrättad om hans höga ankomst.

Levin, på hvilken den nyuppfunna väntningen i tamburen gjort ett lifligt intryck, infördes slutligen darrande i herrns rum, där han mottogs kort som en supplikant.

— Har du blanketten med dig? frågade Falk.

— Jag tror det, svarade den häpne, och gräfde upp en bunt reversal och växelblanketter af alla möjliga valörer. — I hvilken bank behagar bror helst gå in? Jag har till alla, så när som på en?

Oaktadt situationens högtidliga karaktär måste Falk le, då han såg halfskrifna reversal, på hvilka ena namnet fattades, utskrifna växlar utan acceptant och färdigskrifna växlar, som blifvit refuserade.

— Vi ta väl Repslagarbanken, sade Falk.

— Det är verkligen den enda, som inte duger, för — att — där känner man mig!

— Nå, Skomakarbanken, Skräddarbanken, hvar som helst, men fort!

Man stannade vid Snickarbanken.

— Nu, sade Falk, med en blick, som om han köpt den andres själ. Nu skall du gå och skaffa dig nya kläder, men hos en uniformsskräddare, så att du sedan kan få din uniform på kredit.

— Uniform? Det brukar ingen...

— Tyst, när jag talar! Den skall vara färdig om torsdag i nästa vecka, då jag har min stora bjudning. Du vet att jag sålt min bod med lagen och

att jag i morgon utfår mitt burskap som grosshandlare.

— Å, jag gratulerar...

— Tyst, när jag talar! Nu går du till Skeppsholmen, på visit! Med ditt falska sätt och din oerhörda förmåga att prata skräp har du lyckats vinna min svärmor. Nå! Du skall fråga henne hvad hon tyckte om den stora bjudningen i söndags, här hemma hos mig.

— Här? Hade du...

— Tyst, och lyd bara! — Då skall hon göra gröna ögon och fråga om du var bjuden? Det var du naturligtvis inte, efter som ingen bjudning varit! Nå! Ni uttrycka ömsesidig missbelåtenhet, bli goda vänner, förtala mig, det vet jag att du kan; men du skall berömma min hustru! Förstår du?

— Nej, inte riktigt!

— Det behöfver du inte heller, bara lyda! En sak till: du kan säga åt Nyström, att jag blifvit så högfärdig, att jag inte vill umgås med honom. Säg det rent ut, så talar du sanning en gång! — Nej, stopp! Vi ska vänta med det — så länge. Du går till honom, talar om torsdagens betydelse, föreställer honom de stora fördelar, de många välgärningar, de lysande utsikter och så vidare. Du förstår.

— Jag förstår.

— Men så går du till boktryckaren med manuskriptet och — sedan —

— Sedan stöta vi ner honom!

— Nå, om du behagar uttrycka dig så, så må gå!

— Och jag läser upp verserna på bjudningen och utdelar dem?

— Hm, ja! En sak till! Försök att träffa ihop med min bror! Tag reda på hans förhållanden och med hvem han umgås! Nästla dig in hos honom, stjäl hans förtroende — det är lätt; blif hans vän!

Tala om att jag har bedragit honom, säg honom att jag är högfärdig, och fråga honom hur mycket han begär för att han ändrar namn!

Levins hvita anlete öfverdrogs af en lätt skugga i grönt, som skulle föreställa rodnad.

— Det där sista var litet otäckt, sade han.

— Hva? Hör nu! En sak till! Som affärsman vill jag ha ordning i mina affärer! Jag går i borgen för en så och så stor summa; jag får betala den — det är ju klart!

— Å! Å!

— Ah, prata inte! I händelse af dödsfall, så har jag ingen säkerhet. Skrif den här reversen åt mig, ställd på innehafvaren och vid anfordran; det är ju bara en formalitet!

Vid ordet innehafvaren gick en lätt darrning genom Levins leder, och han fattade pennan med tvekan, oaktadt han väl visste att ingen återgång fanns. Han såg ett perspektiv af halfsnygga karlar uppställda i haj med käppar i händerna, lornjetter i ögonen och bröstfickorna svullna af stämpladt papper; han hörde knackningar på dörrar, spring i trappor, kallelser, hot, anstånd; hörde rådstuklockan slå, då karlarna skyldrade med sina spanska rör och han fördes med en black om foten fram till afrättsplatsen, där han själf släpptes lös, men hans medborgerliga ära föll för yxan under mängdens jubel.

Han skref under. Audiensen var slut.

TIONDE KAPITLET.

Tidningsaktiebolaget Gråkappan.

Sverige hade arbetat i fyrtio år för att få sig den rättighet, som hvarje till myndig ålder kommen brukar få. Man hade skrifvit broschyrer, satt upp tidningar, kastat sten, ätit sexor och hållit tal; man hade hållit möten och skrifvit petitioner, åkt på järnvägen, tryckt händer, uppsatt frivillig beväpning, och så fick man med mycket buller hvad man ville. Entusiasmen var stor och berättigad. Operakällarens gamla björkbord blefvo politiska tribuner, ångorna af reformpunsch fostrade där mången politikus, som sedan fört mycket skrål, oset af reformcigarrer väckte mången äregirig dröm, som sedan icke blef sannad; man tvättade af sig det gamla dammet med reformtvål och trodde att allt var väl, och så gick man och lade sig efter det myckna bråket, för att vänta på de lysande resultat, som nu skulle komma af sig själfva. Man sof ett par år, men när man vaknade, stod verkligheten fram, och man trodde sig ha gjort en missräkning. Ett och annat mummel hördes; de statsmän, som man nyss höjt till skyarna, började att granskas; det fanns till och med bland den studerande ungdomen sådana, som upptäckt att hela förslaget var taget från ett land, som stod i mycket nära förhållanden till förslagsställaren och att detsamma kunde läsas i original i en mycket känd handbok. Nog af: den tiden utmärktes af en viss snopenhet, som snart gaf sig form af missnöje i allmänhet, eller som det kallas — opposition. Men det var ett nytt slags opposition, ty den var icke som vanligt riktad mot regeringen, utan mot riksdagen. Det var en konservativ opposition, och till den anslöto

sig både liberala och konservativa, unga och gamla, så att det var ett stort elände i landet.

Nu hände sig, att tidningsaktiebolaget Gråkappan, som blifvit födt och uppfödt under liberala konjunkturer, började domna, då det skulle försvara åsikter (ifall man får tala om ett bolags åsikter), som icke voro populära. Direktionen förelade då bolagsstämman ett förslag om ändring af vissa åsikter, hvilka icke längre inbragte det för företagets bestånd erforderliga prenumerantantal. Stämman antog förslaget och Gråkappan var nu mera bland de konservativa. Men, här fanns ett men, hvilket dock icke mycket graverade bolaget; man måste byta om redaktör för att icke blamera sig; att den osynliga redaktionen skulle stanna, tog man för gifvet. Redaktören, som var en ärans man, tog sitt afsked. Redaktionen, som länge lidit smälek för sitt röda sken, mottog anbudet med glädje, då den därigenom gratis finge burskap som »bättre folk». Återstod bekymret att skaffa en ny redaktör. Enligt bolagets nya program skulle han äga följande kvalifikationer: han skulle först åtnjuta odeladt förtroende som medborgare, tillhöra ämbetsmannakåren, äga en titel, usurperad eller förvärfvad, som vid behof nu kunde påbättras; han skulle dessutom äga ett respektabelt utseende, så att han kunde visas vid fester och andra offentliga nöjen; han skulle vara osjälfständig, liten smula dum, emedan bolaget visste att den sanna dumheten alltid åtföljes af konservatism i tänkesätt och därjämte af en viss grad bakslughet, som känner förmäns önskningar i luften och som aldrig glömmer, att allmänt väl är enskildt, rätteligen förstådt nämligen; han skulle tillika vara halfgammal, emedan man lättare skulle kunna styra honom, och gift, emedan bolaget, som bestod af affärsmän, sett att gifta drängar uppföra sig bättre än ogifta.

Personen blef funnen och han ägde i hög grad alla de nämnda egenskaperna. Han var en underbart skön man med tämligen god gestalt, långt, svallande, ljust helskägg, som dolde alla de svaga punkter hans ansikte ägde, och där själen eljest obehindradt skulle tittat fram. Hans stora, öppna, falska ögon fångade åskådaren och kringstal honom på förtroenden, som sedan missbrukades på ett hederligt sätt; hans något beslöjade stämma, som endast talade kärlekens, fridens, rättfärdighetens och framför allt fosterländskhetens ord, lockade många förvillade åhörare att samlas omkring det punschbord, där den förträfflige mannen tillbragte sina kvällar med att sprida rättfärdighet och fosterländskhet. Det var underbart att höra hvilket inflytande denne ärans man utöfvade på sin dåliga omgifning; s e det, kunde man icke, men man hörde det. Hela detta koppel, som i åratal varit släppta lösa på allt gammalt och ärevördigt, som hetsats på regering och ämbetsmän, som till och med angripit de högre tingen, de voro nu tysta och kärleksfulla, utom mot de gamla vännerna; hederliga och sedliga och rättfärdiga, utom i sina hjärtan. De följde i allo det nya program, som den nye redaktören utfärdat vid sitt inträde till regeringen och hvars kardinalpunkt var att — i få ord — förfölja allt nytt godt, befordra allt gammalt dåligt, krypa för makten, upphöja dem som lyckats, slå ner dem som ville upp, dyrka framgången och smäda olyckan, ehuru detta i programmets fria öfversättning hette: »endast erkänna och skänka sitt bifall åt det bepröfvade och erkändt goda, motarbeta alla nyhetsmakerier, strängt, men rättrådigt förfölja all den enskildes sträfvan att genom orättfärdighet vinna den framgång som endast det redliga arbetet bör skänka». Det hemlighetsfulla i denna sista punkt, hvilken låg redaktionen mest om hjärtat, hade dock sin förklarings-

grund, som icke var att söka alltför långt bort. Redaktionen bestod nämligen af personer, som alla på ett eller annat sätt fått sina förhoppningar krossade, de flesta dock genom eget förvållande, hufvudsakligast genom lättja och dryckenskap; några voro s. k. akademisnillen, hvilka en gång haft ett stort namn att bära på såsom sångare, talare, poeter eller kvickhufvuden och som sedermera blifvit förvisade till en rättvis glömska, som de kallade orättvis. Nu hade de under en följd af år måst med grämelse befrämja och berömma alla nybörjares företag och för öfrigt allt nytt; underligt var således icke, om de nu fattade ett gynnsamt tillfälle att under de hederligaste förevändningar gå åt allt som var nytt, godt och dåligt om hvartannat och utan åtskillnad. Redaktören isynnerhet var en riktig bjässe i att vädra upp humbug och orättfärdighet. Om en riksdagsman motsatte sig förslag, som gingo ut på att för enskilda korporationsintressen ruinera landet, så kallades denne genast en humbug, som ville göra sig originell, som törstade efter en statsrådsfrack, han sade icke portfölj, ty han fäste sig mest vid kläderna. Men politiken var icke hans styrka, eller uppriktigare hans svaghet, ty det var litteraturen. Han hade en gång hållit en versifierad skål för kvinnan på Nordiska festen och därvid lämnat ett viktigt bidrag till verslitteraturen, hvilket också reproducerades i så många landsortstidningar författaren ansåg vara nog för sin odödlighet. Därmed var han nu skald och tog efter slutad examen sin andra klassens biljett för att åka ner till Stockholm, utträda i lifvet och mottaga den hyllning han i egenskap af skald hade rätt att fordra. Olyckligtvis läsa icke hufvudstadsborna landsortstidningar. Den unge mannen var okänd och hans talang ovärderad. Som en klok man, ty hans lilla förstånd hade aldrig i det afseendet tagit någon skada af en öfvermäktig

fantasi, dolde han såret och lät det blifva sitt lifs hemlighet. Den bitterhet, som alstrats genom att han sett sitt ärliga arbete, som han kallade det, obelönadt, gjorde honom särdeles lämplig till censor öfver litteraturen, men han skref icke själf, ty hans plats förbjöd honom att deltaga i sådana personliga sysselsättningar, utan detta öfverlämnade han åt den ordinarie recensenten, hvilken gick öfver alla i rättrådighet och omutlig stränghet. Denne hade själf skrifvit poem i sexton år, utan att någon människa läst dem, och han hade därvid begagnat en pseudonym utan att någon brytt sig om att fråga efter författarens verkliga namn. Hans poem gräfdes dock upp ur dammet hvarje jul och berömdes i Gråkappan, af en opartisk person naturligtvis, som då alltid satte sin signatur under artikeln, på det icke allmänheten skulle tro att författaren skrifvit själf, ty man hoppades ännu alltid att allmänheten kände författaren. På det sjuttonde året ansåg författaren det vara rådligast att på en ny bok (ny upplaga af en gammal bok) sätta ut sitt riktiga namn. Men då ville olyckan, att Rödlufvan, som skrefs af ungt folk, hvilka aldrig hört den gamle pseudonymens riktiga namn, behandlade författaren som en nybörjare och uttryckte sin förvåning både öfver att en författare, första gången han uppträdde, satte ut sitt namn och att därjämte en ung man kunde skrifva så torrt och så gammalmodigt. Detta var ett hårdt slag; den gamle pseudonymen fick en feber, men kom sig; och sedan han fått en lysande upprättelse i Gråkappan, som i ett andetag tog ner hela allmänheten, kallade den osedlig, oärlig, som icke kunde uppskatta ett ärligt, sundt och moraliskt arbete, som kunde sättas i händerna på ett barn utan att göra skada. Öfver denna sista punkt gjorde sig en skämttidning mycket rolig, så att pseudonymen fick recidiv, hvarefter han svor en evig död åt all inhemsk litteratur, som

efter den stunden skulle komma att uppstå, dock icke all, ty en stark observator hade märkt att rätt ofta usel litteratur berömdes i Gråkappan, ehuru på ett lamt, ofta tvetydigt sätt, och hade samma observator iakttagit, att denna usla litteratur utgafs på vissa förläggares förlag, men det behöfde därför icke betyda att pseudonymen lät några yttre omständigheter, såsom kåldolmar eller surströmming, inverka på sig, ty han, likasom hela redaktionen, voro rättrådiga män, som helt säkert icke skulle vågat gå så hårdt till doms med andra, om de icke varit oförvitliga själfva.

Så kom teaterrecensenten. Han hade fått sin bildning och gjort sina dramatiska studier på bådningskontor i X-köping och därunder råkat förälska sig i en storhet, som aldrig var stor annat än då hon uppträdde i X-köping. Som han icke var nog upplyst, att han kunde skilja på sitt enskilda omdöme och ett allmännare, så hände honom det äfventyret att, när han första gången släpptes lös i Gråkappans spalter, han totalt tillintetgjorde landets första skådespelerska och påstod att hon i den rollen imiterade mamsell — hvad hon hette. Att detta skedde på ett ohyfsadt sätt, behöfver väl icke anmärkas och att det skedde innan Gråkappan vändt för vinden, icke heller. Allt detta förskaffade honom ett namn, det vill säga ett förhatligt, ett föraktadt namn, men dock ett namn, som höll honom skadeslös för den ovilja han uppväckte. Till hans mera framstående, ehuru sent värderade egenskaper som teaterrecensent hörde att han var döf. Som det dröjde flera år innan detta upptäcktes, visste man icke om det stod i någon förbindelse med ett rencontre på tu man, som hans recension framkallat i operafarstun, sedan gasen en kväll blifvit släckt. Nu mera öfvade han sin armstyrka endast på de unga, och den som kände förhållandena, kunde på hans recension pre-

cis veta när han haft något missöde i kulisserna, ty den inbilske småstadsbon hade läst på något dåligt ställe att Stockholm var ett Paris, och det gick han och trodde.

Konstdomaren å sin sida var en gammal akademiker, hvilken aldrig tagit i en pensel, men som tillhörde det lysande artistsällskapet Minerva, hvarigenom han sattes i tillfälle att för allmänheten beskrifva konstverk innan de voro gjorda, så att denna besparades besväret att göra sig sitt omdöme själf. Han var alltid mild mot sina bekanta och glömde aldrig någon enda af dem när han refererade en utställning, och han hade en sådan mångårig vana att skrifva vackert om dem, och huru skulle han våga annat, att han kunde omnämna tjugu stycken på en half spalt, hvarigenom hans kritiker kommo att påminna om den kända leken »taflor och deviser». De unga däremot omnämnde han samvetsgrant aldrig, så att allmänheten, som i tio år aldrig hört andra namn än de gamlas, började misströsta om konstens framtid. Ett undantag hade han dock gjort, och det var just nu gjordt, och tyvärr i en olycklig stund, och det var därför Gråkappan befann sig i en upprörd sinnesstämning om denna morgonen.

Detta hade händt:

Sellén, om vi erinra oss det obetydliga namnet från ett föregående icke just anmärkningsvärdt tillfälle, hade kommit upp på utställningen i sista stund med sin tafla. Sedan denna fått den sämsta plats den kunde få, efter som upphofsmannen icke tagit kungliga medaljen eller tillhörde Akademien, anlände »Professorn i Carl IX». Han kallades så, emedan han aldrig målade annat än scener ur Carl IX:s historia; detta åter kom sig däraf att han en gång på en auktion köpt ett vinglas, en bordduk, en stol och ett pergament från Carl IX:s tid, och hvilka han nu målat af i tjugu år, ibland med, ibland utan

kungen. Men han var nu professor och riddare och det kunde icke hjälpas. Nu hade han den akademiskt bildade i sitt sällskap, då hans öga råkade falla på den tyste oppositionsmannen och hans tafla.

— Jaså, herrn är här nu igen? — Han tog upp pincenéen. — Jaså, det där skall vara den nya stilen! Hm! Hör nu, herre! Lyd en gammal man; tag bort den där! Tag bort den, eller jag dör. Och herrn gör sig själf en stor tjänst! Hvad säger bror om det här?

Bror ansåg att det var oförskämdt, helt enkelt, och han ville som en vän råda herrn att bli ämbetsmålare.

Sellén invände saktmodigt men genomträngande, att som det var så mycket ordentligt folk på den banan, så hade han valt den artistiska, som ju för öfrigt var mycket lättare att komma fram på, efter hvad som visat sig. Detta näsvisa svar gjorde professorn utom sig och han vände ryggen åt den förkrossade med en hotelse, som akademikern växlade i ett par löften.

Därpå hade den upplysta inköpsnämnden suttit — för slutna dörrar. När dörrarna öppnades igen, hade sex taflor blifvit inköpta för de pengar allmänheten erlagt i och för uppmuntrandet af inhemska konstnärer. Protokollsutdraget, som infördes i tidningarna, lydde så: Konstförbundet inköpte i går följande arbeten: 1:o »Vatten med oxar». Landskap af grosshandlar K. 2:o »Gustaf Adolf före Magdeburgs afbrännande». Historiemålning af lärftskrämar L. 3:o »Ett snytande barn». Genre af löjtnant M. 4:o »Ångaren Bore i hamn». Marin af skeppsklarerar N. 5:o »Trän med fruntimmer». Landskap af kunglig sekter O. 6:o »Höns med champinjoner». Stilleben af skådespelaren P.

Dessa konstverk, som i medeltal betingat ett tusen rdr, hade sedan i Gråkappan blifvit berömda på

två och tre kvarts spalt à femton rdr spalten), och detta var nu ingenting anmärkningsvärdt, men recensenten hade, dels för att få spalten full, dels i tid stäfja ett tilltagande ondt, tagit itu med ett oskick som börjat insmyga sig, nämligen det, att unga, okända äfventyrare, som lupit ifrån akademien, nu utan studier, endast med effektsökeri och knep sökte förvilla allmänhetens sunda omdöme. Härpå togs Sellén vid öronen och hudströks, så att till och med hans ovänner tyckte att det var orättvist — och då kan man veta. Det var icke nog med att han förnekades hvarje spår af talang, och att han kallades en humbug, man angrep äfven hans enskilda ekonomi, anspelade på de dåliga ställen, där han måste äta sin middag, de dåliga kläder han måste bära, hans dåliga moral, hans dåliga flit, och slutade med att förutspå honom, i religionens och sedlighetens namn, en framtid vid något allmänt arbete, efter som han icke i tid ville bättra sig.

Detta var ett stort nidingsdåd, som lättsinnet och egennyttan begått, och att icke en själ gick förlorad den kvällen Gråkappan kom ut, det var ett underverk.

Ett dygn därefter kom Den Obesticklige ut. Den anställde vissa närgångna iakttagelser öfver huru allmänhetens pengar förvaltades af ett kotteri; huru vid sista inköpet ingen enda tafla var målad af en målare, utan af ämbetsmän och näringsidkare, hvilka voro nog oblyge att konkurrera med artisterna, hvilka här hade sin enda marknad; huru dessa röfvare förstörde smaken och demoraliserade konstnärerna, hvilkas enda sträfvan hädanefter måste gå ut på att försöka måla lika dåligt som de säljande, så vida de icke ville gå under. Därpå drogs Sellén fram. Dennes tafla var den första på tio år, som var framsprungen ur en människosjäl; konsten hade i tio år varit en produkt af färger och penslar; Sel-

léns tafla var ett ärligt arbete, fullt af ingifvelse och hänförelse, fullt ursprungligt, som endast den, hvilken sett anden i naturen ansikte mot ansikte, kunde göra det. Recensenten varnade den unge för att söka komma upp mot de gamle, ty dem hade han redan öfvergått, och uppmanade honom att tro och hoppas, ty han hade en kallelse o. s. v.

Gråkappan skummade af ondska.

— Ni skall se att karlen lyckas! utropade redaktören. Fan anamma, att vi skulle gå på honom så hårdt! Tänk om han lyckas! Då ha vi blamerat oss! — Men akademikern svor, att han icke skulle lyckas, och han gick hem med ofrid i sin själ och läste i sina böcker och skref en afhandling som fortfarande bevisade, att Sellén var en humbug och att Den Obesticklige var bestucken.

Gråkappan hämtade andan, men blott för att få ett nytt slag.

Följande dags morgontidning förkunnade att hans majestät inköptSelléns »mästerliga landskap, som redan i flera dagar lockat allmänheten till utställningen».

Nu slog vinden i Gråkappan och den flaxade som en trasa på en gärdsgårdstör. Skulle man vända eller gå för fullt. Det gällde tidningen och det gällde recensenten. Då beslöt redaktören (på verkställande direktörens befallning) att recensenten skulle offras och tidningen räddas. Men huru? Man erinrade sig Struve, hvilken var fullständigt hemmastadd i alla publicitetens irrgångar, och han tillkallades. I ett ögonblick hade han situationen klar och lofvade att han inom få dagar skulle få skutan att gå öfver stag. För att förstå Struves machinationer måste man veta några af de viktigaste data af hans biografi. Han var till börden öfverliggare vid universitetet och hade hemfallit åt litteraturen af brist. Han blef först redaktör af den social-

demokratiska Folkets Fana; därpå hade han fått transport till den konservative Bondplågaren; men när denne flyttades till en annan stad, med inventarier, tryckeri och redaktör, ändrades namnet till Bondevännen och därjämte antogo äfven åsikterna en annan färg. Därpå hade Struve blifvit såld till Rödlufvan, där han just genom sin bekantskap med alla de konservatives funder kom väl till pass, likasom det nu i Gråkappan var hans största merit, att han kände dödsfienden Rödlufvans alla hemligheter, hvilka han missbrukade med den största frihet.

Struve började rentvagningsarbetet med en korrespondens till Folkets Fana, ur hvilken sedan infördes några rader i Gråkappan, hvilka berättade om den stora vandringen till utställningen. Därpå skref han ett »Insändt» i Gråkappan, däri han angrep recensenten-akademikern, hvarpå följde några lugnande ord, undertecknade Red. Dessa ord lydde: »Ehuru vi aldrig delat vår ärade recensents mening rörande herr Selléns högt och med rätta prisade landskap, kunna vi dock å andra sidan icke till fullo underskrifva den ärade insändarens testimonium, men som det tillhör våra grundsatser att äfven låta andras meningar göra sig gällande i våra egna spalter, hafva vi icke tvekat att till trycket befordra ofvanstående uppsats.»

Nu var isen bruten. Struve, som efter utsago skrifvit om allt — utom kufiska mynt — skref nu ihop en glänsande recension öfver Selléns tafla och undertecknade den med det högst karakteristiska »Dixi». Och så var Gråkappan räddad, och Sellén också, förstås, men det var inte så viktigt.

ELFTE KAPITLET.

Lyckliga människor.

Klockan är sju på en afton. Orkestern hos Berns spelar upp Bröllopsmarschen ur Midsommarnattsdrömmen och vid dess feststämmande toner håller Olle Montanus sitt intåg i Röda Rummet, dit ännu ingen af medlemmarna anländt. Han är ståtlig, Olle, i dag. Han har hög hatt, som han inte haft sedan han gick fram. Han har nya kläder, hela stöflar, är badad, nyrakad och bränd i håret, som om han ginge till sitt bröllop; en tung mässingskedja hänger utanför västen och en tydlig upphöjning synes utanpå vänstra västfickan. Ett soligt leende hvilar på hans ansikte och han ser så god ut, som om han ville hjälpa hela världen med en liten penningförsträckning. Han aflägger sin eljest så försiktigt tillknäppta ytterrock och sätter sig midt i fondsoffan, slår upp slagen på underrocken och petar fram det hvita skjortbröstet så att det med en knäpp står som ett hvalf, och när han rör sig, sprakar det i fodret på de nya byxorna och västen. Detta synes göra honom ett stort nöje, lika stort som när han låter stöfveln knarra mot soffoten. Han tar upp sin klocka, sin gamla kära rofva, som suttit i tornet på Riddarholmen ett år och en respitmånad, och de båda vännerna synas glädja sig åt friheten båda två. Hvad har då händt denna stackars människa, som synes så outsägligt lycklig? Vi veta att han icke vunnit på lotteri, icke tagit arf, icke fått ärofullt erkännande, icke vunnit den ljufva lycka som går öfver all beskrifning; hvad hade då händt? Helt enkelt: han hade fått arbete!

Och så kommer Sellén: i sammetsjacka, lackerade skor, pläd och reskikare i rem, kanelrör, gul

sidenhalsduk, skära handskar och blomma i knapphålet. Lugn och belåten som alltid; icke ett spår efter de uppskakande intryck, han varit underkastad de sista dagarna, synes på hans magra, intelligenta ansikte. I hans sällskap uppträder Rehnhjelm tystare än vanligt, ty han känner, att han skall skiljas vid en vän och en beskyddare.

— Nå, Sellén, säger Olle, nu är du lycklig? Inte sant?

— Lycklig? Hvad är det för prat? Jag har fått sälja ett arbete! Det första på fem år! Är det för mycket?

— Men du har väl läst tidningarna? Du har ett namn!

— Ah! Det ska vi inte bry oss om! Inte må du tro jag fäster mig vid sådana småsaker. Jag vet nog hur långt jag har kvar, innan jag blir något! Om tio år, bror Olle, ska vi tala om den saken.

Och Olle tror ena hälften och tror inte den andra hälften, och han knäpper med skjortbröstet och sprakar med fodret, så att Selléns uppmärksamhet påkallas, och denne finner sig uppmanad att utbrista:

— Kors hvad bror är fin!

— Nej, tycker du det? Men du ser ju ut som ett lejon.

Och Sellén piskar sina lackerade skor med kanelröret, luktar blygsamt på blomman i knapphålet och ser så likgiltig ut.

Men så tar Olle upp sin rofva, för att se efter om icke Lundell skall komma snart; och då måste Sellén ta upp sin kikare för att se ut på läktarna, om han inte möjligen skall vara där. Men då får Olle lof att stryka med handen på sammetsjackan för att känna huru mjukt det känns, ty Sellén försäkrar, att det är ovanligt god sammet för det priset. Och då måste Olle fråga hvad den kostar,

och det vet Sellén, som till ersättning beundrar Olles manschettknappar, som äro gjorda af musslor.

Och så synes Lundell, som också fått sig ett ben med vid det stora kalaset, ty han skall till ett ringa pris måla altartaflan i Träskåla kyrka, men detta har icke haft något synbart inflytande på hans yttre människa, om icke det att hans feta kinder och skinande min antyda en högre diet. Och så med honom Falk. Allvarlig, men glad, uppriktigt glad på hela världens vägnar öfver att förtjänsten fått rättvisa.

— Jag gratulerar dig, Sellén, men det var inte mer än rätt, säger han. — Och det finner Sellén också.

— Jag har målat lika bra i fem år och man har grinat, se, och man grinade i förrgår ännu, men nu! Fy tusan så'na människor! Se här ett sådant bref jag fått af den där idioten Professorn i Carl IX.

Stora ögon och hvassa ögon, ty den förtryckaren ville man se på nära håll, ha honom i sina händer och misshandla åtminstone det papper på hvilket han skrifvit sitt namn.

— »Min bästa herr Sellén!» Hör bara! »Jag hälsar er välkommen ibland oss» — han är rädd, den kanaljen! »Jag har alltid tänkt högt om er talang» — en sådan hycklare! Rif sönder eländet och låt oss glömma hans dumhet!

Och så uppmanar Sellén till att dricka och han dricker med Falk och hoppas, att han snart också skall låta höra af sig på något sätt med sin penna, och Falk tvekar och rodnar och lofvar komma, när tiden blir, men hans studietid blir lång och han ber sina vänner icke tröttna om det dröjer, och han tackar Sellén för godt sällskap, i hvilket han lärt huru man skall öfva tålamod och lida försakelse. Och Sellén ber att man icke skall prata skräp; hvad

är det för konst att lida, när man inte har annat val, och hvad är det för märkvärdigt att man förförsakar, när man ingenting får?

Men Olle ler så godt, och skjortbröstet sväller af glädje, så att de röda hängslena synas, och han dricker för Lundell och ber honom taga lärdom af Sellén, att icke han för de egyptiska köttgrytornas skull råkar att glömma bort det förlofvade landet; ty han har talang, det har Olle sett, och det är när han är sig själf och målar sina egna tankar, men när han hycklar och målar andras, då blir han sämre än andra, därför skall han nu taga kyrkmålningen som en affär, hvarigenom han kan sättas i tillfälle att sedan måla efter sitt eget hufvud och hjärta.

Falk ämnar passa på tillfället och få höra hvad Olle tänker om sig själf och sin konst, något som länge varit honom en gåta, då Ygberg inträder i Röda Rummet. Man håller i nästa ögonblick på att taga ner honom med invitationer, ty man hade glömt bort honom under de stormiga dagarna, och man vill visa honom, att det icke haft någon egoistisk orsak; men Olle gräfver i sin högra västficka och med en gest, som skall vara mycket omärklig, stoppar han en hoprullad papperslapp i Ygbergs rockficka, och denne förstår, ty han svarar med en tacksam blick.

Han höjer sitt glas för Sellén och anser att man kan säga, hvilket han redan sagt å ena sidan, att Sellén lyckats. Å andra sidan åter igen taget, kunde man åter igen mena att så icke var fallet. Sellén vore icke utvecklad, han behöfde många år ännu, ty konsten är lång, det visste Ygberg själf, som vore afgjordt misslyckad och därför icke kunde misstänkas för att hysa någon afund mot den som redan var så erkänd som Sellén.

Den framlysande afunden i Ygbergs anförande

framblåste ett strömoln öfver den soliga himmelen, men det var blott för ett ögonblick, ty alla visste att afunden hade ett långt, förloradt lifs bitterhet till ursäkt.

Det var med desto gladare känslor han beskyddande framräckte en nytryckt liten skrift till Falk, som med häpnad såg den svarta bilden af Ulrika Eleonora afteckna sig på omslaget. Ygberg upplyste, att han effektuerat beställningen på dagen. Smith hade med största lugn emottagit Falks refus och reklamation och stod nu i begrepp att trycka Falks dikter.

Gaslågorna miste sitt sken för Falks ögon och han föll i djupa tankar, emedan hans hjärta var för fullt att kunna bryta ut. Hans dikter skulle tryckas, och Smith skulle bestå det dyrbara arbetet. Det måste alltså vara något med dem! Det var nog för honom att fundera på den kvällen.

Hastigt flydde kvällens timmar för de lyckliga och musiken tystnade och gaslågorna började släckas; man måste gå, men att skiljas, därtill var ännu för tidigt, och så blef det promenad utmed kajerna, ändlösa samtal och filosofiska resonemanger, tills man blef trött och törstig, då Lundell omsider erbjöd sig att föra sällskapet till Marie, där de kunde få öl. Och så vandrade sällskapet af utåt Ladugårdslandet och kom ner i en gränd, som mynnar ut mot ett plank, som vetter åt ett tobaksland, hvilket gränsar till Ladugårdsgärdet. Där stodo de nu utanför ett gammalt, tvåvånings stenhus med gafveln åt gatan. Ofvanför porten grinade tvenne i muren insatta hufvuden af sandsten, hvilkas öron och hakor upplöste sig i blad- och snäckformer, och mellan desamma sutto ett svärd och en bila. Det var det gamla skarprättarbostället. Lundell, som tycktes vara bekant med lokalen, gaf en signal utanför ett fönster på nedra botten, hvarpå rullgardinen drogs upp,

en ruta öppnades och ett kvinnohufvud stacks ut och frågade om det var Albert. Då Lundell erkänt detta sitt nom de guerre öppnades porten af kvinnan, som insläppte sällskapet mot löfte, att de skulle gå tyst, och som detta löfte utan svårighet afgafs, befann sig Röda Rummet snart inne, och presenterades för Marie under för tillfället antagna namn.

Rummet var icke stort; det hade förr varit kök och spiseln stod ännu kvar. Möblemanget utgjordes af en byrå sådan som tjänstflickor bruka; på densamma en spegel, öfverhöljd med en hvit muslinsgardin; ofvanför spegeln en kolorerad litografi, föreställande Frälsaren på korset; byrån var öfverlastad med små porslinssaker, parfymflaskor, en psalmbok och ett cigarrställ, och tycktes med sin spegel och sina två tända stearinljus utgöra ett litet husaltare. Ofvanför utdragssoffan, som ännu var obäddad, satt Carl XV till häst, rundt omkring omgifven af utklipp ur Fäderneslandet, mest föreställande polistjänstemän, alla Magdalenors fiender. I fönstret tvinade en fuchsia, en geranium och en myrten. — Venus' stolta träd bredvid fattighusets! På sybordet låg ett fotografialbum. På första bladet syntes kungen, på det andra och tredje pappa och mamma, ett fattigt landtfolk, på det fjärde en student — förföraren, på det femte barnet och på det sista fästmannen — en handtverksgesäll. Det var hennes historia, så lik de flestas. På en spik bredvid spiseln hängde en elegant klänning med rika plisséer, en sammetskappa och en hatt med plym — det var feens hamn, i hvilken hon gick ut att fånga ynglingar. Och hon själf! En högväxt tjugufyraårig kvinna med ett vanligt utseende. Lättja och nattvak hade gifvit hennes hy denna genomskinliga hvithet, hvilken brukar distingera de rika, som icke arbeta, men hennes händer buro ännu spår af ungdomens mödosamma

sysslor. Klädd i en vacker nattdräkt och med utslaget hår kunde hon nog passera för en Magdalena. Hon hade ett jämförelsevis blygsamt sätt och var glad, höflig och städad i sitt uppförande.

Sällskapet rangerade sig i grupper, fortsatte afbrutna samtal och tog upp nya. Falk, som nu var diktare och gärna ville finna intresse i allt, äfven i det mest banala, slog sig i sentimentalt samspråk med Marie, hvilket hon tyckte mycket om, emedan det hedrade henne att bli behandlad som människa. De kommo som vanligt in på historien och motiven hvarför hon valt sin bana. Första förförelsen höll hon icke mycket på, »det var ingenting att tala om»; dess mera mörk skildrade hon sin tid som tjänstflicka, detta slaflif under en sysslolös frus nycker och gnat, detta lif af arbete utan ända. Nej då, hellre friheten!

— Nå, men när ni ledsnar på detta lif en gång?

— Då gifter jag mig med Westergren!

— Och han vill ha er?

— Han blir så glad den dan, och för öfrigt sätter jag upp en liten handel själf på mina sparbankspengar. Men det här ha så många frågat förut. — Har du några cigarrer?

— Ja, det har jag! Se här! Men får jag tala om det här nu!

Han tog hennes album och slog upp studenten — det är alltid en student i hvit halsduk och studentmössan på knäet, med drumlig uppsyn, som spelar Mefistofeles.

— Hvem är det här?

— Jo, du, det var en snäll karl!

— Förföraren? Hva?

— Tyst du; det var mitt fel lika mycket som hans, och det är det alltid, kära du; det är bådas fel! Där ser du mitt barn! Honom tog Vår Herre,

och det var nog bäst. Men nu ska vi tala om något annat! — Hvad är det för en lustig kurre, som Albert har fått hit i kväll, han som sitter i spiseln bredvid den där långe som räcker ända upp i skorsten?

Olle, hvilken omnämnandet gällde, kände sig helt blyg af den smickrande uppmärksamhet hans person ådragit sig, och han krusade till sitt brända hår, som börjat rakna efter de myckna libationerna.

— Det är komminister Månsson, sade Lundell.

— Fy tusan, är det en präst? Jag kunde just tycka det på hans slipade ögon. Vet ni att det var en präst här i förra veckan. — Kom hit, Masse, så får jag se på dig!

Olle kröp ner från spiseln, där han suttit och kalfatrat Kants kategoriska imperativ med Ygberg. Han var så ovan att bli uppmärksammad af fruntimmer, att han genast kände sig yngre, och med slingrande gång nalkades han den sköna, som han redan observerat med ena ögat och funnit förtjusande. Han vred sina mustascher så mycket som möjligt och frågade med den mest tillgjorda stämma, under det han vågade en bugning som icke var lärd på dansskolan:

— Tycker fröken, att jag ser ut som en präst?

— Nej, jag ser nu att du har mustascher. Du har för snygga kläder att vara en handtverkare — får jag se din hand — å, du är ju smed!

Olle blef djupt sårad.

— Är jag så ful, min fröken? sade Olle med rörande stämma.

Marie såg på honom ett ögonblick.

— Du är allt bra ful! Men du ser hygglig ut!

— O, min fröken, om ni visste hvad ni sårar mitt hjärta. Det har aldrig funnits en kvinna, som tyckt om mig; jag har sett så många, som varit lyckliga och som varit fulare än jag, men kvinnan

är en förbannad gåta, som ingen kan lösa, och därför föraktar jag henne!

— Det är bra, Olle, hördes en röst från skorstenen, där Ygbergs hufvud satt. Det är bra!

Olle ville gå tillbaka i spiseln, men han hade vidrört ett ämne, som intresserade Marie för mycket, att hon skulle vilja afbryta, och han hade spelat på en sträng, hvars ton hon kände. Hon satte sig bredvid honom och de fördjupade sig snart i ett vidlyftigt allvarsamt resonemang — om kvinnan och om kärleken.

Men Rehnhjelm, som hela kvällen varit tyst och tystare än vanligt, och som ingen rätt förstod sig på, hade omsider kvicknat till och befann sig nu i närheten af Falk på soffhörnet. Han hade länge haft något på hjärtat, som han icke kunde komma fram med. Han tog sitt ölglas och knackade i bordet, som om han ville hålla tal, och då han fått sina närmaste grannar tysta, talade han med darrande och sluddrig stämma:

— Mina herrar! Ni tror att jag är ett fä, jag vet det, Falk, jag vet att du tror att jag är dum, men ni ska få se, gossar, ni ska ta mig f-n få se —

Han höjde rösten och slog ölglaset i bordet så att det sprack, hvarpå han föll tillbaka i soffan och somnade.

Detta uppträdande, som icke var alldeles så ovanligt, ådrog sig dock Maries uppmärksamhet. Hon steg upp och afbröt samtalet med Olle, hvilken till på köpet börjat lämna frågans rent abstrakta sida.

— Nej, se en sådan vacker gosse! Hvar har ni fått honom ifrån? Stackars liten! Han är så sömnig! Inte såg jag honom!

Hon lade en kudde under hans hufvud och höljde sin schal öfver honom.

— Se sådana små händer! Sådana ha inte ni, bondbassar! Och ett sådant ansikte! Så oskyldigt!

Fy, Albert; det är du som narrat honom att dricka så mycket!

Om det nu var Lundell eller någon annan, så betydde detta i närvarande fall föga, ty mannen var drucken, men säkert är att ingen behöfde narra honom, ty han brann af ett ständigt begär att bedöfva en inre oro, som tycktes drifva honom från sitt arbete.

Emellertid var Lundell icke road af de betraktelser som hans vackra vän framkallade, och en tilltagande yra jagade upp hans religiösa känslor, som på kvällen varit tämligen förslöade af ymnig mat. Och som ruset började blifva allmänt, tog han sig anledning att påminna om kvällens betydelse och de känslor ett afsked måste framkalla. Han reste sig från sin plats, fyllde ölglasen, tog stöd mot byrån och påkallade allmän uppmärksamhet.

— Mina herrar — han erinrade sig Magdalenas närvaro — och damer. Vi ha i denna kväll ätit och druckit och, för att komma till ämnet, gjort detta i en afsikt, som om man nu måste frånse det materiella, som endast är den låga, sinnliga, djuriska beståndsdelen i allt vårt varande, hvilket i en stund som denna, då afskedets stund nalkas — vi se här ett bedröfligt föredöme på den last, som vi kalla dryckenskapslasten! Det är i sanning upprörande för den religiösa känslan, då man efter en afton, tillbragt i personers närvaro, känner sig manad att höja ett glas för den person, som visat sig äga en upphöjd talang — jag menar Sellén — så skulle man kunna tro, att aktningen för en själf i någon mån borde göra sig gällande. Ett sådant exempel, håller jag före, har här i en högre potens gjort sig kännbart, och det är därför... jag erinrar mig de sköna orden, som alltid skola klinga i mina öron så länge jag minns, och jag är öfvertygad, att vi alla erinra oss dem, om ock stället icke skulle vara det

lämpligaste; denne unge man, som fallit ett offer för den last, vi vilja kalla den dryckenskapslasten, tror jag att jag ser, har tyvärr insmugit sig i samhället och, för att fatta mig kort, visat sorgligare resultat än man haft skäl antaga. Skål, ädle vän Sellén, jag önskar dig all den lycka som ditt ädla sinne förtjänar, och skål äfven Olle Montanus. Falk är äfven en ädel man, som nog skall göra sig gällande i högre grad, då hans religiösa känsla hunnit få den fasthet man å karaktärens vägnar tror sig kunna anse gifven. Ygberg vill jag inte nämna om, ty han har nu tagit sitt parti, och vi önska honom alla lycka på den bana han så vackert börjat — den filosofiska; det är en svår bana och jag säger som psalmisten: Ho kan säga oss det? Emellertid, vi ha all anledning att ponera det bästa för vår framtid, och jag tror att vi alltid skola kunna påräkna densamma, så länge vi äro ädla i känslan och icke stå efter snöd vinning, ty, mina herrar, en människa utan religion är ett fä. Jag får därför uppmana herrarna samtligen att höja sina glas och dricka dem i botten för allt ädelt, skönt och härligt, som vi eftersträfva! Skål, mina herrar!

Den religiösa känslan började nu öfverväldiga Lundell i så hög grad, att sällskapet fann för godt att tänka på uppbrott.

Rullgardinen hade redan en god stund varit upplyst bakifrån af dagsljuset, och landskapet med riddarborgen och jungfrun strålade nu i morgonsolens första glans. Då den drogs upp, föll dagern fullt in i rummet och belyste den delen af personalen som befann sig framme, så att de sågo ut som lik. Ygberg, som i spiseln sof med händerna knäppta kring ölglåset, mottog ännu det röda skenet från stearinljusen i sitt ansikte och gjorde en förträfflig effekt. Men Olle höll skålar för kvinnan, för våren, för solen, för universum, hvarvid han måste slå upp

fönstret för att få luft åt sina känslor. De sofvande ruskades upp, afsked växlades och hela sällskapet vandrade ut genom portgången. Då de kommo upp i gränden, vände Falk sig om; där låg Magdalena i det öppna fönstret; solen lyste på hennes hvita ansikte, och hennes långa, svarta hår, som af solen färgades mörkrödt, dröp ner förbi halsen och såg ut som om det störtade sig i flera rännilar ner i gatan; och öfver hennes hufvud hängde svärdet och bilan och de båda ansiktena som grinade; men i ett äppelträd på andra sidan gränden satt en svart och hvit flugsnappare och sjöng sin mjältsjuka strof, som skulle uttrycka hans glädje öfver att natten var förbi.

TOLFTE KAPITLET.

Sjöförsäkringsaktiebolaget Triton.

Levi var en ung man, som, född och uppfödd till köpman, just stod i begrepp att, med sin rike fars hjälp, etablera sig, då fadern dog och lämnade intet efter sig mer än en oförsörjd familj. Detta var en stor missräkning för den unge mannen, ty han var nu vid de åren, då han ansåg sig böra få upphöra arbeta själf och låta andra arbeta för sig; han var tjugufem år och hade ett fördelaktigt utseende; breda axlar och total frånvaro af höfter gjorde hans bål särdeles lämplig att bära en bonjour på det sätt som han så många gånger beundrat hos vissa utländska diplomater; hans bröstkorg hade af naturen den eleganta hvälfning, som kan ge ett skjortbröst med fyra knappar full elevation, oaktadt patienten sjönk ner i en länstol vid kortändan af ett långt direktionsbord, fullsatt med ledamöter; ett väl klufvet helskägg gaf hans unga ansikte ett in-

tagande och på samma gång förtroendeinjagande utseende; hans små fötter voro gjorda att trampa en brüsselmatta i ett direktionsrum och hans väl skötta händer lämpade sig särdeles väl för ett lättare arbete, såsom att skrifva namnteckning under något, helst tryckt formulär. I den tiden, den kallas nu den goda, ehuru den i själfva verket var ganska ond för många, hade den stora, århundradets största upptäckt nyss blifvit gjord, den: att det är billigare och angenämare att lefva på andras pengar, än på sitt eget arbete. Många, många hade redan tillgodogjort sig densamma, och då den icke var skyddad af någon patentlag, må ingen undra på att Levi skyndade att göra sig densamma till godo, helst han nu icke hade pengar själf och icke ägde lust att arbeta för en familj, som icke var hans.

Han tog alltså en dag på sig sina bästa kläder och ställde sina steg till farbrodern Smith.

— Jaså, du har fått en idé, nå, låt höra! Det är godt att få idéer.

— Jag tänkte bilda ett bolag.

— Skönt! Då blir Aron kamrer, Simon sekreter, Isaac kassör och de andra smågossarna bokhållare; det är en god idé. Gå på nu! Hvad vill du kalla det bolaget för sort?

— Ett sjöförsäkringsbolag, har jag tänkt.

— Nå, så! Det är skönt. Alla människor böra försäkra sina ting, när de gå på sjön. Men din idé? Nå!

— Det är min idé.

— Det är ingen idé! Vi ha ju det stora bolaget Neptun. Nå! Det är ett godt bolag! Men ditt måste vara bättre, om du skall kunna bjuda konkurrens! Hvad är nu det nya i ditt bolag?

— Ah! Jag förstår! Jag sänker premierna, och då får jag alla Neptuns kunder!

— Nå, så! Det är en idé. Alltså prospektet,

som jag låter trycka, naturligtvis, innehåller som uvertyr: Som det visat sig vara ett länge kändt behof att få sjöförsäkringspremierna sänkta, och bristen på konkurrens gjort, att sådant icke kommit till stånd, så ha undertecknade härmed äran inbjuda till aktieteckning till bolaget... Nå?

— Triton!

— Triton? Hvad är det för en man?

— Det är en sjögud!

— Nå, godt! Triton! Det blir en bra skylt. Den skall du låta göras hos Rauch i Berlin, så skall vi sedan låta den ingå som plansch i Vårt Land. Nå! Undertecknade! Ja! Det blir jag till en början! Men där skall vara stora, sköna namn! Gif mig statskalendern! Så!

Smith bläddrade en god stund.

— Ett sjöförsäkringsbolag måste hafva en stor sjöofficer. Nå, låt se! En amiral kallas den.

— Å, de ha ju inga pengar!

— Aj, aj, aj! Förstår du så litet affärer, min gosse! De teckna, men slippa betala in; och så få de sin ränta, mot att de bevista stämmorna och gå på direktörns middagar! Nå! Här äro två amiraler! Den ene har kommendörsbandet af Polstjärnan, men den andre har den ryska Annæorden! Hvad skall en göra? Så! — Nå! — Vi ta den ryske, ty Ryssland är ett godt sjöförsäkringsland! Så!

— Men tror farbror, att de låta ta sig så där?

— Ah, så tyst nu! Vi måste ha ett för detta statsråd nu! — Så! Nå! Den kallas excellens! Ja! Godt. — Och så, en grefve! Det blir svårare! Grefvarna ha så mycket pengar! Vi få ta en professor! De ha icke mycket pengar! Finns det professorer i segling? Det vore godt för affärn! Är det icke ett seglingshus vid den södra teaterkällaren? Ja! Nå, så! Nu ha vi den affären klar! Å, jag

glömde det viktigaste. En jurist! Ett hofrättsråd! Nå, så! — Där ha vi den!

— Ja, den; men vi ha inte fått några pengar ännu?

— Pengar! Hvad skall man med pengar, när man stiftar bolag! Skall icke den som försäkrar sina varor betala det själf? Jo. Skall vi betala för dem? Nej! Alltså: de skola betala med sina premier! Nå!

— Men grundfonden?

— Ah! Man skrifver grundfondsförbindelser.

— Ja, men man måste betala kontant in en del också!

— Nå, man betalar kontant med grundfondsförbindelser. Är det icke att betala? Nå! Om jag ger dig en förbindelse på en summa, så får du pengar på den i hvarenda bank. Nå, är icke en förbindelse pengar? Nå! Och i hvilken lag står att kontant är lika med sedlar? Då är icke enskilda banksedlar heller kontant! Hva?

— Hur stor grundfond bör man ha?

— Mycket liten! Man skall icke binda stora kapital. En million! Hvaraf inbetalas kontant tre hundra tusen och resten levereras i förbindelser!

— Men, men, men! De tre hundra tusen riksdalerna skola väl vara i sedlar!

— O, du store herre min skapare! Sedlar? Inte är sedlar pengar! Har man sedlar, så är det bra, har man inte, så! Nå! Därför skall man intressera småfolk, som bara har sedlar!

— Men de stora? Hvad betala de med?

— Aktier, obligationer, reverser naturligtvis. Nå, nå, nå! Det kommer sen! Låt dem bara teckna, så styr vi nog om resten!

— Men bara tre hundra tusen? Det är ju hvad en enda stor ångbåt kostar? Om man nu försäkrar tusen ångbåtar?

— Tusen? Ah! Neptun hade fyrtioåtta tusen försäkringar i fjol och stod sig!

— Nå, desto värre! Nå, men om, om det går sönder...

— Så likviderar man!

— Likviderar?

— Nå, gör konkurs! Det kallas så! Och hvad gör det om bolaget gör konkurs? Det är inte du, inte jag, inte han, som gör det! Men eljest brukar man göra ny aktieteckning, eller också kan man utfärda obligationer, som sedan under svåra tider kunna inlösas af staten för godt pris.

— Det är således ingen risk?

— Inte! För öfrigt! Hvad har du att riskera? Har du ett öre? Nej! Nå! Hvad har jag att riskera? Fem hundra riksdaler! Jag tar inte mer än fem aktier, ser du! Och fem hundra är för mig så här mycket!

Han tog sig en pris snus, och så var saken klar.

Detta bolag kom till stånd, om man vill tro det eller ej, och det utdelade under de tio år det nu haft sin verksamhet 6, 10, 10, 11, 20, 11, 5, 10, 36 och 20 procent. Man slogs om aktierna, och för att utvidga affären, utfärdades en ny teckning, men strax därpå hölls bolagsstämma, och det var den, som Falk nu skulle referera för Rödlufvan, hvars extra ordinare referent han var.

När han kom upp i Lilla Börssalen en solig eftermiddag i juni, vimlade där redan af folk. Det var en lysande samling. Statsmän, snillen, lärde, militära och civila ämbetsmän af högsta grader; uniformer, doktorsfrackar, kraschaner, kommendörsband, alla här samlade af ett enda stort, allmänt intresse: befordrandet af den människoälskande institution, som kallas sjöförsäkring. Och det fordras en stor kärlek för att riskera sina pengar på nöd-

ställda likar, som drabbats af olyckan, och här fanns kärlek; så mycket kärlek hade Falk aldrig sett samlad på en gång! Han blef nästan förvånad däröfver, oaktadt han icke var så beröfvad illusionerna ännu; men han blef än mer förvånad, när han såg den lille slusken f. d. socialdemokraten Struve krypa omkring i vimlet som en ohyra, och bli handtryckt, axelklappad, tillnickad och tilltalad af högt uppsatta personer. Särskildt observerade han huru han hälsades af en äldre person med kommendörsband, vid hvilken hälsning Struve dock rodnade och gömde sig bakom en broderad rygg, hvarvid han råkade komma i närheten af Falk, som genast tog fatt honom och frågade hvem det var han hälsade på.

Struves förlägenhet ökades i hög grad och det var med anlitande af hela sin fräckhet han svarade: det bör du veta; det var presidenten i kollegiet för utbetalandet af ämbetsmännens löner.

När han sagt detta, fick han ett ärende längst bort i rummet, men så hastigt att en misstanke föll öfver Falk: skulle den där vara generad för mitt sällskap? En ärelös person vara generad i hederligt folks sällskap?

Emellertid började den lysande samlingen intaga sina platser. Men ordförandens stol stod ännu tom. Falk såg sig omkring efter referenternas bord, och då han såg Struve jämte Den Konservatives referent sitta vid ett bord till höger om sekreteraren, tog han mod till sig och gick igenom den lysande församlingen; men just som han uppnått bordet, hejdades han af sekreteraren, som frågade: »hvem är det för?»

En ögonblicklig tystnad uppstod i salen, och det var med bäfvande stämma Falk svarade: »Rödlufvan», ty han igenkände i sekreteraren aktuarien i kollegiet för utbetalandet af ämbetsmännens löner.

Ett kväfdt mummel genomlopp församlingen,

hvarpå sekreteraren sade, med hög röst: »Herrns plats är där borta.» Han pekade åt dörren, där ett litet bord verkligen stod. Nu fattade Falk i ett enda ögonblick och kände hvad konservativ innebar, och hvad litteratör innebar då man ej var konservativ, och det var med sjudande sinne han vandrade tillbaka genom den hånskrattande hopen; men när han mönstrade den med brinnande blickar, som om han ville utmana den, möttes hans öga af ett annat, långt borta vid väggen, och det ögat, som så liknade ett par, hvilka nu slocknat, men som en gång sett på honom med kärlek, var grönt af ondska, och det borrade sig igenom honom som en nål, och han ville gråta af sorg öfver att en broder så kunde se på en broder.

Han intog sin blygsamma plats vid dörren och gick icke sin väg, endast därför att han icke ville fly. Snart blef han väckt ur sin skenbara hvila af en person, som trädt in och nu puffade honom i ryggen vid rockaftagningen, hvarpå ett par galoscher ställdes under hans stol. Den inträdande hälsades af församlingen, som reste sig upp som en man. Det var ordföranden i direktionen för Sjöförsäkringsaktiebolaget Triton, men det var mera. Det var f. d. landtmarskalken, friherren, en af de aderton i svenska akademien, excellensen och kommendören af Kungl. Maj:ts orden m. m. m. m.

Klubban föll och ordföranden framhviskade under ljudlös tystnad följande hälsningstal (som han nyss förut hållit i ett stenkolsaktiebolag i slöjdskolans lokal):

»Mina herrar! Bland alla patriotiska och för mänskligheten välsignelsebringande företag torde få, om ens något, vara af den ädla och till syftet människovänliga art, som en försäkringsinstitution.»

— Bravo, bravo! susade genom församlingen, utan att göra något intryck på landtmarskalken.

»Hvad är människolifvet annat än en strid, en strid på lif och död, skulle man kunna säga, mot naturkrafterna, och få af oss torde väl kunna undgå att förr eller senare komma med dem i strid.»

— Bravo!

»Länge har människan, på naturstadiet isynnerhet, varit ett rof för elementen; en lekboll, en handske, som likt ett rö kastats hit och dit för vinden! Detta är numera icke förhållandet! Det är det verkligen icke! Människan har gjort revolution, en oblodig revolution, icke en sådan som äreförgätne fosterförrädare några gånger tillåtit sig göra mot sina lagliga härskare, nej, emot naturen, mina herrar! Hon har förklarat naturkrafterna krig och sagt: härintill skall du gå, men icke vidare!»

— Bravo! Bravo! (Handklappningar).

»Köpmannen sänder ut sitt skepp, sin ångare, sin brigg, skonare, bark, jakt, hvad vet jag? Stormen slår sönder hans — ja! Köpmannen säger: slå du! Och köpmannen har ingenting förlorat! Detta är försäkringsidéns stora synpunkt eller idé! Tänkom, mina herrar, köpmannen har förklarat krig mot stormen — och köpmannen har segrat.»

En storm af bravorop framkallade ett segerlöje på den store mannens läppar och han såg ut som om den stormen vore honom mycket ljuf.

»Men, mina herrar! Vi få icke kalla försäkringsinstitutionen en affär! Den är ingen affär; vi äro inga affärsmän, för ingen del i världen! Vi hafva sammanskjutit pengar, som vi äro redo att dervåga, icke sant, mina herrar?»

— Jo, jo!

»Vi hafva sammanskjutit pengar, sade jag, för att hafva i beredskap för den af olyckan träffade; ty den procent, en tror jag det är, som han ger, kan icke kallas något sammanskott, därför får den alltså mycket riktigt namnet premie, icke som om vi

skulle vilja taga någon belöning, premie betyder belöning, för våra små tjänster, som endast, jag får för min del förklara det, göras af intresse, af rent intresse — för saken, och jag upprepar det, jag tror icke att någon skulle draga i betänkande, det skulle inte komma i frågan, men jag tror icke att någon af herrarna skulle känna någon smärta öfver att se sitt sammanskott, som jag nu vill kalla aktierna, användas för sakens intresse.»

— Nej! Nej!

»Behagar verkställande direktören läsa upp årsberättelsen.»

Direktören steg upp. Han såg blek ut, som om han ridit ut en storm, hans stora manschetter med onyxknappar förmådde knappast dölja en lindrig darrning på handen, hans listiga öga sökte att af Smiths skäggiga ansikte hämta tröst och sinnesstyrka, han slog upp rocken och lät sitt stora skjortbröst svälla, som om han ämnade mottaga en skur af pilar — och så läste han.

»Underbara och oförutsedda äro i sanning Försynens skickelser —»

Vid ordet Försynen bleknade en god del af församlingen, men landtmarskalken lyfte sina ögon mot taket som om han vore beredd att möta dess värsta slag (= en förlust på 200 rdr).

»Det nyss tilländagångna försäkringsåret skall i annalerna länge stå som ett kors på grafven af de olyckor, hvilka fullkomligt hånat den visastes förutseende och öfverväldigat den försiktigastes beräkningar.»

Landtmarskalken höll händerna för ögonen, som om han bad, men Struve trodde, att det var hvita brandmuren, och störtade upp för att fälla gardinen, men förekoms af sekreteraren.

Uppläsaren tog ett glas vatten. Detta framkallade ett utbrott af otålighet.

— Till saken! Siffrorna!

Landtmarskalken tog bort handen och blef häpen öfver att finna det mörkare än nyss. Ett ögonblicks förlägenhet och stormen var i antågande. Man glömde all respekt.

— Till saken! Fortsätt!

Direktören måste hoppa öfver en hop fraser och gå rakt in på berättelsen.

»Nåväl, mina herrar, jag skall fatta mig kort!»

— Gå på, för tusan!

Klubban föll. »Mina herrar!» Det låg så mycket riddarhus i detta enda mina herrar, att man genast erinrade sig den aktning man var skyldig sig själf.

»Bolaget har under året ansvarat för 169 millioner i rundt tal!»

— Å, å!

»Och i premier uppburit en och en half million.»

— Bravo!

(Falk gjorde här i hast en liten kalkyl och fann att om hela premietillgången, en och en half million, strök med, och hela grundfonden, en million (sådan den var), också togs med, det skulle återstå omkring 166 millioner, för hvilka bolaget var nog fräckt påstå sig ansvara och han började fatta meningen med försynens skickelser.)

»I skadeersättningar har bolaget, beklagligt nog, måst utbetala 1,728,670 rdr och 8 öre.»

— Det var skamligt!

»Som I sen, mina herrar, har försynen...»

— Låt försynen vara! Siffrorna! Siffrorna! Utdelningen!

»Det är med smärta och grämelse jag i den beklagansvärda egenskapen af verkställande direktör icke kan under rådande ogynnsamma förhållanden föreslå annan utdelning än den af fem procent å det inbetalda kapitalet.»

Nu brast en storm lös, som ingen köpman i världen kunde besegra.

— Skamligt! Oförskämdt! Svindlare! Fem procent! Fy fan, då kan man ju skänka bort sina pengar!

Men man hörde också människovänligare yttranden, som så här: Stackars alla små kapitalister, som inte ha annat än sina pengar att lefva af! Hvart skall det ta vägen för dem! Gud bevars, en sådan olycka! Här måste staten skynda med sin hjälp. Å! å!

När det blef möjligt att fortsätta, uppläste direktören styrelsens eloger till verkställande direktören och alla ämbetsmännen, hvilka »med ospard möda och odeladt nit skött det otacksamma värfvet etc.» Detta mottogs med öppet, ärligt hån.

Därpå upplästes revisorernas berättelse. De hade (efter att försynen åter fått sig en skrapa), funnit affärerna i allo väl, för att icke säga omsorgsfullt, skötta och de hade vid inventeringen befunnit alla garantifondsförbindelser riktiga (!), hvarför de anhöllo om full ansvarsfrihet för styrelsen, med lifligt erkännande af densammas redbara och mödosamma sträfvanden.

Ansvarsfriheten beviljades naturligtvis. Därpå förklarade verkställande direktören, att han icke ansåg sig kunna emottaga den honom tillkommande tantiemen (100 rdr), utan ville han öfverlämna densamma till reservfondens förstärkande. Detta mottogs med applåder och skratt. Efter en kort aftonbön, det vill säga efter en ödmjuk anhållan att försynen skulle ge 20 procent nästa år, upplöstes stämman af landtmarskalken.

TRETTONDE KAPITLET.

Försynens skickelse.

Fru Falk hade samma eftermiddag, som mannen gått på Tritons sammanträde, fått hem en ny blå sammetsklänning, med hvilken hon nu i förskott skulle förarga revisorskan Homan, som bodde midt öfver gatan. Och ingenting var lättare och enklare, ty hon behöfde bara visa sig i fönstret — och därtill hade hon tusen anledningar, allt under det hon öfversåg de arrangemanger inne i rummen, hvarmed hon skulle »krossa» sina gäster, som hon väntade till sammankomsten kl. sju. Direktionen för barnkrubban Betlehem skulle nämligen sammanträda och granska första månadsberättelsen, och som direktionen bestod af: revisorskan Homan, hvars man, enligt fru Falks mening, var högfärdig, därför att han var ämbetsman, hennes nåd Rehnhjelm, som var högfärdig, därför att hon var adel, och pastor Skåre, som var huspredikant i alla förnäma hus och därför borde krossas, så skulle hela direktionen krossas på det mest storartade och älskvärda sätt som var möjligt. Iscensättningen var påbörjad redan vid den stora bjudningen, till hvilken allt gammalt mobilier, som icke hade något antik- eller konstvärde, blifvit kasseradt och ersatt af bländande nytt. De uppträdande figurerna skulle frun sköta om ända till sammanträdets slut, då detsamma skulle störas af Falk, hvilken skulle komma hem med en amiral — han hade lofvat sin hustru en amiral med uniform och ordnar — hvarpå Falk och amiralen skulle anhålla att få inträda som betalande ledamöter i krubban och Falk därvid donera en summa af den vinst, han så oförskylldt emottagit vid utdelningen i bolaget Triton.

Frun hade slutat sitt bestyr vid fönstret och ställde nu i ordning på det pärlemorinlagda jakarandabordet, där korrekturet på månadsberättelsen skulle läsas. Hon dammade af agatbläckhornet, lade silfverpennskaften på sköldpaddshållaren, vände sigillet med krysoprasskaftet så, att icke den borgerliga prägeln skulle synas, skakade försiktigt på det af finaste ståltråd förfärdigade penningskrinet, så att valören af några därstädes som fångar insatta värdepapper (hennes handkassa) blef läsbar och utdelade därefter sina sista befallningar åt betjänten, som var klädd till parad. Och så satte hon sig i salongen och intog en sorglös ställning, i hvilken hon skulle öfverraskas af anmälningen af hennes väninna revisorskan, som nog skulle komma först — och det gjorde hon också. Och fru Falk omfamnade Evelyn och kysste henne på kinden, och fru Homan omfamnade Eugenie, som tog emot henne vid matsalen, där hon uppehöll henne, för att fråga hennes råd om det nya i möblemanget. Och revisorskan ville icke dröja vid det fästningslika ekskåpet från Karl XII med de höga japanska vaserna, emedan hon kände sig krossad däraf, utan hon vände sig mot ljuskronan, som hon fann för modern, och mot matbordet, som icke var i stil; hon fann dessutom att oljetrycken icke hade att göra bland de gamla familjeporträtten och hon behöfde en god stund att förklara skillnaden emellan en oljefärgstafla och ett oljetryck. Fru Falk kom åt alla möbelkanter hon kunde för att väcka väninnans uppmärksamhet med fraset af sin nya sammetsklänning, utan att lyckas. Hon frågade väninnan om hennes tycke rörande den nya brysselmattan i salongen, hvilken denna fann skrikande mot gardinerna, hvarför frun blef förargad och upphörde att fråga.

Man slog sig ner vid salongsbordet och började genast anlita räddningsbojarna — fotografier, oläs-

bara versböcker och dylikt. Ett litet pappersblad föll i händerna på revisorskan; det var tryckt på rospapper med guldsnitt och bar titeln »Till grosshandlaren Nicolaus Falk då han fyllde fyrtio år».

— Ah, se där äro verserna, som lästes upp på bjudningen. Hvem var det som hade skrifvit dem, nu igen?

— Å, det är en talang, som är god vän med min man. Han heter Nyström.

— Hm! Det är eget, att man inte hört det namnet! En sådan talang! Men hvarför fick man inte se honom på bjudningen?

— Han var sjuk, beklagligen, kära du, så att han inte kunde komma.

— Jaså! Nå, min kära Eugenie, det är rysligt ledsamt med din svåger! Han är ju så illa däran!

— Tala inte om honom; det är en skam och en sorg för familjen, så att det är fasligt!

— Ja, det var verkligen riktigt ledsamt på bjudningen, vet du, då det kom folk och frågade mig efter honom. Ja, min kära Eugenie, jag riktigt skämdes på dina vägnar...

Detta var för skåpet från Karl XII och japanska vaserna, tänkte revisorskan.

— På mina vägnar? Å, jag ber så mycket, min mans, menar du? högg fru Falk in.

— Nå, det är väl detsamma, förmodar jag!

— Nej, för all del! Jag tänker visst inte svara för alla odågor, som min man behagar vara släkt med!

— Ack, så synd att dina föräldrar skulle vara sjuka också, sist på bjudningen. Hur mår din kära pappa nu?

— Tack, mycket bra! Du är så snäll och omtänksam af dig, hör jag.

— Ack ja, skall man inte tänka längre än till sig själf! Är han mycket sjuklig af sig, den gamle — hvad får jag kalla honom?

— Kapten, om du behagar!

— Kapten? Jag tycker alldeles jag påminner mig att man man sade att han var — flaggskeppare, men det måtte vara detsamma. Och ingen af flickorna heller var med om kvällen.

Det var för brüsselmattan, menade revisorskan.

— Nej! De äro så nyckfulla af sig, så dem kan man aldrig räkna på.

Fru Falk betraktade igenom hela sitt fotografi-album så att det knäppte i bindningen. Hon var alldeles röd af ondska.

— Hör nu, lilla Eugenie, fortfor hon, hvad var det den där obehaglige herrn hette, som läste upp verserna då om kvällen?

— Du menar Levin, kunglig sekter Levin; det är min mans intimaste vän.

— Nej, verkligen. Hm! Så underligt! Min man är revisor i samma verk, där han är notarie, och jag vill visst inte göra dig ledsen eller säga något obehagligt; sådant säger jag aldrig åt folk; min man påstår, att han skall ha så dåliga affärer, så att det visst inte är något passande sällskap för din man.

— Säger han det? Det är en sak, som jag inte känner, och som jag inte heller lägger mig i, och jag skall säga dig, min kära Evelyn, att jag aldrig lägger mig i min mans affärer, om det nu också finns folk som gör det.

— Förlåt, kära du, men jag trodde mig göra dig en tjänst med att tala om det för dig!

Det var ljuskronan och matbordet! Återstod sammetsklänningen!

— Nå, återtog den goda revisorskan, din svåger lär ju, efter hvad jag hört...

— Skona mina känslor och tala icke om en förfallen människa!

— Är han verkligen förfallen? Jag hade hört,

att han umgås med de sämsta människor man kan se...

Här blef fru Falk benådad, ty betjänten anmälde hennes nåd Rehnhjelm.

O, hvad hon var välkommen! O, hvad hon var ämabel, som ville göra dem den äran!

Och det var hon verkligen, den gamla damen med det välvilliga utseendet, som endast den kan äga, hvilken genomgått stormarna med det sanna modet.

— Nå, kära fru Falk, sade hennes nåd, sedan hon tagit plats: jag kan hälsa från svåger!

Fru Falk undrade hvad ondt hon gjort den människan, som nu också skulle komma stickande, och hon svarade med en förorättad ton — jaså!

— Å, det är en sådan älskvärd, ung man; han var uppe och hälsade på min brorson i dag; de äro så goda vänner! Å, det är en riktigt förträfflig ung man.

— Ja, är det inte? inföll revisorskan, som aldrig blef borta vid frontförändringar. Vi ha just talat om honom.

— Jaså! Och hvad jag mest beundrar, är hans mod att gifva sig in på en sådan bana, där man så lätt törnar på grund, men sådant behöfva vi icke frukta af honom, ty han är en person med karaktär och grundsatser; tycker ni inte det, fru Falk lilla?

— Jo, nog har jag alltid sagt så, men min man har icke varit af samma mening.

— Ack, din man, inföll revisorskan, har alltid haft sina meningar för sig.

— Jaså, han umgås med hennes nåds brorson? upptog fru Falk ifrigt.

— Ja, de ha ett litet kotteri, där artister också äro med. Ni läste ju om den unge Sellén, hvars tafla köptes af Hans majestät.

— Ja, visst, vi voro på expositionen och sågo den. Är han också med?

— Ja, det är han. De lära ha det ganska bekymmersamt ibland, de unge männen, som ungt folk mest alltid har, då de skola arbeta sig fram här i världen.

— Han lär ju vara poet, din svåger, sade revisorskan.

— Ja, det tror jag det; hm, han skrifver alldeles utmärkt; han fick pris i akademien härom året, och han blir nog något stort med tiden, svarade fru Falk med full öfvertygelse.

— Ja, är det inte det jag alltid sagt, bekräftade revisorskan.

Och nu auktionerades med Arvid Falks förträfflighet, så att han redan var uppe i ryktets tempel, då betjänten anmälde pastor Skåre. Denne inträdde med hastiga steg och hälsade hastigt på damerna.

— Jag ber om ursäkt jag kommer sent, men jag har icke många minuter på mig; jag skall på sammankomst hos grefvinnan von Fabelkrantz klockan half nio, och jag kommer direkt från min verksamhet.

— Å, att herr pastorn har så brådt!

— Ja, min vidsträckta verksamhet ger mig aldrig någon ro. Kanske vi därför få skrida till förhandlingarna med detsamma.

Förfriskningar inburos af betjänten.

— Behagar herr pastorn inte en kopp te, innan vi börja? frågade värdinnan, som åter erfor en liten missräknings obehag.

Pastorn kastade en blick öfver brickan.

— Jag tackar, nej; efter det finns punsch, så tar jag det. Jag har gjort till en regel, mina damer, att aldrig i mitt yttre lif utmärka mig framför mina medmänniskor. Alla människor dricka punsch, jag älskar icke denna dryck, men jag vill icke att världen

skall säga, att jag är bättre än den, och skrymteri är en last, som jag afskyr! Får jag lof att läsa upp förhandlingarna?

Han slog sig ner vid skrifbordet, doppade pennan och började:

»Under maj månad influtna gåfvor till barnkrubban Betlehem, hvilka härmed redovisas af styrelsen.» Undertecknadt »Eugenie Falk».

— Född, får jag lof att fråga...

— Ack, det behöfs inte, försäkrade fru Falk.

»Evelyn Homan.»

— Född, om jag får be...

— von Bähr, goda herr pastorn!

»Antoinette Rehnhjelm.»

— Född, min nådiga...

— Rehnhjelm, herr pastor.

— Ack, det är sant, gift med kusin, mannen död, barnlös! Vi fortfara! »Influtne...»

Allmän (nästan allmän) bestörtning!

— Men, invände revisorskan, sätter icke herr pastorn ut sitt namn?

— Jag är så rädd för skrymteri, mina damer, men om ni så önska! Nåväl!

»Nathanael Skåre.»

— Skål, herr pastorn; drick litet om ni behagar, innan ni börjar, förklarade värdinnan, med ett förtjusande leende, som släcktes af, när hon såg att pastorns glas var tomt, hvarför hon fyllde på detsamma.

— Jag tackar, min fru, men vi få inte gå för häftigt på! Vi börja alltså! Behagar ni läsa emot i manuskriptet!

»Influtna gåfvor: Hennes majestät drottningen: 40 rdr. Grefvinnan v. Fabelkrantz: 5 rdr och ett par ullstrumpor. Grosshandlar Schalin: 2 rdr, en bunt kuvert, sex blyertspennor och en flaska bläck. Fröken Amanda Libert: en flaska eau de cologne.

Fröken Anna Feif: ett par manschetter. Lilla Calle: 25 öre ur sin sparbössa. Jungfru Johanna Pettersson: ett halft dussin handdukar. Fröken Emilie Björn: ett nytt testamente. Viktualiehandlaren Persson: en påse hafregryn, en fjärding potatis och en flaska syltlök. Handlanden Scheike: 2 par yllekal...

— Mitt herrskap! afbröt hennes nåd. Får jag lof att fråga: är det meningen att detta skall tryckas?

— Ja, naturligtvis! svarade pastorn.

— Då skall jag be att få utträda ur direktionen.

— Tror sålunda hennes nåd att sällskapet skulle kunna äga bestånd genom frivilliga gåfvor om gifvarnas namn icke trycktes? Bort det!

— Och välgörenheten skall sålunda gifva glans och häfd åt den lumpnaste fåfänga!

— Bort det! Icke så! Fåfängan är ett ondt, väl så; vi vända det onda i godo, vi förvandla det i välgörenhet, är det icke godt?

— Jo, men vi få icke kalla en lumpen sak med ett vackert namn; det är skrymteri!

— Hennes nåd är sträng! Skriften säger att man skall vara förlåtande; förlåt dem deras fåfänga!

— Ja, herr pastor, jag förlåter dem, men icke mig själf! Att sysslolösa fruntimmer roa sig med välgörenhet, det är förlåtligt, det är bra, men att de kalla detta en vacker handling, som blott är ett nöje, ett nöje större än andra genom den retelse som offentligheten, den största offentlighet som finnes, nämligen publikation i tryck, kan skänka den, det är skamligt.

— Jaså, tog fru Falk i med hela styrkan af sin förfärliga logik; menar hennes nåd det är skamligt att göra godt?

— Nej, min lilla vän, men att låta trycka, det man skänkt ett par ullstrumpor, det anser jag vara nesligt.

— Nå, men att skänka ett par ullstrumpor är

väl att göra godt, alltså är det nesligt att göra godt...

— Nej, att låta trycka det, mitt barn; ni skall höra hvad jag säger, tillrättavisade hennes nåd den envisa värdinnan, som icke gaf sig ändå, utan fortfor:

— Jaså, det är nesligt att trycka! Nå, men bibeln är ju tryckt, då är det nesligt också att trycka bibeln...

— Vill herr pastorn vara god och fortsätta förhandlingarna, afbröt hennes nåd, litet förnärmad af det ogrannlaga sätt hvarpå värdinnan förfäktade sina dumheter, men denna gaf icke tappt.

— Jaså, hennes nåd anser under sin värdighet att byta mening med en så ringa person som jag är...

— Nej, mitt barn, men behåll ni er mening; jag vill inte byta.

— Kallas detta att diskutera, får jag lof att fråga? Kanske pastorn vill vara så god och upplysa oss om huruvida detta kan kallas att diskutera, om den ena parten vägrar att svara på den andras bevis?

— Min bästa fru Falk, detta kan visserligen icke kallas att diskutera, svarade pastorn med ett tvetydigt löje, som var nära att bringa fru Falk i gråt. Men låtom oss icke fördärfva en god sak genom split, mina damer. Vi inställa tryckningen tills fonden blir större. Vi ha sett det unga företaget spira upp likt ett frö och vi ha sett att många välvilliga händer äro hågade att vårda den unga plantan; men vi måste tänka på framtiden. Sällskapet har en fond; denna fond måste förvaltas, vi måste med andra ord vara betänkta på att se oss om efter en förvaltare, en praktisk man, som kan afyttra dessa influtna medel och förvandla dem i penningar; vi måste med andra ord välja en kamrer. En sådan person fruktar jag vi icke kunna få utan pekuniär uppoffring — och hvad får människan utan

sådan uppoffring? Ha damerna någon lämplig person att föreslå till nämnda syssla?

Nej, det hade icke damerna tänkt på.

— Nå, då får jag föreslå en ung man af allvarliga tänkesätt, som jag tror skall vara lämplig. Har direktionen något emot att notarien Eklund blir krubbans kamrer mot ett skäligt arfvode?

Nej, det hade damerna ingenting emot, isynnerhet som pastor Skåre rekommenderade honom, och detta kunde pastor Skåre göra så mycket hellre som notarien var en nära släkting till pastorn. Och så fick sällskapet en kamrer med sex hundra riksdalers arfvode.

— Mina damer, tog pastorn ordet, skola vi anse oss hafva arbetat nog i vingården för i dag?

Tystnad. Fru Falk tittar åt dörren om icke mannen skall komma.

— Min tid är kort och jag ser mig ur stånd att dröja! Har någon något att tillägga? — Nej! — Med nedkallande af Guds bistånd till vårt företag, som så vackert börjat, önskar jag oss alla nåd och välsignelse och kan icke göra det med bättre ord än han själf lärt oss, då han lärde oss bedja Abba, käre Fader, Fader vår...

Han tystnade, som om han var rädd för att höra sin röst, och sällskapet höll händerna för ögonen, som om de blygdes att se hvarandra i ansiktet. Pausen blef lång, längre än man kunde vänta; den blef för lång, men ingen vågade bryta den; man såg efter mellan fingrarna om icke någon skulle börja röra på sig, då en häftig ringning ute i tamburen åter ryckte sällskapet ner till jorden.

Pastorn tog sin hatt, drack ur sitt glas och påminde något litet om en som vill smyga sin väg. Fru Falk strålade, ty nu skulle krossningen komma, och hämnden, och upprättelsen, och en liflig eld strålade ur hennes öga.

Och hämnden kom och krossningen också, ty betjänten bar in ett bref, som befanns vara skrifvet af mannen och det innehöll — det fick inte gästerna veta, men de sågo nog, för att genast förklara att de icke ville besvära längre och att de hade dem, som väntade på dem hemma.

Hennes nåd, som gärna ville stanna för att lugna den unga frun, hvars yttre tillkännagaf en hög grad af oro och ledsnad, uppmuntrades dock ingalunda häruti, utan visades däremot en sådan påfallande uppmärksamhet vid klädernas påtagning, att det såg ut som om man ville se henne på gatan så fort som möjligt.

Man skildes med rätt mycken förlägenhet, stegen dogo bort utför trapporna, och de afgående kunde höra på de nervösa knyckarna i låset som stängdes efter dem, att den stackars värdinnan längtade efter ensamheten för att ge fri luft åt sina känslor. Och det gjorde hon. Ensam i de stora rummen brast hon i häftig gråt; men det var icke dessa tårar, som likt ett majregn faller på ett gammalt, dammigt hjärta, det var vredens och ondskans etter, som nu fördunklade själens speglar och sedan droppade ner och frätte som syra på hälsans och ungdomens rosor.

FJORTONDE KAPITLET.

Absint.

En het eftermiddagssol glödgade gatstenarna i den stora bergslagsstaden X-köping. I salen på stadskällaren var det ännu tyst och stilla; granriset låg på golfvet och luktade begrafning; de graderade likörflaskorna stodo i sina fack och sofvo middag midt emot brännvinsflaskorna med sina kommendörs-

kedjor om halsarna, hvilka hade fått permission till kvällen; Moraklockan, som aldrig fick sofva middag, stod där lång som en mas upprest mot väggen och utminuterade tiden, under det den tycktes läsa på en väldig teateraffisch, som man spetsat upp på en klädhängare bredvid; salen var mycket lång och smal och bägge långväggarna voro besatta med björkbord, hvilka sköto ut från väggen, så att salen fick utseende af ett stall, i det borden, alla på fyra fötter, bildade hästarna bundna vid väggen och med bakdelarna utåt rummet; men nu stodo alla och sofvo, en och annan med ena bakbenet något lyft från marken, ty golfvet var rätt gropigt, och att de sofvo kunde man ju se, då flugorna gingo ostördt på deras ryggar; men den sextonårige kyparen, som satt och lutade sig mot Moramasen, bredvid teateraffischen, han sof inte, ty han slog tidt och ofta med sitt hvita förkläde efter flugorna, som nyss varit ute i köket, och ätit middag och nu stått upp för att leka, och så föll han tillbaka igen och stödde sitt öra mot Morakarlens stora buk, som om han auskulterade ut hvad denne hade fått till middag. Och det skulle han snart komma att få erfara, ty nu hickade den långa besten och precis fyra minuter senare hickade han igen och så började det skråla och bullra i hans lekamen, så att gossen störtade upp och hörde huru han under förfärliga rosslingar gaf ljud sex gånger i rad, för att sedan återgå till sitt arbete och tystnaden.

Men gossen fick gå till sitt arbete, och han tog nu en rond i sitt stall, ryktade af sina kampar med förklädet och gjorde i ordning, som om han väntade främmande. Han satte fram strykstickor på ett bord längst bort i salens bakgrund, hvarifrån en åskådare kunde beskjuta hela långa rummet med sina blickar. Bredvid strykstickorna ställde han en butelj

absint och två glas, ett likörglas och ett dricksglas. Därpå gick han ner till brunnen efter en stor karaffin vatten och ställde bredvid de eldfarliga sakerna på bordet och så gjorde han några promenader på golfvet, hvarvid han intog de mest oväntade posityrer, som om han härmade någon. Nu stod han med armarna i kors öfver bröstet, hufvudet hängande och vänstra foten fram, samt skickade örnblickar omkring de gamla väggarnas skrubbade tapeter; nu stod han med benen i kors, högra handens knogar på bordskanten, och tummade i den vänstra en lornjett gjord af en porterträd, genom hvilken han spotskt beskådade taklisterna, då dörren slogs upp och en trettiofemårig man inträdde med en säkerhet, som om han kommit in till sig. Hans ansikte, som var skägglöst, hade dessa skarpt markerade drag, som flitig öfning af ansiktsmusklerna brukar skänka och som man endast återfinner hos skådespelare och en samhällsklass till; man såg alla muskler och ligament genom den med en mörk skäggbotten skuggade huden, men man såg icke det eländiga trådverk som sätter dessa fina tangenter i rörelse, ty det var icke något vanligt klaver som behöfde pedal. En hög panna, något smal, med insjunkna tinningar, reste sig som ett äkta korintiskt kapitäl, och nedför detsamma klängde svarta, oordnade hårlockar som vilda växter, mellan hvilka små, raka ormar kastade sig ner och liksom sökte nå ögonhålorna, dit de aldrig kommo. Hans stora, mörka ögon sågo i hvilande tillstånd milda och sörjande ut, men han kunde också fyra af dem och då liknade pupillerna mynningarna på en revolver.

Han slog sig ner vid det iordningsställda bordet och kastade en bedröfvad min på vattenkaraffinen.

— Hvarför ställer du alltid fram vatten, Gustaf?

— Därför att herr Falander inte ska brinna upp.

— Hvad rör det dig om jag brinner upp! Kan jag inte få det, om jag vill!

— Herr Falander skall inte vara nihilist i dag!

— Nihilist! Hvem har lärt dig det ordet? Hvar har du fått det ifrån? Är du galen, gosse? Säg!

Han reste sig ifrån bordet och lossade af ett par skott med sina mörka revolvers.

Gustaf blef stum af fruktan och häpnad öfver uttrycket i skådespelarens ansikte.

— Nå, svara gosse, hvar fick du det ordet?

— Det var herr Montanus, som sa det härom dagen då han var inne från Träskåla, svarade Gustaf med räddhåga.

— Jaså, Montanus! återtog den dystre mannen och satte sig ner igen. Montanus är min man; det är en karl som förstår hvad man säger. Hör du, Gustaf, du kan gärna tala om för mig hvad det är för ett namn, tillnamn, förstår du, som det här teaterbyket har gifvit mig. Se, så! Var inte rädd!

— Nej, det är så fult, så det vill jag inte säga.

— Hvarför vill du inte det, då du gör mig en glädje med så litet. Tycker du inte att jag behöfver något att muntra mig med? Ser jag så fasligt glad ut? Gå på nu! Hur säger de när de fråga om jag varit här? Säger de inte så här: 'Har...

— Djäfvulen...

— Ah! Djäfvulen? Det är ett godt namn. Nå, de hata mig, tror du?

— Ja, fasligt!

— Skönt! Men hvarför? Har jag gjort dem något ondt?

— Nej, det kan de inte säga!

— Nej, det tror jag också!

— Men de säger att herr Falander förstört folk!

— Förstört?

— Ja, de säger att herr Falander har förstört mig, därför att jag tycker att allting är gammalt!

— Hm, hm! Brukar du säga åt dem, att deras kvickheter äro gamla?

— Ja, allt hvad de säger är gammalt, för resten; de är så gamla allihop, så att de äckla mig!

— Såå! Tycker du inte det är gammalt att vara kypare också?

— Jo, visst är det; det är gammalt att lefva, det är gammalt att dö, det är gammalt alltihop — nej — inte — att bli aktör!

— Jo, min vän, det är det gamlaste af alltsammans. Var nu tyst, så får jag bedöfva mig!

Han drack ur sin absint och sjönk med hufvudet tillbaka mot väggen, på hvilken syntes en lång, brun strimma där röken från hans cigarr stigit upp under de sex långa år han suttit där. Solstrålarna bröto sig in genom fönstren, men sållades först af de stora asparna utanför, hvilkas lätta bladverk sattes i rörelse af aftonvinden, så att skuggan på långväggen bildade ett rörligt nät, vid hvars nedersta hörn den dystres hufvud med dess oordnade hårlockar kastade en skugga, som mycket liknade en stor spindel.

Gustaf hade ånyo satt sig att auskultera Morakarlen och iakttog en nihilistisk tystnad under det han såg på huru flugorna formerade ringdans omkring den argandska taklampan.

— Gustaf! hördes borta från spindelnätet.

— Ja, ljöd det i klockfodret!

— Har du föräldrar i lifvet?

— Nej, det vet herr Falander.

— Det är lyckligt för dig!

En lång paus.

— Gustaf!

— Ja!

— Får du sofva om nätterna?

— Hvad menar herr Falander? svarade Gustaf och rodnade.

— Som jag säger!

— Ja, visst får jag det! Hvarför skulle jag inte få det?

— Hvarför vill du bli aktör?

— Det kan jag inte säga! Jag tror att jag skulle bli lycklig!

— Är du inte lycklig nu då?

— Det vet jag inte! Jag tror inte det!

— Har herr Rehnhjelm varit här nere sedan han kom?

— Nej, det har han inte, men han skulle söka herr Falander så här dags.

En lång paus; hvarpå dörren öppnas och en skugga kommer in i det stora nätet, som ruskas, hvarvid spindeln i vrån gör en hastig rörelse.

— Det är herr Rehnhjelm! säger det dystra hufvudet.

— Herr Falander?

— Välkommen! Ni har sökt mig förr i dag?

— Ja, jag kom i middags och sökte genast få träffa er. Ni gissar mitt ärende; jag ämnar söka anställning vid teatern.

— Å! Verkligen! Det förvånar mig!

— Förvånar det er?

— Ja, det gör det! Men hvarför söker ni mig först?

— Därför att jag vet, att ni är den mest framstående skådespelaren och därför att en gemensam bekant, bildhuggaren Montanus, har rekommenderat er hos mig som en utmärkt person.

— Å, har han det? Hvad kan jag då göra för er?

— Gifva mig ett råd!

— Behagar ni sitta ner vid mitt bord?

— Jag tackar, om jag får bli värd.

— Det kan jag inte tillåta...

— För min egen del, om ni icke har något däremot?

— Efter behag! — Ni begär ett råd? Hm! — Vill ni ha ett uppriktigt? Ja, naturligtvis! Men hör då på och tag det för allvar, som jag säger er, och glöm aldrig bort, att så och så sade jag den dag som är, ty jag blir liksom ansvarig för hvad jag säger.

— Nå! Säg er mening, jag är beredd!

— Har ni sagt till om hästar? Nej! Gör det då, och res hem igen!

— Anser ni mig då oduglig till att bli skådespelare?

— Nej, visst inte! Jag anser ingen oduglig till det! Tvärtom! Alla människor ha mer eller mindre anlag att agera människor!

— Nåå?

— Ack, det är något helt annat än ni anar! Ni är ung, ert blod är i rörelse, ni känner tusen bilder, vackra, ljusa som sagböckernas, krypa om hvarandra i er hjärna, men ni vill inte gömma dem, ni vill ha dem ut i ljuset, bära dem på edra armar och visa dem, framför allt visa dem för världen och därvid erfara en stor glädje — icke sant?

— Jo, jo! Ni uttalar mina tankar!

— Jag antog nu det bästa och vanligaste fallet, ty jag söker icke dåliga motiv till allt, oaktadt jag hyser mycket låga tankar om — det mesta! Nåväl, denna böjelse är så stark, att ni skulle vilja lida nöd, förödmjukas, koppas af vampyrer, förlora medborgerligt förtroende, göra konkurs, gå under — hellre än ni gick tillbaka! Icke sant?

— Jo! Ack, hvad ni känner mig väl!

— Jag kände en gång en ung man — nu känner jag honom inte mer, ty han har blifvit så för-

ändrad! Han var femton år när han slapp ur den straffanstalt, som hvarje församling underhåller åt de barn som hemfallit åt det ytterst vanliga brottet att komma till världen, och där de oskyldiga små skola försona sina föräldrars syndafall, ty huru skulle det annars gå... var god och påminn mig att jag håller mig till ämnet! Han låg därefter i Uppsala i fem år och läste rysligt mycket böcker; hans hjärna inreddes i sex fack, i hvilka inlades sex slags gods af uppgifter, sifferuppgifter, namnuppgifter; hela magasin med färdiggjorda omdömen, slutledningar, teorier, hugskott, dumheter. Det gick ännu an, ty hjärnan är rymlig; men hon skulle också mottaga andras tankar, gamla, ruttna tankar, som andra tuggat på hela sitt lif, och nu spottade ut; då fick han uppkastning och så — han var tjugu år, då han gick in vid teatern. Se på min klocka här; se på sekundvisarn; sextio gånger innan det blir en minut, sextio gånger sextio innan det blir en timme, tjugufyra gånger så, och det är bara ett dygn, tre hundra sextiofem gånger så — och det är blott ett år. Tänk tio år! Herre — har ni gått och väntat utanför en port på en kär bekant? Första kvarten går som inte; andra kvarten — å, det gör man så gärna för den man håller af; tredje kvarten: han kommer inte; fjärde: hopp och fruktan; femte: man går, men vänder om; sjätte: Herre Gud, jag har förspillt min tid i onödan; sjunde: men jag stannar ändå, efter jag stannat så länge; åttonde: raseri, förbannelser; nionde: man går hem och lägger sig på sin soffa och känner ett lugn som om man hade tagit döden under armen. Han väntade i tio år, tio år! Resa inte håren sig på mitt hufvud när jag säger tio år? Se efter! De sitta nog kvar ändå! Tio år gick innan han fick en roll. Och då lyckades han — genast. Och då höll han på att bli galen öfver sina förspillda tio år, och då blef han ursinnig

öfver att detta icke händt för tio år sen, och så blef han förvånad öfver att den inträffade lyckan icke gjorde honom lycklig, och så blef han olycklig.

— Menar ni då att han inte behöfde de tio åren för att studera sin konst?

— Han fick ju aldrig studera, då han aldrig fick spela; och han blef ett löje, ett utskum på affischen; och direktionen sa det han inte gjorde någon nytta, och när han vände sig till en annan direktion, så sa den att han inte hade någon repertoar!

— Men hvarför var han inte lycklig, då han lyckades?

— Tror ni att en odödlig själ är nöjd med att lyckas? — Men hvarför tala om sådant? Ert beslut är oåterkalleligt! Mina råd äro öfverflödiga! Det finns ingen annan lärare än erfarenheten, och den är så nyckfull, eller beräknande, alldeles som läraren i skolan; somliga få alltid medhåll, andra få alltid stryk; ni är född till att få medhåll; tro icke att jag säger detta med anspelning på er börd; jag är nog upplyst att hvarken tillskrifva densamma godt eller ondt; det är en alldeles likgiltig faktor i detta fall, ty här gäller människa som människa! Jag önskar att ni måtte lyckas så fort som möjligt, så att ni måtte bli upplyst — så fort som möjligt! Ni förtjänar det, tror jag!

— Men har ni då ingen aktning för er konst? Den största och härligaste af alla?

— Den är öfverskattad, liksom allt hvad människor skrifvit böcker om. Den är farlig, ty den kan skada! En väl sagd lögn kan göra ett varaktigt intryck! Den är som en folkförsamling, där den obildade majoriteten ger utslaget. Ju ytligare, ju bättre — ju sämre, ju bättre! Jag har inte därför sagt att den är onödig!

— Det kan aldrig vara er mening hvad ni säger.

— Det är min mening, men den behöfver ju inte vara sann för det.

— Men har ni då verkligen ingen aktning för er konst?

— För min? Hvarför skulle jag ha mer aktning för min än för andras.

— Och ni som spelat de mest djupsinniga roller; ni har ju spelat Shakespeare? Ni har spelat Hamlet? Har ni verkligen aldrig varit skakad i ert innersta, då ni sagt fram den djupa monologen »Att vara eller icke vara»?

— Hvad menar ni med djupa?

— Djupsinniga, djuptänkta!

— Förklara er! Är det så djupt att säga så här: »Skall jag ta lifvet af mig eller inte? Jag skulle bra gärna göra det, om jag visste hvad som skulle komma efter döden, och det skulle alla andra också göra, men nu veta vi inte det, och därför töras vi inte ta lifvet af oss.» Var det nu så djupsinnigt?

— Nej, inte så...

— Nå! Ni har helt säkert tänkt på att beröfva er lifvet någon gång! Inte sant?

— Jo, det ha väl alla människor!

— Nå, hvarför gjorde ni inte det? Därför att ni som Hamlet inte tordes, på grund af er ovisshet om det som skulle komma. Nå, var ni så djupsinnig då?

— Nej, det förstås!

— Nå, det är sålunda en helt enkel banalitet. Det är med ett ord — hur kallas det, Gustaf?

— Det är gammalt! svarades från klockfodralet, där man tycktes ha väntat på replik.

— Nå, det är gammalt! Men hade författaren kommit med något antagligt projekt för ett kommande lifs utseende, då hade det varit nytt!

— Är allt nytt så utmärkt? frågade Rehnhjelm, mycket modfälld öfver de nya saker, han fått höra.

— Det nya har åtminstone en förtjänst — och det är just att det är nytt! Försök att tänka edra tankar själf och ni skall alltid finna er ny. Vill ni tro att jag visste hvad ni skulle tala med mig om innan ni trädde inom dörren, och att jag vet hvad ni härnäst skall fråga mig, då vi komma i närheten af Shakespeare.

— Ni är en underlig människa; jag måste erkänna att ni har rätt i hvad ni säger, oaktadt jag ej gillar det.

— Nå, hvad tycker ni om Antonii liktal vid Cæsars bår? Är det inte märkvärdigt?

— Det var just hvad jag ämnade fråga er! Det är alldeles som om ni skulle kunna läsa mina tankar!

— Nå, det sade jag ju er nyss. Och är det så konstigt, då alla människor tänka, eller rättare, säga detsamma. Nå, hvad finner ni för djupt i det?

— Det kan jag inte säga med ord...

— Nå, men tycker ni inte att det är en ganska vanlig form för ett ironiskt yttrande? Man säger tvärt emot hvad man menar, och hvässer man på uddarna, så skall ingen underlåta att sticka sig på dem. Nå, men har ni läst något skönare än Julias och Romeos dialog efter bröllopsnatten?

— Ack, det där stället där han säger att han tror det var näktergalen, då det är lärkan.

— Hvilket annat ställe skulle jag mena, då hela världen menar det. Nå, det är ju en enstaka, mycket begagnad poetisk bild som effekten hvilar på, och tror ni att Shakespeares storhet hvilar på poetiska bilder?

— Hvarför skall ni smula sönder allting för mig, hvarför skall ni taga bort alla mina stöd?

— Jag kastar bort era käppar för att ni skall

lära er gå — själf! För öfrigt, ber jag er gå in på hvad jag säger?

— Ni ber icke, ni tvingar en att göra det!

— Då bör ni undvika mitt sällskap. — Era föräldrar sörja öfver detta ert steg?

— Ja, naturligtvis! Hur kan ni veta det?

— Det göra alla föräldrar! Hvarför skall ni öfverskatta min omdömesförmåga. Låt bli att öfverskatta, i allmänhet.

— Tror ni att man blir lyckligare med det?

— Lyckligare? Hm! Känner ni någon som är lycklig? Svara nu med egna meningar, inte med andras ord!

— Nej!

— Nå, när ni inte tror att någon är lycklig, hur kan ni då sätta i fråga att man skall bli lyckligare? — Jaså, ni har föräldrar! Det är allt dumt att ha det!

— Hur så? Hur menar ni?

— Tycker ni inte det är onaturligt att en gammal generation skall uppfostra en ny och uppföda den med sina föråldrade dumheter. Nå, era föräldrar fordra tacksamhet af er? Inte sant?

— Nå, men man skall väl vara tacksam mot sina föräldrar?

— Tacksam för att de med lagen på sin sida introducerat en i detta elände, födt en med dålig mat, slagit en, förtryckt en, förödmjukat en, motsatt sig ens önskningar. Vill ni tro att det fattas en revolution till? Nej, två! Hvarför dricker ni inte absint? Ni är rädd för den? Å! Se, den bär ju Génèvekorset! Den läker de sårade på slagfältet, vänner och fiender; den döfvar smärtan, förslöar tanken, borttager minnet, förkväfver alla ädla känslor som narra människan att begå dårskaper, och slutar med att släcka förnuftets ljus. Vet ni hvad förnuftets ljus är? Det är för det första en fras, för det andra ett irrbloss, en lyktgubbe, ni vet så-

dana där sken som irra öfver platser där fisk legat och ruttnat och alstrat fosforväten; förnuftets ljus är fosforväte, alstrad af den grå hjärnsubstansen. Det är ju märkvärdigt att allt godt här på jorden går under och glöms. Jag har under mina tioåriga ströfverier och skenbara overksamhet läst igenom alla stiftsbibliotek de ha i småstäderna; allt uselt och betydelselöst som finns i böckerna är citeradt och omtryckt, men det goda ligger kvar. — Jag ville säga — påminn mig att jag håller mig till ämnet —

Klockan började nu föra sitt oväsen och dundrade sju slag. — Dörren slogs upp och in vräkte sig en person med ett stort buller. Det var en femtioåring med ett fett, tungt hufvud, hvilket hvilade som en mörsare mellan ett par feta axlar, liksom på en lavett med en beständig elevation af fyrtiofem grader, och såg ut att vilja kasta bomber på stjärnorna. Ansiktet såg ut som om ägaren vore mäktig alla uppfunna brott och ouppfunna laster, men af feghet hindrats att begå några af dem. Han kastade genast en granat på den dystre och stormade åt kyparen efter en romtoddy, på ett grammatikaliskt, ohyfsadt språk, med en stämma som en korporal.

— Där är ert ödes handhafvare, hviskade den dystre åt Rehnhjelm. Det är stortragöden, sceniske direktören och intendenten, min dödsfiende.

Rehnhjelm ryste då han betraktade den förfärliga gestalten, som utbytt en blick af djupaste hat med Falander och nu satt och besköt passagen med spottsalfvor.

Därpå öppnades dörren ånyo och in gled en halfgentil, halfgammal man med oljadt hår och vaxade mustascher. Han slog sig förtroligt ner hos direktören, som gaf honom långfingret med en karneolsring att skaka på.

— Det är redaktören af stadens konservativa tidning; försvararen af tronen och altaret. Han

har fri entré mellan kulisserna och vill förföra alla flickor, som direktören icke kastar sina ögon på. Han har fordom varit kunglig ämbetsman, men måste lämna platsen, jag skäms att säga hvarför, upplyste Falander. Men jag skäms också att sitta i samma rum som dessa herrar och jag har dessutom en liten tillställning för mina vänner där inne i kväll i anledning af min recett i går afton. Har ni lust att vara i dåligt sällskap, med de sämsta sujetterna, två illa kända damer och en gammal slusk till herre, så välkommen dit in klockan åtta.

Rehnhjelm tvekade icke ett ögonblick att emottaga bjudningen.

Spindeln på väggen klättrade igenom sitt nät liksom för att vittja detsamma, och så försvann han. Flugan satt kvar ännu en liten stund. Men solen gömde sig bakom domkyrkan, nätets maskor upplöste sig som om de aldrig varit och asparna skälfde utanför fönstren. Men då upphäfde den store mannen och sceniske direktören sin röst och skrek, ty han hade glömt bort att tala; och han sade:

— Nå! Du har sett hur Veckobladet varit framme igen och angripit mig!

— Ack, det där pratet ska inte bror bry sig om!

— Ska jag inte bry mig om! Hvad fan menar du med det? Läser inte hela staden det? Jo, det ska jag visst! Jag ska gå hem till honom, och rappa honom skall jag göra! Han påstår helt fräckt, att jag är öfverdrifven och affekterad.

— Nå, muta honom då! Men gör ingen skandal!

— Muta? Tror du inte jag försökt det? Det är ett förbannadt besynnerligt folk de här liberala tidningsskrifvarna. Om man är vän och bekant med dem, så kan de skrifva hyggligt om en, men att muta dem, det går inte, om de äro aldrig så fattiga!

— Ack, du förstår dig inte på! Man skall inte gå rakt på dem, utan man skall skicka presenter,

som kunna belånas, eller också kontanta pengar, anonymt, och så aldrig låtsas om det sen!

— Som man gör med dig? Nej, du, det går inte med dem; jag har nog försökt. Det är ett helvete att råka på folk med åsikter!

— Hvad tror du det var för ett offer, för att nu byta om samtalsämne, som djäfvulen hade fått i sina klor?

— Det rör mig inte!

— Kanske ändå! Gustaf! Hvem var den där herrn som Falander hade med sig?

— Jo, han ska in vid teatern och heter Rehnhjelm!

— Hvad för slag! Skall han in vid teatern? Han! skrek direktören.

— Ja, det skall han! svarade Gustaf.

— Och spela tragedi, förstås! Och beskyddas af Falander? Och inte vända sig till mig? Och ta mina roller? Och göra oss den äran? Och jag vet inte ett ord om saken? Jag! Jag! Det gör mig ondt om honom! Det är synd om honom! Hvilken förfärlig framtid! Jag skall beskydda honom naturligtvis! Jag skall ta honom under mina vingar! Man känner mina vingars styrka också när jag inte flyger! De klämma till ibland! Det var en grann karl! En fin karl! Vacker som en Antigonus! Synd att han inte kom till mig först, så skulle han ha fått Falanders roller, allihop! Oj! Oj! Oj! Men det är inte för sent än! Ha! Låt djäfvulen förstöra honom först! Han är litet för färsk än! Han såg verkligen ofördärfvad ut! Stackars gosse! Ja, jag säger bara: Gud bevare honom!

Den sista bönens ljud bortdog under bullret som uppstod då alla stadens toddygäster inträdde.

FEMTONDE KAPITLET.

Teateraktiebolaget Phoenix.

Följande dagen vaknade Rehnhjelm i sin säng på hotellet framåt middagen. Minnen från den förflutna natten stego upp som vålnader och omgåfvo hans säng midt på sommarljusa dagen. Han såg det vackra, med blommor rikt försedda rummet, där orgien hade stått med skrufvade innanluckor; han såg den trettiofemåriga aktrisen, som af en rival blifvit deporterad till gumrollerna; hon kommer in förtviflad och rasande öfver nya skymfer, berusar sig och lägger upp benen på soffkanten, och när det blir för varmt i rummet, knäpper hon upp klänningslifvet lika sorglöst som när en herre öppnar på västen efter en stark middag; där flaxar den gamle komikern, som fått lämna älskarfacket i god tid och efter en kort blomstring nedsjunkit till anmälningsroller och nu roar det lägre borgerskapet med sina visor och framför allt sina berättelser om sin stormaktstid; men midt i rök och rushägringarna ser han den unga sextonåriga, som kommer med tårade ögon och berättar för den mörke Falander huru den store direktören ånyo gjort henne nesliga anbud och vid hennes afslag svurit att hämnas så, att hon hädanefter endast skulle få pigroller; och han ser Falander, som tar emot allas sorger och bekymmer och blåser på dem så att de försvinna; hur han upplöser allt: förolämpningar, förödmjukelser, åsnesparkar, olyckor, nöd, elände och jämmer i ett intet; hur han lär och förmanar sina vänner att icke öfverskatta något, framför allt icke sina sorger. Men åter och åter ser han den lilla sextonåriga, med den oskyldiga minen, hvars vän han blef och af hvilken han vid afskedet hade fått en kyss, en

häftig, passionerad kyss, som hans inflammerade hjärna nu, när den var uppriktig, erinrade sig att den funnit något oväntad. Men hvad var det hon hette?

Han reser sig för att gripa vattenkaraffinen och får fatt i en liten näsduk med vinfläckar på! Ah! Där står det outplånligt skrifvet med märkbläck — Agnes! Han kysser den på det renaste stället två gånger och stoppar den i sin koffert. Därpå klär han sig omsorgsfullt för att gå upp i teaterdirektionen, som träffas säkrast mellan tolf och tre.

För att icke ha något att förebrå sig, går han upp i bolaget kl. tolf och träffar en vaktmästare, som frågar hans ärende och om han icke kan stå till tjänst. Rehnhjelm anser icke att det är möjligt, utan frågar ånyo om direktören träffas, hvarpå han blir upplyst om att direktören för närvarande befinner sig i fabriken, men nog skall komma upp framåt middagen. Rehnhjelm tror att fabriken är en familjär benämning på teatern, men blir upplyst om att verkställande direktören egentligen drifver en tändsticksfabrik. Hans svåger kamreraren sitter på postkontoret och brukar inte komma upp förr än klockan två, och dennes son sekreteraren är upptagen på telegrafbyrån, så att man aldrig var säker på att råka honom. Som emellertid vaktmästaren trodde sig förstå Rehnhjelms ärende, så öfverlämnade han på egna och teaterns vägnar ett exemplar af teaterns statuter, hvarmed den unge debutanten skulle fördrifva tiden, tills någon af direktionen råkade få sina vägar dit uppåt. Han beväpnade sig sålunda med tålamod och satte sig i en soffa att studera. När han läst igenom reglementat, var klockan bara half ett. Då talade han vid vaktmästaren till tre kvart på ett. Därefter satte han sig att utgrunda första paragrafen i statuterna: »Teatern är en mo-

ralisk institution, därför skola dess medlemmar söka beflita sig om gudsfruktan, dygd och goda seder.» Han vände på frasen och sökte få den i dess rätta belysning utan att lyckas. Om teatern redan är en moralisk institution, så behöfva ju icke medlemmarna, hvilka just (jämte direktör, kamrer, sekreter, maskiner och dekorationer) utgöra institutionen, så behöfva de icke söka beflita sig om allt det där vackra hvad det nu heter. Om man skulle ha satt så här: teatern är en omoralisk institution och därför... ja då hade det blifvit mening uti det, och det var säkert inte direktionens mening. Och så tänkte han på Hamlets »ord, ord», men erinrade sig genast att det var gammalt att citera Hamlet och att man skulle uttrycka sina tankar med egna ord och så valde han och stannade vid att kalla det för prat, men det förkastade han såsom icke heller originellt, men det var icke originalet heller.

Paragraf 2 hjälpte honom därefter att fördrifva en kvart med betraktelser öfver dess text: »Teatern är ingalunda till för att roa. Ej blot til lyst.» Här stod: teatern är icke till för att roa, och här stod: teatern är icke uteslutande till för att roa, alltså är den (också) till för att roa. Därpå tänkte han efter när man har roligt på teatern: jo, man har roligt när man ser barn, i synnerhet söner, bedraga sina föräldrar på pengar, i synnerhet om föräldrarna äro sparsamma, beskedliga och förståndiga; för det andra när hustrur bedraga sina män; i synnerhet är detta mycket roligt om mannen är gammal och behöfver sin hustrus stöd; vidare kom han ihåg, att han skrattat förfärligt åt två gamla män, hvilka höllo på att dö af hunger, emedan deras affär gått bakut, och att man än i dag skrattade däråt i en pjäs af en klassisk författare. Han erinrade sig vidare, att han hade njutit af en äldre mans olycka, som förlorat hörseln, och att han tillsammans med sex hundra

andra personer varit på det högsta road af en prästman, som på naturlig väg sökte bot för den galenskap hans återhållsamhet bragt honom i, och åt det hyckleri han för sitt måls vinnande måste utöfva. Hvad var det man sålunda skrattade åt? frågade han sig. Och efter som han inte hade annat att göra, så försökte han svara på det! Jo, det var åt olyckan, nöden, eländet, lasten, dygden, det godas nederlag, det ondas seger. Detta resultat, som delvis var nytt för honom, försatte honom i godt humör och han fann uti detta slags lek med tankar ett stort nöje. Som direktionen ännu icke lät höra af sig, så fortsatte han att leka, och så kom han, innan fem minuter gått, till det resultatet, att man i tragedien gråter åt precis samma sak som man i komedien skrattar åt. Men där stannade han, ty in stormade den store scendirektören, stormade förbi Rehnhjelm utan att låtsa se honom och kastade sig in i ett rum till vänster, hvarifrån ögonblicket därpå en ringklocka hördes ristas af en stark hand. Vaktmästaren behöfde en half minut för att komma in och ut igen och förklara att hans höghet tog emot.

När Rehnhjelm inträdde, hade direktören redan hunnit brösta af och rikta sin mörsare med en vinkel så stor att han omöjligt kunde se den dödlige som smådarrande inträdde. Men han måtte ha hört honom, ty han frågade genast i en förolämpande ton hvad som behagades.

Rehnhjelm förklarade att han önskade debut.

— Ha! Stor debut! Stor entusiasm! Har herrn någon repertoar? Spelat Hamlet, Lear, Richard Sheridan, Volontären, inropad tio gånger efter tredje akten? Hva! Hä!

— Jag har aldrig uppträdt förr.

— Ah så! Det var en annan sak!

Han satte sig i en försilfrad fåtölj med blått siden och hans ansikte anlade en mask, som om den

skulle tjäna till illustration åt någon af biografierna i Svetonius.

— Får jag säga herrn min uppriktiga mening? Hva? Låt bli den här banan!

— Omöjligt!

— Jag upprepar: låt bli den här banan! Det är den allra rysligaste af alla banor! Den är så full af förödmjukelser, obehag, nålstyng, törnen, herre, som, tro mig, skola göra er lifvet så bittert, att ni skulle önska att ni aldrig vore född!

Han såg verkligen trovärdig ut, men Rehnhjelm var orygglig i sitt beslut.

— Nå, lägg märke till mina ord! Jag afråder er högtidligen och förklarar utsikterna så mörka, att ni kanske kan få gå som statist i flera år! Tänk på det! Och kom inte till mig sen och beklaga er. Denna bana är så helvetiskt svår, herre, så att om ni visste det, skulle ni aldrig ge er in på den! Ni får ett helvete, tro mig, nu har jag sagt det.

Det var förspillda ord.

— Skulle inte herrn då hellre vilja taga engagemang genast utan debut; det är mindre risk.

— Jo, naturligtvis, men det hade jag inte satt i fråga.

— Var så god och skrif under det här kontraktet då. Tolf hundra riksdaler i lön och två års kontrakt! Är det bra?

Han tog fram ett färdigskrifvet och af direktionen undertecknadt kontrakt, som låg under läskpapperet, och räckte det åt Rehnhjelm att ifyllas, hvilket Rehnhjelm, som blifvit yr af de tolf hundra riksdalerna, osedt skref under.

När detta var gjordt, lånade direktören honom sitt stora långfinger med karneolsringen och sade: Välkommen! hvarvid han visade tandköttet i öfre käken och den gula och blodsprängda hvitan i två ögon med såpgrön iris.

Och så var audiensen slut. Men Rehnhjelm, som tyckte att det hela gått alldeles för fort, stannade kvar och tog sig friheten fråga om icke han skulle vänta tills direktionen sammanträdde.

— Direktionen? bröt den store tragöden ut; det är jag! Har han något att fråga, så vänd sig bara till mig! Vill han ha ett råd, så vänd sig till mig! Till mig, herre! Och ingen annan! Se så! — Marsch!

Det såg ut som om Rehnhjelms rockskört fastnat i någon spik just då han var på utgående, ty så hastigt tvärstannade han och vände sig om för att liksom få se huru de sista orden sågo ut, men han fick endast se det röda tandköttet, som liknade ett tortyrinstrument, och det med blod marmorerade ögat, hvarför han icke kände sig böjd att fordra någon förklaring, utan skyndade ner till stadskällaren för att äta middag och träffa Falander.

Denne satt redan vid sitt bord, lugn och likgiltig som om han vore beredd på det allra värsta af hvad slag som helst. Det förvånade honom sålunda icke att Rehnhjelm blifvit engagerad, ehuru han blef betydligt mörk, när han fick höra det.

— Hvad tyckte du om direktören annars? frågade Falander.

— Jag tänkte ge honom en örfil, men jag vågade inte.

— Det vågar inte direktionen heller, och därför är han den som styr. Du skall alltid se att råheten sitter och styr. Du vet, att han är dramatisk författare också?

— Jag har hört det!

— Han gör ett slags historiska skådespel, som alltid gå och vinna bifall, och det beror därpå att han skrifver roller i stället för att göra karaktärer; han anbringar applådställen vid sortierna och drifver ocker med den s. k. fosterländska känslan. För öfrigt kunna aldrig hans figurer tala, utan de gräla

eller, som man säger, gorma: män och kvinnor, gamla och unga, allihop, så att hans bekanta stycke »Kung Göstas söner» med rätta kallas historiskt gorm i fem uppträden, ty det är inga handlingar, utan formliga uppträden, familjeuppträden, gatuuppträden, riksdagsuppträden och så vidare. I stället för repliker ger man hvarandra gliringar, hvilka framkalla icke scener, utan de rysligaste spektakel. I stället för dialoger har han ordväxlingar, i hvilka man okvädar hvarandra, och den högsta dramatiska verkan framkallas af handgripligheter. Kritiken säger, att han är stor i skildringen af historiska karaktärer. Hur har han då skildrat Gustaf Vasa i den pjäsen jag nämnde? Jo, som en bredaxlad, långskäggig, högröstad, oregerlig och armstark person — han slår bland annat sönder ett bord på Riksdagen i Västerås och sparkar ut en dörrspegel på Vadstena möte. Men en gång sade kritiken att hans pjäser saknade mening; då blef han ond och tog sig till att skrifva sedekomedier med mening. Han hade en pojke som gick i skolan (han är gift, vidundret) och uppförde sig oskickligt, så att han fick stut! Genast skref fadern en sedekomedi, som afritade lärarna och visade huru omänskligt ungdomen behandlas nu för tiden. En annan gång fick han en rättvis recension, och genast gjorde han en sedekomedi, där han afritade stadens liberala tidningsskrifvare! Nå, han skall få vara i fred för mig!

— Nå, men hvarför hatar han dig?

— Därför att jag på en repetition sade don Pasqvale, ehuru han förklarat att det heter Paskal. Resultatet: att jag blef ålagd vid vite att säga som han befallde, hvarvid han förklarade, att det må heta hvad fan det vill öfver hela världen, men här ska det heta Paskal, för så heter det!

— Hvar kommer han ifrån? Hvad har han varit?

— Kan du inte se att han varit vagnmakargesäll? Men om han visste, att du visste det, så skulle han förgifta dig! Men för att nu tala om något helt annat, hur finner du dig efter gårdagen?

— Utmärkt! Jag har ju glömt att tacka dig!

— Nå! Det är bra! Och du tycker om flickan? Agnes?

— Ja, jag tyckte mycket om henne!

— Och hon är kär i dig! Det passar bra, det! Tag henne, du!

— Ack, så du pratar! Inte kunna vi gifta oss ännu!

— Hvem har sagt att ni skola göra det?

— Hvad menar du då?

— Du är aderton år, hon är sexton! Ni älska hvarandra! Nåväl! När ni äro ense, så är det väl den mest privata affär som är kvar.

— Jag förstår dig inte! Uppmanar du mig till en dålig handling? Eller hur?

— Jag uppmanar dig att litet lyda naturens stora röster och inte dumma människors. Om människor förkasta ert beteende, då är det afundsjuka, och moralen, som de bestå, det är deras elakhet, som anlagt en lämplig, presentabel form. Har inte naturen redan bjudit er i flera år till sin stora fest, som är gudarnas glädje, men samhällets fasa, som fruktar att få betala barnuppfostringshjälp?

— Hvarför råder du oss inte till giftermål?

— Därför att det är något annat! Man binder sig inte för lifvet efter en kvälls samvaro, och det är inte sagdt att den, som är med i lust, vill vara med i nöd! Äktenskapet är en själsangelägenhet; det är inte det här just vidare! För öfrigt behöfver jag icke uppmana er till hvad som kommer att ske ändå. Älska ni hvarandra i ungdomen, innan det blir för sent, älska som fåglarna, utan tanke på

bosättning, eller som blomstren af den klass som heter Dioecia.

— Du får inte tala så där vanvördigt om den flickan! Hon är god, oskyldig och beklagansvärd, och den som vågar säga annat, den ljuger. Har du sett några mera oskyldiga ögon än hennes, är det icke sanning i själfva klangen hos hennes röst! Hon är värd en stor kärlek och en ren kärlek, icke en sådan som du talar om, och jag hoppas det vara sista gången du framkastar något i den vägen! Och det kan du säga henne, att jag skall anse som den största lycka och största ära att en gång, när jag blir henne värdig, få bjuda henne min hand!

Falander kastade med hufvudet, så att ormarna ringlade sig.

— Värdig henne? Din hand? Hvad säger du?

— Det står jag vid!

— Det är förfärligt! Om jag säger dig, att denna flicka icke allenast saknar alla de egenskaper du tillerkänner henne, utan att hon äfven besitter de motsatta, så tror du mig icke, utan du blir min ovän!

— Ja, det blir jag!

— Tänk att världen är så uppfylld med lögn, att en människa inte blir trodd då hon talar sanning!

— Hur skall man kunna tro dig, som inte har någon moral?

— Se där ha vi ordet igen! Det är ett märkvärdigt ord; det besvarar alla frågor, afklipper alla resonemang, försvarar alla fel, egna, men icke andras, nedslår alla motståndare, talar både för och emot, alldeles som en sakförare! Nu slog du mig med det, nästa gång slår jag dig! Farväl, jag måste gå hem, ty jag har lektion klockan tre! Farväl! Lycka till!

Och Rehnhjelm lämnades ensam med sin middag och sina betraktelser.

*

När Falander kom hem till sig, klädde han sig i morgonrock och tofflor, som om han alldeles icke väntade något besök. Men en häftig sinnesoro syntes sätta honom i verksamhet, ty han gick fram och åter på golfvet och stannade då och då bakom gardinen för att osedd kunna se utåt gatan. Därpå gick han till spegeln, knäppte af sin krage och lade den ifrån sig på divansbordet. Efter en stunds promenad satte han sig i soffan, tog en fruntimmersfotografi från en visitbricka, lade den under ett ofantligt förstoringsglas och betraktade den så som man betraktar ett mikroskopiskt preparat. Han satt ganska länge vid detta arbete. Då han fick höra steg i trapporna, gräfde han hastigt ner fotografien där han tagit den, sprang upp och satte sig vid skrifbordet så, att han kom att sitta med ryggen åt dörren. Han var i full sysselsättning med att skrifva, då en knackning — två korta och svaga dubbelslag — hördes på dörren.

— Stig in, ropade Falander med en röst, som icke lät inbjudande, utan snarare lämpade sig för en utvisning.

In trädde en ung flicka, liten till växten, men med behagliga linjer i sin figur; ett fint, ovalt ansikte, omgifvet af hår som tycktes ha fått sin ljusa färg genom blekning i solen, ty det hade icke denna deciderade blonda färg som är medfödd. Den lilla näsan och den fint skurna munnen frambragte ett muntert spel med små, lekfulla kurvor, hvilka förändrade former oupphörligt, som figurerna i kalejdoskopet; när till exempel hon rörde näsvingarna och det ljusröda brosket tecknade sig som ett blåsippsblad, drogos läpparna i sär och visade spetsarna af mycket små, jämna tänder, hvilka, ehuru de voro egna, både voro för jämna och för hvita för att inge förtroende. Ögonen vinklade uppåt mot näsroten och släpade sedan nedåt mot tinningarna, hvarigenom

frambragtes ett ständigt bedjande, elegiskt uttryck, hvilket gjorde en trolsk disharmoni med ansiktets nedre, lekande partier; men pupillen var orolig och kunde i ett ögonblick bli fin som spetsen på en synål och i nästa spärras upp och stirra som objektivet på en nattub.

Emellertid steg hon nu in och reglade dörren, efter att ha tagit in nyckeln.

Falander satt kvar och skref.

— Du kommer sent i dag, Agnes! sade han.

— Ja, det gör jag, svarade hon trotsigt, under det hon tog af sig hatten och gjorde sig hemmastadd.

— Ja, vi voro länge uppe i natt!

— Hvarför stiger du inte upp och hälsar? Så trött får man ändå inte vara!

— Ack, förlåt att jag glömde det!

— Glömde? Jag har märkt, att du glömmer dig åtskilligt på en tid.

— Såå? Huru lång tid har du märkt det?

— Huru lång tid? Hvad menar du? Var så god och tag af dig nattrocken och tofflorna!

— Kära du, det är första gången det har händt mig i dag, och det tycker du är en lång tid! Nog är det underligt? Säg?

— Du hånar mig! Hvad är det med dig? Du har varit så besynnerlig på en tid!

— En tid? Där ha vi det igen! Hvarför säger du en tid? Därför att det skall ljugas! Hvarför skall det ljugas?

— Jaså, du beskyller mig för att ljuga?

— Ånej! Jag bara skämtade.

— Tror du inte jag ser, att du ledsnat på mig. Tror du inte jag såg det i går kväll, då du var så uppmärksam mot den där simpla Jenny, att du inte hade ett ord åt mig på hela kvällen.

— Du är svartsjuk således?

— Jag? Nej, vet du, inte det allra minsta! Föredrar du henne för mig, så var så god! Det skall inte röra mig ett grand!

— Såå? Du är inte svartsjuk? Det är under vanliga förhållanden en ledsam omständighet!

— Under vanliga förhållanden? Hvad menar du med det?

— Jag menar — helt enkelt — att jag ledsnat på dig, som du själf sade nyss!

— Det ljuger du! Du har inte gjort det!

Hon rörde på näsvingarna, visade tandspetsarna och stack med synålarna.

— Låt oss tala om något annat, sade han. — Hvad tyckte du om Rehnhjelm?

— Mycket bra! Det var en snäll gosse! Och en fin gosse!

— Han blef alldeles kär i dig!

— Så du pratar!

— Men det värsta är att han vill gifta sig med dig!

— Var så god och låt mig slippa höra sådana där dumheter!

— Men som han bara är tjugu år, ämnar han vänta tills han blir dig värdig, som han uttryckte sig!

— En sådan tok!

— Med värdig menar han att vara en erkänd skådespelare! Och det kan han inte bli förr än han får roller! Kan du inte skaffa honom det?

Agnes rodnade, kastade sig upp i soffhörnet och visade ett par eleganta stöfletter med guldtofsar.

— Jag? Som inte får några själf! Du hånar mig!

— Ja, jag gjorde det!

— Du är en djäfvul, Gustaf! Vill du tro det?

— Kanske! Kanske inte! Det är så svårt att afgöra sådant! Emellertid, om du är en förståndig flicka...

— Tig!

Hon tog en hvass pappersknif från bordet och lyfte den hotande på skämt, som såg ut som allvar.

— Du är så vacker i dag, Agnes! sade Falander.

— I dag? Hvad menar du? I dag? Har du inte sett det förr?

— Åjo! Det har jag nog!

— Hvarför suckar du?

— Det gör man alltid när man har rumlat.

— Får jag se på dig? Har du ondt i dina ögon?

— Nattvaket, kära du!

— Jag skall gå, så får du sofva middag!

— Gå inte ifrån mig! Jag kan inte sofva ändå.

— Jag tror att jag måste gå i alla fall! Jag skulle egentligen bara komma hit och säga det!

Hennes röst blef vek och hennes ögonlock sänkte sig sakta som ridån efter en dödsscen. Falander svarade:

— Det var snällt att du ändå kom och sa ifrån.

Hon steg upp och knöt på sin hatt framför spegeln.

— Har du någon parfym här? frågade hon.

— Nej, den har jag på teatern!

— Du skall lägga bort att röka pipa· det fäster så fasligt i kläderna.

— Jag ska göra det!

Hon böjde sig ner och knäppte om sitt strumpeband.

— Förlåt! sade hon och kastade en bedjande blick på Falander.

— Hvad då? svarade han med en frånvarande min, som om han inte sett något.

Som svaret uteblef, fattade han mod, tog ett långt andetag och frågade:

— Hvart skall du gå?

— Jag skall gå bort och profva en klänning, så att du behöfver inte alls vara orolig! svarade hon,

som hon tyckte, mycket ledigt. Men han hörde på de falska accenterna att det var repeteradt, och han sade endast:

— Adjö, då!

Hon kom emot honom för att bli kysst. Han tog henne i famn och tryckte henne mot sitt bröst som om han ville kväfva henne, därpå kysste han henne på pannan, förde henne till dörren, sköt henne ut och sade helt kort: adjö!

SEXTONDE KAPITLET.

I Hvita bergen.

En eftermiddag i augusti sitter Falk i Mosebacke trädgård igen, ensam nu liksom han varit hela sommaren; och han gör ett öfverslag öfver sina erfarenheter under detta fjärdedels år, som gått sedan han var här sist, så uppfylld af förhoppningar, så modig och så stark. Han känner sig gammal, trött, likgiltig; han har sett in i alla dessa husmassor, som stå där nere; och det såg alltid ut på ett annat sätt än han trodde. Han har varit ute i världen och skådat människorna under mångahanda förhållanden, så som endast en fattigläkare eller en tidningsreferent får se dem, dock med den skillnad att referenten får se dem så som de visa sig, under det läkaren vanligen får se dem sådana de äro; han hade haft tillfälle att skåda människan såsom samhällsdjur under alla möjliga former. Han hade bevistat riksdagen, kyrkostämmor, bolagsstämmor, sammankomster för välgörande ändamål, polisrannsakningar, fester, begrafningar, folkmöten; öfverallt stora ord, och många ord, ord som aldrig brukas i dagligt tal, något slags särskilda ord, som icke

äro uttryck för någon tanke, åtminstone icke för den som skulle uttalas. Han hade därigenom fått en ensidig uppfattning af människan och kunde aldrig se henne utan som det lögnaktiga samhällsdjuret, hvilket måste så vara, efter som civilisationen förbjuder öppet krig; hans brist på umgänge gjorde att han glömde bort att det fanns ett annat djur, som mellan skål och vägg är rätt älskvärdt, om det icke retas, och som gärna visar sig med alla sina fel och svagheter så snart inga vittnen äro närvarande. Detta hade han glömt och därför var han mycket bitter. Men det var en annan omständighet, som var ledsammare: han hade förlorat aktningen för sig själf! och detta utan att han begått en enda handling, för hvilken han behöfde blygas! Men andra hade beröfvat honom den, och det går mycket lätt för sig. Öfverallt och hvar helst han uppträdt, hade man visat honom missaktning, och hur skulle han, som från barndomen blifvit beröfvad självkänslan, kunna akta den, som alla andra missaktade! Men hvad som gjorde honom riktigt olycklig var, att se huru de konservatives referenter, det vill säga de som försvarade, eller åtminstone lämnade oantastadt allt vrångt, huru de blefvo behandlade med rätt mycken höflighet. Det var således icke så mycket för yrket som tidningsskrifvare utan som de eländas målsmän han åtnjöt allmänt förakt! Stundom hade han varit ett rof för grymma tvifvel! Han hade till exempel vid redogörelsen för Tritons bolagsstämma begagnat ordet svindel. Härpå hade Gråkappan svarat i en lång artikel och så klart bevisat att bolaget var ett nationalpatriotiskt filantropiskt företag, att han själf nära på trodde att han haft orätt, och han gick länge med samvetskval öfver att han så lättsinnigt handskats med människors rykte. Han befann sig emellertid nu i ett tillstånd sväfvande mellan fanatism och abso-

lut indifferentism, det berodde endast på nästa impuls hvad riktning det skulle ta.

Lifvet hade denna sommar varit honom så surt, att han med skadeglädje hälsat hvarje regndag, och han kände ett relativt behag nu, då han såg huru ett och annat vissnadt blad rasslade fram öfver sandgångarna. Han satt och anställde till sin tröst sataniskt muntra betraktelser öfver sin tillvaro och dess ändamål, då han kände en mager, knotig hand läggas på sin axel och en annan gripa om hans arm, som om det vore döden, som ville taga honom på orden och föra honom ut i dansen. Han såg upp och blef förskräckt: där stod Ygberg, blek som ett lik, tärd i ansiktet och med ögonen så urvattnade i färgen som endast hungern kan åstadkomma.

— Se, god dag, Falk, hviskade han med knappt hörbar stämma och skallrande i hela kroppen.

— God dag, bror Ygberg, svarade Falk och kände sig vid riktigt godt humör. Sitt ner och drick en kopp kaffe, för tusan! Hur står det till med dig? Du ser ut som du skulle ha legat under isen.

— Å, jag har varit så sjuk, så sjuk!

— Du har haft en treflig sommar du, som jag!

— Har den varit så svår för dig också? frågade Ygberg, under det ett svagt hopp, att så skulle ha varit förhållandet, upplyste hans gulgröna ansikte.

— Jag bara vill säga: Gud ske lof, att den förbannade sommaren är öfver! För mig skall det få vara vinter hela året! Det är inte nog med att man skall lida själf, man skall också behöfva se på huru andra glädja sig! Jag har inte varit med min fot utom tullarna! Har du?

— Jag har inte sett en gran sedan Lundell lämnade Lill-Jans i juni månad! Men hvarför skall man behöfva se på granar, precis! Inte är det så nödvändigt! Och inte är det något märkvärdigt heller!

Men det är det, att man inte kan få det, som känns så bittert!

— Ja, det bry vi oss inte om nu; det mulnar där borta i öster, så att i morgon få vi regn, och när solen syns igen, så är det höst. Skål!

Ygberg såg på punschen som om han trodde det var gift, men han drack ändå.

— Nå, tog Falk upp, det var du som skref den där sköna berättelsen om skyddsängeln eller sjöförsäkringsbolaget Triton åt Smithen. Var det inte mot din öfvertygelse?

— Öfvertygelse? Jag har ingen öfvertygelse!

— Har du inte?

— Nej! Det är bara dumma människor som ha sådant!

— Är du omoralisk, Ygberg?

— Nej! Ser du, om en dum människa får en tanke, antingen af sig själf eller af en annan, så upphöjer han den till sin öfvertygelse och håller på den och kör med den, icke därför att det är en öfvertygelse, utan att det är hans öfvertygelse! Hvad bolaget i fråga angår, så tror jag att det är svindel! Det skadar nog många människor, aktieägarna, men så gör det andra människor, direktionen och tjänstemännen, dess mer glädje, och då har det ändå gjort mycket godt!

— Har du då förlorat alla begrepp om heder, min vän?

— Man måste offra allt för sin plikt!

— Ja, det erkänner jag!

— Det är människans första och största plikt att lefva — att lefva till hvad pris som helst! Den gudomliga lagen fordrar det, den mänskliga lagen fordrar det.

— Men hedern får man inte offra.

— Båda nämnda lagar fordra, som sagdt, att man offrar allt — de fordra af den fattige, att han

offrar den så kallade hedern! Detta är grymt, men det rår icke den fattige för!

— Du har icke några glada åsikter om lifvet!

— Hvarifrån skulle jag ha fått dem?

— Ja, det är sant!

— Men för att komma till något annat, så har jag fått bref från Rehnhjelm. Jag skall läsa några bitar för dig, om du har lust!

— Han har ju gått in till teatern, har jag hört!

— Ja, och där tyckes han inte ha glada dagar.

Ygberg tog upp ett bref ur sin bröstficka, stoppade en sockerbit i munnen och läste:

»Om det finnes ett helvete i lifvet efter detta, hvilket är ganska tvifvelaktigt...»

— Han har blifvit fritänkare, pojken!

»Så kan det icke blifva värre än det jag har nu. Jag har varit engagerad två månader och jag tycker att det har varit två år! En djäfvul, för detta vagnmakaregesäll, numera teaterdirektör, har tagit mitt öde i sina händer och han far fram med det så, att jag tänkt rymma tre gånger om dagen, men försiktigtvis äro kontraktets straffbestämmelser så svåra, att jag skulle förstöra mina föräldrars namn, hvilket i händelse af rättegång skulle komma i dagen, att jag föredrager att stanna. Tänk dig, jag har uppträdt hvar enda kväll som statist och ännu icke fått säga ett ord. Tjugu kvällar å rad har jag fått stryka umbra i ansiktet och gå fram i zigenarkostym, af hvilken icke ett plagg passar mig: trikåerna äro för långa, skorna för stora, jackan för kort. En underdjäfvul, som kallas kulissufflör, ser noga efter, att jag icke får byta ut dessa plagg mot dem som passa, och hvar gång jag söker krypa bakom folkhopen, som består af fabrikörens-direktörens snusmalare, så öppna de leden och knuffa fram mig till avantscenen, och tittar jag då åt kulissen, så får jag se underdjäfvulen stå och skratta, och tittar

jag åt salongen, ser jag den onde själf sitta i oxögat och skratta. Han tyckes ha engagerat mig för sitt eget nöjes skull, och icke för att jag skulle göra teatern något gagn. En gång vågade jag fästa hans uppmärksamhet på att jag behöfde öfva mig i talroller någon gång, om jag skulle bli skådespelare. Då blef han otidig och förklarade att man skulle krypa först innan man kunde gå! Jag svarade honom att jag kunde gå! Det sade han vara lögn, och frågade om jag trodde att skådespelarkonsten, den skönaste och svåraste af alla konster, icke fordrade någon skola? Då jag svarade honom, att det just var min mening, och att jag därför väntade otåligt att få börja den där skolan, sa han att jag var en obildad hund och att han skulle sparka mig! Då jag invände mot detta, frågade han ytterligare om jag trodde att hans teater var ett räddningsinstitut för ynglingar med dåliga affärer, och jag svarade ett öppet obetingadt, gladt: ja! Då förklarade han, att han skulle döda mig, och det håller han på med nu! Jag känner huru min själ brinner ner som ett talgljus i korsdrag och jag är snart öfvertygad om att 'det onda segra skall till slut, fast det i moln sig döljer', eller hur det står i katekesen. Men det värsta af allt är, att jag förlorar aktningen för denna konst, som har varit min ungdoms kärlek och dröm. Hur är det möjligt annat än att jag skall börja underskatta värdet af denna konst, då jag ser personer som komma hit utan uppfostran, utan bildning, från kroppsarbeten och yrken, från gatan, drifna endast af fåfänga och lättja, utan entusiasm och förstånd, och att se huru de efter ett par månader spela karaktärsroller, historiska roller, skapligt bra, utan att de ha någon gnista aning om den tid i hvilken de röra sig, eller ett spår af insikt om den betydelse, personen de föreställa ägde i verkligheten.

Det är ett långsamt lönnmord man öfvar på mig och jag blir bland denna pöbel — (några ledamöter af kåren hafva varit i kollision med paragrafer i strafflagen), som förtrycker mig, hvad jag aldrig varit — aristokrat, ty, så svårt kan aldrig de bildades förtryck kännas af de obildade.

Men det finns dock en ljuspunkt i detta mörker: jag älskar. En flicka af renaste guld midt ibland detta slagg. Naturligtvis är hon också trampad, och undergår samma långsamma afrättning som jag, sedan hon med stolthet och förakt afslagit regissörens skamliga anbud. Hon är den enda kvinnan med lefvande ande bland alla de djur som kräla här i smutsen, och hon älskar mig med hela sin själ och hon är nu i hemlighet min trolofvade. — O, jag väntar blott den dag då jag har lyckats och då jag kan bjuda henne min hand, men när? Vi ha ofta tänkt på att döda oss tillsammans, men så kommer det bedrägliga hoppet och narrar en att fortsätta eländet! Att se henne, den oskyldiga flickan, se henne hur hon lider och blyges, då hon tvingas att gå fram i oanständiga kostymer, det är mer än man kan uthärda! Men jag lämnar detta sorgliga kapitel så länge.

Från Olle kan jag hälsa och från Lundell också! Olle har blifvit så förändrad. Han har kommit in på ett nytt slags filosofi, som rifver ner allting, och vänder upp och ner på alla saker, så att de stå på hufvudet. Det är mycket roligt att höra på, och förefaller ganska sant ibland, men det blir allt farligt i längden. Jag tror att han fått dessa idéer under umgänge med en skådespelare härstädes, som är ett mycket godt hufvud och som har stora kunskaper, men som är mycket omoralisk och som jag både tycker om och hatar på samma gång! Det är en besynnerlig människa! Han är i botten god, uppoffrande, ädel storsint, jag kan med ett ord icke

ange någon dålig egenskap hos honom — men han är omoralisk, och utan moral är människan i alla fall en usling! Icke sant?

Nu måste jag afbryta, ty jag ser min ängel, min goda ande komma, och nu skall jag åter ha en stund, då alla onda tankar skola fly och jag åter skall känna mig som en bättre människa! Hälsa Falk och bed honom tänka på mitt öde, när han har det svårt.

Vännen R.»

— Nå, hvad säger du om det där?

— Det är den gamla historien om vilddjurens strider! Vet du, Ygberg, jag tror man får lof att bli en dålig människa, om man vill komma fram i världen!

— Försök på! Det är kanske inte så lätt!

— Har du några affärer med Smithen numera?

— Nej, gunås! Har du?

— Jag har varit hos honom rörande mina dikter! Han köpte dem för tio riksdaler arket, så att han kan begå samma slags mord på mig som den där vagnmakaren på Rehnhjelm! Och jag fruktar något i samma anda, ty ännu har jag inte hört ett smul. Han var fruktansvärdt godmodig, så att jag har det allra värsta att vänta, om jag bara visste hvad för sort det blir! Men hvad är det åt dig, min bror? Du blir ju alldeles hvit i ansiktet!

— Jo, ser du, svarade Ygberg och höll sig i räcket, jag har inte ätit mer än de här fem sockerbitarna på två dar! Jag tror att jag svimmar!

— Är du hjälpt med att få något att äta, så går det bra, efter som jag lyckligtvis har pengar på mig.

— Visst är det hjälpt med äta, hviskade Ygberg med matt stämma.

Men det befanns icke vara så, då de kommit in i källarsalen och fått fram mat, ty Ygberg blef

allt sämre och Falk måste ta honom under armen och föra honom hem där han bodde borta i Hvita bergen.

Det var ett gammalt envånings trähus, som klättrat upp på en bergsknalle och som nu såg ut som om det hade höftsjukan; det var skäckigt som om det hade haft spetälskan, ty det skulle en gång målas, men det kom att stanna vid spacklingen; det såg eländigt ut på alla sätt, och det var knappt man kunde sätta tro till brandförsäkringsmärket, som satt där och ärgade och lofvade att en Fenix skulle kunna stiga upp ur den brasan. Vid husets fot växte maskrosor, brännässlor och trampgräs, allesammans människans trogna följeslagare i nöden; och gråsparfvar badade sig i den glödheta mullen som stänkte om dem, och barnungar med stora magar och bleka anleten, hvilka sågo ut som om de föddes med nittio procent vatten, bundo sig halskedjor och armband af maskrosstänglarna och sökte för öfrigt förbittra hvarandras sorgliga tillvaro genom att ofreda och okväda hvarandra.

Falk och Ygberg gingo uppför en sviktande och gnisslande trätrappa och kommo in i ett stort rum, i hvilket bodde trenne hushåll, hvilka indelat rummet med kritstreck i tre kretsar. I två af dessa drefvos yrken, af en snickare och af en skomakare; den tredje kretsen var uteslutande ägnad åt familjelifvet. När barnen började skrika, hvilket inträffade hvarje kvart, föll snickaren i raseri och tog till att svära och förbanna, hvilket åter framkallade bibelspråk och förmaningar från skomakarens sida. Snickarens nerver voro så förstörda af dessa eviga klagoskrin, upptuktelser och gräl, att han, oaktadt han föresatt sig att öfva tålamod, föll i nytt raseri fem minuter efter sedan skomakaren bjudit på försoningsprisen, och han var mest i raseri hela dagen, men värst var det, när han åtfrågade kvinnan »hvarför de djäflarna skulle skaffa så mycket barn till värl-

den», ty då kom kvinnofrågan på tapeten och då blef det svar på tal.

Genom detta rum passerade Falk och Ygberg för att komma in till den senares kyffe; men ehuru de gingo sakta och tysta, råkade de ändå väcka två af barnen, hvarför modern började sjunga en vaggvisa, midt i ett resonemang mellan skomakaren och snickaren, hvarför den senare genast föll i paroxysm.

— Tig, käring!

— Tig själf! Ska han inte låta barnen sofva?

— Drag åt skogen med barnen! Är det mina barn? Ska jag ha ondt för att andra ha varit liderliga? Hva! Är jag liderlig själf? Hva! Har jag några barn själf? Håll mun, eller ska hon få hyfveln i hufvet!

— Hör nu, mäster, mäster! tog skomakaren till ordet; han ska inte säga så om barn; det är Gud som skickar barnen till världen.

— Det var lögn, skomakare! Nej, det är hin onde som skickar dem, det är hin onde som skickar dem! och så skyller de liderliga föräldrarna på Gud! Å, ni borde veta hut!

— Mäster, mäster ! Han ska inte svärja! Skriften säger att barnen höra till himmelriket!

— Jaså, de har så'na där i himmelriket!

— Gud, så han talar! utbrast den vredgade modern. Får han en gång barn själf, så ska jag be för honom, att de ska bli lytta och lama; jag ska be, att de ska bli stumma och döfva och blinda; jag ska be att de ska komma på korrektionshus och på galgbacken; det ska jag göra!

— Ja, gör det, liderliga stycke; jag tänker inte skaffa några barn i världen, för att de ska slita en hund; ni borde ha spinnhus, som går och föder så'na där stackare till elände! Ni ä' gifta? Ja! Ska ni vara liderliga därför att ni ä' gifta? Hva!

— Mäster, mäster! Det är Gud som skickar barnen!

— Det är lögn, skomakare! Jag har läst i ett blad att det är den satans potatisen, som gör att de fattiga får så mycket barn, för ser ni, potatisen innehåller två materier eller kroppar som kallas syra och kväfva; när de förekommer under ett visst sammanhang och i myckenhet, så bli kvinnorna fruktsamma.

— Nå, hur skall man hjälpa det då? frågade den vredgade modern, hvars känslor lagt sig under åhörandet af den intressanta föreläsningen.

— Man ska låta bli att äta potatis, kan ni väl begripa!

— Hvad ska man äta då, om man inte får äta potatis?

— Biffstek, käring, ska du äta! Biffstek med lök! Hva! Går det an det? Eller schattå-briang! Vet du hvad det är? Hva! Det stod i Fädernes-landet för en tid se'n om en kona, som gått och tagit mjöldryg, så att både hon och barnet höll på att stryka med!

— Hvad säger han för slag? frågade kvinnan och spetsade öronen.

— Är du nyfiken? Hvasa!

— Är det verkligen sant det där med mjöldryg? frågade skomakaren och plirade.

— Jo, det drifver både lefver och lungor ur en, och det är svårt straff på det för resten, och det är rätt!

— Är det rätt? frågade skomakaren med dof röst.

— Visst är det rätt! Den som är liderlig, han ska ha straff; och man ska väl inte få mörda barn heller!

— Barn! Det är väl skillnad på det ändå, sade

den vredgade modern undergifvet. Men hvad är det där ämnet af, som mäster talade om?

— Jaså, du tänker gå och göra flera barn, ditt stycke, fast du är änka med fem! Akta dig för skomakarfan; han är mycket sträng mot kvinnorna, fast han är gudfruktig! En pris på det, skomakare!

— Jaså! Det finns verkligen en ört...

— Hvem har sagt att det är en ört? Sa jag att det var en ört? Nix! Det är ett zoologiskt ämne. Ser ni, alla ämnen, det finns omkring sextio ämnen i naturen, alla ämnen indelas i kemiska och zoologiska; det här heter på latin cornutibus secalias och förekommer utrikes; par exempel på Calabriska halfön.

— Är det mycket dyrt, tror mäster? frågade skomakaren.

— Dyrt! upprepade snickaren och riktade hyfveln som om han siktat med en karbin! Det är djäfligt dyrt!

Falk, som med mycket intresse åhört hela detta samtal, spratt till, då han genom det öppna fönstret fick höra ett åkdon stanna på gatan, och tvenne fruntimmersröster, som han trodde sig känna igen, öppna följande samtal:

— Det här huset ser bra ut.

— Ser det bra ut? frågade det äldre fruntimret. Jag tycker det ser förskräckligt ut.

— Jag menar att det ser bra ut för vårt ändamål. Vet kusken om det bor några fattiga här i huset?

— Inte vet jag det, men det tror jag man kan svära på!

— Det är synd att svära, så det behöfs inte! Var så god och vänta på oss nu medan vi gå upp och tjänstgöra.

— Hör du, Eugenie, ska vi inte stanna och tala vid barnen först, här nere, sade revisorskan Homan till fru Falk.

— Jo, det ska vi göra! Kom hit, min lilla gosse; hvad heter du?

— Albert! svarade en liten urblekt sexåring.

— Känner du Jesus, min lilla gosse?

— Naaj! svarade den lille skrattande och stack fingret i mun.

— Det är ju förfärligt, sade fru Falk och tog upp sin annotationsbok. Jag skrifver så här: »Katrina församling, Hvita bergen. Djupt andligt mörker hos minderåriga». — Kan man säga mörker? — Nå, vill du inte lära känna honom? frågade frun vidare.

— Naaj!

— Vill du ha en slant då, min gosse?

— Jaa!

— Jag tackar, ska man säga! — »I högsta grad vanvårdade; lyckades dock genom mildhet få dem att iakttaga ett bättre uppförande».

— Det var en förfärlig lukt; låt oss fortsätta nu, Eugenie, bad fru Homan.

De gingo uppför trapporna och stego in i det stora rummet utan att knacka.

Snickaren tog till hyfveln och angrep en kvistig bräda, så att fruntimren måste skrika för att kunna göra sig hörda.

— Är här någon som törstar efter frälsning och nåd? skrek fru Homan, under det fru Falk blåste i rafraichisseuren öfver barnen, hvilka började skrika af svedan i ögonen.

— Bjuder fruntimret på frälsning? frågade snickaren, som gjorde ett uppehåll i arbetet. Hvar har fruntimret fått den ifrån? Kanske det finns välgörenhet också, och förödmjukelse, och högfärd? Hva!

— Ni är en rå människa, som går till förtappelsen, svarade fru Homan. Fru Falk skref i sin annotationsbok och sade: den där var bra.

— Tala han! sade revisorskan.

— Det där känner vi! Kanske fruntimmerna vill tala religion med mig! Jag kan tala i allting! Vet fruntimmerna att det var ett möte i Niceum år 829, där den helige ande intogs i Schmackhaldinska artiklarna.

— Nej, vi känner inte det, min goda man!

— Hvi kallar du mig god? Ingen är god utan Gud allena, säger skriften! Jaså, fruntimren känner inte mötet i Niceum år 829? Hur kan man då gå och vilja lära andra, då man ingenting vet själf. Nå, ska det bli någon välgörenhet af nu, så passa på medan jag vänder ryggen till, ty den sanna välgörenheten sker i hemlighet. Men öfva den på barnen för all del, de kan inte försvara sig; men kom inte till oss! Ge oss arbete, om ni behagar, och lär er att betala arbetet, så behöfver ni inte ränna omkring på det där sättet! En pris, skomakare!

— Kan man skrifva så här, Evelyn? frågade fru Falk. — »Stark otro, förstockelse...

— »Förhärdelse» är bättre, Eugenie lilla!

— Hvad skrifver fruntimmerna opp? Är det våra synder? Då är boken alldeles för liten...

— »Frukten af de så kallade arbetarföreningarna»...

— Mycket bra, sade revisorskan.

— Akta er för arbetarföreningarna, ni, sade snickaren. Det har smällt på kungarna nu i ett par hundra år, men nu har vi upptäckt, att det inte är deras fel; nästa gång smäller det på alla sysslolösa som lefver på andras arbete; då ska ni få se på satan!

— Tyst, tyst, sade skomakaren.

Den vredgade modern, som under detta uppträde haft ögonen fästa på fru Falk, passade nu på i en paus och frågade:

— Förlåt, är det inte fru Falk?

— Nej, det är det visst inte! svarade personen i

fråga med en säkerhet som frapperade till och med fru Homan.

— Å, Herre Gud så likt fruntimret var den jag sa; jag kände hennes far, jag, flaggskeppar Rånock på holmen när han var matros!

— Jaså, det var mycket roligt det, men det hör ju inte hit... Bor det flera därinne som behöfva frälsning...

— Nej, sade snickaren, frälsning behöfver de inte, men mat och kläder, eller helst arbete, mycket arbete och bra betaldt arbete. Men det är inte värdt att damerna gå in, för den ena ligger i kopporna...

— I kopporna! skrek fru Homan; och man har inte sagt ett ord! Kom, Eugenie, så ska vi skicka polisen på dem. Fy, sådana människor!

— Men barnen då! Hvem rår om dessa barn? Svara! sade fru Falk och hotade med blyertspennan.

— Det gör jag, goa frun! sade modern.

— Men mannen! Hvar är mannen?

— Han håller sig allt undan vid det här laget, sade snickaren.

— Jaså! Då ska vi skicka polisen på honom! Och vi ska sätta honom på arbetshuset! Här ska bli annat af! — Det här var ju ett riktigt bra hus, som jag sa, Evelyn!

— Behagar inte frun sitta? frågade snickaren. Man pratar bättre då man sitter, men vi ha inga stolar att bjuda på och det gör ingenting; vi ha inga sängar heller, dem tog kontribution till gaslysningen, pro primo, för att ni ska slippa gå i mörker från teatern om nätterna; vi ha ingen gas, som ni ser; och till vattenledningen pro sekundo, för att era pigor ska slippa gå i trapporna; vi ha ingen vattenledning; och till kurhuset, pro tertio, för att era söner ska slippa ligga hemma...

— Kom, Eugenie, för Guds skull; det här blir olidligt...

— Jag försäkrar er, mina damer, att det här redan är olidligt, sade snickaren. Och det kommer en dag, då det blir än värre, men då, då komma vi ner från Hvita bergen, från Skinnarviksbergen, från Tyskbagarbergen, och vi komma med stort dån som ett vattenfall, och vi ska begära igen våra sängar. Begära? Nej, ta! och ni ska få ligga på hyfvelbänkar, som jag har fått, och ni ska få äta potatis, så att era magar ska stå som trumskinn, alldeles som om ni gått igenom vattenprofvet som vi...

Fruntimmerna hade försvunnit och lämnat en packe småskrifter efter sig.

— Fy fan hvad det luktar eau de cologne! Alldeles som efter pyschor! sade snickaren. En pris, skomakare!

Han torkade sig med sitt blåa förkläde i pannan och tog åter till hyfveln under det sällskapet gjorde sina betraktelser.

Ygberg, som slumrat under hela tiden, vaknade nu och gjorde sig i ordning att följa med Falk ut. Genom det öppna fönstret hördes ännu en gång fru Homans röst:

— Hvad menade hon med flaggskeppare? Din far är ju kapten?

— Han kallas så! För öfrigt är skeppare och kapten detsamma! Det vet du ju! Tyckte du inte att det var ett oförskämdt pack det där. Dit går jag aldrig mer! Men det blir en bra rapport, det blir det! Kör till Hasselbacken!

SJUTTONDE KAPITLET.

Natura . . .

Falander satt en eftermiddag hemma och läste i en roll, då en lätt knackning, två dubbelslag, hördes på dörren. Han sprang upp och kastade på sig en rock och öppnade.

— Agnes! Det var rart främmande!

— Ja, jag måste gå och hälsa på dig; det är så förbannadt tråkigt!

— Så du svär!

— Låt mig svära; det är så skönt!

— Hm! hm!

— Ge mig en cigarr; jag har inte rökt på sex veckor! Den här uppfostran gör mig galen!

— Är han så sträng då?

— Han är förbannad!

— Å, fy Agnes, så du säger.

— Inte får jag röka, inte svära, inte dricka punsch, inte vara borta om kvällarna! Men låt mig bli gift bara! Då!!

— Är det hans fulla allvar?

— Hans fullkomliga! Se på den här näsduken!

— A. R. med krona; nio kulor?

— Vi ha samma initialer och jag har fått låna hans plåt! Är det inte fint?

— Jo, det är fint. Jaså, det har gått så långt!

Ängeln i blåa klänningen kastade sig självsvåldigt upp i soffan och blossade på cigarren. Falander betraktade hennes kropp med blickar, som om han gjorde ett öfverslag i en kostnad, därpå sade han:

— Dricker du ett glas punsch?

— Ja, gärna!

— Nå, du älskar din trolofvade?

— Han är inte af den sortens karlar, som man

kan älska riktigt. Ja, det vet jag för resten inte. Älska? Hm! Hvad är det egentligen?

— Ja, hvad är det?

— Å! Det vet du nog! — Han är mycket aktningsvärd, rysligt till och med, men, men, men.

— Nåå?

— Han är så ordentlig!

Hon såg på Falander med ett leende sådant, att den frånvarande fästmannen skulle ha varit räddad, om han sett det.

— Han är inte artig mot dig? frågade Falander med en nyfiken och orolig ton.

Hon drack ur sitt punschglas, gjorde en konstpaus, skakade på hufvudet och sade med en teatersuck:

— Nehej!

Falander syntes nöjd med svaret och blef synbarligen lättare om hjärtat. Därpå fortsatte han sin inkvisition.

— Det kan dröja länge innan du blir gift! Han har inte fått någon roll ännu.

— Nej, jag vet det.

— Det blir tråkigt för dig?

— Man får lugna sig!

— Här måste användas tortyr, tänkte Falander.

— Nå, du vet att Jenny är min älskarinna nu för tiden.

— Det där gamla, fula stycket!

Det drog en hel skara af hvita norrskensflammor öfver hennes ansikte och alla muskler sattes i rörelse som om de varit under inflytande af en galvanisk stapel.

— Hon är inte så gammal, sade Falander kallblodigt. Har du hört att kyparn på stadskällaren skall debutera som Don Diego i nya pjäsen och att Rehnhjelm skall spela hans betjänt. Kyparen kommer nog att lyckas, ty den rollen spelar sig själf,

men den stackars Rehnhjelm kommer att bli krossad af skammen.

— Gud i himmelen, hvad säger du!

— Så är det!

— Det kommer inte att ske!

— Hvem kan hindra det?

Hon sprang upp från soffan, tömde ett glas, föll i en häftig gråt och bröt ut:

— O, hvad världen är bitter, bitter! Det är som om en ond makt satt och lurade ut alla våra önskningar för att kunna mota dem, spionerade ut våra förhoppningar för att kunna krossa dem, gissade våra tankar för att kväfva dem. Om man kunde önska sig själf allt ondt man borde göra det för att narra den där makten!

— Mycket sant, min vän! Därför skall man alltid utgå ifrån att det skall gå illa! Men det är inte det sorgligaste! Hör på, skall jag ge dig tröst! Du vet, att hvarje lycka som händer dig alltid sker på en annans bekostnad; om du får en roll, så blir en annan utan, och då vrider den sig som en trampad mask, och du har ofrivilligt gjort ondt; därför är själfva lyckan förgiftad. Din tröst i olyckan skall vara, att du med hvarje motgång, du röner, gjort en — låt vara ofrivillig — god gärning, och våra goda gärningar äro de enda rena njutningar vi äga.

— Jag vill inte göra några goda gärningar, jag vill inte ha några rena njutningar, jag är lika berättigad som andra att lyckas och jag — skall — lyckas!

— Till hvad pris som helst?

— Till hvad pris som helst måste jag upphöra att spela kammarjungfru åt din älskarinna!

— Ah, du är svartsjuk! — Lär dig att misslyckas med smak, min vän, det är större — och mycket intressantare.

— Säg mig en sak! Älskar hon dig?

— Jag fruktar, att hon fäst sig alltför allvarligt vid mig!

— Och du?

— Jag? Jag kommer aldrig att älska någon annan än dig, Agnes.

Han fattade hennes hand.

Hon sprang upp ur soffan så att strumpan syntes.

— Tror du att det finnes något som kallas kärlek? frågade hon och riktade sina stora pupiller på honom.

— Jag tror att det finnes flera slags kärlek.

Hon gjorde ett slag öfver golfvet och stannade vid dörren.

— Älskar du mig helt, odeladt? frågade hon med handen på dörrlåset.

Han tänkte i två sekunder och svarade:

— Din själ är ond, och jag älskar icke det onda!

— Jag bryr mig inte om själen! Älskar du mig? Mig?

— Ja! Så högt...

— Hvarför skickade du Rehnhjelm på mig?

— Därför att jag ville känna huru det var att icke äga dig!

— Du ljög således, när du sade att du ledsnat på mig!

— Ja, det gjorde jag!

— O, du djäfvul!

Hon hade tagit in dörrnyckeln utifrån, och han hade fällt ner spånjalusierna!

ADERTONDE KAPITLET.

Nihilism.

Då Falk en mycket regnig afton i september vandrade hem och kom in på Gref-Magnigatan, såg han till sin förvåning att det lyste i hans fönster. När han kommit närmare, så att han nedifrån kunde kasta en blick in i rummet, såg han uppe i taket en skugga, som liknade någon som han sett förr men icke kunde erinra sig. Det var en bedröflig skepnad, hvilken tog sig ännu sorgligare ut på nära håll. Då Falk trädde in i rummet, satt Struve vid hans skrifbord, med hufvudet lutadt i händerna. Hans kläder voro våta af regnet och hängde ned mot golfvet, där vattenrännilar bildat sig och hvilka sökte sitt aflopp genom golfspringorna; hans hår hängde i stripor ner från hufvudet och hans eljest så styfva engelska polisonger hängde som droppstenar ner mot hans våta rock. Bredvid honom på bordet stod hans svarta hatt, som böjt knä af sin egen tyngd och tycktes sörja sin förlorade ungdom, ty den bar ett lågt sorgflor.

— God afton, sade Falk; det var ståtligt främmande.

— Håna mig inte, bad Struve.

— Hvarför skulle jag inte det? Jag vet ingen orsak hvarför inte.

— Jaså, du har också blifvit förstörd!

— Jo, det kan du lita på, så att snart blir jag också konservativ! Du har sorg, ser jag; jag hoppas jag får gratulera.

— Jag har förlorat en liten.

— Nå, då får jag gratulera den! — Säg mig, hvad vill du mig egentligen? Du vet att jag för-

aktar dig; det gör du väl själf också, förmodar jag? Inte sant?

— Visserligen, men hör du, min vän, tycker du inte att lifvet är bittert nog utan att man skall i onödan behöfva förbittra det för hvarandra? Om Gud eller försynen roar sig med den saken, så skall väl icke människan också förnedra sig därhän!

— Nå, det var en förnuftig tanke; den hedrar dig! Vill du inte ta min nattrock på dig, medan din bonjour torkar; du sitter bestämdt och fryser.

— Tack ska du ha, men jag måste gå snart.

— Å, du kan stanna en stund med mig, så få vi tala till punkt en enda gång.

— Jag talar så ogärna om mina olyckor.

— Tala om dina brott då!

— Jag har icke begått sådana!

— Å, stora! Du har lagt din tunga hand på de förtryckta, du har trampat på de sårade, du har hånat de elända! Minns du sista strejken, då du ställde dig på ordningsmaktens sida!

— På lagens, min bror!

— Ha, lagen! Hvem har skrifvit lagen för den fattige, din dåre! Jo, den rike! Det vill säga herren för slafven!

— Lagen har hela folket och det allmänna rättsmedvetandet skrifvit — den har Gud skrifvit!

— Spar på dina stora ord när du talar med mig! Hvem skref 1734 års lag? Herr Cronstedt! Hvem var det som skref sista lagen om prygelstraffet? Det var öfverste Sabelman — det var hans motion — och den drefs igenom af hans bekanta, som då utgjorde majoriteten! Öfverste Sabelman är icke folket och hans bekanta äro icke allmänna rättsmedvetandet. Hvem skref lagen om bolagens rätt? Häradshöfding Svindelgren! Hvem skref den nya riksdagsordningen? Assessor Vallonius! Hvem införde lagen om »laga skydd», det vill säga lagen

om den rikes skydd mot den fattiges rättmätiga anspråk? Grosshandlar Kryddgren! Håll mun på dig! Jag kan dina fraser! Hvilka skrefvo den nya successionsordningen? Lagbrytare! Hvilka ha skrifvit skogslagen? Tjufvar! Hvem skref lagen om privatbankernas sedelutgifningsrätt? Svindlare! Och detta påstår du att Gud har gjort? Stackars Gud!

— Får jag ge dig ett råd, ett råd för lifvet, som erfarenheten har gifvit mig. Om du vill förekomma den självförbränning, du som fanatiker går till mötes, så anlägg med det snaraste en ny synpunkt öfver saker och ting; öfva dig i att se världen i fågelperspektiv, och du skall se huru smått och betydelselöst allt förefaller; utgå ifrån, att det hela är en sophög, att människorna äro afskräden, äggskal, morotsstjälkar, kålblad, traslappar, så blir du aldrig öfverrumplad mer, förlorar aldrig någon illusion mer, men du skall däremot erfara en hel mängd glädje, hvarje gång du ser ett vackert drag, en god gärning; anlägg med ett ord ett lugnt och stilla världsförakt — du behöfver icke befara att bli hjärtlös för det.

— Synpunkten har jag icke ännu, det är sant, men världsföraktet har jag delvis. Men det är också min olycka, ty när jag ser något enda bevis på godhet eller ädelmod, älskar jag åter igen människorna och öfverskattar dem och blir lurad på nytt!

— Blif egoist! Ge människorna fan!

— Jag fruktar, jag inte kan det!

— Sök dig en annan sysselsättning. Slå dig ihop med din bror; han tycks trifvas här på jorden. Jag såg honom i går på kyrkostämman i Nikolai.

— På kyrkostämman?

— Han är kyrkoråd! Å, det är en karl med framtid. Pastor primarius nickade åt honom! Han blir nog stadsfullmäktig snart, som alla tomtägare.

— Hur går det med Triton nu för tiden?

— Å, de hålla på med obligationer nu; där har din bror ingenting förlorat, om han också ingenting vunnit, nej, han har andra affärer.

— Låt oss slippa tala om den mannen.

— Men han är ändå din bror!

— Är det någon förtjänst hos honom, att han är min bror? Men nu ha vi talat hit och dit; säg mig nu ditt ärende!

— Ack, jag skall på begrafning i morgon och jag har ingen frack.

— Nå, det kan du få...

— Tack, min bror, du befriar mig från en stor förlägenhet. Det var den saken, men det finns en annan också, af ändå mera grannlaga natur...

— Hvarför väljer du mig, din fiende, till förtrogen i sådana grannlaga fall? Det förvånar mig!

— Därför att du är en människa med hjärta...

— Lita inte på det nu längre! Nå, gå på...

— Du har blifvit så nervös och olik dig, du som var så mild förut!

— Det var ju det, jag sa! Säg ut nu!

— Jag ville fråga, om du skulle vilja följa med till kyrkogården?

— Hm! Jag? Hvarför ber du ingen af dina kamrater i Gråkappan?

— Därför att det finnas omständigheter. Jag kan säga det åt dig! Jag är inte gift!

— Inte gift? Du, altarets och sedernas försvarare, lossar du på de heliga banden?

— Fattigdomen, omständigheterna! Men jag är lika lycklig ändå! Min hustru håller af mig och jag af henne, och det är alltihop! Det är en annan omständighet också! Barnet råkade af vissa skäl att bli odöpt; det var tre veckor då det dog, och därför får det icke präst vid grafven, men det törs jag inte tala om för min hustru, för då skulle hon bli för-

tviflad; därför har jag sagt åt henne att prästen möter ute på kyrkogården; så mycket att du vet det. Hon stannar naturligtvis hemma själf. Du kommer bara att träffa två personer; den ena heter Levi, han är yngre bror till direktören i Triton och sitter på bolagets kontor; det är en älskvärd ung man med ett ovanligt godt hufvud och ändå bättre hjärta. Du ska inte skratta, jag ser nog att du tror jag lånat pengar af honom; det har jag också, förstås; men det är en man du skall komma att tycka om! Och så är det min gamle vän, doktor Borg, som skött barnet. Det är en fördomsfri man med mycket avancerade tänkesätt — och den skall du nog komma att förstå dig på. Nå, nu kan jag väl räkna på dig; vi bli bara vi fyra i vagnen, och den lilla i kistan naturligtvis.

— Ja, jag skall komma!

— Men jag får be dig om en sak till. Ser du, min hustru har religiösa betänkligheter rörande den lillas salighet, efter som hon dog utan döpelse, och hon frågar alla människor om deras tanke för att få sinneslugn.

— Nå, du kan väl augsburgiska bekännelsen?

— Det är inte frågan om några bekännelser nu!

— Men när du skrifver i tidningen, är det alltid fråga om den officiella tron.

— Tidningen ja, det är ju bolagets sak — om bolaget vill upprätthålla kristendomen, så kan det ju få; när jag arbetar åt bolaget, så... det är en sak för sig... Du skall vara snäll och hålla med henne, om hon säger att hon tror barnet vara saligt!

— Nå ja, för att göra en människa lycklig kan jag väl förneka tron, isynnerhet som den inte är min. Men du måste tala om hvar du bor också!

— Vet du hvar Hvita bergen ligga?

— Ja, det vet jag! Du bor kanske i det där spacklade trähuset på bergsknallen?

— Hur känner du det?

— Jag har varit där en gång.

— Du kanske är bekant med den där socialisten Ygberg, som förstör folket för mig. Jag är vicevärd där åt Smithen och bor hyresfritt mot att jag drifver in hyrorna; men när de inte kunna betala, så prata de ett slags drafvel, som han har lärt dem, »om arbete och kapital» och annat så'nt där, som har stått tryckt i skandaltidningar.

Falk blef tyst.

— Känner du den där Ygberg?

— Ja, det gör jag! Vill du profva fracken nu?

Sedan Struve satt fracken på sig, drog han sin våta bonjour ofvanpå, knäppte den upp till hakan, tände en väl tuggad cigarrstump, som satt uppträdd på en strykesticka — och gick.

Falk lyste honom utför trapporna.

— Du har långt att gå, sade Falk för att göra afskedet något mera afrundadt.

— Ja, det ska Gud veta! Och ingen paraply har jag.

— Och inte öfverrock! Vill du inte ta min vinterrock så länge?

— Jo, tack så mycket, men det är för beskedligt af dig!

— Jag kan ju få igen den vid tillfälle!

Falk återvände in i rummet, hämtade öfverrocken och släppte den ner till Struve, som stod nere i farstun, och efter ett kort godnatt gick han in. Men luften föreföll honom så kvaf, att han öppnade fönstret. Därute föll höstregnet så stridt och smällde mot takplåtarna och störtade ner på den smutsiga gatan. Från kasernen midt emot hördes taptot rulla, under det korum sjöngs i logementen, genom hvilkas öppnade fönster lösryckta psalmstrofer trängde sig ut.

Falk kände sig ödslig och trött! Han hade

väntat få leverera batalj med en representant för allt hvad han ansåg fientligt, men fienden hade flytt och på samma gång delvis besegrat honom. Om han sökte göra sig reda för hvad striden egentligen rörde, kunde han det icke, och hvem som hade rätt, kunde han icke heller få klart för sig. Och han började undra om icke hela saken, hvilken han gjort till sin, de förtrycktas nämligen, blott var en overklighet. Ögonblicket därefter förebrådde han sig denna feghet, och den permanenta fanatism, som glödde ini honom, flammade åter upp; han fördömde sin svaghet, som oupphörligt narrade honom till medgifvanden; nyss hade han haft fienden i sina händer och han hade icke allenast icke visat honom sin djupa afsky, utan äfven behandlat honom med välvilja och visat honom sympati; hvad skulle denne få för tankar om honom hädanefter. Denna hans godsinthet var icke någon förtjänst, då den hindrade honom att fatta kraftiga beslut, den var blott en moralisk slapphet, som gjorde honom oförmögen till en strid, hvilken han kände sig allt mindre vuxen. Han erfor lifligt nödvändigheten af att släcka under pannorna, hvilka icke längre skulle kunna motstå ett så högt tryck, då ingen ånga förbrukades, och han tänkte på Struves råd, och han tänkte så länge, att han slutligen befann sig i ett kaotiskt tillstånd, under hvilket sanning och lögn, rätt och orätt dansade omkring i en behaglig endräkt, och hans hjärna, i hvilken begreppen genom akademisk uppfostran legat skönt sorterade, skulle snart likna en blandad kortlek. Han lyckades märkvärdigt väl i att inarbeta sig i ett tillstånd af indifferentism, han öfvade sig i att söka vackra motiv för fiendens handlingar, och han gaf sig efter hand själf orätt, kände sig försonligt stämd mot världsordningen, kom slutligen upp till den höga synpunkten och fann att det i själfva verket var ganska betydelselöst om det hela

öfver hufvud var svart eller hvitt; och om det var svart, så fanns ju ingen säkerhet för att icke det skulle så vara, och då anstod det icke honom att önska det annorlunda. Han fann detta själstillstånd behagligt, ty det medförde en känsla af lugn, som han icke erfarit på de många år, han gått i oro för mänskligheten. Han njöt af detta lugn i förening med en pipa stark tobak, tills städerskan kom in för att bädda och på samma gång öfverlämna ett bref, som brefbäraren nyss stuckit in. Brefvet var undertecknadt Olle Montanus och var mycket långt samt tycktes delvis göra ett lifligt intryck på Falk. Det hade för öfrigt följande lydelse:

Käre Broder!

Ehuru Lundell och jag nu afslutat våra arbeten och snart inträffa i Stockholm, har jag dock ett behof att uppteckna mina intryck af de förflutna dagarna härstädes, emedan de varit af stor betydelse för mig och min andliga utveckling, ty jag har kommit till ett resultat — och står nu förvånad som en nykläckt kyckling, tittande på världen med nyöppnade ögon och sparkande på äggskalen, som så länge hållit undan ljuset. Detta resultat är visserligen icke nytt; Platon hade redan sagt det innan kristendomen kom i verkligheten: världen, den synliga är blott ett sken, en skuggbild af idéerna; det vill säga, verkligheten är något lågt, betydelselöst, sekundärt, tillfälligt. Ja väl! Men jag vill förfara syntetiskt och börja med det enskilda för att därifrån leta mig fram till det allmänna.

För det första vill jag tala om mitt arbete, som blef föremål för riksdagens och regeringens gemensamma omsorger. Vid altaret i Träskåla kyrka stodo tvenne figurer af trä; den ena var sönderslagen, men den andra var hel. Den hela höll ett kors i handen och var en kvinnofigur; af den sönderslagna

figuren funnos två säckar med spillror förvarade inne i sakristian. En lärd fornforskare hade undersökt båda säckarnas innehåll för att kunna bestämma den sönderslagna figurens utseende, men han hade endast kommit till gissningar. Han gick dock grundligt till väga; han tog ett prof af den hvita färg, hvarmed figuren varit grundad, och inskickade den till farmaceutiska institutet, och fick sålunda bekräftadt att den höll bly och icke zink, alltså var figuren äldre än 1844, emedan zinkhvitt först kom i bruk det året. (Hvad skall man säga om ett sådant slutsätt, då ju figuren kunnat vara ommålad.) Därpå inskickade han ett prof af virket till snickarämtet i Stockholm, och han erhöll det svaret, att det var björk. Figuren var alltså af björk, förfärdigad före 1844. Men det var icke dit han ville komma, utan han hade anledningar (!), det vill säga, han önskade för sin heders skull, att bilderna skulle vara från 1500-talet, och han skulle helst velat, att de varit gjorda af den store (naturligtvis store, eftersom hans namn varit så väl inskuret i ek, att det bevarat sig ända till våra dagar) Burchard van Schiedenhanne, som skurit korstolarna i Västerås' domkyrka. De lärda undersökningarna bedrefvos vidare. Han hade stulit en smula gips från figurerna i Västerås och detta inskickades nu med gipsprofvet från Träskåla sakristia till Ekole pollyteknik (jag kan inte stafva't) i Paris. Svaret var krossande för belackarna: analysen utvisade att gipserna hade lika sammansättning, 77 ekvivalenter kalk och 23 svafvelsyra, och alltså (!) voro figurerna från samma epok. Figurerna voro sålunda bestämda i anseende till åldern; den hela blef afritad och »inskickad» (de ha en förfärlig passion de där lärde att »skicka in» allting) till antikvitetsakademien; återstod att bestämma och rekonstruera den sönderslagna. I två år skickades de båda säckarna mellan Uppsala och

Lund; de båda professorerna råkade den gången lyckligtvis vara af skilda meningar, hvaraf strid uppstod; professorn i Lund, som just blef rektor, skref en afhandling om figuren till sitt rektorsprogram och krossade professorn i Uppsala, som i stället fick svara med en broschyr. Lyckligtvis uppträdde i samma stund en professor vid konstakademien i Stockholm med en alldeles ny åsikt och därigenom inträffade, som alltid, att Herodes och Pilatus »jämkade» på sina meningar och störtade sig öfver och sönderslets Stockholmarn med hela ettern hos småstadsbor. »Jämkningen» blef den, och därvid stannade man: att den sönderslagna figuren föreställt Otron, medan ju den hela figuren måste föreställa Tron, som symboliserades af korset. Gissningen (den Lundensiska) att den sönderslagna föreställt Hoppet, emedan man funnit ett ankarklo i ena säcken, förkastades, emedan detta måste (!) förutsätta tillvaron af en tredje figur, Kärleken, af hvilken ej fanns spår och icke plats heller, hvarförutom visades (med exempel ur Historiska museets rika samling af pilspetsar) att ankarkloet icke var ett sådant, utan en pilspets, hörande till de vapen, hvarmed Otron symboliseras, se Ebr. br. 7 k. 12 v., där det talas om otrons blinda skott, jämfördt med Jesaias 29 k. 3 v., där otrons pilar nämnas flerstädes. Formen på pilspetsen, hvilken fullkomligt liknade dem från riksföreståndaren Stures tid, aflägsnade det sista tviflet om figurens ålder.

Mitt göra var nu att efter professorernas idé tillverka en bild af Otron såsom pendant till Tron. Programmet var gifvet och ingen tvekan fanns. Jag sökte en manlig modell, ty det måste vara en man; jag fick söka länge, men jag fann honom, ja jag tror att jag fann Otron själf i egen person — och jag lyckades — brilljangt! Där står skådespelaren Falander nu till vänster om altaret, med en mexikansk

pilbåge lånad från skådespelet Ferdinand Cortez och en röfvarkappa från Fra Diavolo; men folket säger att det är Otron som sträcker vapen för Tron, och kontraktsprosten, som höll invigningspredikan, talade om de härliga gåfvor, som Gud ibland kunde gifva människan och särskildt nu mig, och grefven, som vi åto invigningsmiddag hos, förklarade, att jag gjort ett mästerverk, som godt kunde jämföras med antikens (som han sett i Italien), och en student, som var på kondition hos grefven, grep tillfället att få trycka vers och utdela, hvari han utvecklade begreppet det sublimt sköna och gjorde en historik öfver djäfvulsmyten.

Nu har jag som en sannskyldig egoist talat om mig själf! Hvad skall jag säga om Lundells altartafla? Så här såg den ut: Kristus (Rehnhjelm) på korset i fonden; till vänster den obotfärdige röfvaren (jag; den skurken hade gjort mig ändå fulare än jag är); till höger den botfärdige röfvaren (Lundell själf med sina skenheliga ögon seende på Rehnhjelm); vid korsets fot Maria Magdalena (Marie, du vet, djupt urringad); en romersk centurion (Falander) till häst (nämndeman Olssons skvadronbeskällare).

Jag kan icke beskrifva hvilket hiskeligt intryck det gjorde på mig, då efter predikan täckelserna föllo och alla dessa bekanta ansikten från den upphöjda platsen vid altaret stirrade ut öfver församlingen, som med andakt lyssnade till prästens stora ord om konstens höga betydelse, isynnerhet då den går i tjänst hos religionen. För mig föll i den stunden ett täckelse, som afslöjade mycket, mycket, och hvad jag sedan tänkt om tro och otro skall du en gång få höra; hvad jag menar om konsten och dess höga uppgift skall jag framlägga i en föreläsning, den jag ämnar hålla på någon offentlig lokal, så snart jag kommer till stan.

Att Lundells religiösa känsla varit högt uppdrifven under dessa »dyra» dagar, kan du föreställa dig. Han är lycklig, jämförelsevis, i sitt kolossala självbedrägeri och han vet icke att han är en skälm.

Nu tror jag att jag sagt det mesta och skall vidare förklara mig muntligen då vi råkas.

Till dess farväl och må så godt.

Sanne vännen
Olle Montanus.

P. S. Jag glömde ju att tala om upplösningen på den antikvariska forskningshistorien. Den slutade så, att Jan i fattigstugan, som mindes från sin barndom huru figurerna sågo ut, upplyste om, att de varit tre och kallats Tron, Hoppet och Kärleken, och efter som kärleken var störst (Math. 12:te och 9:de), så hade den stått ofvanför altaret. Åskan hade slagit ner den och Tron på 1810-talet. Figurerna hade hans far, som varit galjonssnickare i Karlskrona, förfärdigat. D. S.

Efter läsningen af detta bref slog sig Falk ner vid sitt skrifbord, såg efter att lampan var väl påfylld, tände en pipa, och tog så fram ett manuskript ur bordslådan och satte sig att skrifva.

NITTONDE KAPITLET.

Från Nya kyrkogården till Norrbacka.

Septembereftermiddagen låg grå och varm och lugn öfver hufvudstaden, då Falk vandrade uppför de södra backarna. På Katarina kyrkogård satte han sig att hvila; han erfor ett verkligt välbehag vid att se huru lönnarna blifvit rödfrusna under de

sista nätterna, och han hälsade hösten hjärtligt välkommen med dess mörker, dess gråa moln och dess fallande löf. Icke en fläkt rörde sig; det var som om naturen hvilade, trött af det korta sommararbetet; allting hvilade; människorna lågo där under sina torfvor, så tysta och beskedliga som de aldrig varit i lifvet, och han önskade han hade dem alla där, och sig själf med. Klockan slog någonting uppe i tornet och då reste han sig och gick, gick framåt Trädgårdsgatan, tog af in på Nya gatan, hvilken tycktes ha varit ny i hundra år, gick öfver Nytorget och var framme vid Hvita bergen. Där stannade han utanför det skäckiga huset och hörde på hvad barnen sade, ty det var barn på bergknallen, som vanligt, och de talade både högt och oförbehållsamt, under det att de slipade små tegelstenar, som de skulle ha till att hoppa hage med.

— Hvad fick du till middan, Janne?

— Angår det dej, du?

— Angår? Säger du angår? Akta dej du, så att jag inte lappar dig!

— Du? Å, hörru! Inte du med de där ögona!

— Hörru! Flunsa jag dej inte här om dan ner ve Hammarbysjön! Hva?

— Å, håll käften på dig!

Janne blir »flunsad» och oron lägger sig.

— Du kanske inte var med, du Janne, och stal krasse på Katrina körgål? Hva?

— Har den där halta Olle gått och babblat om det?

— Nå, och så kom inte polisen? Hva?

— Tror du jag är rädd för polisen? Det ska du få se!

— Är du inte det, då ska du få följa med till Zinkensdamm och humla päron i kväll.

— På ki, förstås? Kommer inte öfver planket, känner de där arga hundarna!

— Tror du inte, att Sotar-Pelle går öfver det där planket som ett inte, och hundarna måste man väl kunna sparka.

Slipningen afbrytes af en piga som kommer ut och strör granris på den gräsbevuxna gatan.

— Hvad är det för en djäfvel som ska begrafvas däroppe i dag?

— Å, det är den där vice-värden, kära du, som har fått en unge igen med sin kona!

— Det är en kitslig satan, den där vice-värden! Hva?

I stället för svar gaf han ifrån sig en okänd melodi, som hvisslades på ett särskildt sätt.

— Vi bruka sparka hans räfungar när di kommer från skolan. Och hans kona, må du tro, den är något svullen. Den djäfla maran stängde oss ute i snön en natt, när vi inte betalte hyran, så att vi måste koja i Blecktornsladan.

Samtalet tynade, ty den sista upplysningen tycktes icke göra det allra minsta intryck på åhöraren.

Det var icke med särdeles muntra känslor Falk gjorde sin entré efter den presentation de båda gatpojkarna anställt. Han hälsades i dörren af Struve, som anlagt en sorgsen min och nu fattade honom i armen, som om han ville meddela honom ett förtroende eller sönderkrama en tår i hans närvaro, hvilket som helst, något måste göras — och tog honom om lifvet.

Falk befann sig i en sal med ett matbord, en skänk, sex stolar och en likkista. För fönsterna hängde hvita lakan, genom hvilka dagsljuset sipprade in och bröt sig mot det röda skenet af två stearinljus; på matbordet stod en bricka med gröna vinglas och en soppskål med georginer, löfkojor och astrar.

Struve tog hans hand och ledde honom fram till kistan, där den lilla namnlösa låg nerbäddad på

hyfvelspån i tyll, beströdt med Kristibloddroppsblad.

— Här, sade han; här!

Falk erfor inga andra sensationer än dem man alltid erfar i närvaron af ett lik och kunde därför icke finna några ord lämpliga för tillfället, utan inskränkte han sig till att krama faderns hand, hvarpå denne sade:

— Tack, tack! och aflägsnade sig för att gå in i ett rum bredvid.

Falk var ensam; nu hörde han först en häftig hviskning bakom den dörr där Struve försvann; därpå blef det tyst en stund; men så började från andra ändan af rummet ett mummel tränga genom den tunna bredväggen; han kunde endast delvis urskilja orden, men han tycktes igenkänna rösterna. Först hördes en gäll diskant, som talade långa strofer mycket fort.

— Babebibobubybåbäbö. — Babebibobubybåbäbö. — Babebibobubybåbäbö — lät det.

Därpå svarade en vredgad karlröst, ackompanjerad af hyfvelns: hvitschå — hvitschå — hvitsch — hvitsch — hitsch — hitsch.

— Och så ett långsamt framrullande mum — mum — mum — mum. Mum — mum — mum — mum. Hvarpå hyfveln började spotta och nysa sitt hvitsch, hvitsch. Och så en storm af babili-bebili-bibili-bobili-bubili-bybili-båbili-bäbili-bö!

Falk trodde sig förstå hvarom denna diskussion handlade och på vissa tonfall tyckte han sig märka att den lilla döda var inblandad i saken.

Och så började åter en våldsam hviskning bakom Struves dörr, interfolierad med en snyftning, och så öppnades dörren och ut kom Struve ledande vid handen en fintvätterska, svartklädd och med röda ögon. Struve presenterade med en familjefaders värdighet:

— Min hustru; häradshöfding Falk, min gamle vän!

Falk mottog en hand så hård som ett klappträ, och ett leende som pickles. Han försökte i största hast konstruera en fras, som innehöll de två orden »fru» och »sorg» och lyckades tämligen, hvarför Struve bestod honom en omfamning.

Frun, som ville bidraga med någon vänlighet, började borsta sin man på ryggen och bifogade:

— Det är fasligt hvad Christian kan gå och klena ner sig; jämt och samt är han dammig på ryggen. Tycker inte häradshöfdingen att han ser ut som en gris?

Denna kärleksfulla fråga slapp den stackars Falk besvara, ty bakom moderns rygg stucko nu två röda hufvuden fram och flinade mot den främmande. Modern fattade ömt deras hufvuden och sade:

— Har häradshöfdingen sett så fula pojkar förut? Se de inte ut som räfungar?

Detta öfverensstämde med verkliga förhållandet till den grad att Falk kände sig uppfordrad på det lifligaste förneka faktum.

Farstudörren öppnades och in trädde två herrar. Den förste var en bredaxlad trettioåring med ett fyrkantigt hufvud, hvars framsida skulle föreställa ansikte; huden såg ut som en halfrutten broplanka, i hvilken maskar plöjt sina labyrinter; munnen var bredt skuren och stod jämt på glänt, hvarvid alltid de fyra, välslipade hörntänderna syntes; när den log, klöfs ansiktet i två delar och man såg ända bort till fjärde oxeltanden; icke ett skäggstrå vågade sig fram på den ofruktbara marken; näsan var så illa anbragt att man framifrån kunde titta ett godt stycke in i hufvudet; på kraniets ofvandel förekom någonting växande, som liknade en kokosmatta.

Struve, som ägde den förmågan att adla sin omgifning, presenterade kandidaten Borg som doktor

Borg. Denne gjorde intet tecken till nöje eller missnöje, framräckte sin öfverrocksärm åt sin följeslagare, hvilken genast drog af ytterplagget och hängde det på farstudörrens gångjärn, hvarvid frun anmärkte, att »det var så dåligt, det här gamla huset, att det inte fanns en klädhängare en gång». Rockafdragaren presenterades som herr Levi. Det var en lång yngling; hans kranium tycktes hafva tillkommit genom en utveckling af näsbenet bakåt; och bålen, som räckte ända ner till knävecken, föreföll som om den uppstått därigenom att kraniet dragits genom ett dragjärn, som när man drar ståltråd; axlarna störtade som stuprännor, höfterna hade icke lämnat ett spår efter sig, smalbenen sträckte sig ända uppåt låren, fötterna voro nedgångna som gamla skor, under hvilka hålfoten blifvit nedtrampad; benen sträfvade utåt, nedåt som på en arbetare, hvilken burit tunga bördor eller stått största delen af sitt lif — det var en fullkomlig slaftyp.

Kandidaten hade stannat vid dörren efter befrielsen från ytterplagget; han hade tagit af sig handskarna, ställt ifrån sig käppen, han hade snutit sig, han hade stoppat in näsduken utan att låtsa märka Struves upprepade försök att presentera; han ansåg sig ännu vara i tamburen; men nu tog han sin hatt, skrapade med foten och gjorde ett steg framåt rummet.

— God dag, Jenny! Hur står det till? sade han och tog fruns hand med en vikt som om det varit hennes lif. Därpå bugade han sig omärkligt för Falk med en grimas som en hund, när han ser en främmande hund på sin gård.

Unge herr Levi följde kandidaten i spåren, uppfångade hans leenden, applåderade hans sarkasmer och lät sig förtryckas af dennes öfverlägsenhet.

Frun drog upp en butelj rhenskt vin och serverade. Struve fattade sitt glas och önskade gästerna

välkomna. Kandidaten öppnade gapet, lade glasets innehåll på sin till en rännsten apterade tunga, grinade som om han skulle taga in, och sväljde.

— Det är fasligt surt och dåligt, sade frun; kanske Henrik vill ha ett glas punsch i stället!

— Ja, det var ganska dåligt, medgaf kandidaten och erhöll herr Levis odelade bifall.

Punsch kom fram. Borgs ansikte klarnade; han såg sig omkring efter en stol; en sådan blef genast framburen af herr Levi.

Sällskapet slog sig ner omkring matbordet. Löfkojorna doftade starkt och deras ångor blandade sig med vinets, ljusen speglade sig i glasen, pratet tog fart och snart steg en rökpelare upp från kandidatens plats. Frun kastade en orolig blick bort åt fönstret, där den lilla låg och sof, men den blicken såg ingen.

Då hördes en vagn stanna utanför på gatan. Alla reste sig utom doktorn. Struve hostade och sade med låg röst, som om han sagt något obehagligt: ska vi göra oss i ordning?

Frun gick fram till kistan, lutade sig ner och grät häftigt; när hon reste sig upp, såg hon mannen stå med kistlocket i beredskap, och då brast hon ut i en våldsam gråt.

— Se så, se så! lugna dig! sade Struve och skyndade sig att lägga på locket, som om han ville dölja något. Borg lade ett punschglas i sin rännsten och såg därefter ut som en häst när han gäspar. Herr Levi hjälpte Struve att skrufva fast locket, hvilket han gjorde med så stor ledighet som om han emballerat en packlåda.

Man tog afsked af frun, drog på sig ytterplaggen och gick; frun bad herrarna akta sig i trapporna; »de voro så gamla och dåliga».

Struve gick först och bar kistan; när han kom ner på gatan och fick se en liten folksamling, an-

ställd till hans ära, greps han så af högmodsandan att han for ut emot kusken, som inte öppnat vagnsdörren och fällt steget; för att förhöja effekten duade han den store, livréklädde karlen, hvilken med hatten i hand skyndade fullgöra befallningarna; detta framkallade nu en kort, elakartad hosta hos en gosse i hopen, hvilken lydde namnet Janne, och som, när han därigenom ådrog sig de kringståendes uppmärksamhet, började med lyfta ögon granska skorstenarna, som om han väntade sotarn.

Vagnsdörren smällde igen om de fyra, och följande samtal uppstod mellan några yngre deltagare i folksamlingen, hvilka nu kände sig lugnare:

— Hör du? En så'n svullen kista! Såg du på'n?

— Ja visst! Men såg du, att det inte var något namn på plåten?

— Va' det inte?

— Nej, det kunde man väl se; den var alldeles blank!

— Hvad betyder det då?

— Vet du inte det? Det var en horunge!

Piskan smällde lyckligtvis och vagnen rullade framåt. Falk kastade en blick uppåt fönstret; där stod frun, som redan tagit ner ett par lakan och blåste ut stearinljusen, och bredvid henne räfungarna med hvar sitt vinglas i handen.

Vagnen skallrade fram, gata upp och gata ner; ingen gjorde försök att tala. Struve såg plågad ut där han satt med kistan i knä, och det var ännu så ljust att han skulle velat göra sig osynlig.

Det var en lång väg till Nya kyrkogården, men den tog också slut och man var framme. Utanför grindarna stod ett långt tåg af vagnar. Man köpte kransar och dödgräfvaren tog emot kistan. Efter en god stunds promenad, stannade den lilla processionen på ett nyupptaget sandfält, längst bort på

norra sidan af kyrkogården. Dödgräfvaren lagade listerna i ordning; doktorn kommenderade: håll an där! Fira! Lägg af! och nu hissades den lilla namnlösa tre alnar under jorden; det blef en paus; alla stodo tysta med sänkta hufvuden och sågo ner i grafven, som om de väntade något; tung och grå låg himlen öfver det stora, ödsliga sandfältet, där de hvita stickorna stodo som små barns vålnader, hvilka gått vilse här ute; skogsbrynet tecknade sig svart som en skuggspelsfond, ej en vindfläkt rörde sig. Då hördes en röst, först darrande, men snart klar och bestämd, som buren af en öfvertygelse; Levi hade stigit upp på bårtäcket och talade med blottadt hufvud:

»Af den Högste tryggt beskyddad, hvilande i skuggan af hans allmakt. Till den Evige jag säger: du min tillflykt är den trygga. Du min borg, den evigt säkra, Gud på hvilken jag förlitar. — Kaddisch. — Herre Allsmäktige Gud, gif att ditt heliga namn må varda tillbedt och helgadt i hela den värld, hvilken du en gång skall förnya, du, som åter upplifvar de döda och kallar dem till ett nytt lif. Du, som låter evig frid härska i din himmel, må du ock skänka oss och hela Israel din frid, amen!

Sof i ro, du lilla, som intet namn fick; Han, som känner de sina, skall nog kalla dig vid namn; sof godt i höstnatten, inga onda andar skola störa dig, fast du ej fick det helgade vattnet; gläd dig att du slapp brottas med lifvets strider, dess fröjder kunde du väl vara utan. Lycklig du, som fick gå bort innan du hann göra bekantskap med världen; ren och utan fläck lämnade din själ sin späda hydda, därför skola vi inte kasta jord efter dig, ty jord är förgängelse, men vi skola hölja dig med blommor, ty som blomman stigit upp ur jorden, så skall din själ också ur den mörka grafven höja sig till ljuset,

ty af ande är du kommen, till ande skall du åter varda!»

Han lät kransen falla och betäckte sitt hufvud.

Struve gick fram, fattade hans hand och tryckte den med värma, hvarvid tårarna kommo honom i ögonen så att han måste låna Levis näsduk. Doktorn, som kastat ner sin krans, började redan gå och de andra följde sakta efter. Men Falk stod tankfull kvar lutad öfver grafven och stirrade ner i djupet; han såg först endast ett fyrkantigt mörker, men småningom framdök en ljus fläck, som växte och antog bestämd form, den blef rund och gaf ett hvitt sken som en spegel — det var den lillas oskrifna lifstafla, som lyste genom mörkret och endast återgaf himmelens obrutna ljus. Han fällde sin krans; ett svagt doft ljud, och ljuset slocknade. Då vände han sig om för att följa de andra.

Vid vagnen uppstod några funderingar hvart man skulle styra färden; Borg gjorde processen kort och kommenderade: »till Norrbacka!»

Om några minuter befann sig sällskapet i stora salen en trappa upp, där de mottogos af en flicka, hvilken Borg hälsade med en kyss och en omfamning, hvarpå han kastade sin hatt under en soffa, befallde Levi draga af sig ytterrocken och rekvirerade en kanna punsch, tjugufem cigarrer, ett halfstop konjak och en topp socker. Därpå tog han af sig i skjortärmarna och disponerade ensam öfver salens enda soffa.

Struves ansikte började stråla när han såg tillredelserna till ett dryckeslag och han äskade musik. Levi satte sig till pianot och hasplade upp en vals, hvarvid Struve tog Falk om lifvet och började en promenad under lättfattligt samtal om lifvet i allmänhet, om sorg och glädje, om människans obeständiga natur m. m., hvaraf framsprang som resultat, att det vore syndigt att sörja hvad gudarna —

han begagnade ordet gudarna, efter som han redan sagt syndigt, på det Falk icke skulle tro att han var läsare — gifvit och tagit. Detta resonemang tycktes utgöra introduktionen till den vals, han strax därpå dansade med flickan, som kom in med bålen. Borg fyllde glasen, lockade på Levi, nickade åt ett glas och sade:

— Nu ska vi dricka brorskål, så kan vi vara ovettiga på hvarann sedan!

Levi uttryckte sin stora glädje öfver den äran.

— Skål, Isac, sade Borg.

— Jag heter inte Isac...

— Tror du jag bryr mig om hvad du heter. Jag kallar dig vid namn Isac och du är min!

— Du var mig en rolig djäfvel...

— Djäfvel? Vet du inte hut, judgosse...

— Vi skulle ju vara ovettiga på hvarann...

— Vi? Jag skulle vara ovettig på dig, ja!

Struve ansåg sig böra gå emellan:

— Tack, min bror Levi, sade han, för dina vackra ord. Hvad var det för en bön du läste?

— Det var vår begrafningsbön.

— Den var mycket vacker!

— Det var bara fraser, tyckte jag, inföll Borg! Den otrogne hunden bad endast för Israel och det kunde således inte gälla den aflidna!

— Alla odöpta räknas till Israel, svarade Levi.

— Och så angrep du dopet, fortfor Borg. Jag tål inte att någon angriper dopet — det vill vi göra själfva! Och så var du och fingrade på rättfärdiggörelsen! Låt bli sådant där; jag tål inte att någon annan går och fingrar på vår religion!

— Det har Borg rätt uti, sade Struve, om vi nämligen inskränka oss till att inte alls angripa vare sig dopet eller någon annan af de heliga sanningarna, och jag får anhålla att hvarje samtal af denna lätt-

sinniga art må vara bannlyst från vårt sällskap i afton.

— Får du anhålla? skrek Borg. Hvad får du anhålla? — Nå! Jag förlåter dig, om du håller mun på dig. Spel upp, Isac! Musik! Hvi är musiken stum vid Cæsars fest! Musik! Men kom inte med något gammalt. Nytt skall det vara!

Levi satte sig till pianot och spelade uvertyren till Den Stumma.

— Se så där ja, nu ska vi prata, sade Borg. Häradshöfdingen går och ser så sorgsen ut; kom så få vi dricka!

Falk, som erfarit en viss beklämning i Borgs närvaro, mottog anbudet med någon reservation. Men det kom icke till något samtal, man liksom fruktade en sammanstötning. Struve irrade omkring som en mal, sökande nöjet utan att finna det, alltjämt likväl återvändande till punschbordet; han tog då och då några danssteg, inbillande sig att det var roligt, att det var festligt, men det var det inte. Levi gick emellan pianot och punschen; han gjorde äfven försök att sjunga en rolig visa, men den var för gammal att någon skulle höra på. Borg skrek för att få »stämning», som han kallade det, men det blef allt tystare och nästan ängsligt. Falk gick af och an på golfvet, tigande och olycksbådande som ett väl laddadt åskmoln.

På Borgs befallning dukades nu en väldig sexa. Man satte sig till bords under en hotfull tystnad. Brännvinet användes omåttligt af Struve och Borg. Den senares ansikte liknade ett par nerspottade kakelugnsluckor; röda fläckar slogo upp här och där och ögonen blefvo gula; Struve liknade däremot en fernissad eidamerost, jämnröd och flottig. När man såg Falk och Levi i detta sällskap, föreföllo de som ett par barn, hvilka åto sin sista kväll hos jättarna.

— Ge skandalskrifvaren laxen, kommenderade Borg åt Levi, för att afbryta den enformiga tystnaden.

Levi räckte fatet åt Struve. Denne sköt upp glasögonen och sprutade etter.

— Vet du inte hut, jude, fräste han och kastade servetten i Levis ansikte.

Borg lade sin tunga hand på hans kala hjässa och sade:

— Tyst, murfvel!

— Hvad är det för sällskap man har råkat ut för; jag skall säga er, mina herrar, att jag inte är van vid sådant här och jag är alldeles för gammal att bli behandlad som en pojke, sade Struve med darrande stämma, glömmande sin vedertagna godmodighet.

Borg, som nu kände sig mätt, steg upp från bordet och sade:

— Fy fan ett sådant sällskap! Gör upp det här, Isac, så ska du få af mig sen; jag går förut!

Han tog på sig öfverrock och hatt, fyllde ett dricksglas med punsch, kantade det med konjak, tömde det i ett tag, släckte ett par ljus i förbigående, slog sönder några glas, stoppade en näfve cigarrer och en strykstickask i fickan och raglade ut.

— Det är synd att ett sådant snille skall supa! sade Levi andäktigt.

Om en minut var Borg åter inom dörren, gick fram till matbordet, tog armstaken och tände en cigarr, blåste röken i ansiktet på Struve, räckte ut tungan och visade oxeltänderna, släckte ljusen och gick. Levi låg framstupa och skrek af förtjusning.

— Hvad är det för afskräde, du behagar föra mig tillsammans med? frågade Falk allvarligt.

— A, kära du, han är rusig nu, men han är son till fältläkaren och professorn...

— Jag frågade inte hvem hans far var, utan hvem han själf var, men nu svarade du på hvarför

du låter dig trampas af en sådan där hund! Kan du nu svara på den frågan, hvarför han umgås med dig?

— Jag förbehåller mig alla sottiser, sade Struve förnämt.

— Ja, förbehåll dig alla dumheter i världen, men behåll dem!

— Hur är det med bror Levi? sade Struve inställsamt; du ser så allvarsam ut!

— Det är bra synd att ett sådant geni som Borg skall supa så fasligt, sade Levi.

— Hur och när yttrar sig hans geni? frågade Falk.

— Man kan vara ett geni utan att skrifva vers, sade Struve spetsigt.

— Det tror jag, ty att skrifva vers förutsätter intet geni — lika litet som det att man är ett kreatur, sade Falk.

— Ska vi göra upp nu? sade Struve och fick ett ärende ut.

Falk och Levi gjorde upp. När de kommo ut, regnade det och himlen var svart, blott gasskenet från staden stod som en röd sky i söder. Hyrvagnen hade kört hem och det återstod endast att slå upp rockkragarna och vandra. De hade icke kommit längre än till kägelbanan, då de hörde ett förfärligt anskri uppe i luften.

— Förbannelse! skrek det öfver deras hufvuden, och nu sågo de Borg gunga på en af de högsta lindarnas toppgrenar. Grenen sjönk mot marken, men höjde sig i nästa ögonblick och beskref en oerhörd kurva.

— Å, det är kolossalt! skrek Levi. Det är kolossalt!

— En sådan galning, smålog Struve, stolt öfver sin protegé, och drog upp rockkragen.

— Kom hit, Isac, röt Borg uppe i luften, kom hit, judgosse, så ska vi låna pengar af hvarann!

— Hur mycket vill du ha? frågade Levi och viftade med plånboken.

— Jag lånar aldrig mindre än en femtia!

I nästa ögonblick var Borg nere från trädet och stoppade sedeln i sin ficka.

Därpå tog han af sig öfverrocken.

— Tag på dig! sade Struve befallande.

— Ska jag ta på mig! Hvad säger du för slag! Befaller du mig? Hva! Säger du att jag ska? Säger du det! Kanske du vill slåss!

Han slog härvid sin hatt mot trädstammen, så att den krossades, hvarpå han tog af sig frack och väst och lät regnet piska på bara skjortan!

— Kom hit nu, din murfvel, så ska vi slåss!

Därmed sprang han Struve om lifvet, backade med honom, så att båda stupade i diket.

Falk satte i gång åt staden det fortaste han kunde, men ännu långt efter sig hörde han Levis skrattsalfvor och bravorop: det är gudomligt, det är kolossalt — det är kolossalt! och Borgs: förrädare, förrädare!

TJUGONDE KAPITLET.

På altaret.

Moraklockan på stadskällaren i X-köping dundrade sju en oktoberkväll, då sceniske direktören vid stadens stående teater vräkte sig in genom dörren. Han såg strålande ut, som en padda kan stråla när den fått ett godt mål, han såg glad ut, men hans ansiktes muskler voro ovana att följa med på sådana färder, så att de kastade huden i oroliga veck och vanställde än mer hans hiskliga uppsyn. Han

hälsade nådigt på den lille, torre källarmästaren, som stod innanför disken och räknade gästerna.

— Wie steht's? skrek direktören — han hade nämligen lagt bort att tala för länge sen, som vi erinra oss.

— Schön Dank! svarade källarmästaren.

Som det nu var slut med herrarnas tyska, så öfvergingo de omedelbart till svenskan.

— Nå, hvad sägs om pojken, Gustaf! Var han inte ypperlig som Don Diego! Hva? Jag tror att jag kan göra aktörer, jag.

— Ja, jag säger det! Den pojken ! Men det är som direktören själf sagt: det är lättare att göra en talang af en person, som icke gått och förstört sig med de dumma böckerna...

— Böckerna ä' ett fördärf! Det vet jag bäst! För öfrigt! Vet källarmästarn hvad som står i böckerna, hä? Jag vet det, jag! Ni ska få se nu, när den där unge Rehnhjelm kommer fram i Horatio, hur han bär sig åt. Det kommer att bli skönt! Jag har lofvat honom rollen, därför att han tiggde så mycket, men jag sa också ifrån, att jag inte kommer att hjälpa honom, för jag vill inte stå ansvar för hans misslyckande. Jag sa honom också, att han fick rollen, för att jag skulle visa honom hur svårt det är att spela för den som naturen ej nedlagt gåfvorna hos. — Å! Jag ska kväsa till honom, så att han inte ska gapa efter roller på mången god dag sedan. Det skall jag göra! Men det var inte det vi skulle tala om! Hör nu, har källarmästarn några rum lediga?

— De två små?

— Just!

— Alltid till direktörens disposition!

— En supé för två, fint! Klockan åtta! Källarmästarn serverar själf!

Han skrek icke när han sade detta sista, och källarmästarn bugade sig till tecken att han förstod.

I detsamma inträdde Falander. Utan att hälsa direktören gick han fram och satte sig på sin gamla plats. Direktören steg genast upp och sade, i det han passerade disken, hemlighetsfullt: klockan åtta; hvarpå han gick.

Källarmästaren satte nu fram en absintbutelj med tillbehör åt Falander. Som denne icke gjorde någon min af att vilja öppna samtal, tog källarmästarn sin servett och började torka omkring på bordet; när detta icke hjälpte, fyllde han på stryksticksfodralet och sade:

— Supé i kväll; smårummen! Hm!

— Hvem och hvad talar ni om?

— Hm! Den där som gick, vet jag.

— Jaså den! Nå det är ovanligt höra om honom som är så snål! Det är väl för e n person då?

— Nej två, sade källarmästaren och klippte med ögonen. — I smårummen! Hm!

Falander spetsade öronen, men skämdes på samma gång öfver att han hört på skvaller och lät ämnet falla; men det var inte källarmästarens mening.

— Jag undrar, sade han, hvem det kan vara! Hustrun hans är dålig och...

— Hvad rör det oss, hvem det där vidundret behagar supera med. Har källarmästarn någon aftontidning?

Denne slapp svara på snäsan, ty in trädde Rehnhjelm, strålande som en yngling, hvilken ser en ljusning på sin bana.

— Lägg bort absinten i kväll, sade han, och låt mig vara värd. Jag är så glad, att jag vill gråta!

— Hvad har händt? frågade Falander ängsligt; du har väl icke fått någon roll?

— Jo, pessimist, jag har fått Horatio...

Falander blef mörk:

— Och hon Ofelia! tillade han.

— Hur vet du det?

— Jag gissade!

— Dina aningar! Det var då inte svårt att ana! Tycker du inte att hon förtjänade det! Ha de någon bättre vid hela teatern?

— Nej, det medger jag! Nå, tycker du om Horatio?

— Å, den är härlig!

— Ja, det är märkvärdigt, så olika man kan tycka!

— Hvad tycker du då?

— Jag tycker han är den största uslingen af alla hofmännen; han säger ju ja till allting! »Ja, min prins, ja, min gode prins.» Om han är hans vän, så bör han väl säga nej någon gång, och inte gå och hålla med som en annan smickrare.

— Ska du förstöra för mig igen nu?

— Ja, jag ska förstöra allt för dig! Hur skall du, som går och tycker att allt hvad jämmerligt människor gjort är stort och härligt, hur skall du, så länge du gör det, kunna få något otimligt att sträfva efter; om du ser fullkomlighet och förträfflighet i allting här, hur skall du då få någon längtan efter det verkligt fullkomliga. Tro mig, pessimismen är den sannaste idealism, och pessimismen är en kristen lära, om det kan lugna ditt samvete, ty kristendomen lärer världens uselhet, från hvilken vi skola söka att dö.

— Kan du inte låta mig tycka att världen är skön, kan jag inte få vara tacksam mot den som ger allt godt och glädjas åt hvad lifvet har att bjuda på?

— Jo, jo, gläds, min gosse, gläds och tro och hoppas. Då alla människor på jorden jaga efter samma sak — lyckan — så är sannolikheten att du skall vinna den lika med en 1,439,145,300:de-

del, då nämligen människorna äro så många som nämnarn i bråket. Är den lycka, du i dag vunnit, värd dessa månaders kval och förödmjukelser? Och för öfrigt: hvad består då din lycka uti? Att du fått en dålig roll, i hvilken du icke kan göra hvad man kallar lycka — jag vill icke säga därför att du skall misslyckas. Är du så garanterad att...

Han måste hämta andan.

— Att Agnes skall lyckas som Ofelia. Kanske hon i sin ifver att begagna det sällsynta tillfället går och gör för mycket af rollen, sådant är vanligt! Men jag ångrar mig att jag gjort dig ledsen och ber dig som alltid låta bli att tro hvad jag säger; man vet ju icke om det är sant!

— Om jag inte kände dig, skulle jag tro att du afundades mig!

— Nej, min gosse, jag önskar dig, som alla människor, att de så fort som möjligt må vinna sina önskningar, att de vända sina tankar mot något bättre, hvilket dock torde vara afsikten med lifvet.

— Detta kan du i lugn sitta och säga, du som redan har lyckats.

— Nå, är det inte dit vi skola komma! Det är således inte att lyckas vi önska, utan att kunna sitta så här och le åt våra stora sträfvanden, stora, hör du!

Klockan slog nu åtta, så att det skrällde i salen. Falander reste sig hastigt från stolen, som om han ämnade gå, därpå for han med handen öfver pannan och satte sig ner igen.

— Är Agnes hos tant Beate i kväll? frågade han med likgiltig ton.

— Hur vet du det?

— Å, det kan jag väl förstå, när du sitter här i lugn! Hon ville läsa sin roll för henne, kan jag tro, efter som ni inte ha många dar på er!

— Ja! Har du träffat henne i kväll, efter du vet det också?

— Nej, på min heder! Jag kunde inte tänka mig något annat skäl för hennes frånvaro från dig en kväll då vi inte spela.

— Då tänkte du alldeles rätt. För öfrigt bad hon mig, att jag skulle slå mig lös och gå ut och söka sällskap, efter att jag suttit inne så länge. Hon är så öm och så omtänksam, den kära flickan!

— Ja, hon är mycket öm!

— Hon har inte varit ifrån mig mer än en enda kväll, då hon blef uppehållen hos sin tant och inte skickade återbud. Jag trodde jag skulle bli galen och kunde inte sofva på hela natten.

— Det var den sjätte juli, inte sant?

— Du skrämmer mig! Spionerar du på oss?

— Hvarför skulle jag göra det? Jag känner ju ert förhållande och gynnar ju det på alla sätt! Och hvarför jag vet, att det var på en tisdag, den sjätte juli, som det där hände, det är därför att du talat om det så många gånger.

— Nå, det är sant!

Det blef tyst en ganska lång stund.

— Det är märkvärdigt, afbröt Rehnhjelm omsider tystnaden, hvad lyckan kan göra en människa melankolisk; jag är så orolig i kväll och jag skulle hellre ha velat vara tillsammans med Agnes. Ska vi gå in i smårummen och skicka efter henne? Hon kan ju säga, att det har kommit resande till stan.

— Det skulle hon aldrig säga; hon kan icke förmå sig att tala osanning!

— Å, det är inte så farligt! Det kan alla kvinnor!

Falander fixerade Rehnhjelm på ett sätt som denne icke kunde förstå meningen af; därpå sade han:

— Jag skall först se efter om smårummen äro lediga, så kan ju saken få bero på det!

— Ja, må gå!

Falander höll honom tillbaka, då han gjorde min af att gå med, och gick. Om två minuter var

han igen. Han var alldeles hvit i ansiktet, men lugn, och sade endast:

— Det var upptaget!

— Så förargligt!

— Nå, vi få hålla hvarandra sällskap så godt vi kunna!

Och de höllo hvarandra sällskap och de åto och drucko och de talade om lifvet och om kärleken, och människornas ondska; och de blefvo mätta och druckna och gingo hem till att sofva!

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

En själ öfverbord.

Rehnhjelm vaknade klockan fyra följande morgon vid det att han tyckte att någon ropade hans namn. Han satte sig upp i sängen och lyssnade — det var tyst. Han drog upp rullgardinen och såg en grå höstmorgon, regnig och blåsig. Han lade sig igen men försökte förgäfves att få sofva. Det var så mycket underliga röster i blåsten; de klagade och varnade och gräto och kvidde. Han försökte tänka på något angenämt: på sin lycka; han tog sin roll och började läsa; men det blef bara »ja, min prins», och han tänkte på Falanders ord och han fann att denne delvis hade rätt. Han försökte tänka huru han skulle se ut på scenen som Horatio; han försökte föreställa sig Agnes som Ofelia och han såg i henne en skrymtande intrigant, som på Polonius' inrådan gick och lade ut nät för honom; han ville slå bort denna bild och han fick i stället för Agnes den galanta mamsell Jacquette, som han senast sett spela Ofelia på stadsteatern. Förgäfves sökte han jaga bort dessa obehagliga tankar och bilder, men de

förföljde honom som mygg. När han kämpat sig trött, somnade han och genomgick samma kval i drömmen, och han slet sig från dem och väckte sig, men somnade igen, hvarvid samma syner upprepades. Fram emot klockan nio vaknade han vid att han skrek, och då sprang han ur sängen, som om han ville fly onda andar, som förföljde honom. När han ställde sig framför spegeln, såg han att han gråtit. Han klädde sig i hast, och när han skulle taga på stöflarna, sprang en spindel fram öfver golfvet. Han blef glad, ty han trodde äfven på spindlar, och de skola betyda lycka; ja, han blef vid ett förträffligt lynne och sade sig själf, att man icke skall äta kräftor om kvällarna, om man vill sofva godt. Han drack sitt kaffe och rökte en pipa och satt och smålog åt regnskurarna och blåsten utanför, då det knackade på hans dörr. Han spratt till, ty han fruktade alla underrättelser i dag, han visste icke hvarför; så tänkte han på spindeln och gick lugn att öppna dörren.

Det var herr Falanders piga, som bad honom ändtligen komma till herr Falander precis klockan tio i ett högst angeläget ärende.

Återigen öfverfölls han af den obeskrifliga ångest, som plågat honom under morgonsömnen. Han försökte fördrifva den timme som återstod. Men det var omöjligt. Då tog han på sig och skyndade med hjärtat högt upp under vänstra armen till Falander.

Denne hade redan fått städadt och var i ordning att ta emot. Han hälsade Rehnhjelm med en vänlig, men ovanligt allvarsam min. Denne bestormade honom med frågor, men Falander svarade, att han ingenting kunde säga förr än klockan tio. Rehnhjelm blef orolig och ville veta om det var något ledsamt; Falander sade att ingenting var ledsamt, blott man förstod att se det rätt. Och han förklarade

att många saker, som föreföllo oss outhärdliga, ganska lätt kunde bäras, om man bara undvek att öfverskatta dem. Så fördrefs tiden till klockan tio.

Då hördes två svaga knackningar på dörren, hvilken omedelbart därpå öppnades och in trädde Agnes. Utan att observera de innevarande tog hon ur nyckeln utifrån, stängde dörren och stod in i rummet. Men hennes uttryck af förlägenhet, då hon såg två i stället för en, räckte blott en sekund och upplöste sig i en angenäm öfverraskning öfver att få träffa Rehnhjelm här också. Hon kastade af sig regnkappan och sprang emot honom; han tog henne i famn, tryckte henne våldsamt emot sitt bröst som om han skulle ha saknat henne ett år.

— Du har varit länge borta, Agnes!

— Länge? Hvad menar du med det?

— Jag har inte sett dig på en evighet, tycker jag. Du ser så frisk ut i dag; har du sofvit godt?

— Tycker du att jag ser friskare ut än vanligt?

— Ja, det tycker jag; du är så röd och har inga gropar i kinderna! Skall du inte hälsa på Falander?

Denne stod lugn och åhörde samtalet, men hans ansikte var hvitt som gips och han tycktes öfverlägga.

— Kors, hvad du ser medtagen ut, sade Agnes och gjorde en entre-chat på golfvet med en kattunges mjuka rörelser efter att ha smugit sig ur Rehnhjelms famn.

Falander svarade ej. Agnes betraktade honom nogare och tycktes i ett ögonblick se hans tankar; hennes ansikte förvandlades som en vattenyta, då kåren kommer, men blott en sekund; i nästa var hon lugn igen och deciderad att möta hvad som helst, sedan hon med en blick undersökt Rehnhjelm och förstått situationen.

— Kan man få veta hvad det är för viktiga ange-

lägenheter, som kallat oss hit så tidigt? sade hon muntert och slog Falander på axeln.

— Jo, började han, fast och beslutsamt så att Agnes bleknade till, men kastade i samma ögonblick med hufvudet, som om han ville låta tankarna växla spår — det är min födelse i dag och jag ville bjuda er på frukost!

Agnes, som kände sig liksom den, hvilken sett tåget komma rusande mot sig, men undgått det, utbrast i ett klingande skratt och omfamnade Falander.

— Men, som jag icke beställt förr än klockan elfva, så få vi dröja här så länge. Var så god och sitt!

Det blef tyst, ohyggligt tyst.

— Det går en ängel genom rummet, sade Agnes.

— Det var du, sade Rehnhjelm och kysste vördnadsfullt och innerligt hennes hand.

Falander såg ut som en, hvilken blifvit kastad ur sadeln, men håller på att krafla sig upp igen.

— Jag såg en spindel i morse, sade Rehnhjelm. Det betyder lycka.

— Araignée matin: chagrin, sade Falander; du kan inte det där.

— Hvad betyder det? frågade Agnes.

— Morgonspindel, sorgespindel.

— Hm!

Det blef återigen tyst och regnets ryckvisa pisk på fönsterna ersatte samtalet.

— Jag läste en sådan uppskakande bok i natt, tog Falander upp, så att jag inte sof just någonting.

— Hvad var det för en bok? frågade Rehnhjelm, utan vidare intresse för saken, ty han kände sig fortfarande orolig.

— Den hette Pierre Clément och handlade om den där vanliga kvinnohistorien, men den var fram-

ställd på ett sådant lefvande sätt att den gjorde ett mycket lifligt intryck.

— Hvad är den vanliga kvinnohistorien för en, om jag får lof att fråga? sade Agnes.

— Otrohet och falskhet, förstås!

— Nå, den Pierre Clément? sade Agnes.

— Han blef bedragen, naturligtvis. Han var en ung målare, som älskade en annans älskarinna...

— Nu minns jag att jag läst den romanen, sade Agnes, och jag tyckte mycket om den. Förlofvade hon sig inte sedan med en, som hon verkligen älskade? Jo, så var det, och under tiden bibehöll hon sin gamla förbindelse. Därmed ville författaren visa, att kvinnan kan älska på två sätt, men mannen bara på ett. Det var mycket riktigt. Inte sant?

— Jo! Men så kom en dag, då hennes trolofvade skulle lämna en tafla till pristäflan — kort och godt — hon skänkte sig åt prefekten och Pierre Clément blef lycklig — och fick gifta sig.

— Och därmed ville författaren säga, att kvinnan kan uppoffra allt för den hon älskar, under det mannen...

— Det var det skändligaste jag hört! bröt Falander ut.

Han steg upp och gick till sin chiffonjé. Han öppnade våldsamt klaffen och tog fram ett svart skrin.

— Se där, sade han och lämnade Agnes skrinet; gå hem och befria världen från ett afskum!

— Hvad är det här? sade Agnes skrattande i det hon öppnade skrinet och framtog en sexpipig revolver. — Nej, se en sådan vacker unge; hade du inte den där i Carl Moor? Jo, det hade du! Jag tror den är laddad!

Hon höjde revolvern, siktade mot sotluckan och tryckte af.

— Stoppa nu in den där! sade hon; det är inte leksaker, mina vänner!

Rehnhjelm hade suttit mållös. Han förstod alltsammans, men han kunde icke få fram ett ord, och han stod så under flickans förtrollning att han icke en gång kunde leta fram några ovänliga känslor mot henne. Han visste visserligen, att en knif gått igenom hans hjärta, men smärtan hade ännu icke haft tid att infinna sig.

Falander var dekontenanserad af så mycken fräckhet och behöfde en stund att hämta sig, sedan hela hans moraliska afrättningsscen misslyckats och hans teaterkupp upplöst sig på ett för honom mindre gynnsamt sätt.

— Ska vi inte gå nu? sade Agnes och började ordna sitt hår framför spegeln.

Falander öppnade dörren.

— Gå! sade han, och tag min förbannelse med dig; du har förstört en hederlig mans själafrid.

— Hvad är det du pratar om! Stäng dörren, det är ingen värme här inne.

— Jaså, vi måste tala tydligare. Hvar var du i går kväll?

— Det vet Hjalmar och det rör inte dig!

— Du var inte hos din tant; du var ute och superade med direktörn!

— Det var osanning!

— Jag såg dig klockan nio på stadskällarn!

— Det ljuger du! Jag var hemma vid den tiden; det kan du fråga tants flicka, som följde mig hem!

— Dylikt hade jag aldrig väntat!

— Kan vi inte sluta det här samtalet, så att vi få komma i väg någon gång! Du ska inte läsa sådana där dumma böcker om nätterna, så att du är kollrig om dagarna. Tag på er nu!

Rehnhjelm måste ta sig om hufvudet för att känna efter om det satt kvar på sin rätta plats, ty

allting befann sig upp- och nervändt för honom. När han fått klart för sig, att allt var rätt, sökte han en redig tanke, som kunde skänka ljus åt frågan, men han fann ingen.

— Hvar var du den sjätte juli? frågade Falander, med en domares förkrossande min.

— Sådana dumma frågor du kommer med; hur kan jag minnas det som hände för tre månader sen?

— Jo, du var hos mig, då du sagt åt Hjalmar att du var hos din tant.

— Hör inte på honom, sade Agnes och gick smeksamt fram mot Rehnhjelm; han pratar så mycket dumheter.

I nästa ögonblick hade Rehnhjelm fattat henne vid halsen och kastade henne nu baklänges i kakelugnsvrån, där hon blef liggande tyst och orörlig på en vedtrafve.

Därpå tog han på sig hatten, men Falander måste hjälpa honom med öfverrocken, ty han skakade i alla leder.

— Kom, så gå vi, sade han, spottade på kakelugnsstenarna och gick ut.

Falander dröjde ett ögonblick, undersökte Agnes' pulsar och var strax efter Rehnhjelm, som han upphann i nedre förstugan.

— Jag beundrar dig, sade Falander till Rehnhjelm; saken stod verkligen öfver och utom resonemanget.

— Jag ber dig låta den göra det fortfarande; vi ha inte många timmar att njuta af hvarandras sällskap; jag rymmer hem med nästa tåg för att arbeta och glömma! Låt oss nu gå till källaren och bedöfva oss, som du kallar det!

De ankommo till källaren och togo ett enskildt rum, men anhöllo att slippa »smårummen».

Snart sutto de vid ett väldukadt bord.

— Är jag gråhårig? frågade Rehnhjelm, och tog sig på håret, som var alldeles fuktigt och låg tätt efter hufvudskålen.

— Nej, min vän, det blir man inte så snart; jag är det inte jag en gång.

— Slog hon sig?

— Nej!

— Det var i det här rummet — första gången!

Han steg upp från bordet, gick några steg, vacklade och föll på knä vid soffan, där han lade sitt hufvud och brast i en sådan gråt, som ett barn, när det gråter i sin moders knä.

Falander satte sig bredvid honom, tog hans hufvud mellan sina händer. Rehnhjelm kände något hett liksom en eldgnista falla på sin hals.

— Hvar är filosofien, min vän? Tag hit den! Jag drunknar! Halmstrån! Hitåt!

— Stackars, stackars gosse!

— Jag måste se henne! Jag måste be henne om förlåtelse! Jag älskar henne! Ändå! Ändå! Slog hon sig? Gud i himmelen, att man kan lefva och vara så olycklig som jag är!

*

Klockan tre på eftermiddagen afreste Rehnhjelm med tåget till Stockholm. Falander slog själf igen kupédörren efter honom och lade på haken.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Bistra tider.

Hösten hade medfört stora förändringar äfven för Sellén. Hans höge beskyddare hade aflidit, och nu skulle alla minnen efter denne skrapas ut; till

och med minnet af hans goda gärningar skulle icke få öfverlefva honom. Att stipendiet drogs in föll af sig själf, helst Sellén icke var den som gick och begärde något; för öfrigt ansåg han sig numera icke behöfva något stöd, sedan han en gång fått ett sådant godt handtag, och han såg många yngre, som bättre voro i behof. Men han skulle finna att det icke blott var solen som slocknat, alla småplaneterna ledo också af total förmörkelse. Ehuru han under en sommar af stränga studier förkofrat sin talang, förklarade prefekten att han försämrats och att hans framgång på våren var en lyckträff; professorn i landskapsmålning sade, som en vän, åt honom, att han aldrig skulle bli något, och den akademiske recensenten passade på att få upprättelse och vidhöll sin förra mening. Dessutom inträdde en förändring i smaken hos den tafvelköpande, det vill säga, den smakbestämmande, okunniga, rika hopen; landskapen skulle vara porträtt af sommarnöjen, om de skulle kunna säljas, hvilket dock var svårt, ty det var egentligen den gråtmilda genren eller det halfnakna kabinettsstycket som gick. Det var således svåra tider för Sellén och han for mycket illa, ty han kunde icke förmå sig måla mot sin bättre känsla.

Nu hade han emellertid hyrt sig en utrymd fotografisk ateljé långt upp på Regeringsgatan. Lägenheten bestod af självfva ateljén, med uppruttnadt golf, gistet tak, hvilket dock nu på vintern upphjälpts af snön som låg på — samt f. d. laborationsrummet, hvilket luktade kollodium så att det icke kunde begagnas till annat än kol- eller vedbod, när omständigheterna medgåfvo ett sådant slags begagnande. Möblemanget bestod af en trädgårdssoffa af hassel, med uppstående spikar och så kort att den, då den begagnades som säng, hvilket alltid inträffade då ägaren (låntagaren) var hemma om nätterna, icke

räckte honom längre än till knävecken. Sängkläderna utgjordes af en half pläd, den andra hälften var pantsatt, och en portfölj, svällande af studier. In i kolboden satt en vattenledningskran med aflopp — det var toaletten.

En kall eftermiddag, strax före jul, stod Sellén och målade, för tredje gången, en ny tafla på en gammal duk. Han hade nyss stigit upp från sin hårda bädd; någon städerska hade icke kommit och eldat, dels därför att han icke hade någon städerska, dels därför att han icke hade något att elda med; af samma orsaker hade icke heller någon städerska kommit och borstat eller burit in kaffe. Men där stod han lika glad och hvisslade och lade upp sina färger till en briljant solnedgång på Gaustafjäll, då det knackade fyra dubbla slag på dörren. Sellén öppnade utan tvekan och in trädde Olle Montanus mycket enkelt och lätt klädd, utan öfverrock.

— God morgon, Olle! Hur står det till? Har du sofvit godt?

— Jag tackar som frågar!

— Hur är det med den metalliska kassan ute i stan?

— Å, det är dåligt!

— Och sedelstocken?

— Det är så lite sedlar i rörelsen.

— Jaså, de vill inte släppa ut mera! Nå, men valutorna?

— Finns inga!

— Tror du att det blir sträng vinter?

— Jag såg mycket sidensvansar ute vid Bälsta i morse — och det betyder kall vinter!

— Du har varit ute på morgonpromenad?

— Jag har gått hela natten, sedan jag kom från Röda Rummet klockan tolf i natt!

— Jaså, du var där i går afton.

— Ja, och jag gjorde två nya bekantskaper: doktor Borg och notarien Levin!

— Jaså, de där gökarna! Jag känner dem! Nå hvarför bad du inte att få kinesa?

— Nej, de voro lite högfärdiga, därför att jag inte hade öfverrock, och jag skämdes. Å, jag är så trött, jag lägger mig lite på din soffa! Jag gick först till Katrineberg utanför Kungsholms tull, och sen vände jag om till stan och gick ut genom Norrtull, och ut till Bälsta! I dag tänker jag gå och ta värfning hos ornamentsbildhuggarn, annars dör jag.

— Är det sant, att du gått in i arbetarförbundet Nordstjärnan?

— Ja, det är så! Jag skall hålla föredrag där om söndag, om Sverige!

— Det var ett nätt ämne! Mycket nätt!

— Om jag somnar här på soffan, så väck mig inte; jag är så orimligt trött!

— Genera dig inte! Sof du!

Om ett par minuter låg Olle i djup sömn och snarkade! Hans hufvud hängde utanför ena sidkarmen, som stödde hans tjocka hals, och hans ben hängde utanför den andra karmen.

— Stackars djäfvul, sade Sellén och kastade pläden öfver honom.

Nu knackades ånyo, men icke på något reglementartadt sätt, så att Sellén icke fann för godt att öppna; men då vidtog en bultning af så våldsam natur, att all fruktan för något allvarligt försvann och Sellén öppnade dörren för doktor Borg och notarien Levin. Borg förde ordet:

— Är Falk här?

— Nej!

— Hvad är det för en vedsäck, som ligger där? återtog Borg och pekade med sin snöiga stöfvel på Olle.

— Det är Olle Montanus!

— Ja, det är den där klassiken, som Falk hade med sig i går kväll. Sofver han än?

— Ja, han sofver!

— Kinesa' han här i natt?

— Ja, det gjorde han!

— Hvarför har du inte eldat? Här är kallt som den onde!

— Därför att jag inte har någon ved!

— Nå, skicka efter då! Hvar är städerskan, så ska jag rycka opp henne!

— Städerskan är till skrift.

— Kör opp den där oxen, som ligger och sofver, så ska jag skicka honom, jag!

— Nej, låt honom sofva! bad Sellén, och drog upp pläden öfver Olle, som snarkat hela tiden och ännu snarkade.

— Nå, då ska jag lära dig ett annat sätt. Är det jordfyllning eller grusfyllning under golfvet?

— Det förstår jag mig inte på, svarade Sellén och tog försiktigt plats på några på golfvet utbredda pappskifvor.

— Har du mera sådant där papp?

— Ja, hur så? frågade Sellén och en lätt rodnad märktes i hårfästet.

— Jag behöfver det och en eldgaffel!

Borg fick de begärda sakerna af Sellén, som icke visste hvart det syftade och hvilken nu tog sin målarstol och slog sig ner på de utbredda pappskifvorna, där han blef sittande som om han satt på en skatt.

Borg kastade af sig i skjortärmarna och började med eldgaffeln bryta upp en af syror och takdropp murken golfplanka.

— Nej, är du förbannad! skrek Sellén.

— Så här gjorde jag i Uppsala, sade Borg.

— Ja, men det går inte an i Stockholm!

— Det ger jag fan; nu fryser jag och här ska bli eld!

— Men låt då bli och bryt midt på golfvet! Det syns ju med detsamma!

— Inte bryr jag mig om att det syns, må du tro; det är inte jag som bor här; men det är för hårdt.

Han hade närmat sig Sellén och nu sköt han på honom och stolen så att det bar omkull, och i fallet råkade Sellén draga sina pappskifvor med sig, så att bara golffyllningen blef synlig.

— Se en sån skurk! Här har han en riktig vedgrufva och sitter och säger ingenting.

— Se så, det är takregnet som har gjort det där!

— Det bryr jag mig inte om hvem som har gjort det, men nu ska det bli eld.

Med några starka ryck hade han lossat ett par plankbitar och snart blef det eld i kaminen.

Levin förhöll sig under detta lugn, afvaktande och artig. Borg satte sig framför brasan och glödgade eldgaffeln.

Åter knackades, men tre korta och ett långt slag.

— Det är Falk, sade Sellén och gick att öppna för Falk, som inträdde med ett något hektiskt utseende.

— Behöfver du pengar? frågade Borg den inträdande och slog sig på bröstfickan.

— Så du frågar! svarade Falk tvifvelaktigt.

— Hur mycket behöfver du? Jag kan skaffa!

— Är det allvar? sade Falk och hans ansikte ljusnade.

— Allvar! Hm! Wie viel? Summan! Siffran! Rubriken!

— Å, ja, en sextio riksdaler skulle vara bra att ha!

— Det var en blygsam karl, sade Borg och vände sig till Levin.

— Ja, det var fasligt lite, vidtog denne! Tag för dig du, Falk, medan det står öppet.

— Nej, det vill jag inte! Jag behöfver inte mer och kan inte sätta mig i större skuld. För öfrigt vet jag ju inte när det skall betalas!

— Tolf riksdaler hvar sjätte månad, tjugufyra riksdaler om året, i två rapp, svarade Levin säkert och distinkt.

— Det är ju billiga villkor, sade Falk. Hvar få ni pengar på sådana?

— I Vagnmakarbanken! — Tag fram papper och penna, Levin!

Denne hade redan reversal, penna och ett portativt bläckhorn i handen. Reversalet var redan ifylldt af de andre. När Falk såg siffran åtta hundra, tvekade han ett ögonblick.

— Åtta hundra riksdaler? sade han frågande.

— Tag mera du då, om du inte är nöjd.

— Nej, jag vill inte; och det gör ju detsamma hvem som tar pengarna, bara de betalas ordentligt. För öfrigt, få ni pengar på sådana här papper, utan säkerhet?

— Utan säkerhet? Du får ju vår borgen! svarade Levin föraktligt och förtroendefullt.

— Ja, inte säger jag något om det, menade Falk; jag är nog tacksam att ni gå i borgen, men jag tror aldrig att det går igenom!

— Hå, hå, hå! Det är redan beviljadt, sade Borg och tog fram en »bevillningssedel», som han kallade det. — Nåväl, skrif under!

Falk skref sitt namn. Borg och Levin stodo öfver honom som poliser.

— »Vice häradshöfding», dikterade Borg.

— Nej, jag är litteratör, svarade Falk.

— Duger inte, du är anmäld som vice häradshöfding, och för öfrigt står du som sådan i adresskalendern ännu.

— Ha ni sett efter det?

— Man måste vara sträng i formsaker, sade Borg allvarligt.

Falk skref under.

— Kom hit, Sellén, och bevittna! befallde Borg.

— Ja, jag vet inte om jag törs, svarade denne. Jag har sett så mycket elände med sådana där påskrifningar hemma på landet...

— Du är inte på landet nu och har inte med bönder att göra! Skrif på, att du intygar, att Falk skrifvit sitt namn själf, det måtte du väl kunna göra!

Sellén skref på, men ruskade på hufvudet.

— Kör nu opp den där dragoxen, så får han också skrifva under.

Då ruskningar förgäfves användes för att få lif i Olle, tog Borg fram eldgaffeln, som nu blifvit röd, och höll under näsan på den sofvande.

— Vak upp, din hund, så får du mat! skrek han.

Och upp sprang Olle och gnuggade sig i ögonen.

— Du ska bevittna Falks namnteckning, förstår du.

Olle tog pennan och skref efter de båda borgensmännens diktamen, hvarpå han ville återvända till sömnen, men hindrades af Borg.

— Nej, vänta lite! Falk ska skrifva en fyllnadsborgen först.

— Skrif inte borgen, Falk, sade Olle; det går aldrig väl; det är sorgen!

— Tyst, din hund! röt Borg. Kom hit, Falk. Vi ha nyss gått i borgen för dig, i proprieborgen, förstår du; nu ska du skrifva på fyllnadsborgen här i stället för Struve, som är lagsökt.

— Hvad vill fyllnadsborgen säga? frågade Falk.

— Det är bara för formen; lånet var på åtta hundra i Mälarbanken; första inbetalningen är gjord,

men så går Struve och låter lagsöka sig, så att vi måste skaffa oss en suppleant. Det är ju ett gammalt godt lån, så att inte är det någon risk; pengarna ha utfallit för ett år sedan!

Falk skref på och de båda bevittnarna skrefvo under.

Borg vek omsorgsfullt och med kännarmin ihop reversalen och öfverlämnade dem åt Levin, som genast begaf sig på dörren.

— Nu är du igen med pengar här om en timme, sade Borg, annars går jag genast till polisen och låter telegrafera efter dig!

Därpå steg han upp och lade sig nöjd med sitt verk på soffan där Olle legat.

Denne vankade fram till brasan, slog sig ner på golfvet och lade sig i krum som en hund.

Det blef en stunds tystnad.

— Hör du, Olle, sade Sellén; tänk om vi skulle ta och skrifva ett sånt där papper!

— Då kom ni på Rindön, sade Borg.

— Hvad är Rindön? frågade Sellén.

— Det ligger i skärgården, men om herrarna föredra Mälarn, så finns ett ställe som heter Långholmen!

— Men hur går det, allvarsamt, frågade Falk, om inte man kan betala på förfallodagen?

— Då tar man ett nytt lån i Skräddarbanken, svarade Borg.

— Hvarför ta ni inte era lån i Riksbanken? återupptog Falk.

— Den är skämd? svarade Borg.

— Förstår du det där? sade Olle till Sellén.

— Inte ett ord! svarade denne.

— Ni ska få lära er en gång när ni bli agréer vid akademien och komma i adresskalendern!

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Audienser.

Nicolaus Falk satt på sitt kontor om morgonen på dagen före julafton. Han var sig icke fullt lik; tiden hade gallrat det ljusa håret på hans hjässa och passionerna hade dikat små aflopp i ansiktet för all den syra som kvällde fram ur den vattensjuka marken. Han satt lutad öfver en liten smal bok af långkatekesens format, och i den arbetade hans penna som om han stack ut mönster.

Det knackade på dörren och ögonblickligen försvann boken under pulpetklaffen och ett morgonblad intog dess plats. Falk var djupt inne i läsningen, då hans hustru trädde in.

— Sitt! sade Falk.

— Nej, det har jag inte tid med! Har du läst Morgonbladet?

— Nej!

— Jaså, jag tycker du håller på!

— Ja, jag började just nu!

— Då har du väl läst om Arvids dikter?

— Jaså, ja, det läste jag!

— Nåå! Det var ju vackra loford han fick!

— Det har han skrifvit själf!

— Det sa du i går kväll när du läste Gråkappan också!

— Nå, hvad vill du?

— Jag träffade amiralskan nyss; hon tackade för bjudningen och uttryckte sin glädje öfver att få träffa den unge skalden!

— Sa hon det?

— Ja, det gjorde hon!

— Hm! Ja, man *kan* ju ha misstagit sig!

Jag säger inte att man gjort det därför! Du ska väl ha pengar igen?

— Igen? När fick jag några sist?

— Se där! — Gå nu! Men kom inte och begär några mer före jul; du vet att det varit ett hårdt år!

— Nej, det vet jag visst inte! Alla människor säga att det varit ett godt år!

— För landtbrukaren ja, men inte för försäkringsbolagen. Adjö!

Frun gick och in steg Fritz Levin försiktigt som om han fruktade ett bakhåll.

— Hvad vill du? hälsade Falk.

— Å, jag ville bara titta in i förbigående.

— Det var klokt; jag ville just tala vid dig!

— Å nej!

— Du känner unge Levi?

— Ja bevars!

— Läs det här papperet; högt!

— Levin läste högt: »Storartad donation. Med en hos våra köpmän numera icke så ovanlig frikostighet har grosshandlaren Carl Nicolaus Falk, för att fira årsdagen af ett lyckligt äktenskap — — till direktionen för barnkrubban Betlehem öfverlämnat ett donationsbref på 20,000 kronor, hvaraf hälften genast utfaller och hälften efter den ädle gifvarens död. Gåfvan får desto större värde som fru Falk är en af stifterskorna af den människoälskande institutionen.»

— Dug'er det? frågade Falk.

— Utmärkt! Det blir Vasen på nyåret!

— Nå, du skall gå till direktionen, det vill säga till min hustru, med donationsbrefvet och pengarna, och sedan skall du söka unge Levi. Förstår du?

— Alldeles!

Falk lämnade donationsbrefvet, präntadt på pergament, och summan.

— Räkna att du tagit emot rätt! sade han.

Levin fläkte upp en bunt papper och gjorde stora ögon. Det var femtio helark papper med litografiskt arbete för många riksdaler i alla möjliga färger.

— Är det här pengarna? frågade han.

— Det är värdepapper, svarade Falk, femtio aktier à 200 i Triton, öfverflyttade på barnkrubban Betlehem.

— Jaså, det ska sjunka nu, eftersom råttorna ge sig af?

— Det har ingen sagt, svarade Falk med ett elakt skratt.

— Nå men om, då får barnkrubban göra konkurs!

— Hvad rör det mig, och dig ändå mindre. Nu till en annan sak! — Du måste — du vet hvad jag menar när jag säger du måste —

— Jag vet, jag vet; lagsökning, trassel, reverser — gå på, gå på!

— Du ska skaffa Arvid hit på min middag tredjedag jul!

— Det var som att skaffa tre skäggstrån från jätten! Ser du nu att det var bra jag inte framförde ditt ärende till honom den där gången i våras! Sa jag inte att det skulle gå så här!

— Sa du! Hvad fan sa du för slag! Håll mun på dig nu, och gör som jag säger! Det var den saken! — Vi ha en kvar! — Jag har märkt vissa ångersymtom hos min hustru! Hon måtte ha träffat modern eller någon af systrarna. Julen är en sentimental årstid. — Gå till Holmen och elda på litet!

— Det är inte behagliga uppdrag det där...

— Marsch! — Nästa man!

Levin gick och aflöstes af magister Nyström, hvilken insläpptes genom en tapetdörr i rummets bakgrund, hvarpå dörren stängdes. Nu försvann

morgontidningen och den långa smala boken kom fram.

Nyström såg sorgligt förfallen ut; hans kropp var reducerad till en tredjedel af sitt volyminnehåll och hans kläder voro ytterligt torftiga. Han stannade ödmjukt vid dörren, framtog en mycket sliten plånbok och afvaktade.

— Klart? frågade Falk och lade pekfingret i boken.

— Klart! svarade Nyström och öppnade plånboken.

— N:r 26. Löjtnant Kling: 1,500 rdr. Betalt?

— Icke betalt!

— Prolongeras med straffränta och provision. Sökes hemma!

— Tar aldrig emot hemma!

— Hotas per post med sökning i kasern! — N:r 27. Häradshöfding Dahlberg: 800 rdr. Låt mig se! Son till grosshandlaren som är taxerad 35,000; anstår tills vidare, bara han betalar intresset! Håll efter honom!

— Han betalar aldrig räntan!

— Sökes med breflapp, — du vet! utan kuvert — som ställes på verket! — N:r 28. Kapten Stjärnborst: 4,000. Där ha vi gossen! Icke betalt?

— Icke betalt!

— Skönt! Förhållningsorder: sökes i vakten vid tolftiden. Klädseln — din, nämligen — komprometterande. Den där röda öfverrocken, som är gul i sömmarna — du vet!

— Hjälper inte; jag har sökt honom i vaktrummet i bara bonjouren midt i vintern!

— Då går du till borgesmännen!

— Där har jag varit och de bådo mig dra åt skogen! Det var bara en formalitetsborgen, sa de.

— Då söker du honom själf en onsdagsmiddag

kl. ett när han sitter i Tritons direktion; ta Andersson med dig, så att ni ä' två!

— Det är redan gjordt!

— Nå, hur såg direktionen ut? frågade Falk och klippte med ögonen.

— Den såg generad ut!

— Ah, gjorde den! Såg den riktigt generad ut?

— Ja, det gjorde den!

— Men han själf då?

— Han ledde oss ut i farstun och sa att han skulle betala, bara vi lofvade att aldrig söka honom där mera!

— Å, jaså! joho! Sitter där två timmar i veckan för 6,000, därför att han heter Stjernborst! — Låt mig se! Lördag i dag! — Du är i Triton precis klockan half ett; om du får se mig där, hvilket är afgjordt, så — inte en min. — Förstår! Godt! — Nya ansökningar?

— Trettiofem stycken!

— Jojo! Det är julafton i morgon.

Falk bläddrade igenom en bunt reverser; då och då for ett löje öfver hans läppar och ett enstaka ord.

— Herre Gud! Har det gått så långt med honom! Och han — och han — som anses vara så solid! Jojo, jojo, jojo! Här komma tider! — Jaså, han behöfver pengar? Då ska jag köpa hans hus! —

Det bultade på dörren. Pulpeten slogs igen, papperen och katekesen voro bortblåsta och Nyström gick ut genom tapetdörren.

— Klockan half ett, hviskade Falk efter honom. — Ett ord till! Har du poemet färdigt?

— Ja, svarades från underjorden.

— Godt! Håll Levins revers i ordning att kastas in i kansliet. Jag kommer att klämma till honom endera dan! Han är falsk, den fan!

Därpå justerade han halsduken, drog fram manschetterna och öppnade dörren åt förmaket.

— Se! God dag, herr Lundell! Mjukaste tjänare! Var så god och stig på, för all del! Hur står det till? Jag hade läst in mig ett ögonblick!

Det var verkligen Lundell, klädd som en kontorist, efter sista modet och med klockkedja och ring och handskar och galoscher.

— Jag kanske störde herr grosshandlarn?

— Nej, för all del! Tror herr Lundell att vi kan få det färdigt till i morgon?

— Skall det nödvändigt vara färdigt i morgon?

— Ovillkorligen! Krubban har en fest, som jag bjuder på, och min hustru kommer då att offentligen öfverlämna porträttet att uppsättas i matsalen!

— Nå, då får inga hinder finnas, svarade Lundell och tog fram en nästan färdigmålad duk och ett staffli ur en skrubb. Behagar herr grosshandlarn vara så god och sitta ett ögonblick, så får jag sätta i lite här och där!

— Så gärna! Så gärna! För all del!

Falk kastade sig ner på en stol, slog benen i kors och intog en statsmannalik ställning, samt anlade en förnäm min.

— Var så god och tala! sade Lundell. Ansiktet är visserligen i sig själf intressant, men ju flera skiftningar af karaktären det kan uttrycka, dess bättre!

Falk myste och ett sken af nöje och välbehag med sig själf upplyste hans råa drag.

— Herr Lundell äter middag hos mig tredjedagen?

— Jag tackar...

— Då skall herrn få se ansikten af högt förtjänte män, hvilka kanske vore värdigare att fästas på duken än mitt.

— Jag kanske skulle kunna få den äran att måla dem?

— Helt säkert, om jag ger mitt ord.

— Å, ni tror verkligen?

— Helt säkert!

— Nu såg jag ett nytt drag. Var så god och behåll den minen! Så där! Förträffligt! Jag fruktar att vi måste använda hela den här dagen, vet herr grosshandlarn. Det återstår ännu en hel hop småsaker, som man endast kan upptäcka under hand! Ert ansikte är så rikt på intressanta drag.

— Nå, då äta vi middag tillsammans ute! Och vi skola umgås flitigt, så att herr Lundell får tillfälle att studera mitt ansikte bättre till andra upplagan — som alltid kan vara bra att ha! Jag får verkligen säga att det är få personer som ha afficierat mig på ett så behagligt sätt som herr Lundell!...

— Å, jag ber allra mjukast.

— Och jag skall säga min herre, att jag är en skarpsynt person, som väl förstår att skilja sanningen från smicker.

— Det såg jag med detsamma, svarade Lundell samvetslöst. Mitt yrke har gifvit mig någon färdighet att bedöma människor.

— Herrn har blick; det är verkligen inte alla som kunna bedöma mig. Min hustru till exempel...

— Nå, det kan man inte begära af fruntimmer.

— Nej, är det inte det jag säger! — Hör nu, får jag inte lof att bjuda på ett glas godt portvin?

— Jag tackar, herr grosshandlarn, men jag har för princip att aldrig dricka något när jag arbetar...

— Det är alldeles rätt! Jag respekterar denna princip — jag respekterar alltid principer — så mycket mer som jag delar den.

— Men när jag inte arbetar, dricker jag gärna ett glas.

— Det är som jag — alldeles som jag.

Klockan slog half ett. Falk sprang upp.

— Ursäkta mig, jag måste ut i en affär på ett ögonblick, men jag skall genast vara tillbaka!

— För all del, för all del i världen! Affärerna framför allt!

Falk klädde sig och gick; Lundell var ensam på kontoret.

Han tände en cigarr och ställde sig att betrakta porträttet. Den som observerat hans ansikte nu, skulle icke ha kunnat se hans tankar, ty han hade redan lärt sig så mycket af lifvets konst att han icke en gång anförtrodde ensamheten sina meningar, ja han fruktade till och med att meddela sig med sig själf.

TJUGUFJÄRDE KAPITLET.

Om Sverige.

Man hade kommit till desserten. Champagnen gnistrade i glasen, hvilka bröto ljusstrålarna från kronan i Nicolaus Falks matsal i våningen vid Skeppsbron. Arvid mottog vänliga tryckningar från alla håll med komplimanger och välönskningar, varningar och råd; alla ville vara med och assurera sig en del i hans framgång, ty det var nu en afgjord framgång.

— Häradshöfding Falk! Jag har den äran! sade presidenten i kollegiet för ämbetsmännens löner, och nickade öfver bordet. Det är en genre som jag förstår!

Falk mottog den sårande komplimangen med lugn.

— Hvarför skrifver ni så melankoliskt? frågade en ung skönhet, som satt till höger om skalden. Man skulle tro att ni varit olyckligt kär!

— Häradshöfding Falk! Får jag lof att dricka! sade redaktörn af Gråkappan från vänster, i det han strök undan sitt långa, ljusa skägg. Hvarför skrifver inte häradshöfdingen i min tidning?

— Jag tror inte herrarna skulle trycka hvad jag komme att skrifva! svarade Falk.

— Jag vet inte hvad som skulle utgöra något hinder?

— Åsikterna!

— Ah! Det är inte så farligt med den saken. Det jämkar sig nog! Inte ha vi några åsikter inte!

— Skål, Falk! skrek den alldeles yre Lundell öfver bordet. Hej!

Levi och Borg måste hålla i honom, så att han icke skulle stiga upp och hålla tal.

Det var första gången han var ute ibland folk, och det ståtliga sällskapet och den lysande anrättningen hade slagit honom åt hufvudet; men som alla gästerna befunno sig på ett högre stadium, undgick han lyckligen någon obehaglig uppmärksamhet.

Arvid Falk kände sig visserligen varm vid anblicken af dessa människor, som åter upptagit honom i samhället utan att begära några förklaringar eller fordra afbön. Han erfor en känsla af trygghet vid att sitta på dessa gamla stolar, som varit delar af hans barndomshem; han igenkände med vemod den stora borduppsatsen, som fordom endast togs fram en gång om året; men de många nya människorna gjorde honom frånvarande. Han lät icke narra sig af deras vänliga miner; de ville honom visserligen intet ondt, men deras välvilja var beroende af en konjunktur. Dessutom föreföll honom hela tillställningen maskeradartad. Hvad hade professor Borg, mannen med det stora, vetenskapliga ryktet, för ge-

mensamma intressen med hans obildade bror? De voro i samma bolag! Hvad gjorde den högfärdige kapten Gyllenborst här? Gick han hit för att äta? Omöjligt, om också människorna gå bra långt för att äta. Och presidenten? Och amiralen? Här funnos osynliga band, starka, olösliga kanske!

Glädjen stod högt, men skratten voro för gälla, kvickheten flödade, men den var syrlig; Falk kände sig beklämd och han tyckte att faderns ansikte såg vredgadt ned på sällskapet från porträttet, som hängde öfver pianot.

Nicolaus Falk strålade af belåtenhet; han såg ingenting, hörde ingenting obehagligt, men han undvek att träffa broderns blickar så mycket han kunde. De hade ännu icke växlat ett ord, ty Arvid hade, enligt Levins anvisning, infunnit sig först då alla gästerna samlats.

Middagen var vid sitt slut. Nicolaus höll ett tal om den »egna kraften och den fasta viljan», som förer människan till målet; »det ekonomiska oberoendet» och »en position». »Detta allt tillsammans», sade talaren, »förlänar självkänsla och ger karaktären den fasthet, utan hvilken vi platt intet kunna gagna; intet gagna det allmänna, hvilket är det högsta, hvartill vi kunna komma, och det är dit, min herrar, vi alla sträfva ändå, när sanningen kommer fram! Jag dricker de ärade gästers skål, som i dag hedrat mitt hus, och jag hoppas att jag många gånger måtte få åtnjuta samma ära!»

Härpå svarade kapten Gyllenborst, som redan var något drucken, i ett längre, skämtsamt anförande, hvilket under en annan sinnesstämning och i ett annat hus skulle ha kallats skandalöst.

Han for ut emot den köpmansanda, som nu gripit omkring sig, och han förklarade skämtsamt, att han visst icke saknade självkänsla, oaktadt han i hög grad saknade ekonomiskt oberoende; han hade

just i dag på förmiddagen haft en affär af ganska obehaglig art — men det oaktadt ägde han nog karaktärsstyrka att gå bort på denna middag, och hvad hans position beträffade, ansåg han den vara så god som någons — och det ansågo nog andra med, efter som han kunde få den äran sitta vid detta bord, hos detta charmanta värdfolk!

När han slutat, andades sällskapet lättare, ty »det hade känts som om ett åskmoln dragit öfver», anmärkte den sköna till Arvid Falk, hvilken lifligt senterade detta yttrande.

Det var så mycket lögn, så mycket falskhet i luften att Falk kände sig beklämd och längtade ut. Han såg huru dessa personer, hvilka helt säkert voro hederliga och aktningsvärda, likasom gingo i en osynlig kedja, i hvilken de då och då beto med kväfdt raseri — ja, kapten Gyllenborst behandlade ju värden med öppet, ehuru skämtsamt förakt. Han tände cigarren i salongen, intog opassande ställningar och låtsade som om han icke såg fruntimren. Han spottade på kakelugnsstenarna, recenserade obarmhärtigt oljetrycken på väggarna och uttalade sitt förakt för mahognymöbler. De öfriga herrarna iakttogo ett indifferent, dem själfva värdigt skick och tycktes tjänstgöra.

Upprörd och missnöjd lämnade Arvid Falk oförmärkt sällskapet och gick. På gatan nedanför stod Olle Montanus och väntade.

— Jag trodde verkligen inte du skulle komma, sade Olle. Det lyste så grant där uppe!

— Så att därför! Jag önskade du hade varit med!

— Nå, Lundell tar sig ut ibland bättre folk?

— Afundas honom icke! Han får nog sina bittra dagar, om han skall gå porträttvägen! — Låt oss nu tala om annat! Jag har verkligen längtat så mycket efter denna kväll, då jag skall få se arbetarna

på nära håll! O, jag tycker det skall bli som frisk luft efter detta kvalm; det förefaller mig som om jag skulle få gå ut i skogen efter att ha legat på ett sjukhus! Jag måste väl icke beröfvas denna illusion också?

— Arbetaren är misstänksam, så att du måste vara försiktig!

— Är han ädel? Är han fri från småsinne? Eller har förtrycket fördärfvat honom?

— Du får väl se! Mycket är annorlunda i världen än man föreställer sig!

— Ja, gunås, så är det!

Om en half timme befunno de sig i arbetarförbundet Nordstjärnans stora sal, som redan var fylld med folk. Falks svarta frack gjorde icke något godt intryck och han fick mottaga mången ovänlig blick från mulna ansikten.

Olle presenterade Falk för en lång, gänglig, hostande karl med passioneradt utseende:

— Snickar Eriksson!

— Jaså, sade denne. Är det också en herre, som vill bli riksdagsman? Det ser han mig för spinkig ut till ändå!

— Nej, nej, sade Olle, han kommer för tidningen!

— Hvad för tidning! Det finns så många sorters tidningar! Kanske han är här för att göra narr af oss?

— Nej, för all del, sade Olle; han är en arbetarvän och skall göra allt för er!

— Jaså! Det var en annan sak! Men jag är rädd för så'na där herrar; vi hade en som bodde hos oss, det vill säga i samma hus uppe i Hvita bergen; han var vicevärd — Struve hette kanaljen!

Ett klubbslag föll och i ordförandestolen satte sig en medelålders man. Det var vagnmakaren Löfgren, stadsfullmäktig och innehafvare af medaljen

Litteris et Artibus. Genom öfning i kommunala uppdrags skötande hade han förvärfvat sig stor teatervana och hans yttre hade tagit en prägel af ärevördighet, som kunde tysta stormar och kväfva oljud. En stor domareperuk beskuggade ett bredt ansikte, hvilket pryddes af ett par polisonger och glasögon.

Vid hans sida satt sekreteraren, i hvilken Falk igenfann en arfvodist från det stora kollegiet. Denne var klädd i pincenez och uttryckte med bondgrin sitt ogillande öfver det mesta som yttrades. På första bänken nedanför ordförandeestraden sutto de förnämsta ledamöterna, officerare, ämbetsmän, grossörer, hvilka kraftigt understödde alla lojala förslag och med öfverlägsen parlamentarisk förmåga nedgjorde alla reformprojekt.

Protokollet upplästes af sekreteraren, godkändes och justerades af första bänken. Därpå föredrogs första öfverläggningspunkten.

— »Beredningsutskottet hemställer huruvida icke arbetarförbundet Nordstjärnan ville för sin del gifva uttryck åt det ogillande, som hvarje rättänkande medborgare måste känna gent emot de olagliga rörelser, som under namn af strejker pågå i snart sagdt hela Europa.»

— Anser förbundet...

— Jaaa! skrek första bänken.

— Herr ordförande! ropade snickaren från Hvitabergen.

— Hvem är det där borta som för oljud? frågar ordföranden och tittar under glasögonen med en min som om han ämnade ta fram rottingen.

— Här är ingen som för något oljud; det var jag som begärde ordet! sade snickaren.

— Hvem är jag?

— Snickarmästaren Eriksson!

— Är han mästare? När blef han det?

— Jag är utlärd gesäll och har aldrig haft

råd att begära burskap, men jag är så skicklig som någon ann' och jag arbetar för mig själf! Det ska jag säga!

— Vill snickargesällen Eriksson vara god och sitta ner och inte störa oss vidare. — Anser förbundet frågan vara med ja besvarad?

— Herr ordförande!

— Hvad är det frågan om?

— Jag begär ordet! Och hör det, herre! röt Eriksson.

— Eriksson har ordet! mumlades från bakgrunden.

— Gesällen Eriksson — stafvar han med x eller z? frågade ordföranden, som blifvit sufflerad af sekreteraren.

Ett högt skratt upphöjdes af första bänken.

— Jag stafvar inte alls, mina herrar, jag diskuterar! sade snickaren med glödande ögon; ja det gör jag! Om jag hade ordet i min makt, skulle jag säga att de som strejka ha rätt, för om mästarna och patronerna bli feta, som göra ingenting annat än springa och fjäska på uppvaktningar och sådant där scheiss, så är det arbetarens svett det kostar! Men vi vet nog hvarför ni inte vill betala vårt arbete; det är därför att vi skulle få rösträtt till riksda'n, och det är man rädd för...

— Herr ordförande!

— Ryttmästar von Sporn!

— Och det vet vi nog, att taxeringskommittén sätter ner skatten så snart den går upp till den där siffran. Om jag hade ordet i min makt, skulle jag säga mycket mer, men det tjänar så litet...

— Ryttmästar von Sporn!

— Herr ordförande, mina herrar! Det är högst oväntadt att i en församling som denna, hvilken genom sitt värdiga uppträdande för öfrigt (nu senast vid det kungliga bilägret) gjort sig ett så godt

namn, personer utan all parlamentarisk takt skola tillåtas kompromettera ett aktningsvärdt förbund genom oblygt och hänsynslöst förakt för alla former. Tro mig, mina herrar, något sådant skulle icke ha händt i ett land där man från ungdomen lärt sig militärisk tukt...

— (Allmänna lifbeväringen! sade Eriksson till Olle.)

... där man vant sig att styra sig själf och andra! Jag uttalar den gemensamma förhoppningen, att något sådant störande uppträde icke vidare må äga rum bland oss... jag säger oss — ty jag är också arbetare... vi äro alla arbetare inför den Evige... och jag säger det i egenskap af ledamot af detta förbund, och den dag skulle vara en sorgedag då jag måste taga tillbaka de ord jag vid ett annat sammanträde här om dagen — ja, det var i nationalförbundet lifbeväringens vänner! — yttrade: jag tänker högt om den svenske arbetaren!

— Bravo! Bravo! Bravo!

— Anser förbundet beredningsutskottets förslag med ja besvaradt?

— Ja! Ja!

Andra punkten: — »På enskild motionärs förslag får beredningsutskottet hemställa om icke arbetarförbundet skulle, i anseende till h. k. h. hertigens af Dalsland timade konfirmation, såsom ett erkännande af svenska arbetarens tacksamhetsskuld till konungahuset och nu särskildt som ett uttryck af ogillande öfver de arbetaroroligheter som under namn af Kommunen förhärja Frankrikes hufvudstad, förena sig i insamlandet af medel till en hedersgåfva, hvars värde dock icke bör öfverstiga tre tusen riksdaler.»

— Herr ordförande!

— Doktor Haberfeld!

— Nej, det var jag, Eriksson, som begärde ordet!

— Jaså! Nå! Eriksson har ordet!

— Jag skulle upplysa, att det icke är arbetaren som gjort kommunen i Paris, utan att det är ämbetsmän, advokater — officerare, just så'na där lifbeväringar — och tidningsskrifvare, som gjort den! Om jag hade ordet i min makt, så skulle jag be dessa herrar uttrycka sina känslor i ett konfirmationsalbum!

— Anser förbundet frågan med ja besvarad?

— Ja! Ja!

Och därpå började ett skrifvande af skrifvaren och ett kollationerande och ett pratande som vid själfva riksdagen.

— Går det alltid till så här? frågade Falk.

— Tycker herrn att det är muntert? svarade Eriksson. Det är så att man kan rifva håret af sig. Jag vill kalla detta korruption och förräderi. Bara egennytta och uselhet; inte en man med hjärta, som kan föra saken framåt; därför kommer det också att bli som det blir!

— Hvad skall det bli då?

— Vi få väl se! — sade snickaren och fattade Olles hand. Är du beredd? fortfor han. Stå på dig bara, för här får du kritik!

Olle nickade slugt.

— Ornamentsbildhuggargesällen Olof Montanus har anmält sig hålla föredrag om Sverge, började ordföranden; ämnet är väl stort, förefaller det mig, och något allmänt hållet, men om han lofvar göra undan det på en half timme, så ska vi väl höra på; eller hvad säger herrarna?

— Ja!

— Herr Montanus, var så god och stig fram.

Olle ruskade på sig som en hund innan han

skall ta språng, och gick fram genom hopen, som mönstrade honom med sina blickar.

Ordföranden öppnade ett litet samtal med första bänken och sekreteraren gäspade innan han tog upp en tidning för att visa huru litet han ämnade höra på föredraget.

Men Olle steg upp på estraden, fällde ner sina stora ögonlock, tuggade några gånger för att narra åhörarna att han började, och när det blef riktigt tyst, så tyst att man kunde höra hvad ordföranden sade åt ryttmästarn, började han.

— Om Sverge. — Några synpunkter.

Det blef en paus.

— Mina herrar! Det torde väl få anses som mera än ett obestyrkt antagande att våra dagars mest fruktbara idé och kraftigaste sträfvan är att upphäfva den trångsynta nationalitetskänslan, hvilken skiljer folken och ställer dem som fiender emot hvarandra; vi hafva sett de medel som härvid användas — världsexpositionerna och dessas verkningar — hedersdiplomen!

[Man såg på hvarandra frågande. — »Hvad var det där för en gliring?» sade Eriksson. »Den kom litet tvärt, annars var den bra!»]

— Svenska nationen går, såsom alltid, här vid lag i spetsen för civilisationen och har i högre grad än någon annan bildad nation vetat göra den kosmopolitiska idén fruktbärande, och, om man får döma efter hvad siffror gifva vid handen, redan hunnit mycket långt. Härtill hafva ovanligt gynnsamma omständigheter bidragit, och det är dem jag nu på en kort stund vill betrakta, för att sedan öfvergå till något lättsmältare såsom styrelseformen, skattehemmanen och dylikt.

[»Det blir långt det här,» sade Eriksson och knuffade Falk i sidan; »men han är rolig!»]

— Sverge är, som hvar man vet, ursprungligen

en tysk koloni, och språket, hvilket bibehållit sig tämligen rent ända in på våra dagar, är plattyskan i tolf dialekter. Denna omständighet, nämligen svårigheten provinserna emellan att meddela sig med hvarandra, har varit en mäktig häfstång för motverkandet af det osunda nationalitetsbegreppets utveckling. Andra lyckliga omständigheter hafva dock motverkat ett ensidigt tyskt inflytande, hvilket en gång gick så långt, att Sverge var en inkorporerad tysk provins, såsom under Albrecht af Mecklenburg. Hit räknar jag först de danska provinsernas eröfring, Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän och Dalsland; Sverges rikaste provinser bebos af danskar, hvilka ännu tala sitt lands språk och vägra att ererkänna svenska väldet.

[»Hvart i Jesu namn ska det här ta vägen? Är han galen?»]

— Skåningen, till exempel, räknar ännu i dag Köpenhamn som hufvudstad och skåningarna utgöra vid riksdagen det regeringsfientliga partiet. Så är äfven förhållandet med det danska Göteborg, som icke erkänner Stockholm såsom rikets hufvudstad; där ha dock engelsmännen numera tagit försteget och anlagt en koloni. Denna nation, den engelska, fiskar utanför kusten och drifver inne i staden nästan all storhandel under vintern; om sommarn resa de tillbaka och njuta af de samlade skatterna i sina hem på skotska höglanden. Ett mycket präktigt folk för öfrigt! Engelsmännen hålla sig också en stor tidning, där de berömma sina egna handlingar, utan att precis klandra andras.

Så hafva vi att fästa oss vid de täta invandringarna, som då och då ägt rum. Vi ha finnar på finnskogarna, men vi ha dem också i hufvudstaden, dit de invandrat under svåra politiska förhållanden hemma.

Vid våra större järnbruk finnes en myckenhet

walloner, inkomna på 1600-talet och hvilka än i dag tala sin brutna franska. Det är, som bekant, en wallon som infört i Sverge den nya statsförfattningen, hvilken är tagen från Wallonien. Styft folk och ganska hederligt!

[»Nej hvad in i... är det här för slag!»]

— Under Gustaf Adolfs tid hitkom en mängd skotskt frat och hyrde ut sig som soldater, hvarför de också kommo in på riddarhuset!

På östra kusten finnas många familjer som bära traditioner om en invandring från Livland och de andra slaviska provinserna, hvarför man här ofta träffar rent tatariska typer.

Jag framkastade det påståendet, att svenska folket var på den allra bästa väg att denationaliseras! Slå upp Svenska adelns vapenbok och räkna de svenska namn ni träffar. Om de gå öfver 25 procent, så ska ni få skära näsan af mig, mina herrar!

Slå upp adresskalendern, på en höft; jag har själf räknat efter på bokstafven G och af fyra hundra namn voro två hundra utländska. Hvad är orsaken? Många äro de, men de förnämsta äro: de utländska dynastierna och eröfringskrigen. Om man tänker efter huru mycket fusel som suttit på svenska tronen, så förvånas man öfver, att nationen än i dag kan vara så konungsk. En grundlagsbestämmelse sådan som att svenske konungen alltid skall vara en utlänning, måste ovillkorligen leda rakt på målet, denationalisering; och den har också gjort det! Att landet skall komma att vinna på anslutning till främmande nationer är min öfvertygelse, ty att förlora något — det kan det icke, ty man kan icke förlora hvad man icke har. Nationen saknar helt enkelt nationalitet, och det var det Tegnér upptäckte 1811 och som han så trångsynt beklagar i Svea, men då var det för sent, ty rasen var redan förstörd genom utskrifningarna under de

dumma eröfringskrigen. Af den enda million invånare, som på Gustaf II Adolfs tid funnos i landet, utskrefvos och fördärfvades 70,000 fullmåliga karlar. Hur många Carl X, XI och XII förstörde kan jag icke säga, men man kan förstå hvilken afvel de hemmavarande skulle ge, då de alla voro kasserade kronvrak!

Jag återvänder till mitt yttrande, att vi sakna nationalitet. Kan någon säga mig något svenskt i Sverge, annat än våra tallar, granar och järngrufvor, hvilka snart icke behöfvas mer i marknaden! Hvad äro våra folkvisor? Franska, engelska och tyska romanser, i dåliga öfversättningar! Hvad äro folkdräkterna, hvilkas försvinnande vi sörja? Gamla slarfvor från medeltidens herredräkter! Redan på Gustaf I:s tid begärde dalkarlarna, att man skulle straffa dem som buro hackade och brokiga kläder. Troligen hade icke de brokiga hofkläderna, den burgundiska dräkten, ännu kommit ned till dalkullorna! Och säkert ha de haft många modeförändringar sedan dess!

Säg mig något svenskt skaldestycke, konstverk, musikstycke, som är specifikt svenskt, hvarigenom det skiljer sig från alla icke-svenska! Visa mig en svensk byggnad! Det finns icke, och finns det, så är det antingen dåligt eller är det bildadt efter utländskt mönster.

Jag tror icke jag säger för mycket om jag påstår att svenska nationen är en obegåfvad, högfärdig, trälsinnad, afundsam, småsint och rå nation! Och därför går den sin undergång till mötes och det med stora steg!

[Nu uppstod larm i salen! Spridda rop på Carl XII läto dock förnimma sig öfver bullret.]

— Mina herrar, Carl XII är död, och låt nu honom sofva till nästa jubelfest! Det är honom vi ha mest att tacka för vår denationalisering, och det är

därför jag ber att herrarna instämma med mig i ett fyrfaldigt hurra! — Mina herrar! Lefve Carl den tolfte!

[»Jag skall be att få kalla sällskapet till ordning!» skrek ordföranden.]

— Kan man väl tänka sig någon större fäaktighet hos en nation, som skall lära sig utifrån att bli skalder! Tänk sådana oxar, som kunde gå bakom plogen i ett tusen sex hundra år och inte komma på den idén att göra visor! Men så kom det en kurre från Carl XI:s hof och förstörde hela denationaliseringsverket! Förr skref man på tyska, men nu skulle det skrifvas på svenska! Jag får därför be herrarna instämma med mig, när jag ropar så här: Ner med den dumma hunden Georg Stjernhjelm!

[»Hvad hette han?» — »Edvard Stjernström!» Ordföranden slår klubban i bordet! Uppståndelse! »Det är nog! Ned med den förrädaren! Han drifver med oss!»]

— Svenska nationen kan bara skrika och slåss, det hör jag! Och efter som jag icke får fortsätta och komma till styrelsen och kronoskattehemmanen, så vill jag bara säga, att sådana här servila lymlar, som jag hört på i kväll, äro mogna för envåldet när som helst! Och ni får't! Lita på det! Ni får envålde!

[En puff bakifrån kastade upp orden ur halsen på talaren, som nu tog fatt i talmansbordet för att hålla sig kvar.]

— Och ett otacksamt släkte, som inte vill höra sanningen...

[»Kör ut honom! Rif sönder honom!» Olle kastades ner från estraden, men ännu i sista ögonblicket skrek han som en vansinnig och under mottagande af hugg och slag: »Lefve Carl den tolfte! Ner med Georg Stjernhjelm!»]

Olle och Falk befunno sig ute på gatan.

— Hvad kom åt dig? frågade Falk; blef du från dina sinnen!

— Ja, jag tror jag blef det! Jag hade läst öfver mitt tal i nära sex veckor, jag visste på pricken hvad jag skulle säga, men när jag kom fram och fick se alla dessa ögon, så gick det sönder; hela min konstiga bevisföring ramlade som en murarställning, jag kände marken sjunka under mina fötter och alla tankar kommo i en röra! Var det mycket galet?

— Ja, det var svårt, och du får nog tidningarna på dig!

— Ja, det är för sorgligt! Och jag tyckte att jag hade det så klart! Men det var skönt att få bränna till dem lite ändå!

— Du skadar din sak på det där sättet och kan aldrig komma fram mera!

Olle suckade.

— Hvad i herrans namn hade du med Carl XII att göra? Det var det värsta af alltihop!

— Fråga mig inte! Jag vet ingenting!

— Älskar du ännu arbetaren? fortfor Olle.

— Jag beklagar honom, som låter vilseföra sig af lycksökare, och jag skall aldrig svika hans sak, ty hans sak är den närmaste tidens fråga, och hela er politik är inte värd ett öre mot den!

Olle och Falk vandrade gatorna framåt och kommo så ner åt staden igen och promenerade in på Lilla Nygatan, där de gingo in på kafé Naples.

Klockan var nu mellan nio och tio och kaféet var tomt i det allra närmaste. Där satt blott en enda gäst vid ett bord nära disken. Han läste i en bok för flickan, hvilken satt bredvid och sydde. Det såg mycket nätt och hemtrefligt ut, men måtte ha gjort ett starkt intryck på Falk, ty han gjorde en häftig rörelse och ändrade min.

— Sellén! Hå, är du här! God afton, Beda! sade Falk med en konstlad hjärtlighet, hvilken var

honom mycket främmande, i det han tog den unga flickans hand.

— Nej, se bror Falk! sade Sellén. Hittar bror hit också! Jag kunde väl tro att det var något, efter som vi ses så sällan i Röda Rummet.

Falk och Beda växlade en blick. Den unga flickan hade ett distingeradt utseende för sin plats; ett fint, intelligent ansikte, som bar en sorg; en smärt gestalt med ett självsvåldigt men kyskt linjespel; ögonen voro något vinklade uppåt, som om de spejade efter en olycka från himlen, men kunde för öfrigt leka alla lekar ett ögonblickslynne kunde uppfinna.

— Så allvarsam du är! sade hon till Falk och såg ned på sömmen.

— Jag har varit på ett allvarsamt möte, sade Falk och rodnade som en flicka. Hvad läste ni för slag?

— Jag läste Tillägnan till Faust, sade Sellén och räckte ut sin hand för att leka med Bedas söm.

En mörk sky drog öfver Falks ansikte. Samtalet blef tvunget och odrägligt. Olle satt försjunken i betraktelser, som tycktes röra sig om självmord.

Falk begärde en tidning och erhöll »Den Obesticklige». Med ens slog det honom för hufvudet att han glömt se efter hvad den skrifvit om hans dikter. Han fläkte upp bladet och kastade ögonen på tredje sidan; där fann han hvad han sökte. Det var inga artigheter, men icke heller några grofheter, ty artikeln var dikterad af verkligt och djupt intresse. Recensenten fann icke Falks poesi sämre eller bättre än de andra samtidas, men fullt lika egoistisk och betydelselös; den handlade endast om författarens enskilda affärer; olofliga förbindelser, uppdiktade eller verkliga, koketterade med små synder men sörjde icke öfver de stora; det var icke ett grand

bättre än den engelska toalettpoesien och författaren kunde gärna ha satt sitt stålstick framför titeln, så hade texten varit illustrerad m. m. Dessa enkla sanningar gjorde ett djupt intryck på Falk, som endast läst Gråkappans puff, skrifven af Struve, och Rödlufvans af personlig välvilja dikterade recension. Han tog ett kort afsked och steg upp för att gå.

— Skall du gå redan? frågade Beda.

— Ja! Träffas vi i morgon?

— Ja, som vanligt! God natt!

Sellén och Olle följde med ut.

— Det är en rar unge, sade Sellén, när de gått en stund tysta framåt gatan.

— Jag anhåller att du yttrar dig litet mer förbehållsamt om henne!

— Bror är kär i henne, kan jag förstå?

— Ja, det är jag och jag hoppas du förlåter mig det!

— För all del, jag ska inte gå i vägen!

— Och jag ber dig inte tro något illa om henne...

— Nej, det gör jag inte heller! Hon har varit vid teatern...

— Hur vet du det? Det har hon aldrig talt om för mig!

— Nej, men för mig! Man ska aldrig tro de där små satarna!

— Nå, det är ju inte något ondt i det! Jag tänker ta henne ifrån hennes plats så fort jag kan; vårt umgänge inskränker sig till att vi gå ut och spatsera till Haga klockan åtta om morgnarna och dricka vatten ur källan.

— Så oskyldigt! Gå ni aldrig ut och supera om kvällarna?

— Det har aldrig fallit mig in att göra något sådant opassande förslag, som hon med förakt skulle afslå! Du skrattar, du; gör det; jag tror ännu på en

kvinna som älskar, hon må tillhöra hvilken klass som helst, ja, hon må ha haft hvilka föregående äfventyr som helst! Hon har sagt mig att hennes bana icke varit ren, men jag har lofvat att aldrig fråga henne om det förflutna!

— Det är allvarsamt då!

— Ja, det är allvarsamt!

— Det var en annan sak! God natt, bror Falk! Olle kommer väl med mig!

— God natt!

— Stackars Falk, sade Sellén till Olle; nu ska han också fram och löpa sitt gatlopp, men det ska så vara; det är som tandömsningen; det blir inte karl af en förr än man haft sin historia!

— Hur dan är flickan då? frågade Olle af ren artighet, ty hans tankar voro fjärran.

— Hon är nog bra på sitt sätt, men Falk går och tar saken allvarsamt; det låtsas hon också så länge hon tror att hon kan vinna honom, men dröjer det, så tröttnar hon, och det är ingen säkerhet att hon icke söker förströelse på annat håll under tiden ändå. Nej, ni kan inte behandla så'na här affärer; man ska inte gå och huttla utan klämma till genast, annars kommer det någon annan i vägen. Har du aldrig varit ute, Olle?

— Jag hade ett barn med vår piga där hemma på landet och det var därför far körde mig ur huset. Sen har jag inte velat spotta åt dem!

— Det var inte så inveckladt det, inte! Men att bli bedragen, som det kallas, det känns efter, det, må du tro; oj! oj! oj! Man ska ha nerver som violsträngar, om man vill leka den leken! Få se hur Falk går igenom den persen; det finns de som ta sådant där mycket djupt, och det är dumt! — Jaså, porten är öppen! Stig på, Olle; jag hoppas det ska vara bäddadt, så att du ska ligga riktigt godt; men du får ursäkta min gamla städerska att hon inte

kan skaka en bolster; hon är så klen i fingrarna, ser du, så att det blir kanske lite knöligt och hårdt.

De hade klättrat uppför trapporna och voro nu uppe.

— Stig på, stig på! sade Sellén. Det känns som om Stafva skulle ha vädrat här, eller kanske hon skurat; jag tycker det luktar skurfukt.

— Du spektaklar; det kan väl ingen skura där det inte finns något golf.

— Finns det inte något golf? Det var en annan sak! Hvart har det tagit vägen då? Kanske det har brunnit upp? Nå, lika godt ! Vi få väl hvila på vår moder jorden, eller gruset, hvad det nu är!

Och de lade sig i kläderna på golffyllningen, sedan de bäddat med bitar af målarduk och gamla ritningar och lade hvar sin portfölj under hufvudet. Olle slog eld, tog upp en stearinljusbit ur byxfickan och ställde bredvid sig på golfvet; ett svagt sken irrade omkring i den stora, tomma ateljén och tycktes göra våldsamt motstånd mot de massor af mörker, som ville störta sig in genom de kolossala fönstren.

— Det är kallt i kväll, sade Olle och tog fram en flottig bok.

— Kallt? Inte! Det är bara tjugu grader ute och då är det minst trettio här inne, efter som vi bo så högt. Hvad tror du klockan kan vara?

— Jag tyckte hon slog ett i Johannis nyss.

— Johannis? Inte ha de någon klocka! De ä' så fattiga, så den ha de satt bort.

Det blef en lång paus, som först afbröts af Sellén.

— Hvad läser du, Olle?

— Det är detsamma!

— Är det detsamma? Ska du inte vara artig när du är främmande?

— Det är en gammal kokbok, som jag lånat af Ygberg!

— Nej, för fan, är det? Å, så få vi läsa litet; jag har inte ätit mer än en kopp kaffe och tre glas vatten i dag.

— Hvad vill du ha för slag, då? sade Olle och bläddrade i boken. Vill du ha en fiskrätt? Vet du hvad marjonäs är?

— Marjonäs? Nej! Läs det! Det låter godt!

— Hör på nu då? »139. Marjonäs. Smör, mjöl och litet engelsk senap sammanfräses och uppvispas med god buljong. När den kokar, ivispas några äggulor; hvarefter den får kallna.»

— Nej, fy tusan, det där blir man inte mätt på...

— Å, det är inte slut än. »Fin matolja, vinättika, litet grädde och hvitpeppar» — ja, jag ser nu att det inte duger. Vill du ha något stadigare?

— Slå opp kåldolma; det är det bästa jag vet!

— Nej, jag orkar inte läsa högt, låt mig slippa.

— Å, läs på du!

— Nej, låt mig vara i fred nu!

Det blef tyst igen. Därpå släcktes ljuset och det blef alldeles mörkt.

— God natt, Olle; svep om dig, så att du inte fryser.

— Hvad ska jag svepa för slag?

— Ja, inte vet jag. Tycker du inte att det är roligt att lefva så här?

— Jag undrar hvarför man inte tar lifvet af sig när det är så här kallt.

— Inte ska man det! Jag tycker det är intressant att se hur det kommer att gå.

— Har du föräldrar, Sellén?

— Nej, jag är oäkta; har du?

— Ja, men det kan vara detsamma!

— Du ska vara tacksam mot försynen, Olle; man ska alltid vara tacksam mot försynen — fast jag

inte vet hvad det tjänar till precis! Det ska väl vara så!

Det blef tyst igen; denna gången var det Olle som störde.

— Sofver du?

— Nej, jag ligger och tänker på Gustaf Adolfs staty; vill du tro att...

— Fryser du inte?

— Fryser? Här som är så varmt!

— Min högra fot är alldeles borta.

— Drag öfver dig färgschatullet och stoppa om dig penslarna, så blir det bättre.

— Tror du att någon haft det så svårt som vi?

— Svårt? Ha vi det svårt, som ha tak öfver hufvudet! Det finns professorer vid akademien, med trekantig hatt och värja, som ha haft det mycket värre. Professor Lundström har sofvit en half april månad i Humlegårdsteatern! Det tyckte jag var stil! Han hade hela vänstra oxögat för egen räkning, och han påstår att det inte fanns en parkettplats ledig efter klockan ett på natten; alltid goda hus om vintern, men dåligt om sommaren! God natt med dig, nu somnar jag!

Och Sellén snarkade. Men Olle steg upp och gick fram och åter på golfvet tills det ljusnade i öster; då förbarmade sig dagen öfver honom och skänkte den hvila, som natten icke unnat.

TJUGUFEMTE KAPITLET.

Sista brickan.

Och vintern gick, långsamt för de olyckliga, mera fort för de mindre olyckliga. Och våren kom med sina krossade förhoppningar om sol och grönt, tills

sommaren var inne som en kort förberedelse till hösten.

En majmorgon gick litteratören Arvid Falk »i redaktionen af Arbetarfanan» under en glödande solhetta framåt Skeppsbron och såg på huru fartygen lastade och lade ut från stranden. Hans yttre var icke så vårdadt som förr; hans svarta hår var längre än modet tillät och hans skägg hade vuxit ut à la Henri IV, hvilket gaf ett nästan vildt uttryck åt hans afmagrade ansikte. Hans ögon brunno af en olycksbådande eld, som brukar röja fanatikern eller rumlaren. Han tycktes välja bland fartygen, men hade svårt att besluta sig. Efter lång tvekan gick han fram till en matros, som höll på att rulla upp en björn med packor på en brigg. Han lyfte artigt på hatten:

— Kan herrn vara god och säga hvart detta skepp går? sade han blygt, ehuru han trodde sig tala i en mycket djärf ton.

— Skepp? Jag ser inte något skepp!

Och de kringstående skrattade.

— Men vill herrn veta hvart briggen går, så läs där!

Falk kände sig bragt ur fattningen, men retade upp sig och fortfor i häftig ton:

— Kan ni inte ge ett höfligt svar på en höflig fråga?

— Ni? Dra du in i helvete och stå inte här och gräla! — Se opp där!

Samtalet afstannade och Falk fattade ändtligen ett beslut. Han vände sig om, gick upp genom en gränd, öfver Köpmantorget och vek in på Kindstugatan. Där stannade han utanför porten till ett smutsigt hus. Återigen stod han tvekande, ty sin skötesynd obeslutsamheten kunde han aldrig öfverge. Då kom en liten trasig, vindögd pojke springande

med handen full af korrektur i långa remsor och skulle förbi Falk, då denne höll an honom.

— Är redaktören uppe? frågade han.

— Ja, han har varit här sedan klockan sju, svarade gossen med andan i halsen.

— Har han frågat efter mig?

— Ja då, många gånger!

— Är han ond?

— Jaa! Det är han allt.

Och gossen var som en pil uppför trapporna! Men Falk var strax efter och inträdde i redaktionsrummet. Det var ett kyffe med två fönster åt den mörka gatan; framför hvardera stod ett omåladt träbord med papper, penna, tidningar, sax och gummiflaska.

Vid ena bordet satt gamle vännen Ygberg, iförd en söndersliten svart bonjour, och läste korrektur; vid det andra bordet, som var Falks, satt en herre i skjortärmarna och en svart sidenmössa på hufvudet, af det slag som kommunarder bära. Hans ansikte var igenväxt med ett rödt helskägg och hans undersätsiga växt med dess grofva former antydde arbetaren. Då Falk inträdde, gjorde kommunarden en våldsam rörelse med benen under bordet och kaflade upp skjortärmarna, hvarvid en blå tuschtatuering, bestående af ett ankare och ett anglosaxiskt R, blef synlig. Därpå fattade han saxen, stack den midt igenom första sidan på en morgontidning, gjorde ett klipp och sade med rå ton och ryggen åt den tilltalade Falk:

— Hvar har herrn varit?

— Jag har varit sjuk, svarade Falk trotsigt som han själf tyckte, men ödmjukt som Ygberg försäkrade efteråt.

— Det var lögn; herrn har varit ute och supit! Han satt på Naples i går kväll; jag såg honom!

— Nå, det må jag väl göra...

— Herrn får sitta hvar han behagar, men här ska han vara på slaget, enligt öfverenskommelse! Klockan är en kvart öfver åtta redan! Jag vet att så'na där herrar, som legat vid akademien, där de tro att de få lära så fasligt mycket, inte få lära sig ordning och skick! Är det inte oborstadt att komma för sent? Uppför herrn inte sig som en drummel, då herrn låter sin arbetsgifvare sitta och göra sin tjänst? Hva? Nu för tiden är det opp och ner, det ser jag! Det är arbetstagaren som hundsvotterar mästaren, det vill säga arbetsgifvaren, och det är kapitalet som är det förtryckta! Så är det!

— När kom redaktören på de åsikterna?

— När? — Nu, herre! Just nu! Och jag hoppas de åsikterna äro lika goda för det! Men jag har kommit under fund med något annat också! Herrn är ju en okunnig människa; herrn kan ju inte skrifva svenska! Var så god och se hit! Hur står det här? Läs! »Vi hoppas att alla de som nästa år skola exercera beväring» — har man hört på maken! »Alla de som»...

— Ja, det är rätt! sade Falk.

— Är det rätt? Hur kan herrn påstå det! Man säger i dagligt tal »alla dom som», alltså måste man skrifva »alla dem som».

— Ja, om dem står i ackusativus...

— Ä, inte några lärda fraser; det kommer man ingen stans med! Herrn ska inte prata smörja med mig! Nå, och så skrifver herrn ex-sersera med bara x, fastän det heter ex-sersera ! Tyst nu! Heter det ex-ersera eller ex-sersera...? Svara nu!

— Man säger visserligen...

— Man säger, alltså heter det ex-sersera; ty det kan inte heta annat än det man säger! Kanske jag är dum, när allt kommer kring, kanske jag inte kan tala svenska en gång! Jag har rättat det

emellertid! Se här, fortsätt nu och passa på tiden en annan gång!

Han störtade upp från stolen med ett anskri och smällde en örfil på korrekturgossen!

— Jaså, du sitter och sofver midt på ljusa dagen, din lymmel! Dig ska jag väl lära att vara vaken! Du är inte för gammal att få stryk.

Han tog offret vid spänntamparna, kastade honom upp på en hög osålda tidningar och pryglade honom med sin sväitrem, som han spänt af.

— Jag sof inte; jag sof inte; jag bara blunda'! skrek gossen under smärtan.

— Jaså, du nekar också! Du har lärt dig ljuga, men jag ska lära dig tala sanning. — Sof du eller sof du inte? Tala nu sanning, annars blir du olycklig!

— Jag sof inte! stammade den olycklige, som var alldeles för ung och oskyldig att med en lögn kunna reda sig ur ett dilemma.

— Jaså, du nekar ändå! Det var en förhärdad lymmel! Ljuga så fräckt!

Han skulle just till att ytterligare bestraffa det unga sanningsvittnet, då Falk reste sig, gick fram till redaktören och sade med fast röst:

— Slå inte gossen; jag såg att han inte sof!

— Nej, hör ni på den! Det var mig en rolig kurre! »Slå inte gossen!» Hvem var det som yttrade sig! Jag tyckte jag hörde en mygga surra i mitt öra! Jag kanske hörde fel! Jag hoppas det! Jag hoppas det till Gud! — Herr Ygberg! Herrn är en hygglig karl! Herrn har inte studerat vid akademien! Hör nu, såg herrn händelsevis om den här gossen, som jag nu håller som en fisk i byxtamparna, såg herrn om han sof?

— Om han inte sof, svarade Ygberg säfligt och intagande, så höll han just på till att somna!

— Det är rätt svaradt! Vill herr Ygberg vara

så god och hålla i den här byxlinningen, medan jag låter min käpp lära en yngling att tala sanning!

— Herrn har inte rättighet att slå honom, sade Falk. Rör honom och jag öppnar fönstret och ropar upp en poliskonstapel!

— Jag är husbonde och jag slår mina lärpojkar! Han är lärpojke, för han ska in i redaktion sen! Det ska han, fast det finns akademiskt bildade, som inte tro att man kan redigera en tidning utan deras hjälp! Hör du, Gustaf, lär du inte på tidningsyrket? Hva? Svara nu, men tala sanning, annars...!

Dörren öppnades och in stack ett hufvud — det var ett mycket ovanligt hufvud och oväntadt att se på detta ställe, men det var ett mycket bekant hufvud, ty det hade varit afritadt fem gånger.

Emellertid hade detta betydelselösa hufvud det inflytandet att redaktören kastade på sig en rock och spände om svältremmen, samt gjorde en bugning och ett grin som vittnade om stor öfning.

Statsmannen frågade om redaktören var ledig, hvarpå ett tillfredsställande svar afgafs under det sista lämningen af arbetaren försvann, i det barrikadmössan ströks af hufvudet.

De båda herrarna stego in i redaktörens enskilda rum och dörren stängdes väl efter dem.

— Jag undrar hvad grefven nu har för planer? sade Ygberg och satte sig själfsvåldigt på sin stol, som en skolpojke när magistern går sin väg.

— Det undrar inte jag alls, sade Falk, ty nu tror jag mig veta hvad han är för en skälm, och hvad redaktören är för en skälm, men jag undrar hur du kunnat från att vara ett fä blifva en ärelös hund, som lånar sig till skändligheter.

— Du ska inte vara så häftig, kära bror! — Nå, du var inte på plenum i natt!

— Nej! Jag anser riksdagen vara utan all be-

tydelse för annat än enskilda intressen. Hur gick det med Tritons dåliga affärer?

— Vid gemensamma omröstningen beslöts att staten skulle, i betraktande af det stora, nationella i företagets patriotiska idé, öfvertaga obligationerna under det att bolaget likviderar... eller afvecklar!

— Det vill säga — staten håller inunder huset medan grunden ramlar, så att styrelsen får tid att springa undan!

— Du såg hellre att alla dessa små...

— Jag kan, jag kan! Alla dessa små räntetagare — ja, jag såg hellre att de arbetade med sitt lilla kapital än att de låge lata och ockrade med det, men jag såg helst att bedragarna komme på fästning, så uppmuntrades icke bedrägliga företag. Detta kallas politisk ekonomi. Fy fan! — En sak! Du fikar efter min plats! Du ska få den! Du ska icke behöfva sitta där i din vrå och vara bitter på mig, därför att du ska behöfva sopa och städa åt mig i korrekturet. Jag har alldeles för många artiklar liggande otryckta därinne hos den där frihetshunden, som jag föraktar, för att jag skulle vilja sitta och klippa röfvarhistorier vidare. Rödlufvan var mig för konservativ, men Arbetarfanan var för smutsig!

— Nå, det var roligt, att du lämnar dina chimärer och blir förståndig. Gå du in i Gråkappan; där har du en framtid!

— Jag lämnar den chimären att de förtrycktes sak ligger i goda händer, och jag tror det vara en stor uppgift att upplysa allmänheten om hvad opinionen, isynnerhet den tryckta, är, och huru den uppkommer, men saken, den lämnar jag aldrig!

Dörren till redaktörens rum öppnades ånyo och ut trädde redaktören själf. Han stannade midt på golfvet och talade med en onaturligt böjlig, nästan höflig stämma:

— Behagar häradshöfdingen upprätthålla redak-

tionsbestyren medan jag aflägsnar mig — jag måste resa bort på en dag i högst viktiga ärenden. Notarien kan hjälpa med de löpande göromålen. Herr grefven stannar en stund därinne på mitt rum — jag hoppas herrarna icke undandraga sig att vara herr grefven till tjänst, om så åstundas.

— För all del, det behöfs icke, sade grefven inifrån, där han satt lutad öfver ett manuskript som var under tillkomst.

Redaktören gick, och, märkvärdigt, grefven gick ungefär två minuter efter, eller så lång tid som fordrades för att slippa gå ut i sällskap med redaktören af Arbetarfanan.

— Är du säker på att han reste med detsamma? frågade Ygberg.

— Jag hoppas det! sade Falk.

— Då går jag ner till Munkbron och tittar på fruarna hur de handla. Apropå, har du träffat Beda något sen?

— Sen?

— Ja, sen hon lämnade Naples och satte sig på rum.

— Hur vet du det?

— Du skall försöka att vara lugn, Falk! Det går dig aldrig väl annars!

— Ja, jag måste det snart, annars mister jag förståndet! Tänk, den där lilla kvinnan, som jag älskade så, så! Hon bedrog mig så skamligt! Hvad hon nekade mig, det gaf hon åt den där tjocke hökarn! Och vet du hvad hon svarade? Hon sa att det bevisade huru rent hon älskade mig!

— Det var ett fint dialektiskt arbete! Och hon hade rätt, ty öfversatsen var alldeles riktig; hon älskar dig än?

— Hon förföljer mig åtminstone!

— Och du?

— Jag hatar henne så djupt man kan, men jag fruktar hennes närhet.

— Det är: du älskar henne än!

— Låt oss byta om ämne!

— Du skall vara lugn, Falk! Se på mig! Nu går jag emellertid ut och solar mig; man måste dock njuta af sin tillvaro i dess ändliga existens. Gustaf, du kan få gå ner till Tyska brunn och spela knapp, om du vill, på en timme.

Falk var ensam. Solen kastade sig ner öfver det branta taket midt emot och eldade nu upp rummet; han öppnade fönstret och tittade ut, för att få några friska andetag, men möttes af döfvande ångor från rännstenen; han lät blicken flyga ut till höger framåt de prång som kallas Kindstugatan och Tyska brinken, och han såg längst bort i perspektivet ett stycke af en ångbåt, några mälarvågor som glänste i solskenet och en klyfta af Skinnarviksbergen, som nu först fått litet grönt här och där i skrefvorna. Han tänkte på dem som skulle få fara ut till ett sommarnöje på denna ångbåt, bada i dessa vågor och hvila sitt öga på det gröna. Men nu började bleckslagaren inunder hamra plåt, så att huset och fönsterrutorna skallrade; fram körde ett par arbetshjon en dånande stinkande kärra och ut från krogen midt öfver gatan stormade en doft af brännvin, svagdricka, sågspån och granris. Han drog in hufvudet och satte sig vid sitt bord; framför honom lågo väl hundra landsortstidningar färdiga att bli klippta. Han tog af sig manschetterna och började granskningen; de luktade kimrök och olja och svärtade ifrån sig — det var hufvudintrycket; hvad han ansåg värdt att tagas ur dem, det fick stanna, ty han måste tänka på sin tidnings program. Om arbetarna vid någon fabrik skänkt verkmästaren en snusdosa af silfver, så skulle han genast klippa till, men om en patron skänkt fem hundra riksdaler till arbetarnas kassa,

skulle han gå förbi. Om hertigen af Halland hade invigt en pålkran och intendenten Trälund skrifvit vers vid tillfället, skulle han klippa till med vers och allting, »ty sådant tycker folk om att läsa»; kunde han lägga till något försmädligt, så var det så mycket bättre, de fingo det i alla fall i sig. För öfrigt gällde klippningsordern: allt berömligt af och om publicister och kroppsarbetare, allt smädligt om präster, militärer, stora köpmän (icke små), akademici, stora författare och domare. Dessutom skulle han minst en gång i veckan angripa kungliga teaterdirektionen, samt stryka ner småteatrarnas lättsinniga sångpjäser i »moralens och sedlighetens namn», ty redaktören hade märkt att arbetarna icke voro roade af dessa teatrar. En gång i månaden skulle stadsfullmäktige anklagas (och dömas!) för slöseri, hvarjämte, så ofta tillfälle gafs, regeringsformen borde antastas, men icke regeringen; sträng censur hade redaktören förbehållit sig på attentat mot vissa riksdagsmän och vissa statsråd. Hvilka? Det var en hemlighet som icke ens redaktören kände, ty det berodde på konjunkturerna, och dem kunde endast tidningens hemliga förläggare bedöma.

Falk arbetade med sin sax tills han var svart om ena handen, och han klistrade; men gummiflaskan gaf ifrån sig en sådan elak lukt och solen brände så hett; den stackars aloën, hvilken kunde törsta som en kamel och lida en retad stålpennas alla styng, stod och såg så bedröfvad ut och gjorde det ökenartade intrycket förfärligt lefvande; hon var alldeles svartprickig af stick och hennes blad sköto upp som en bunt åsneöron ur den snustorra jorden. Något dylikt måtte ha sväfvat för Falks tankar, där han satt försjunken i sysslolöshet, ty innan han kunde ångra sig hade han snappat af alla örsnibbarna. Därpå, kanske för att döfva samvetet, kanske för att ha något att göra, strök han gummi

på såren och såg på huru solen torkade det; därpå undrade han en stund hvar han skulle få middag ifrån, ty han hade kommit in på den stråten som leder till fördömelsen — eller de så kallade »dåliga affärernas» väg; så tände han en pipa Svarta ankaret och lät det döfvande oset stiga upp och bada sig i det kortvariga solskenet; detta gjorde honom mildare stämd mot det stackars Sverge, där det låg uttaladt, som man tror, i de dag-, vecko- och halfveckobulletiner som kallas tidningar. Han lade undan saxen och kastade tidningarna i en vrå, och delade broderligt med aloën innehållet af lerkaraffinen; då tyckte han att den stackarn såg ut som något vingklippt — hvad som helst — en and till exempel, som stod på hufvet i dyvatten och gräfde efter något — hvad som helst — pärlor till exempel, eller musslor åtminstone, utan pärlor. Därpå grep honom förtviflan igen, liksom garfvaren med sina långa hakar, och sköt honom ner, ner igen i smutskaret, där han skulle beredas innan knifven kom och skrapade skinnet på honom, så att han skulle bli lik andra människor. Och han kände icke samvetskval, icke ånger öfver ett förspilldt lif, utan helt enkelt förtviflan öfver att behöfva dö i sin ungdom, den andliga döden, innan han fått göra gagn, förtviflan öfver att behöfva kastas bort som en onyttig rö, som ris på elden!

Klockan slog elfva i Tyskan och nu började klockspelet: »Här är gudagodt att vara» och »Mitt lif är en våg»; liksom fattad af samma idé började ett italienskt positiv med obligat flöjtstämma att väfva upp: »An der schönen blauen Donau» vid Brända tomten; så mycket musik på en gång satte nytt lif i bleckslagaren, hvilken med fördubblad ifver tog itu med sina plåtar; allt detta larm gjorde att Falk icke hörde huru dörren öppnades och två personer inträdde. Den ena var en lång, mager, mörk

figur med höknäsa och polkahår, den andra var en tjock, blond, undersätsig en, hvars ansikte var blankt af svett och som mest liknade det djur som af hebreerna ansågs vara det orenaste af alla. Deras yttre antydde en sysselsättning som hvarken tog själs- eller kroppskrafter för mycket i anspråk; där fanns detta odeciderade som tyder på oregelbundenhet i arbete och lefnadssätt.

— Pst! hviskade den långe; är du ensam?

Falk syntes både angenämt och oangenämt öfverraskad af besöket.

— Jag är alldeles ensam till och med; den röde har rest bort.

— Å! Kom då med och ät en bit mat.

Däremot hade Falk ingenting att invända, utan stängde byrån och följde de två ner till källaren Stjärnan på Österlånggatan, där de slogo sig ner i den mörkaste vrån.

— Nej, se brännvin! sade den tjocke och hans brustna öga tindrade mot brännvinsflaskan.

Men Falk, som följt med, mera för att få deltagande och tröst, fäste icke tillbörlig uppmärksamhet på de erbjudna saligheterna.

— Jag har icke känt mig så olycklig på länge! sade han.

— Tag dig en smörgås med sill! sade den långe. Vi ska ha utaf Rydingens kumminost. — Pst! Kypare! — Blombergs blandning!

— Kan ni ge mig ett godt råd nu, försökte Falk igen; jag står inte ut med »den röde» längre och jag måste söka...

— Pst! Kypare! Bergmans spisbröd! — Sup nu, Falk, och sitt inte och prata smörja!

Falk var kastad ur sadeln och gjorde icke vidare några försök i den riktnigen att finna lindring i sin andliga nöd, men han försökte en annan icke ovanlig väg.

— Sa du att vi skulle supa? Så gärna som min själ lefver!

Det flöt som etter i hans ådror, ty han var icke van vid starka drycker på förmiddagen; men han erfor ett underligt välbehag i matoset och flugsurret och doften af den halfruttna blombuketten, som stod bredvid den smutsiga bordsyrtuten. Till och med det dåliga sällskapet med det slarfviga linnet, de fläckiga rockarna och de okammade galgfysionomierna harmonierade så med hans eget förnedringstillstånd, att han erfor en vild glädje.

— Vi voro ute på Djurgår'n och söp i går! sade den tjocke, för att i minnet upprepa de njutningar som flytt.

Häremot hade Falk ingenting att anmärka och hans tankar voro också genast på annat håll.

— Är det inte skönt att vara fri på en förmiddag? sade den långe, som tycktes ha tagit en frestareroll.

— Jo, det är skönt, svarade Falk, och skulle liksom mäta sin frihet med en blick ut genom fönstret, men han såg endast en brandstege och en sopjår ute på bakgården, dit endast svaga återsken från sommarhimlen sväfvade ner.

— Nu ta vi en halfva! Se så! — Ah! — Nå, bolaget Triton? Hahahaha!

— Du ska inte skratta, sade Falk; det blir så många stackare lidande på det!

— Hvad för ena stackare! Stackars kapitalister? Tycker du det är synd med sådana som inte arbeta, utan lefva på pengar? Nej, min gosse, du har allt dina fördomar kvar ännu! Men det stod en sådan rolig historia i Bålgetingen om en grosshandlare som skänkte 20,000 rdr till barnkrubban Betlehem, och för det fick han Vasaorden; men så befanns det vara Tritonsaktier med solidarisk ansvarighet, så att nu får krubban göra konkurs. Är det inte här-

ligt! Tillgångarna utgjorde 25 vaggor och ett oljefärgsporträtt af okänd mästare! Det är ju skönt! Porträttet värderades till 5 rdr! Är det inte härligt? Håhåhåhå!

Falk kände sig obehagligt berörd af ämnet, hvilket han kände bättre än de andra.

— Nå, såg du att Rödlufvan afslöjade den där humbugen Skönström, som gaf ut de där usla dikterna i julas? sade den tjocke. Det var riktigt rart att läsa ett sant ord om den där schajasen en gång! Jag har rappat honom i Espingen ett par gånger, och det så att det har hvisslat om det!

— Ja, men du var litet orättvis mot honom; hans verser voro inte dåliga, sade den långe.

— Dåliga? De voro då mycket sämre än mina, som Gråkappan strök ner så — du minns!

— Apropå, Falk. Har du varit på Djurgårdsteatern? frågade den långe.

— Nej!

— Det var synd det!

— Där är det där Lundholmska röfvarbandet och grasserar! Det må du tro var mig en fräck lymmel! Han hade inte skickat Espingen några biljetter, och när vi kom dit i går, körde han ut oss! Det ska han ha igen! Vill du inte ta itu med den hunden! Se här har du papper och blyertspenna! Nu skrifver jag! »Teater och musik», »Djurgårdsteatern». Nu skrifver du!

— Men jag har ju inte sett hans trupp!

— Hvad fan gör det! Har du inte skrifvit förr om det du inte sett?

— Nej, det har jag inte; jag har afslöjat humbug, men jag har aldrig angripit oskyldiga, och hans trupp känner jag inte.

— Å, den är usel! Det är bara pack! bestyrkte den tjocke. Spetsa din penna och stick honom i hälen, som du så bra kan!

— Hvarför sticka ni inte själfva? frågade Falk.

— Därför att sättarna känna vår stil och de bruka spela folk därute om kvällarna. För öfrigt är Lundholm en sådan vildsint karl, så han kommer nog rykande upp på byrån, och då ska man ha det att sticka honom i näsan med, att det är en opinionsyttring från opartiska! Se så, nu skrifver Falk teater, så går jag på med musiken. Det har ju varit en konsert i Ladugårdslands kyrka i veckan. — Hette han inte Daubry? med y?

— Nej, med i! svarade den tjocke. Kom nu bara ihåg att han var tenor och att han sjöng Stabat Mater!

— Hur stafvas det?

— Det kan vi snart se efter, sade den tjocke redaktören af Espingen och tog fram en packe flottiga tidningar från gasometerskåpet.

— Här har du hela programmet, och jag tror det står en recension inuti bladet.

Falk kunde icke låta bli att skratta.

— Det kan väl inte stå recension samma dag annonsen är ute?

— Nog kan det alltid! Men det behöfs inte, för jag ska nog recensera det där franska packet ändå! — Gå nu på med litteraturen du, tjockus.

— Skicka förläggarna böcker till Espingen? frågade Falk.

— Är du galen?

— Köper ni dem själfva för bara nöjet att recensera dem?

— Köper? — Grönskålling! Tag dig en ters nu, och se glad ut, ska du få dig en kotlett!

— Ni kanske inte läsa de böcker ni recensera?

— Hvem tror du har tid att läsa böcker? Är det inte nog med att man skrifver om dem! Man läser tidningarna och det är tillräckligt! För öfrigt ha vi för princip att rappa alla!

— Ja, men det är ju en dum princip.

— Nix! Därigenom får man alla författares ovänner och afundsmän med sig — och då har man ju majoritet. De neutrala läsa hellre ovett om andra än de läsa beröm! Det ligger något uppbyggligt och tröstrikt för den obemärkte att se huru törnig berömmelsens väg är! Inte sant?

— Ja, men att handskas med människors öden på sådant vis!

— Å, det gör så godt åt både gamla och unga, det vet jag, som aldrig fick annat än ovett i min ungdom!

— Ja, men ni vilseleda allmänhetens omdöme!

— Allmänheten vill inte ha något omdöme, allmänheten vill ha sina passioner tillfredsställda. Om jag berömmer din ovän, så vrider du dig som en mask och säger att jag saknar omdöme; om jag berömmer din vän, så säger du han har omdöme! Tag ner den där sista pjäsen på dramatiskan, tjockus, som nyss kommit ur pressen!

— Är du säker att han kommit ut?

— Ja bevars! Du kan alltid säga att den »saknar handling», för det är publiken så van att man säger, och så kan du mockera dig öfver hans »vackra språk»; det är ett gammalt, godt, nedsättande beröm; och så ska du kasta dig öfver teaterdirektionen, som tagit upp stycket; tala också om att pjäsens »sedliga halt» är tvifvelaktig — ty det kan man säga om allting; låt bli att tala om utförandet, det »uppskjuta vi till en annan gång, af brist på utrymme», kan du sätta, så går du inte och dabbar dig, efter som du inte sett eländet.

— Hvem är den olycklige, som skrifvit den där pjäsen? frågade Falk.

— Det vet man inte ännu!

— Tänk dock på hans föräldrar och syskon,

som kanske få läsa de där sakerna, hvilka kanske äro högst orättvisa.

— Nå, hvad ha de med Espingen att göra? Jo, de tänkte få läsa något stickande om sina ovänner; var så säker på det; de veta nog hvad Espingen brukar innehålla.

— Ni ha då intet samvete?

— Har publiken, den »ärade publiken», något samvete som underhåller oss? Tror du vi skulle lefva om de inte höllo oss! Vill du höra en strof om den närvarande litteraturens tillstånd, som jag har skrifvit; den är inte dum, ska du tro. Jag har afdraget med mig! Men vi ska ha lite porter först! Kypare! Pst. — Hör på nu, ska du få höra; du kan ta åt dig om du vill!

»På länge har väl icke varit en sådan jämmer inom svenska verstillverkningen; det är ett gnällande som är alldeles förtvifladt; stora, långa karlarna låta som kattor i mars! Och de där vilja väcka världens intresse, när de inte kunna det på annat sätt, med bleksot och polyper; lungsot törs de inte komma med, ty det är för gammalt. Och då gå de och äro breda i ryggen som bryggarhästar och röda i ansiktet som vindragare. Där jämrar den där sig öfver kvinnans otro, han som aldrig pröfvat annat än skökans tro på betalningen; och den där som skrifver om att han »ej har guld, men blott sin lyra» — en sådan lögnare; han har fem tusen i räntor och fideikommissrätt till en stol i Svenska akademien! Och den där otrogna, cyniska ricaneuren, som icke kan öppna sin mun utan att stinka fram en oren ande, han jolmar gudlighet. Deras poesier äro inte en smul bättre än de som för trettio år se'n lades under gitarrnoter af prästgårdsmamseller; de skulle skrifva åt sockerbagarn för tolf öre tummen och inte gå och besvära förläggare, tryckare och recensenter med att göra dem till

skalder! Hvad skrifva de om? Om ingenting, d. v. s. om sig själfva! Det är opassande att tala om sig själf, men det passar att skrifva! Hvad jämra de sig öfver? Öfver sin oförmåga att kunna lyckas! Lyckas! Det är ordet! Ha de gifvit luft åt en enda tanke som skulle kunna röras hos några andra, hos tiden, samhället; hade de fört de eländas talan en enda gång, skulle deras synder varda dem förlåtna, men det ha de icke; därför äro de som en ljudande malm — nej som ett skrällande järnskräp och en sprucken narrbjällra — ty de hade icke kärleken till annat än till nästa upplaga af Bjurstens litteraturhistoria, Svenska akademien och sig själfva!» — Det var beskt, det där? Hva?

— Det är orättvist, tycker jag! sade Falk.

— Jag tycker det är kläm i det, sade den tjocke. Du måste erkänna, att det är bra skrifvet i alla fall. Är det inte? Han har en penna, den där lången, som går igenom sulläder.

— Håll mun på er nu och skrif, gossar, så får ni kaffe och konjak se'n!

Och de skrefvo om människors värde eller icke värde, och de krossade hjärtan, som man knäcker sönder ägg!

Falk erfor ett outsägligt behof af frisk luft; han öppnade fönstret åt gården, men det var en sådan hög, smal, mörk gård, i hvilken man känner sig som i en graf och där endast en fyrkant af himlen synes då man lägger hufvudet bakut. Och han tyckte sig också sitta på botten af sin graf, bland brännvinsångor och matos, hållande grafvöl öfver sin ungdom, sina goda uppsåt och sin heder; han försökte lukta på syrenerna, som stodo på matbordet, men de spredo blott förruttnelsens doft, och han försökte ännu en gång med blicken genom fönstret fixera något föremål som icke skänkte honom vämjelse; men han såg blott den nytjärade soplåren, hvilken

stod där som en likkista med sitt innehåll af kasserade grannlåter, uttjänta nyttigheter; han lät sina tankar klättra uppför brandstegen, hvilken tycktes leda rätt upp i den blå himlen från smuts och stank och vanära, men där gingo inga änglar upp och ner och öfverst syntes intet vänligt ansikte, utan blott det tomma blå intet.

Falk fattade pennan och började skugga bokstäfverna i rubriken Teater, då en kraftig hand fattade honom i armen och en bestämd röst sade:

— Kom med, får jag tala vid dig!

Falk såg upp, slagen och skamsen. Borg stod bredvid honom och tycktes icke vilja släppa sitt tag.

— Får jag presentera... började Falk.

— Nej, det får du inte, afbröt Borg; jag vill inte bli bekant med några brännvinslitteratörer. Kom med bara!

Och han drog Falk med sig till dörren, oemotståndligt.

— Hvar är din hatt? Så där! Kom nu bara!

De voro ute på gatan. Borg tog honom under armen och ledde honom ner till Järntorget; där drog han honom in i en skeppsfurnerarbod och köpte ett par segelskor, därpå drog han honom öfver slussen ner till Stadsgårdshamnen; där låg en kutter förtöjd och klar att sticka ut; på kuttern satt unge Levi och läste i en latinsk grammatika och åt på en smörgås.

— Här, sade Borg, ser du kuttern Uria; det är ett fult namn, men den seglar bra och är assurerad i bolaget Triton; där sitter skeppets redare, judgossen Isaac, och läser Rabes grammatika — den fånen tänker bli student — och nu är du hans informator för sommarn, och nu sträcka vi till vårt sommarnöje på Nämdön. Alle man ombord! Inga resonemanger! — Klart? — Lägg af!

TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

Brefväxling.

Bref från kandidat Borg till litteratören Struve.

Nämdö i juni 18..

Gamle skandalskrifvare!

Som jag är alldeles säker på, att hvarken du eller Levin betala in era omsättningsparter på vårt lån i Skomakarbanken, så skickar jag härmed ett reversal på nytt lån i Byggmästarbanken. De smulor, som icke åtgå till omsättningen torde kristligen delas, och min part öfverstyras med ångare till Dalarö, där jag hämtar.

Brodern Falk har jag nu haft under min vård en månad och jag tror att jag har honom på bättringen. Du minns att han öfvergaf oss strax efter den Olaiska föreläsningen och att han, i stället för att begagna sin bror och sina relationer, gaf sig in i Arbetarfanan, där han blef misshandlad för 50 rdr i månaden. Den där frihetsluften på Kindstugatan måtte emellertid ha verkat demoraliserande på honom, ty han började sky bättre folk och klä sig illa. Jag hade dock under tiden ett öga på honom genom den slinkan Beda — du vet — och när jag fann honom mogen för ett afbrott med de där kommunardförbindelserna, så hämtade jag honom. Jag hämtade honom på källaren Stjärnan, där han satt i sällskap med två skandalskrifvare och begagnade brännvin — jag tror visst att de skrefvo också! Hans tillstånd vid hämtningsäfventyret var hvad ni skulle kalla sorgligt. Som du vet, betraktar jag människorna med den absoluta likgiltighetens blickar; jag tar dem som geologiska preparat, som mineralier; några kristallisera i det systemet, andra i det;

hvarför de göra så, ja det beror på lagar eller omständigheter, inför hvilka vi skola förhålla oss likgiltiga; jag gråter inte öfver kalkspaten därför att den inte är hård som bergkristallen; därför kan jag icke heller kalla Falkens belägenhet sorglig; den var helt enkelt produkten af hans temperament (hjärta som ni säger) + omständigheter, dem hans temperament framkallat. Han var emellertid litet »down» vid tillfället. Jag förde honom ombord och han förhöll sig passiv. Men just som vi kastat loss och fått fart, så vände han sig om och då, jag tror att hon gått dit själf, stod Beda, du vet, på stranden och viftade. Då blef karlen galen; han ville i land, skrek han, och hotade att hoppa i sjön. Jag tog honom i armen och stoppade in honom i kajutan, hvarpå dörren blef stängd. När vi passerade Vaxholm, kastade jag två bref på posten, ett till redaktören af Arbetarfanan med en ursäkt för Falks fortfarande uteblifvande, och ett till hans värdinna, med anhållan om hans kläders hitutskickande.

Emellertid mojnade han af, och när han fick se de stora vattnen och skären, så blef han sentimental och språkade en hel hop smörja om att han aldrig trott han skulle få se Guds (!) gröna jord mer, o. d. Men så kom ett slags samvete öfver honom. Han ansåg sig icke ha rättighet att vara så lycklig och få njuta så i sysslolöshet, då så många människor voro olyckliga; han ansåg sig ha svikit sin plikt mot busen på Kindstugatan och han ville vända om; han förklarade på mina rysliga skildringar af hans nyss flydda lif, att det var människornas skyldighet att lida och arbeta för hvarandra; denna åsikt har hos honom antagit en religionsartad karaktär (jag har emellertid nu tagit bort den med vichyvatten och salta bad). Mannen tycktes vara alldeles söndergången och jag har haft mycket besvär med

att laga honom, ty psykiskt och fysiskt var här svårt att skilja på. Jag måste säga, att han i vissa afseenden väcker min förundran — beundra gör jag aldrig. — Det måtte vara en egen mani som drifver honom att handla rakt emot sina intressen. Tänk så bra han skulle ha haft det vid det här laget, om han gått fram på sin lugna ämbetsmannabana, helst då brodern i så fall lofvat hjälpa honom med en större penningsumma. I dess ställe går han och sätter bort sitt anseende och slafvar åt en rå arbetskarl — allt för de där idéernas skull! Det är för underligt!

Emellertid tyckes han vara på bättringen, isynnerhet efter sista läxan. Kan du tänka dig, han gick och kallade fiskaren härute för »herrn» och lyfte på hatten för honom. Dessutom anställde han små kordiala samtal med befolkningen och ville göra sig underrättad om »huru de hade det». Följden blef den att fiskaren drog öronen åt sig och kom en vacker dag till mig och frågade om »den där Falk» skulle betala sin inackordering själf eller om doktorn (jag) skulle göra det! Jag berättade det för Falk och han blef ledsen, som han alltid blir när han mister sin goda tanke om något. En tid efter gick han och talade om utsträckt rösträtt med fiskaren; följden blef att denne kom till mig och frågade om Falk hade dåliga affärer.

Första dagarna gick han på stränderna och dårade; ibland företog han långa simfärder utåt fjärden, som om han aldrig ämnade vända om, och som jag alltid ansett självmord vara en af människans heligaste rättigheter, efter som hon fått den gåfvan af naturen, så gjorde jag inga ingrepp i hans vanor. Isaac berättade att Falk emellanåt för honom haft långa utgjutelser om den där nymfen Beda, som lär ha lurat honom grundligt.

Apropå, Isaac, så är det ett fint hufvud, må

du tro. Han har satt i sig Rabe nu på en månad och läser Cæsar som vi läsa Gråkappan, och hvad mer är, han vet hvad den innehåller, något som vi aldrig visste. Men hans hufvud är egentligen receptivt, det vill säga mottagligt och därjämte beräknande, och det är en gåfva med hvilken många blifvit snillen, ehuru de varit ganska dumma. Hans praktiska sinne måste ibland ge sig luft och vi hade nyligen ett lysande exempel på hans affärsförmåga. Jag känner icke hans ekonomiska ställning, ty han är i det fallet mycket hemlighetsfull, men en dag visade han sig orolig, ty han hade en utbetalning på ett par hundra. Som han icke kunde vända sig till brodern i Triton, med hvilken han brutit, så kom han till mig. Jag kunde inte hjälpa honom. Då tog han ett ark postpapper och skref ett bref, hvilket befordrades express, och så var det tyst några dagar.

Utanför stugan där vi bo stod en vacker ekdunge, hvilken gaf en behaglig skugga och tilllika skyddade mot hafsvindarna. Jag förstår mig inte på trän och natur i allmänhet, men jag tycker om skugga när det är hett. En morgon, då jag drog upp rullgardinen, kände jag inte igen mig! Fjärden låg öppen utanför fönsterna och en kabellängd från land låg en jakt ankrad. Hela ekdungen låg fälld och på en stubbe satt Isaac och läste Euclides och räknade träden allt efter som de fördes ut på jakten. Jag väckte på Falk; han blef förtviflad och ursinnig och råkade i ordväxling med Isaac, som på den affären stoppade 1,000 banko i fickan. Fiskaren fick 200 rischels — han hade inte begärt mer. Jag var arg — inte för trädens skull, utan därför att inte jag kommit på samma idé. Falk säger, att det var opatriotiskt, men Isaac svär på att det gjorde godt åt utsikten att få undan »det där rasket», och han tänker i nästa vecka ta sig en båt och besöka grannöarna i samma ändamål. Fiskargumman

grät hela dan, men gubben for in till Dalarö för att köpa henne ett vackert klänningstyg; han blef borta i två dygn, och när han kom igen, så var han alldeles full, men båten var tom, och när gumman frågade efter tyget, så förklarade gubben att han glömt bort det.

Adjö med dig! Skrif snart och berätta några skandalhistorier, och sköt om lånen väl!

Din dödsfiende och borgensman.
H. B.

P. S. Jag såg i tidningarna att man håller på att bilda en ämbetsmannabank. Hvem ska sätta in pengar i den? Håll utkik på'n i alla fall, så ska vi kasta in ett litet papper i sinom tid.

Anhålles att få följande notis införd i Gråkappan i anseende till min förestående licentiat:

Vetenskaplig upptäckt. Medicine kandidat Henrik Borg, en af våra yngre mera framstående läkare, har under sina zootomiska forskningar i Stockholms skärgård upptäckt en ny art af släktet Clypeaster, hvilken han gifvit det mycket träffande namnet Maritimus. Karaktären torde kortast uttryckas så: Hudens plåtar i fem med porer genomborrade ambulacralfält, och fem interambulacralfält endast med knappar för taggarna. Djuret har väckt liflig uppmärksamhet i den lärda världen.

Bref från Arvid Falk till Beda Pettersson.

Nämdö, augusti 18..

När jag går på hafsstranden och ser huru fackelblomstren kunna uppspira bland skrifsand och kiselstenar, minnes jag dig huru du kunde blomma en hel vinter på en krog vid lilla Nygatan.

*

Jag vet ingenting så ljufligt som att ligga utsträckt på strandklippan och känna huru gneisskärfvorna kittla mina refben, under det jag ser på hafvet; ty då blir jag högfärdig och tror att jag är Prometheus, men gamen — det är du! — får ligga i en fjädersäng på Sandbergsgatan och äta kvicksilfver.

*

Tången har man ingen glädje af, när han står och växer på sjöbotten, men när han kommer på land och ruttnar, då luktar han jod, och det är bra för kärlek, och brom, och det är bra för galenskap.

*

Det fanns intet helvete på jorden förr än paradiset blef riktigt färdigt, det vill säga kvinnan kom! (Gammalt!!)

*

Längst ute i hafsbandet bor ett ejderpar i en utsatt snusfjärding. Om man vet att ejdern är två fot mellan vingspetsarna, så måste man tänka på ett underverk — och det är ett underverk den där kärleken! Jag får inte rum i hela världen numera!

Bref från Beda Pettersson till häradshöfding Falk.

Stockholm, augusti 18..

Ellskade Ven!

Jag feck ditt bref jusst nyss, men jag kann innte seja att jag förstod det, men jag hörde att du trodde jag var på Sandbergsgatan, men det är en evig osanning och jag kan velan förstå att det är den der schajas som spritt ut de, det är en evig osan-

ning och jag bedyrar dej att jag ellskar dej lika höggt som förr, jag lengtar iblann att få se dej men det lär jag velan inte få så snart.

Din trogna *Beda.*

Påstskriptum. Snella Arvid om du kunde hjälpa med trettio riksdaler till den femtonde så vore du så snell du ska sekert få dem igen den femtonde, för då får jag själf pengar. Jag har varit mycke sjuk och är så lessen ibland att jag ville vara dö. Mansell på kafféet var en otäcka som var svartsjuk på mej för den där tjocka Berglunds skull, och därför sluta jag där. Allt hvad de pratar om mej är bara förtal och osanning. Må alltid vel och glömm ej din egen

Densamma.

Du kan skicka pängerna till Hulda på kaffet så får jag dom.

Bref från kandidat Borg till litteratör Struve.

Konservative skurk!

Har du försnillat penningarna, efter som jag dels icke sett några, dels fått krafbref från Skomakarbanken. Tror du man får stjäla därför att »man har hustru och barn!» Redogör genast eller kommer jag in till stan och gör skandal!

Notisen har jag läst, men det skulle vara tryckfel på den naturligtvis; det stod zoologiska i stället för zootomiska och crypeaster, i stället för clypeaster. Hoppas den gjorde godt i alla fall.

Falk har blifvit splitter galen sedan han fick ett bref med fruntimmersstil här om dan. Han går

ibland opp i trä'na, ibland ner på sjöbotten. Det är troligen krisen — sen ska jag tala förnuft vid honom.

Isaac har sålt sin jakt utan att begära mitt lof, hvarför vi råkat i tillfällig fiendskap; han läser nu andra boken Livius och håller på att grunda ett fiskeribolag.

Dessutom har han köpt en strömmingssköte, en sälbössa, tjugufem pipskaft, en laxlina, två abborrnät, en notbod och en — kyrka. Det sista låter otroligt, men är sant! Den är visserligen litet bränd af ryssarna (1719), men murarna stå kvar (församlingen äger en ny sådan, som begagnas på sedvanligt sätt; den gamla begagnades som sockenmagasin). Han tänker skänka den till Vitterhetsakademien, ty han tror att han ska få vasaorden. Värre har man sett! Hans farbror, som är krögare, fick Vasen för att han bjöd döfstummingarna på öl och smörgåsar, när de voro på manègen om höstarna. Han höll på med det i sex år, men så gick det till sist! Nu få aldrig döfstummingarna smörgåsar mer, hvilket visar hur skadlig vasaorden är!

Om jag inte dränker den karlen, så slutar han inte förr än han köpt hela Sverge.

Ryck opp dig nu och var redlig, annars kommer jag som Jehu öfver dig och då är du förlorad.

H. B.

P. S. När du skrifver notisen om badgäster på Dalarö, så inför mig och Falk (häradshöfding), men icke Isaac; jag börjar bli smått generad af sällskapet — och så gick han och sålde jakten.

Skicka mig lite växelblanketter (blå, sola-) när penningarna komma.

Bref från kandidat Borg till litteratör Struve.

Hedersputa!

Rischlarna inhåfvade! Föreföllo växlade, ty Byggmästarbanken brukar aldrig lämna andra än skånska femtilappar! Nå! Lika godt!

Falk är frisk och har gått igenom krisen som en karl; han har återfått självkänslan, ett mycket viktigt organ för vår framkomst i lifvet, men hvilket, efter hvad statistiken visar, försvagas i hög grad hos de barn som tidigt förlora sina mödrar. Jag har nu gifvit honom ett recept, hvilket han accepterat, så mycket mer som han själf utfunderat detsamma. Han återvänder på ämbetsmannabanan — utan att mottaga några pengar af brodern (det är han sista dumhet och som jag icke kan respektera); återvänder till samhället, inregistrerar sig bland boskapen, blir respektabel, får en social ställning — och håller mun så länge — tills hans ord fått auktoritet. Detta sista är alldeles nödvändigt om han skall fortsätta i detta lifvet, ty han har anlag för galenskap och skulle dunsta bort, om han icke slog bort alla sina idéer — som jag egentligen inte förstår, och jag tror inte han själf kan säga hvad det är han vill.

Han har redan börjat kuren och jag baxnas för de framsteg den gör! Han slutar bestämdt vid någon hofcharge! Så trodde jag; ja! Men så fick han tag i ett tidningsblad härom da'n och råkade läsa om Pariserkommunen. Genast fick han recidiv och började gå i trä'na igen — men så gaf det sig och nu törs han aldrig se åt ett blad mer. Men aldrig ett ord sa han! Ni få allt akta er för den mannen när han blir färdig en gång!

Isaac har nu börjat med grekiskan! Han tycker

att läroböckerna äro för dumma och för långa och därför sprättar han sönder dem och klipper ur det viktigaste, hvilket han klistrar upp i en reskontra, hvilken han inredt till ett kompendium för studentexamen.

Det tilltagande vetandet i klassiska språken gör honom emellertid fräck och obehaglig. Han vågade här om dagen disputera religion med pastorn under ett brädspel, och påstod därvid att kristendomen var uppfunnen af judarna och att alla kristna voro judar. Det är ett fördärf med det där latinet och grekiskan! Jag fruktar att jag fostrat en lindorm vid min skäggiga barm; om så är, så måste kvinnans säd söndertrampa ormens hufvud.

Adjö! *H. B.*

P. S. Falk har rakat af sig sitt amerikaskägg och lagt bort att lyfta på hatten för fiskaren.

Nu får du inte höra mer af oss från Nämdö; vi flytta in om måndag!

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Tillfrisknande.

Och det är höst igen; det är en klar novembermorgon då Arvid Falk beger sig från sin numera eleganta bostad på Storgatan till den —manska flickpensionen vid Carl XIII:s torg, där han skall göra sitt inträde som lärare i svenska språket och historien. Han har väl begagnat höstmånaderna för att göra sitt återinträde i det civiliserade samhället och har därvid erfarit hvilken barbar han under sina ströftåg blifvit; han har aflagt sin röfvarhatt och skaffat sig en ny, hög, hvilken till en början hade svårt att sitta kvar; han har köpt sig handskar,

men var så förvildad, att när mamsellen i boden frågade hans nummer, svarade han 15, hvilket framkallade en hel hop små skratt från de många mamsellerna därinne; modet har undergått stora förändringar sedan han sist köpte sig kläder, och han tycker sig som en söndagssprätt, när han går fram på gatorna, och han speglar sig då och då i bodfönsterna för att se efter om allting sitter rätt. Nu går han af och an på trottoaren utanför dramatiska teatern och väntar att klockan i Jakob skall slå nio; han känner sig orolig och besvärad, alldeles som när han själf skulle gå i skolan; trottoaren är för kort, och han tycker sig löpa som en hund i en kedja, när han vänder och vänder på sina spår; ett ögonblick tänker han allvarsamt på att sträcka ut promenaden, långt ut, ty han vet att man kommer till Lill-Jans om man fortsätter gatan framåt och han erinrar sig den morgonen då samma trottoar ledde honom ut från det samhälle han flydde till friheten, naturen och — slafveriet!

Klockan blir nio! Han står i tamburen; dörrarna till skolsalen äro stängda; i skymningen ser han så många små barnplagg hänga rundt omkring väggarna; hattar, boas, kråkor, baschliks, vantar, muffar ligga på borden och i fönsternischerna, och på golfven stå hela regementen med knäppkängor och galoscher. Men det luktar icke fuktiga kläder och vått läder, som i tamburen på riksdagen, eller arbetarförbundet Phoenix, eller — ah, det gick en doft som af nyslaget hö förbi — den kom bestämdt från den där lilla muffen, som är hvit som en kattunge med svarta noppor och blått sidenfoder med hängande tofsar; han kunde icke underlåta att ta den i sin hand och låta parfymen new-mown hay — men förstudörren öppnas, och in kommer en liten tioåring, åtföljd af sin jungfru; hon ser på magistern med ett par stora, orädda ögon och gör en liten kokett

nigning, hvilken magistern nästan förlägen besvarar med en bugning, hvarvid den lilla skönheten ler — och jungfrun också! Hon kommer för sent, men det tyckes icke skrämma henne, ty hon låter jungfrun ta af sig ytterkläder och bottiner med en min så lugn som om hon kommit till en bal. Nu — hvilka ljud inifrån rummen — det knäppte i hans bröst — hvad var det? — Ah! Det var ju orgeln! Hm! Gamla orgeln! Ja!

Och en hel här af barnröster sjunga: Jesu, låt mig städse börja! Han känner sig illa till mods och han får lof att tänka på Borg och Isaac för att återvinna fattningen. Men nu blir det ändå värre: Fader vår, som är i himmelen! — Herre Gud, ja! Gamla Fader vår! Det var inte i går det... Det blir tyst, så tyst, att man hör huru hela hären af små hufvuden höja sig och skrynkla kragar och förklä'n, och så slås dörrarna upp och ett helt blomsterland af unga flickor från åtta till fjorton år bölja fram och tillbaka. Han känner sig blyg och får nästan känslor som en ertappad tjuf, då den gamla föreståndarinnan räcker honom sin hand och ber honom vara välkommen; då blir en rörelse i blomsterlandet och det hviskas och det växlas blickar och det tisslas och det tasslas.

Och nu sitter han där vid ena ändan af ett långt bord omgifven af tjugu friska ansikten med glada blickar, tjugu barn som aldrig känt jordelifvets bittraste sorg, fattigdomens förödmjukelse; och de möta hans blickar djärft och nyfiket, men han är blyg innan han kommer sig före; men snart är han intim med Anne-Charlotte och Georgine och Lisen och Harry, och lektionen går som ett nöje, och udda får vara jämnt, och Ludvig XIV och Alexander få fortvarande vara stora, som alla hvilka lyckats, och franska revolutionen var en förfärlig händelse, som tog ett olyckligt slut på den ädle Ludvig XVI och

den dygdiga Marie Antoinette och så där. Och när han sen gick upp i kollegiet för Kavalleriregementenas höleveranser, kände han sig helt varm och föryngrad.

I nämnda kollegium, där han läste Den Konservative, satt han till klockan elfva, då han gick upp i kansliet för Brännvinstillverkningen; där åt han frukost och skref två bref — till Borg och Struve.

På slaget ett är han i departementet för Beskattningen på aflidne. Där kollationerar han en bouppteckning, på hvilket han gör sig en hundrariksdaler, hvarefter han innan middagen har så mycken tid öfver att han kan läsa ett korrektur på en nyreviderad upplaga af skogslagen, som han håller på att ge ut. Och så blir klockan tre. Den som då går öfver Riddarhustorget, skall på bron möta en ung herre med viktig uppsyn, pappersrullar i fickorna och händerna på korsryggen i sakta mak vandra fram sida om sida med en gammal, mager, gråsprängd herre på femtiotalet. Det är aktuarien för de aflidne; alla som dö inom stadens tullar måste till den mannen uppge hvad de äga, hvarefter han tar sin procent; några säga att detta är hans syssla, andra mena att han representerar jorden och skall se efter att de döda icke ta något med sig härifrån, där allt är ett lån — utan procent! Nog af, han är en man som mera intresserar sig för de döda än för de lefvande, och därför har Falk funnit sig så väl i hans sällskap; hvarför han hyllar sig till Falk är därför att han samlar mynt och autografer — som han själf, och därför att han är så fri från opposition, något så ovanligt hos ungt folk. Nu gå de båda gamla vännerna till Rosengrens, där de äro tämligen lugna för att träffa ungt folk, och där tala de numismatik och autografi. Därpå dricka de kaffe i en soffa på Rydberg och pricka myntkataloger till klockan sex, då Posttidningen kommer och de få läsa utnämningarna. De äro så lyckliga i hvarandras sällskap, ty de komma

aldrig i tvist; Falk är så fri från åsikter att han är blifven den mest älskvärda människa och är därför afhållen och värderad af förmän och kamrater. Ibland dröja de sig kvar, och äta då en bit mat på Hamburger Börs, och ta sedan en »lasse» på Operakällarn, kanske två också. Om man då får se dem klockan elfva komma tultande arm i arm uppåt Ladugårdslandet, så är det riktigt vackert att se. Han är mycket ofta på middagar och supéer hos familjer, dit Borgs pappa infört honom; fruntimmerna tycka att han är intressant, men de veta aldrig hvar de ha honom, ty han ler jämt och säger dem dessemellan trefliga elakheter.

Men när han blir led på familjelif och samhällslögn, då går han ner i Röda Rummet och där träffar han den ryslige Borg, sin beundrare Isaac, sin hemlige fiende och afundsman Struve, som aldrig har pengar, och den sarkastiske Sellén, som så småningom håller på att lyckas för andra gången, sedan alla hans imitatörer först vant publiken vid det nya maneret. Lundell, som öfvergifvit den religiösa känslan, sedan hans altartafla blef färdig, och nu lefver på att måla porträtt, hvilken sysselsättning medför en oändlighet af enskilda middagsbjudningar och små supéer, hvilka samkväm han påstår vara nödvändiga för att »studera karaktären», har blifvit en fet epikuré, som aldrig kommer i Röda Rummet annars än då han behöfver äta och dricka gratis. Olle, som ännu är arbetare hos ornamentbildhuggaren och som blifvit dyster och människofientlig efter sitt stora nederlag som politikus och talare, vill icke »genera» sällskapet, utan går för sig själf och vallar. Falk är yster och vild när han kommer i Röda Rummet, och Borg tycker sig ha mycken heder af honom; ja, han är en sannskyldig sapör, för hvilken ingenting är heligt — utom politiken; — den rör han aldrig vid. Men ser han då, under det han till de andras

förlustelse bränner af sina raketkistor, genom tobaksmolnen den dystre Olle på andra sidan af salen, då blir han mörk som en natt på hafvet och då tar han in stora kvantiteter starka saker, som om han ville släcka en eld eller brinna upp. Men nu har Olle icke visat sig på länge!

TJUGUATTONDE KAPITLET.

Från andra sidan grafven.

Snön faller så lätt, så tyst, så hvitt på Nya Kungsholmsbron, där Falk och Sellén om aftonen vandra framåt förbi Eldkvarn och Serafimerlasarettet för att hämta Borg ner till Röda Rummet.

— Det är märkvärdigt hvad den första snön gör för ett, jag vill inte säga högtidligt, intryck, sade Sellén. Den smutsiga jorden blir...

— Är du sentimental? afbröt Falk hånande.

— Nej, det var bara som landskapsmålare jag yttrade mig.

De gingo tysta framåt genom snön, som hväste om deras fötter.

— Det här Kungsholmen med sina lasarett har alltid förefallit mig lite hemskt, anmärkte Falk.

— Är du sentimental? sade Sellén hånande.

— Nej, det är jag inte, men det gör alltid ett visst intryck på mig, den här stadsdelen.

— Ah, prat! Inte gör det något intryck; det är misstag af dig! Se, nu är vi framme och det lyser hos Borgen. Jag undrar om han har några trefliga lik i kväll?

De stodo nu utanför grinden till Institutet; den stora byggnaden tittade på dem genom sina många mörka fönster som om den frågade hvem de sökte på

denna sena timme; de vadade genom gången förbi rundeln och gingo in i lilla byggningen till höger. Längst bort i salen satt Borg ensam vid sin lampa och arbetade med ett parti af en nerskuren kronoarbetskarl, hvilken han vanställt på det grymmaste.

— God afton, gossar! sade Borg och lade bort knifven. Vill ni träffa en bekant?

Han väntade icke på svaret, som uteblef, utan tände en lykta, tog sin öfverrock och en nyckelknippa.

— Jag trodde inte vi hade några bekanta här, sade Sellén, som ville hålla det sjunkande humöret uppe.

— Kom! sade Borg.

De gingo öfver gården upp i stora byggningen; porten gnisslade och slöts efter dem och stearinljusstumpen, som blifvit kvar efter sista kortspelet, kastade sitt röda, vanmäktiga sken öfver de hvita väggarna. De båda främmande på stället sökte läsa i Borgs ansikte om det var fråga om något skämt, men där stod ingenting skrifvet.

Nu togo de af till vänster i en korridor, som återgaf ljudet af deras steg på ett sätt som om någon gått bakom dem. Falk sökte komma omedelbart efter Borg och få Sellén efter sig.

— Där! sade Borg och stannade midt i gången.

Ingen såg någonting annat än väggar. Men det hördes som ljudet af ett sakta regn och en underlig doft som af en fuktig trädesåker eller som en barrskog i oktober drog emot dem.

— Till höger, sade Borg.

Den högra väggen var af glas och genom den syntes tre hvita kroppar liggande på rygg.

Borg tog fram en nyckel, öppnade glasdörren och gick in.

— Här! sade han och stannade vid den andra af de tre.

Det var Olle! Han låg med armarna öfver bröstet, som om han sof en middagslur; läpparna hade dragit sig uppåt så att han tycktes le; för öfrigt hade han bibehållit sig väl.

— Drunknad? frågade Sellén, som först hämtade sig.

— Drunknad! — Är det någon af er som känner igen hans kläder?

Det hängde tre bedröfliga uppsättningar på väggen, af hvilka Sellén genast urskilde den rätta, en blå kavaj med jaktknappar, och ett par svarta byxor med hvita knän.

— Är du säker? sade Falk.

— Måtte väl känna min egen rock — som jag lånt af Falk!

Ur bröstfickan på kavajen framdrog Sellén en stor plånbok, som var mycket tjock och klibbig af vattnet samt behängd med gröna alger, hvilka Borg ville kalla enteromorpha. Han öppnade den vid lyktskenet och genomsåg dess innehåll — några förfallna pantsedlar och en bunt fullskrifna papper, utanpå hvilka stod skrifvet: »Till den som vill läsa».

— Ha ni gapat nog nu? sade Borg. — Då gå vi till Piperska muren!

De tre sörjande (vännerna var ett ord som endast begagnades af Lundell och Levin när de ville ha pengar) konstituerade sig på Piperska muren som utskott af Röda Rummet. Vid en flammande brasa och en uppsats starka varor började Borg läsningen af de efterlämnade papperen, men måste då och då anlita Falks färdighet som »autograf», ty vattnet hade slagit omkring bläcket så att det såg ut som om skrifvaren gråtit, efter hvad Sellén skämtsamt anmärkte.

— Tyst därborta! sade Borg och drack sin toddy med en enda grimas, så att oxeltänderna syntes. Nu börjar jag, och ber att få slippa bli afbruten.

»Till den som vill läsa.

Att jag nu beröfvar mig lifvet, det är min rättighet, så mycket mer som jag därmed icke ingriper på någon annan människas rättigheter, utan fastmer lyckliggör, som det kallas, åtminstone en; en syssla och fyrahundra kubikfot luft om dagen bli lediga.

Jag begår denna handling icke af förtviflan, ty en tänkande människa förtviflar aldrig, utan med tämligen lugnt sinne; att ett sådant steg skall framkalla sinnesrörelse bör väl hvar man förstå; att uppskjuta denna handling af fruktan för hvad som skall komma efter, det gör endast jordaträlen, hvilken söker detta svepskälet för att få stanna, där han säkerligen icke haft det så dåligt. Jag känner mig frigjord vid tanken på att få lämna denna tillvaro, ty sämre kan jag icke få, men väl bättre. — Får jag det icke alls — så skall döden vara en salighet redan så stor som att efter ett tungt kroppsarbete få somna i en väl bäddad säng; den som observerat huru kroppen då liksom lossnar i alla leder och själen småningom smyger sig bort, den skall icke frukta döden.

Hvarför människorna göra så stor affär af döden, det är därför att de gräft ner sig för djupt här i jorden för att icke uppryckningen skall kännas plågsam. Jag har kastat loss för länge se'n, har inga familjeband, inga ekonomiska, inga statsrättsliga eller juridiska band som hålla mig, och jag går härifrån därför att jag helt enkelt förlorat lusten att lefva. Icke vill jag därmed uppmana andra som ha det bra att göra hvad jag gör; de sakna ju anledningen och kunna därför icke döma min handling; om den är feg eller icke, det har jag icke vårdat mig om att tänka efter, ty det är likgiltigt; för öfrigt är detta en angelägenhet af den mest pri-

vata natur. Jag har aldrig bedt att få komma hit och därför har jag rättighet att gå när jag behagar.

Hvarför jag går? Därtill äro orsakerna flere och djupare än jag nu har tid och förmåga att framlägga. Därför håller jag mig till de närmaste och som hafva särskild betydelse för mig och min handling.

I min barndom och ungdom var jag kroppsarbetare; ni som inte vet hvad det är att arbeta mellan solens uppgång och nedgång, för att sedan falla i en djurisk dvala, ni har undandragit er syndafallets förbannelse — ty det är en förbannelse att känna huru själen står stilla i växten under det kroppen gräfver sig ner i mullen. Gå bakom oxen som drar plogen och låt ögat hänga mot den gråa jordkokan dag ut och dag in och du skall glömma till sist att se upp åt himlen; stå med spaden och gräf ut ett dike under en brinnande solhetta och du skall känna hur du sjunker ner i den vattensjuka marken och hur du gräfver graf åt din själ. Detta veten I icke som förlusten er hela dagen och arbeten på en ledig stund mellan frukost och middag, för att sedan hvila era själar om sommaren då marken är grön — då I njuten af naturen som af ett skådespel hvilket förädlar och lyfter. För jordarbetaren finns naturen icke som så; åkern är mat, skogen är ved, sjön ett tvättfat, ängen ost och mjölk — allt är jord utan själ! När jag såg att ena hälften af människarna fingo arbeta på sina själar och den andra på sina kroppar, så trodde jag först att världen hade två planer för två slags människor; men så kom förnuftet och förnekade detta. Då gjorde min själ uppror och jag beslöt också jag undandraga mig syndafallets förbannelse — och jag blef artist.

Nu kan jag analysera den mycket omtalade konstnärsdriften, efter som jag själf varit ute för den. Den hvilar ytterst på en bred bas af frihets-

begär, frihet från nyttigt arbete; därför har också en tysk filosof definierat det sköna = det onyttiga; ty om ett konstverk vill vara nyttigt, röjer en afsikt eller tendens, är det fult; vidare hvilar driften på högmod; människan vill i konsten leka Gud, icke som om hon skulle kunna göra något nytt (det kan hon inte!) utan göra om, förbättra, arrangera. Hon börjar icke med att beundra förebilderna, d. v. s. naturen, utan hon börjar med kritik. Man ser allt så bristfälligt och vill göra det bättre. Detta högmod som drifver och denna frihet från syndafallets förbannelse, arbetet, gör att artisten känner sig stå öfver andra människor, hvilket han på visst sätt gör, men han får också behof att ständigt påminnas härom, ty eljest kommer han lätt under fund med sig själf — det vill säga, han finner intigheten i sin verksamhet och det oberättigade i sin flykt från det nyttiga. Detta ständiga behof af erkännande af sitt onyttiga arbete gör honom fåfäng, orolig och ofta djupt olycklig, blir han sig själf klar, upphör ofta hans produktionsförmåga och han går under, ty att återvända i oket, när han en gång smakat friheten, det kan endast den religiöse.

Att göra skillnad på snillen och talanger, att sätta snillet som en ny egenskap, är dumt, ty då måste man också tro på den särskilda uppenbarelsen. Den störste konstnären har fått vissa anlag till en teknisk färdighet; utan öfning dö dessa; därför har någon sagt att snille är flit; det går an att säga, det liksom så mycket annat som är sant till en fjärdedel; kommer bildning till (hvilket är sällsynt, emedan vetandet snart upplyser om villan, hvarför den bildade sällan slår sig på konst) och ett godt förstånd, så framstår snillet som produkten af en hel serie gynnsamma omständigheter.

Jag förlorade snart tron på det där högre i min böjelse (kallelse, Gud bevars!), ty min konst kunde

icke uttrycka en enda idé, den kunde på sin höjd framställa kroppen i den situationen, som plägar ange den sinnesrörelsen, hvilken åtföljer den tanken — således ge ett uttryck i tredje hand. Den är som fälttelegrafen — betydelselös för alla utom dem som känna signalens betydelse. Jag ser bara en röd flagg, men soldaten ser befallningen: avancera! För öfrigt insåg redan Plato, som ju var ett så fint hufvud och idealist därtill, det intiga i konsten såsom varande ett sken af skenet (= verkligheten), hvarför han också utdref artisten ur sin idealstat. Det var allvar det!

Emellertid sökte jag åter inträda i träldomen, men det var omöjligt! Jag försökte finna den som min högsta plikt, jag försökte resignera — men det lyckades inte. Min själ tog skada och jag var på väg att bli ett fä; jag tyckte ibland att det myckna arbetet rent af var synd, för så vidt som det motarbetade det högre målet, själens utveckling; då skolkade jag och flydde på en dag ut i naturen, där jag lefde i meditationer, hvilka gjorde mig outsägligt lycklig — men denna lycka föreföll mig som en själfvisk njutning, lika stor dock, ja större än den jag erfor under det artistiska arbetet, och då kom samvetet, pliktkänslan öfver mig som en furie och jag flydde åter till mitt ok, som då var ljufligt — för en dag!

För att befria mig från detta olidliga tillstånd och få klarhet och frid, går jag det okända till mötes. I, som fån se mitt lik — ser jag olycklig ut i döden?

Strödda anteckningar under promenader i det fria.

Jordeplanen är ju idéens befriande från sinnligheten, men konsten söker ju inskjuta idéen i ett sinnligt omhölje, så att den blir synlig. Alltså...

*

Allting korrigerar sig självt. När artisteriet blef för svårt i Florens, då kom Savonarola — o, den djupe mannen! — och sade sitt »bosch!» = det är intet! Och artisterna — och hvilka artister! — gjorde ett bål af sina konstverk. O, den Savonarola!

*

Hvad tror man bildstormarna i Konstantinopel ville? Hvad ville anabaptisterna och bildstormarna i Nederländerna? Det törs jag inte säga, ty då blir jag afritad om lördag — eller kanske redan om fredag!

*

Vår tids stora idé: arbetets fördelning leder till släktets framgång och individens död! Hvad är då släktet? Det är totalitetsbegreppet, idéen, säga filosoferna, och individerna tro det och dö för idéen!

*

Det är märkvärdigt att furstarna alltid vilja hvad folket icke vill. Skulle icke ett sådant missförhållande kunna hjälpas på ett mycket enkelt och lättfattligt sätt?

*

När jag vid mognare år läst om mina skolböcker, förvånas jag icke öfver att vi människor äro sådana fän! Jag läste Lutheri katekes här om da'n och då gjorde jag också

Några anmärkningar vid och ett nytt
Förslag till katekes.

Icke att inlämna till kommittén, och som här nedan meddelas, så mycket som jag skrifvit.

Första budet. Kullslår tron på en Gud, ty det förutsätter att andra gudar finnas, något som kristendomen äfven erkänner.

Not. Monoteismen, som är så firad, har haft ett

dåligt inflytande på människorna, ty den har beröfvat dem aktningen och kärleken för den ende och sanne, därigenom att förklaringen af det onda uteblifvit.

Andra och tredje buden innehålla verkliga hädelser, därigenom att författaren lagt i munnen på vår Herre sådana småaktiga och dumma föreskrifter, hvilka äro en förolämpning mot dennes allvishet, och som skulle ha skaffat författaren ett åtal, om han lefvat i våra dagar.

Fjärde budet skulle ha följande lydelse: Du skall icke låta din medfödda vördnadskänsla för föräldrarna komma dig att beundra äfven deras fel, och du behöfver icke hedra dem mer än de förtjäna. Du är under inga villkor skyldig föräldrar någon tacksamhet, ty de gjorde dig ingen tjänst med att skaffa dig till världen; att de föda och kläda dig, det bjuder dem både deras egoism och den borgerliga lagen. De föräldrar som begära (det finnes till och med de som fordra) tacksamhet af sina barn äro som procentare: de låta kapitalet gärna riskeras bara de få ut räntan.

Not 1. Hvarför föräldrar (isynnerhet fäder) oftare hata än älska sina barn beror därpå, att barnen inkräkta på deras ekonomiska välbefinnande. Det finnes föräldrar som behandla sina barn som aktier, af hvilka de oupphörligt pocka på utdelning.

Not 2. Detta budet har grundlagt den ohyggligaste af alla styrelseformer, familjetyranniet, mot hvilket svårligen någon revolution kan hjälpa. Mänskligheten skulle ha mera heder af barnskyddsföreningar än af djurskyddsföreningar. (Forts.)

Sverge är en koloni, hvilken haft sin blomstringsperiod, stormaktstiden, och nu synes liksom Grekland, Italien och Spanien ingå i den eviga sömnen.

Den ohyggliga reaktion som inträdt efter 1865, förhoppningarnas dödsår, har verkat demoraliserande på det nya släkte som vuxit upp. Större likgiltighet för det allmänna, större egoism, större irreligiositet har man icke sett på långa tider i historien. Det stormar ute i världen och folken ryta af harm mot förtrycket, men här i landet firar man bara jubelfester.

Läseriet är den enda yttring af själslif hos det sofvande folket; det är missnöjet, som kastat sig i armarna på den religiösa resignationen för att icke falla i förtviflan eller vanmäktigt raseri!

Läsare och pessimister utgå från samma princip: tillvarons uselhet, och syfta till samma mål: att dö ifrån världen, lefva med Gud.

Att vara konservativ på spekulation är den största synd en människa kan begå. Det är ett attentat mot världsplanen för tre skilling, ty den konservative söker hindra utvecklingen; han sätter ryggen mot den rullande jorden och säger: stå still! Det finnes blott en ursäkt: dumhet; dåliga affärer är ingen ursäkt, men väl ett motiv!

*

Jag undrar om inte Norge blir för oss som en ny klut på gammalt kläde!

*

Stjernhjelm, som nu var en dum karl, skref redan på 1600-talet så här om Sverge:

Antingen är vårt land förflytt, förbytt och förändradt
eller ha Svearna, liksom förr, med Götherna vandrat
från sin köld; de ha utländskt folk här lämnat i stället,
stackrar i vishet och vett, men i dårskap märkelig snälle
Om på ett särskildt rum det släktet ville sig samla
såg man femtio knappt bland tusende, lika de gamla...

*

— Nå, hvad sägs om det här? frågade Borg när han slutat läsningen och druckit litet konjak.

— Å, det är inte så illa; det kunde ha varit lite kvickare, förstås, om man så vill, sade Sellén.

— Nå, hvad säger Falk då?

— Det är ju det där vanliga skränet — ingenting vidare. Ska vi gå nu?

Borg såg på honom för att utröna om det var ironi, men där syntes intet oroande.

— Jaså, sade Sellén, Olle har gått att söka sällare jaktmarker; ja, han har det nog bra, han; nu slipper han väl middagsbekymmerna. Jag undrar hvad källarmästarn på Knappen ska säga om det här; han hade visst en liten »lapp», som han kallade det! Ja! Ja!

— Hvilken hjärtlöshet, hvilken råhet! Fy fan sådan ungdom! utbröt Falk, kastade pengar på bordet och tog på sina kläder.

— Är du sentimental? hånade Sellén.

— Ja, det är jag! Adjö!

Och han gick.

TJUGUNIONDE KAPITLET.

Revy.

Bref från licentiat Borg, Stockholm, till landskapsmålaren Sellén, Paris.

Bror Sellén!

Det är nu ett helt år som du väntat på bref från mig, men nu har jag också någonting att skrifva om. Jag skulle, enligt mina grundsatser, börja att tala om mig själf, men jag får lof att öfva mig i artighet, ty jag skall snart ut och söka mitt

lefvebröd; jag börjar alltså med dig! Jag gratulerar mig, att du fick din tafla på salongen och att den därstädes gjorde en sådan effekt. Notisen infördes af Isaac i Gråkappan, utan redaktörens vetskap, hvarför denne skummade af raseri, när han fick läsa den, ty han hade svurit på, att du aldrig skulle bli något. Sedan du sålunda fått ditt erkännan af utlänningen, så har du fått ditt namn här hemma naturligtvis, och jag slipper gå längre och skämmas för dig.

För att icke glömma något och för att kunna fatta mig kortare, ty jag är både lat och trött efter en sträng tjänstgöring på barnbördshuset, så sätter jag upp mitt bref i notisform, alldeles som en Gråkappa, hvarigenom du också lättare kan hoppa öfver hvad som icke intresserar dig.

Den politiska ställningen blir allt mera intressant; alla partier hafva mutat hvarandra med gåfvor och gengåfvor, så att nu äro de grå allihop. Denna reaktion kommer troligen att sluta med socialism. Det är stark fråga om att öka länens antal till fyrtioåtta, ty statsrådskarriären är numera funnen vara den genaste till befordran, helst till den samma icke fordras ens folkskollärarexamen. Jag talade vid en af mina skolkamrater, som redan är f. d. statsråd, här om dagen och han påstod, att det var mycket lättare att vara statsråd än expeditionssekreter. Göromålen lära mycket påminna om när man skall gå i borgen — det är bara att skrifva på! Betalningen är inte så noga med, man har ju underborgen.

Hvad pressen beträffar — ja, den känner du! I allmänhet har den konstituerat sig som affär, det vill säga den följer majoritetens åsikt för dagen, och majoriteten, det vill säga de flesta prenumeranterna, är reaktionär. Jag frågade en dag en liberal tidningsman hvarför han skref så vackert

om dig, utan att känna dig. Han sade att det berodde däraf att du hade opinionen, d. v. s. de flesta prenumeranterna, för dig. — »Nå, men om opinionen vänder sig mot honom!» — »Då störtar jag honom naturligtvis!»

Under sådana förhållanden kan du förstå, att hela det efter 65 uppvuxna släktet, som icke är representeradt, skall känna det förtvifladt, därför äro de också nihilister d. v. s. de — i alltihop, eller finna de sin fördel vid att bli konservative, ty att bli liberal på sådana villkor, det hör fan till.

Den ekonomiska ställningen är tryckt. Sedelstocken, min åtminstone, reducerad; äfven de finaste papper, två medicine licentiater, gå icke i någon bank.

Bolaget Triton afvecklade, som du vet, på så sätt, att direktörerna och afvecklarna togo allt sedeltryck, men aktionärerna och depositörerna erhöllo litografiskt diverse från Norrköpings kända bolag (det enda som riktigt burit sig under dessa svindeltider); jag såg en änka som hade fått handen full med kartor öfver ett marmorbrott; det var stora, sköna helark i rödt och blått tryck, på hvilka var graveradt tätt, tätt ett tusen kr. och inunder, alldeles som om de gått i borgen förstås, syntes namn på personer, af hvilka åtminstone tre få serafimerringning efter sig, när de upphört att vara aktieägare i denna världen.

Vännen och brodern Nicolaus Falk, som börjat ledsna på sin privata lånerörelse, emedan den icke skänkte honom fullt medborgerligt anseende, hvilket däremot den offentliga gör, beslöt att med sig förena några sakkunniga (!) personer och grunda en bank. Det nya i programmet lät så här: »Som erfarenheten visat — en bedröflig erfarenhet i sanning! — (Levin var författaren, märk det!) — att depositionsbevis icke äro tillräckligt betryggande för

återfående af i andras händer anförtrodt gods — det är = deponerade pengar —, så ha vi undertecknade, lifvade af oegennyttigt nit för den fosterländska industrien och för beredandet af större säkerhet för den penningförande allmänheten, konstituerat oss såsom bank under namn af Insättnings-garanti-aktiebolaget. Det nya och betryggande, ty allt nytt är icke betryggande, i vår idé är att depositörerna i stället för de värdelösa depositionsbevisen erhålla värdepapper till fulla beloppet af den insatta summan» o. s. v. Affären går ännu, och du kan veta hvad för slags papper lämnas i stället för depositionsbevisen! Med sin skarpa blick insåg Falk hvilken stor fördel han skulle draga af en person med så stor ekonomisk erfarenhet som Levin, hvilken dessutom, genom sin vigilans, fått en kolossal personalkännedom; men för att bereda honom riktigt och göra honom fullt förtrogen med alla en affärs irrgångar och isynnerhet dess juridiska sida, slog han ner på honom med sin revers och tvang honom till konkurs. Därpå uppträdde han som räddare och gjorde honom till ett slags ekonomisk rådgifvare med titel af direktionssekreter, och nu sitter Levinen där i ett litet enskildt rum och får inte visa sig ute i banken. Som kamrer sitter Isaac; han har tagit studentexamen (med latin, grekiska och hebreiska, samt juridikofilen och filosofie kandidaten med högsta betygen i alla ämnen — det stod om hans examen i Gråkappan naturligtvis!). Han läser nu på juris kandidaten och schackrar på egen hand dessemellan. Han är som ålen, han har nio lif och lefver på ingenting! Han begagnar inga starka drycker, inte nikotin i någon form; om han utöfvar några laster för öfrigt känner jag inte, men han är fruktansvärd! Han har en järnbod i Härnösand, en tobaksbod i Helsingfors och en nipperbod i Södertälje och rår dessutom om ett par träkåkar på söder! Han

är en framtidsman, säger folket, han är en nutidsman, tycker jag! Brodern, Levi, har, efter Tritons afveckling, dragit sig tillbaka till privataffärerna med en ganska vacker förmögenhet, som man säger. Han lär ha gjort anbud på Skokloster, hvilket han ämnar restaurera i en ny stil, som hans farbror vid ritarakademien har uppfunnit. Köpeanbudet afslogs emellertid. Levi blef mycket sårad häraf och skref i Gråkappan en notis under rubrik: Judeförföljelse i nittonde århundradet, hvarigenom han ådrog sig hela den bildade allmänhetens lifliga sympatier, och han kan bli riksdagsman på den kuppen, när han behagar. Han erhöll också en tacksamhetsadress från sina »trosförvanter» (liksom Levi hade någon tro), där de tackade honom (den stod tryckt i Gråkappan!) för att han bevakat judarnas »rättigheter» (nämligen att köpa Skokloster!). Adressen öfverlämnades vid en fest på Gröna Jägarn, dit äfven en hel hop svenskar (jag för alltid in judefrågan på dess rätta gebit = det etnografiska!) voro inbjudna på skämd lax och okorkadt vin. Vid tillfället öfverlämnade dagens hjälte under rörelse (se Gråkappan!) en gåfva på tjugu tusen kr. (i Kroppsaktier!) till »Hemmet för fallna gossar af den evangeliska bekännelsen» (alltid ska de fram med bekännelsen!). Jag var med på festen och såg hvad jag aldrig sett förr — Isaac drucken! Han förklarade att han hatade mig och dig och Falk och alla »hvita» — han kallade oss »hvita» och »infödingar» och »roche» — omväxlande; det sista ordet känner jag icke, men när han uttalade det, skockades genast en otalig hop »svarta» omkring oss och sågo så hemska ut, att Isaac tog mig afsides i sidorum. Där bröt han ut: talade om sina lidanden som barn i Klara skola, huru lärare och kamrater misshandlade och tillbakasatte honom, huru gatpojkarna lufvade honom på gatan. Det som var mest

rörande var hans berättelse om sin beväringsexercis: han blef vid korum kallad inför fronten för att läsa Fader vår, och då han icke kunde det, blef han hånad. Hans skildring kom mig att ändra åsikter om honom och hans stam.

Religionssnobberiet och välgörenhetskoleran grassera i hög grad och göra vistelsen i fäderneslandet mycket angenäm. Du minns två hår af den onde: fru Falk och revisorskan Homan; de två lumpnaste, fåfängaste och elakaste varelser som vandrat i sysslolöshet; du minns deras barnkrubba och dess ändalykt; nu ha de upprättat ett Magdalenahem och den första som intogs var — på min rekommendation — Marie i Nygränd! Den stackarn hade gått och lånat ut allt hvad hon sparat, åt en gesäll, som rymde med skulden. Nu var hon glad att få allting fritt och återvinna medborgerligt förtroende. Det myckna gudsordet som åtföljer all sådan där verksamhet förklarade hon sig kunna stå ut med, om hon bara fick kaffe om morgnarna.

Du minns också Pastor Skåre; han gick miste om platsen efter pastor primarius, och i förargelsen däröfver håller han nu på att tigga ihop till en ny kyrka, och man ser nu tryckta tiggarlistor, undertecknade med namnen på Sverges rikaste magnater, anropa den allmänna barmhärtigheten. Kyrkan, som skall bli tre gånger så stor som Blasieholmskyrkan och förenas med ett skyhögt torn, kommer att stå där Katarina kyrka nu står; denna skall nämligen inköpas och rifvas, emedan den visat sig vara för liten för det stora andliga behof som nu rider svenska folket. De hoptiggda medlen äro redan så stora, att man fått lof utnämna en kamrer (med fri våning och vedbrand) för desammas förvaltande. Kan du gissa hvem som blef kamrer? — Hör! Struve! — Han har på sista tiden blifvit litet religiös — jag säger litet, ty det är icke mycket, men ändå

tillräckligt för hans små villkor, ty han blir beskyddad af de trogne. Detta hindrar honom icke att fortsätta med sin tidningsverksamhet och sin dryckenskap; men hans hjärta är icke mjukt; han är tvärtom så bitter på alla dem som undgått förfallet, ty, oss emellan, är han rysligt förfallen, därför hatar han Falk och dig, och han har lofvat att »knäppa» er, det första ni låta höra af er igen. Emellertid, för att kunna flytta in i kamrersvåningen och bränna upp veden, måste han låta viga sig, hvilket skedde i all tysthet uppe i Hvita bergen. Jag var med som vittne (full naturligtvis) och åsåg uppträdet. Hustrun har också slagit sig på det gudsnådliga sedan hon fått höra att det är förnämt. — Lundell har helt och hållet öfvergifvit den religiösa känslan och målar bara porträtt af verkställande direktörer, hvilka gjort honom till agreé vid ritarakademien. Han är nu äfven odödlig, ty han har fått en tafla på Nationalmuseum. Sättet var enkelt och manar till efterföljd: Smith skänkte dit en genre, som Lundell målat, mot det att Lundell gjorde hans porträtt gratis! — Det är bra? Hva!

Slutet på en roman. Jag satt en söndagsförmiddag, den lilla stund sabbatsfriden icke är störd af de rysliga klockorna, på mitt rum och rökte. Då knackar det på dörren och in träder en lång grann karl som jag tyckte mig känna igen — det var Rehnhjelm. Ömsesidig examen. Han var förvaltare på ett stort bruk och var så där nöjd med sin värld. Det knackar en gång till. In träder Falk (mera om honom nedan!). Kollationeringar af gamla minnen och gemensamma bekanta! Så kom det där kända ögonblicket efter ett ifrigt samtal, då det blir tyst och en besynnerlig paus uppstår! Rehnhjelm grep en bok, som låg honom närmast till hands, och ögnade på den och började läsa högt:

— »Ett kejsarsnitt. Akademisk afhand-

ling, som med vidtberömda medicinska fakultetens tillstånd kommer att å mindre Gustavianska lärosalen offentligen försvaras». — Det var ena förskräckliga figurer; hvem kan vara nog olycklig att behöfva gå och spöka på det här sättet efter sin död!

— Se efter, sade jag; det står där på sidan 2.

Han läste vidare.

— »Bäckenet som förvaras under n:r 38 i Akademiens patologiska samling...» — Nej, det var det inte. »Ogifta Agnes Rundgren...»

Karlen vardt hvit som kalk och måste upp och dricka vatten.

— Kände du henne? frågade jag för att skaffa någon förströelse.

— Om jag kände henne? Hon var vid teatern i X-köping och kom sedan hit till Stockholm på ett schweizeri, där hon kallade sig Beda Pettersson.

Nu skulle du ha sett på Falk. Det blef en scen, som slutade med att Rehnhjelm uttalade några förbannelser öfver kvinnan i allmänhet, hvarpå Falk svarade med mycken hetta, att det fanns två slags kvinnor, han bad att få fästa uppmärksamheten på det, och det var så stor skillnad på kvinnor som på änglar och djäflar! Och han talade med sådan rörelse, att tårarna kommo i ögonen på Rehnhjelm.

Ja, Falk! Jag sparade honom till sist. Han är förlofvad! Hur det gick till? Jo, det har han berättat själf så här: »Vi sågo hvarann!» Som du vet, har jag aldrig åsikter färdiga, utan jag går och väntar på nya rön, men af hvad jag sett hittills, torde icke kunna nekas, att kärleken är något som vi ungkarlar icke kunna döma om — det vi benämna med det där namnet, det är bara lösaktighet! Skratta, du gamle grinare!

Jag har aldrig annars än i dåliga pjäser sett en så hastig karaktärsutveckling som jag såg hos Falk den gången. Du må tro det gick inte i brådrappet

med förlofningen. Fadern var en gammal änkling, egoist, pensionär, hvilken betraktade sin dotter som ett kapital, hvilket genom ett rikt gifte skulle bereda honom en angenäm ålderdom (mycket vanligt förhållande!). Han sade tvärt nej! Då skulle du ha sett Falk! Han gick gång på gång upp till honom och blef utkörd, men han kom igen och sade gubben, midt under näsan, att de skulle gifta sig utan hans samtycke, om han icke ville vara med om saken; jag vet inte, men jag tror att de slogos! Så kom det en kväll; Falk följde sin trolofvade hem från en af hennes släktingar, där han brutit sig in. När de kommo på gatan, sågo de vid lyktskenet gubben ligga i fönstret — han har ett litet hus på Hornstullsgatan, som han bebor ensam. Falk slår på plankporten; han slog en kvart, men ingen öppnar! Han klättrar öfver plankporten, anfalles af en stor hund, hvilken han öfvermannar och stänger in i soplåren (tänk dig den försagde Falk!); därpå tvingar han gårdskarlen ur sängen att öppna; de stodo nu på gården; ännu återstod husporten; han slår på den med en stor sten, men intet ljud höres inifrån; då går han in i trädgården efter en stege och går upp intill gubbens fönster (alldeles som jag skulle gjort det själf!) och ropar: öppna porten, annars slår jag in fönstret! Då hördes gubbens röst inifrån: »slå du, lymmel, så skjuter jag dig!» Falk slog in fönstret! Det blef dödstyst en stund. Slutligen hördes inifrån den trasiga rutan: »Det var still!» (gubben har varit knekt), »du är min pojke!» — »Jag slår inte gärna in fönster,» sa Falk, »men för er dotters skull gör jag hvad som helst!» och så var saken klar.

Han förlofvade sig! Du skall veta att sedan riksdagen företagit sin stora omorganisation af ämbetsverken, hvarigenom lönerna och platserna fördubblats, så kan en ung man ändtligen gifta sig i

första lönegraden! Han skall gifta sig i höst! Hon fortfar att vara lärarinna, som hon var! Jag vet mycket litet i kvinnofrågan, ty den rör mig icke, men jag tror, efter hvad jag sett, att vår generation kommer att afskaffa det asiatiska, som ännu finnes i äktenskapet. Båda parterna afsluta ett fritt fördrag, ingen uppger sin själfständighet, den ena söker icke uppfostra den andra, man lär sig respektera hvarandras svagheter och man har ett kamratskap för lifvet, som icke tröttar genom den ena partens pockande på ömhet. Fru Nicolaus Falk, du vet, den där välgörande djäfveln, den anser jag vara ingenting annat än en femme entretenue, och så betraktar hon ju sig själf också; de flesta fruar gifta sig för att få det bra och slippa arbeta, att bli »sin egen»; att där ingås så få äktenskap, det är kvinnans fel, och mannens!

Men Falk, han är ogenomtränglig; han har kastat sig på numismatiken med en ifver som icke är fullt naturlig, ja, jag hörde honom här om dagen tala om att han var sysselsatt med utarbetandet af lärobok i ämnet och att han skulle söka få den antagen i skolorna, där myntvetenskapen skulle bli ämne; aldrig läser han en tidning, aldrig vet han hvad som händer i världen; och att bli författare synes han helt och hållet ha slagit ur hågen. Han lefver blott för sin tjänst och sin fästmö, som han afgudar; men jag tror icke på allt det där. Falk är en politisk fanatiker, som vet att han skulle brinna opp, om han gaf luft åt lågan, och därför släcker han den med stränga, torra studier; men jag tror icke det lyckas honom, ty hur han lägger band på sig, så fruktar jag en gång en explosion; för öfrigt — oss emellan — tror jag han tillhör något af de hemliga sällskap som reaktionen och järnväldet har framalstrat på kontinenten. När jag såg honom här om dagen på rikssalen såsom härold

vid trontalet, iklädd röda purpurkappan och med plym i hatten och staf i handen, vid foten af tronen (vid foten af tronen!) — då tänkte jag — ja, det är syndigt att säga det; men när då ministern kom och aflämnade Kongl. Majestäts nådiga proposition angående rikets tillstånd och behof, då såg jag en blick i Falks öga som sade så här: hvad vet M:tet om rikets tillstånd och behof? — Den mannen, den mannen!

Nu tror jag att jag gjort min revy utan att glömma någon. Farväl alltså, för den här gången! Du skall snart höra af mig igen!

H. B.